TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

KIRSAL YERLEŞMELERDE KERPİÇ KONUT MİMARİSİ VE KORUMA SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ-KAHRAMANMARAŞ

HAZAL GELİŞ
YÜKSEK LİSANS

ADANA 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ADANA ALPARSLAN TÜRKEŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ
ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

KIRSAL YERLEŞMELERDE KERPİÇ KONUT MİMARİSİ VE KORUMA SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ-KAHRAMANMARAŞ

HAZAL GELİŞ
YÜKSEK LİSANS

DANIŞMAN
Prof. Dr. HÜLYA YÜCEER

ADANA 202

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın hazırladığım bu tez çalışmasında;

Bu tezin özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışa uygun olarak elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, tez kapsamında bu kuralların ve davranışların gerektirdiği şekilde bu çalışmaya özgün olmayan tüm veri ve bilgiler için bilimsel etik ve gelenek çerçevesinde kaynak gösterdiğimi; bu kaynakları da kaynakçada belirttiğimi beyan ederim. Çalışmam ile ilgili yaptığım beyana aykırı bir durum saptanması halinde tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

09/12/2022

Hazal GELİŞ

ÖZET

KIRSAL YERLEŞMELERDE KERPİÇ KONUT MİMARİSİ VE KORUMA SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ-KAHRAMANMARAŞ

Hazal GELİŞ
Yüksek Lisans, Mimarlık Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Hülya YÜCEER
Kasım 2022, 195 sayfa

Kırsal alanlar kendilerine özgü kültürlerini ve yaşam biçimlerini yansıtan alanlardır. Kırsal alanlara özgü çözümlemelerle çevresel şartlar doğrultusunda ortaya çıkan kırsal yerleşmeler, özgün mimari özelliklere sahiptir. Kırsal mimari, bulunduğu çevrenin imkânlarına göre şekillenir ve geleneksel yaşam tarzını yansıtır. Kırsal mimari, yansıttığı kültür, yaşam biçimi, geleneksel yerleşim dokusu ve mimari değerlerinin kaybolmaması ve gelecek kuşaklara aktarılması için korunmalıdır.

Kırsal mimari yapılar kerpiç, taş ve ahşap gibi bulunduğu yere özgü malzemeler ile inşa edilmiştir. Yerleşik hayata geçmiş olan eski medeniyetlerin, ahşap ve taş gibi malzemelere ulaşması zor olduğu bölgelerde, barınma ihtiyaçlarını karşılamak için kullandıkları yapı malzemesi genellikle kerpiç olmuştur.

Kerpiç, ana malzemesinin toprak olması, toprağa kolay erişilebilmesi ve insanların rahatlıkla şekillendirebilmesinden dolayı, kırsal mimaride sıklıkla kullanılmıştır. Ancak, gelişen teknoloji ve kerpice kıyasla daha sağlam yapı malzemelerin erişilebilirliğinin kolaylaşması; aynı zamanda kerpiç malzemenin sürekli bakım gerektiren ve doğal afetlere dayanıksız yapısı günümüz mimarisinde tercih edilmemesine neden olmuştur. Diğer yandan, günümüze kadar ulaşabilen kerpiç yapıların çoğu bakımsız halde olup, bir kısmı da özgün mimari karakterine zarar verecek şekilde onarılmış durumdadır.

Bu bağlamda, tez kapsamında incelenen Kahramanmaraş İli, Pazarcık İlçesi'ne bağlı Ördekdede Köyü'nde yer alan geleneksel kerpiç konutlar çevre köylere kıyasla özgünlüğünü korumuş ve günümüze kadar varlıklarını sürdürebilmiş yapılardır. Bu nitelikleri nedeniyle

Ördekdede Köyü, yerel mimarisi ve geleneksel köy yaşantısıyla birlikte araştırmaya değer bulunmuştur.

Ördekdede Köyü'nün sahip olduğu geleneksel kerpiç konut dokusunun bilinirliğinin arttırılması, kültürel değerlerinin saptanması, belgelenmesi ve doğru koruma yöntemleri ile gelecek nesillere aktarılması, kırsal mimari mirasın korunması bağlamında önem taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda, tez kapsamında kuramsal çerçeve oluşturulmuş, ve köyün mimari mirasının belgelenmesi ve korunması amacıyla analiz ve değerlendirmeler yapılmıştır. Kuramsal çerçeve kapsamında; konu ile ilgili literatür araştırılmış, ulusal ve uluslararası tüzükler, ilgili kurum ve kuruluşların çalışmaları ile koruma uygulaması yapılmış örnekler incelenmiştir. Mimari ve doku ölçeğinde ise; ön tespit çalışması, analizler, mekânsal inceleme çalışmaları, ölçümler, fotoğraflamalar, yazılı ve çizili belgeleme ve değerlendirmeler yapılmıştır. Dolayısıyla, Ördekdede Köyü yapı, parsel ve alan ölçeğinde bir bütün olarak ele alınmıştır.

Araştırmalar sonucu, Ördekdede Köyü'nün kültürel mirasının ve geleneksel mimarisinin korunmasına yönelik tespit edilen sorunlar değerlendirilmiş; mimari yapılar, kırsal çevre, ekonomik ve toplumsal kalkınma gözetilerek yapı, doku ve yasal ölçekte öneriler geliştirilmiştir. Geliştirilen öneriler kırsal alanda koruma için sürdürülebilir çözümler üretilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Mimari Miras, Kırsal Koruma, Kırsal Yerleşmeler, Kerpiç Konut, Ördekdede Köyü

ABSTRACT

EVALUATION OF ADOBE HOUSING ARCHITECTURE AND CONSERVATION PROBLEMS IN RURAL SETTLEMENTS: ÖRDEKDEDE VILLAGE-KAHRAMANMARAS

Hazal GELİŞ

MSc, Department of Urban Studies

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Hülya YÜCEER

November 2022, 195 pages

Rural settlements, which emerged in accordance with environmental conditions and specific geographical characteristics, reflect unique culture, way of life and architectural features. Rural architecture is shaped according to the possibilities of the environment and reflects the traditional lifestyle. It is of importance that the traditional rural architecture should be preserved for the conservation of the culture, lifestyle, traditional settlement pattern and architectural values it reflects and be transferred to future generations.

Rural architectural structures were built with local materials such as adobe, stone and wood. In areas where it was difficult for the settled civilizations to reach materials such as wood and stone, the building material they used to meet their shelter needs was usually mud brick.

Since the main material is soil, the soil is easily accessible and people can shape it easily, adobe has been frequently used in rural architecture. However, developing technology and easier accessibility of building materials compared to adobe, the vulnerability of the structure of adobe and adobe materials to natural disasters and its need to constant maintenance, has caused it not to be preferred in today's architecture. On the other hand, most of the mudbrick structures that have survived to the present day are in a neglected state, and some of them have been repaired in a way that damages their original architectural character.

In this context, the traditional adobe houses located in Ördekdede Village of Pazarcık District of Kahramanmaraş Province, which are examined within the scope of the thesis, have preserved their originality when compared to the surrounding villages and have survived until today. Due

to these qualities, Ördekdede Village, with its local architecture and traditional village life, is selected as a proper case for research.

Increasing the awareness of the traditional mudbrick housing pattern of Ördekdede Village, determining its cultural values, documenting them and transferring them to future generations with the appropriate preservation methods are important in the context of the conservation of the rural architectural heritage. For this purpose, a theoretical framework has been created within the scope of the thesis, and analyzes and evaluations have been made in order to document and protect the architectural heritage of the village. Within the theoretical framework; the literature on the subject was reviewed, national and international regulations, the studies of the relevant institutions and organizations, and the case areas that have been protected were examined. On the architectural and environmental scale; preliminary determination, analyses, spatial investigation studies, measurements, photographs, written and drawn documentation and evaluations were made. Therefore, Ördekdede Village was holistically studied as a whole at the scale of building, lot and traditional environment.

As a result, the problems identified regarding the preservation of the cultural heritage and traditional architecture of Ördekdede Village were evaluated; suggestions on building, environment and legal scale have been developed considering architectural characteristics, rural environment, economic and social development. The developed proposals emphasized the importance of producing sustainable solutions for rural protection.

Keywords: Rural Heritage, Rural Conservation, Rural Settlements, Adobe Housing, Ördekdede Village

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın tüm aşamalarında her türlü desteğini hissettiğim, bana yol gösteren, değerli fikirleri ile önemli katkıları bulunan saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Hülya Yüceer'e teşekkürlerimi sunarım.

Tez Jürimde bulunan Sayın Doç.Dr. Üyesi Özlem Şenyiğit ve Sayın Dr.Öğr. Üyesi Fatma Seda ÇARDAK hocalarıma değerli görüş ve katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Tüm eğitim yaşantım boyunca her konuda desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen aileme ve, sevgisini tüm ömrüm boyunca hissettiğim, ayrıca bana alan çalışmalarımda da yardımcı olan sevgili ağabeyim Ali Can Geliş'e ve son olarak bu süreçte desteğini hiç eksik etmeyen değerli eşim Burak Soylu'ya teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANNAMESİ iii
ÖZET iv
ABSTRACT vi
TEŞEKKÜR viii
İÇİNDEKİLER ix
ŞEKİLLER LİSTESİ xii
TABLOLAR LİSTESİ xvii
GRAFİKLER LİSTESİ xix
KISALTMALAR xx
1. GİRİŞ 1
1.1. Çalışmanın Problem Tanımı 2
1.2. Çalışmanın Amacı 4
1.3. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları 5
1.4. Çalışmanın Hipotezleri 6
2. KURAMSAL ÇERÇEVE 8
2.1. Tarihi Çevrelerde Koruma Kavramı ve Gelişimi 8
2.2. Kırsal Yerleşmelerde Koruma 12
2.2.1. Kırsal Miras Kavramı ve Koruma 14
2.2.2. Kırsal Mimari Mirasın Korunması 16
2.3. Geleneksel Kerpiç Yapıların Korunması 19
2.3.1. Kerpiç Konut Mimarisi 26
2.3.2. Kırsal Yerleşmelerde Kerpiç Konut Mimarisi ve Koruma 28
2.4. Önceki Çalışmalar 30
3. ÖRNEK ALANIN ANALİZİ 35
3.1. Kahramanmaraş-Ördekde Köyünün Fiziksel ve Tarihsel Özellikleri 35
3.1.1. Ördekde Köyünün Fiziksel Özellikleri 35
3.1.2. Ördekde Köyü'nün Tarihsel Özellikleri 40
3.2. Ördekdede Köyü Yerleşim Dokusu Analizleri ve Kerpiç Evlerinin Genel Özellikleri 42
3.2.1. Ördekdede Köyü Yerleşim Dokusu Analizleri 42
3.2.1.1. Yerleşim Dokusu Analizi 42

3.2.1.2. Kadastral Harita 45
3.2.1.3. Yapılı Alan Analizi 47
3.2.1.4. Yol Dokusu Analizi 48
3.2.1.5. İşlev Analizi 50
3.2.1.6. Mülkiyet Analizi 53
3.2.1.7. Kat Sayısı Analizi 55
3.2.1.8. Kullanım Durumu Analizi 57
3.2.1.9. Kullanılan Malzeme ve Yapım Sistemi Analizi 59
3.2.1.10. Tarihsel Analiz 61
3.2.1.11. Strüktürel Durum Analizi 65
3.2.1.12. Özgünlük Durum Analizi 67
3.2.2. Ördekdede Köyü Kerpiç Evlerinin Genel Özellikleri 69
3.2.2.1. Ördekdede Köyü Kerpiç Evlerinin Bölümleri 69
3.2.2.2. Ördekdede Köyü Kerpiç Evlerinde Kullanılan Yapı Elemanları ve Malzemeleri 72
3.2.2.3. Ördekdede Köyü Kerpiç Evlerinde Kullanılan Yardımcı Yapı Elemanları 75
3.2.2.4. Ördekdede Köyü Kerpiç Evlerinde Cephe Düzenlemeleri 77
3.2.2.5. Ördekdede Köyü Evlerinde Yapı Gelenekleri Ve Ustalar 78
3.2.2.6. Ördekdede Köyü'nün Altyapı Sistemleri 78
4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME 79
4.1. Ördekdede Köyü Belgelenen Geleneksel Kerpiç Evleri 81
4.1.1. 2 No.lu Yapı 81
4.1.2. 6 No.lu Yapı 89
4.1.3. 146 No.lu Yapı 95
4.1.4. 57 No.lu Yapı 101
4.1.5. 54 No.lu Yapı 106
4.1.6. 64 No.lu Yapı 113
4.1.7. 81 No.lu Yapı 120
4.1.8. 82 No.lu Yapı 127
4.1.9. 77 No.lu Yapı 133
4.1.10. 79 No.lu Yapı 140
4.1.11. 91 No.lu yapı 145
4.1.12. 140 No.lu Yapı 151

4.1.13. 135 No.lu Yapı 157
4.1.14. 81/A No.lu Yapı 163
4.2. Ördekdede Köyünde Belgelenen Geleneksel Kerpiç Evlerinin Değerlendirilmesi 167
5. SORUNLAR VE ÖNERİLER 172
5.1. Sorunlar 172
5.1.1. Mimari Çevreye İlişkin Sorunlar 172
5.1.2. Ekonomik ve Toplumsal Sorunlar 173
5.1.3. Yasal Sorunlar 173
5.2. Öneriler 174
5.2.1. Mimari ve Çevreye İlişkin Öneriler 174
5.2.2. Ekonomik ve Toplumsal Öneriler 176
5.2.3. Yasal Öneriler 176
6. SONUÇLAR 179
KAYNAKLAR 182

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Arslantepe Höyüğü- Sargon Sarayı 21
Şekil 2.2 Van Kalesi..... 21
Şekil 2.3 Great Mosque of Djenne..... 22
Şekil 2.4 Arg-e Bem..... 23
Şekil 2.5 UNESCO Dünya Miras Listesi- Şibam, Yemen..... 23
Şekil 2.6 Çatalhöyük yerleşmesi..... 24
Şekil 2.7. Boğazköy Yerleşmesi 24
Şekil 2.8. Kubbeli Harran Evleri..... 27
Şekil 2.9. Hımış Yapı..... 28
Şekil 2.10 Ghadames Şehri Evleri ve Çin Fujian Hakka Evleri 29
Şekil 2.11 CalEarth Instute Kerpiç Yapı Çalışması..... 30
Şekil 3.1. Ördekdede Köy Yerleşiminin Konumu 36
Şekil 3.2. Bağlama Gölü 37
Şekil 3.3. Narlı Ovası Jeolojik Yapısını Gösteren Harita. 38
Şekil 3.4. Kahramanmaraş Deprem Bölgeleri 39
Şekil 3.5 Köyde Rastlanılan Konteyner Örneği..... 40
Şekil 3.6. Tarım Arazileri ve Bataklık Alan 43
Şekil 3.7. Kadastral Haritanın Oluşturulmasında Faydalanılan Hava Fotoğrafı..... 45
Şekil 3.8. Köy İçindeki Yol Durumunu Gösteren Fotoğraf..... 48
Şekil 3.9 Cem Evi 50
Şekil 3.10. Bakkal 51
Şekil 3.11 Tek Katlı Yapı ve İki Katlı Yapı Örnekleri 55
Şekil 3.12. Kullanılan Yapı ve Kullanılmayan Yapı 57
Şekil 3.13. Kullanılan Malzeme Farklılığı..... 59
Şekil 3.14. 1950 ve 1954 Ördekdede Köyü Hava Fotoğrafları..... 62
Şekil 3.15. 1973 ve 1978 Ördekdede Köyü Hava Fotoğrafları..... 62
Şekil 3.16. 1985 ve 1999 Ördekdede Köyü Hava Fotoğrafları..... 63
Şekil 3.17. 2011 ve 2016 Ördekdede Köyü Hava Fotoğrafları..... 63
Şekil 3.18. Strüktürel Durumlarını Orta ve Çok Kötü Olan Yapı Örnekleri 65
Şekil 3.19. Alt Kat Depo Ahır Kullanımı Örnekleri..... 70

Şekil 3.20. Evlik Bölümü Örnekleri 70
Şekil 3.21. Oda Örnekleri 71
Şekil 3.22. Örtme Örnekleri 71
Şekil 3.23. Evden Uzak Konumlandırılan Tuvalet ve Banyo Mekanları Örnekleri 72
Şekil 3.24. Yapıya Bitişik Konumlandırılan Tuvalet ve Banyo Eklentiler 72
Şekil 3.25. Kerpiç Malzeme 73
Şekil 3.26. Zemin Katta Kullanılan Taş Duvar 73
Şekil 3.27. Kerpiç Duvar Detayını Gösteren Fotoğraf ve Sistem Kesiti 74
Şekil 3.28. Ördekdede Köyünde Tespit Edilen Loğ Taşları 75
Şekil 3.29. Çatı Uygulamalarını Gösteren Fotoğraf 75
Şekil 3.30. Dikey Ahşap Kirişler ve Serilen Kamışlar 76
Şekil 3.31. Pencere ve Kapı Üzerindeki Ahşap Lentolar 76
Şekil 3.32. Pencere doğrama farklılıkları ve parmaklıklar 76
Şekil 4.1. İki Katlı Kerpiç Yapı 81
Şekil 4.2. Yapının Zemin Katında Bulunan Z03 ve Z04 Depo Mekanları 82
Şekil 4.3. Birinci Kat Üstü Açık Seki ve Örtme 82
Şekil 4.4. Örtme Olarak Kullanılan Bölümün Mutfak Olarak Dönüştürülmesi 83
Şekil 4.5. 103 ve 104 No.lu Evlik Bölümleri 83
Şekil 4.6. 102 No.lu Oda 83
Şekil 4.7. Yapıdaki Tavan Malzeme Farklılığı 84
Şekil 4.8. Betonarme Seki ve Yapıya Bitişik Olarak İnşa Edilen Briket ile Hela 85
Şekil 4.9. 6 No.lu Yapı 89
Şekil 4.10 Örtme ve Banyo 90
Şekil 4.11. 103 ve 104 No.lu Evlik 90
Şekil 4.12 102 No.lu Oda 90
Şekil 4.13. Tavandaki Ahşap Kiriş 91
Şekil 4.14. 146 No.lu Kerpiç Ev 95
Şekil 4.15. Ahır ve Depo Bölümleri 95
Şekil 4.16. Birinci Kata Çıkan Beton Merdiven 96
Şekil 4.17. Mutfak ve 104 No.lu Evlik 96
Şekil 4.18. 57 No.lu Yapı 101
Şekil 4.19.. Örtme 101
Şekil 4.20. 80*120 cm Pencere 102

Şekil 4.21. Banyo 102
Şekil 4.22. Z02 No.lu Oda Oturma Odası ve Z04 No.lu Evlik 103
Şekil 4.23. Çatı 103
Şekil 4.24. 54 No.lu Yapı 107
Şekil 4.25. Zemin Kat Ahır ve Odunluk 107
Şekil 4.26. Birinci Kat 102, 103, 104 No.lu Odalar 108
Şekil 4.27. Ahşap Dikmeler ve Kirişler 109
Şekil 4.28. Kerpiç Tuğla Üzeri Çamur Sıva, Üzeri Kireç Badanalı Duvarlar 109
Şekil 4.29. 64 No.lu Yapı 113
Şekil 4.30. Zemin Kat Ahır ve Odunluk 114
Şekil 4.31. Mutfağa Dönüştürülen Örtme 114
Şekil 4.32. Mekân İçerisinde Basamaklar 114
Şekil 4.33. 102 No.lu Oda 115
Şekil 4.34. 103 No.lu Evlik ve 104 No.lu Oda 115
Şekil 4.35. Tavan Malzeme Farklılığı 116
Şekil 4.36. Onarılan Briket Bölümler 116
Şekil 4.37. 81 No.lu Yapı 120
Şekil 4.38. Tulumba 120
Şekil 4.39. Örtme 121
Şekil 4.40. Pencere Tipi 121
Şekil 4.41. Zemin Kat Depo Kullanımı 122
Şekil 4.42. 104 No.lu Evlik ve 105 No.lu Evlik Mutfak ve Yatak Odası Kullanımı 122
Şekil 4.43. 103 No.lu Oda ve 102 No.lu Oda 122
Şekil 4.44. Ahşap Dikme ve Kirişler 123
Şekil 4.45. Kiler ve Banyo 123
Şekil 4.46. 82 No.lu Yapı 127
Şekil 4.47. Z01 Odunluk ve Z02 Ahır 127
Şekil 4.48. Örtme 128
Şekil 4.49. 102 No.lu Oda ve 103 No.lu Evlik 128
Şekil 4.50. Ahşap Kirişler 129
Şekil 4.51. Sekide Oluşturulmuş Banyo Bölümü 129
Şekil 4.52. 77 No.lu Yapı 133
Şekil 4.53. Z01 , Z05 ve Z04 134

Şekil 4.54. Örtme 134
Şekil 4.55. 105 ve 104 No.lu Evlikler 134
Şekil 4.56. 102 ve 103 No.lu Odalar 135
Şekil 4.57. Teras ve Kümes 135
Şekil 4.58. Ahşap Dikme-Kiriş 136
Şekil 4.59. 79 No.lu Yapı 140
Şekil 4.60. Ahır ve Depo 140
Şekil 4.61. 102 Oturma Alanı ve 103 Evlik 141
Şekil 4.62. Tavan 141
Şekil 4.63. 91 No.lu Yapı 145
Şekil 4.64. Zemin Kat Depo ve Odunluk 145
Şekil 4.65. Seki ve Örtme 146
Şekil 4.66. 102 No.lu Evlik ve 103 No.lu Oda 146
Şekil 4.67. Ahşap Dikme ve Kirişler 147
Şekil 4.68. Tavan Farklılıkları 147
Şekil 4.69. 140 No.lu Yapı 151
Şekil 4.70. Z03 Evlik 152
Şekil 4.71. Mutfak ve Banyo 152
Şekil 4.72. 103 No.lu Mahal 153
Şekil 4.73. Çatı 153
Şekil 4.74. 135 No.lu Yapı 157
Şekil 4.75. Örtme 157
Şekil 4.76. Z03 No.lu Banyo ve Z04 No.lu Evlik 158
Şekil 4.77. Z05 No.lu Evlik ve Z02 No.lu Mutfak 158
Şekil 4.78. Tavan 159
Şekil 4.79. 81/A No.lu Yapı 163
Şekil 4.80. Bahçeden Giriş ve Sokaktan Giriş Örnekleri 167
Şekil 4.81. Beton Merdiven Örnekleri 167
Şekil 4.82. Zemin Kat Kullanımı 168
Şekil 4.83. Briket Eklentiler 168
Şekil 4.84. Mutfağa Dönüştürülen Evlik, Örtme ve Oda Örnekleri 169
Şekil 4.85. Örtmenin Banyoya Dönüştürülmesi ve İlave Edilen Banyo Örneği 169
Şekil 4.86. Tavan Farklılıkları 170

Şekil 4.87. 81 No.Lu Yapı Zemin Malzeme Kullanımı 170
Şekil 4.88. Çatı Kullanımı 171

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo.3.1 Ördekdede Köyü Yerleşim Dokusunu Gösteren Analiz Paftası 44
Tablo 3.2 Ördekdede Köyü Kadastral Harita Paftası 46
Tablo 3.3. Ördekdede Köyü Yapılı Alan Analiz Paftası 47
Tablo 3.4. Ördekdede Köyü Yol Dokusunu Gösteren Analiz Paftası 49
Tablo.3.5. Ördekdede Köyü İşlev Analiz Paftası 52
Tablo.3.6. Ördekdede Köyü Mülkiyet Analiz Paftası 54
Tablo.3.7. Ördekdede Köyü Kat Sayısı Analiz Paftası 56
Tablo.3.8. Ördekdede Köyü Kullanım Durumunu Gösteren Analiz Paftası 58
Tablo.3.9. Ördekdede Köyü Malzeme ve Yapım Sistemini Gösteren Analiz Paftası 60
Tablo.3.10. Ördekdede Köyü Tarihsel Analiz Paftası 64
Tablo.3.11. Ördekdede Köyü Strüktürel Durum Analiz Paftası 65
Tablo.3.12 Ördekdede Köyü Özgünlük Durum Analiz Paftası 68
Tablo 3.13. Ördekdede Köyü Kerpiç Evlerinde Cephe Düzenlemeleri 77
Tablo.4.1. Ördekdede Köyü Belgelenen Geneksel Konutlar 79
Tablo.4.2. Ördekdede Köyü Belgelenen Geneksel Konutlar 80
Tablo 4.3. 2 No.lu Yapı Bilgi Formu 86
Tablo 4.4. 2 No.lu Yapı Plan ve Kesitler 87
Tablo 4.5. 2 No.lu Yapı Görünüşler 88
Tablo 4.6. 6 No.lu Yapı Bilgi Formu 92
Tablo 4.7. 6 No.lu Yapı Plan ve Kesitler 93
Tablo 4.8. 6 No.lu Yapı Görünüşler 94
Tablo 4.9. 146 No.lu Yapı Bilgi Formu 98
Tablo 4.10. 146 No.lu Yapı Plan ve Kesitler 99
Tablo 4.11. 146 No.lu Yapı Görünüşler 100
Tablo 4.12. 57 No.lu Yapı Bilgi Formu 104
Tablo 4.13. 57 No.lu Yapı Plan ve Kesitler 105
Tablo 4.14. 57 No.lu Yapı Görünüşler 106
Tablo 4.15. 54 No.lu Yapı Bilgi Formu 110
Tablo 4.16. 54 No.lu Yapı Plan ve Kesitler 111
Tablo 4.17. 54 No.lu Yapı Görünüşler 112

Tablo 4.18. 64 No.lu Yapı Bilgi Formu 117
Tablo 4.19. 64 No.lu Yapı Plan ve Kesitler..... 118
Tablo 4.20. 64 No.lu Yapı Görünüşler 119
Tablo 4.21. 81 No.lu Yapı Bilgi Formu 124
Tablo 4.22. 81 No.lu Yapı Plan ve Kesitler..... 125
Tablo 4.23. 81 No.lu Yapı Görünüşler 126
Tablo 4.24. 82 No.lu Yapı Bilgi Formu 130
Tablo 4.25. 82 No.lu Yapı Plan ve Kesitler..... 131
Tablo 4.26. 82 No.lu Yapı Görünüşler 131
Tablo 4.27. 77 No.lu Yapı Bilgi Formu 137
Tablo 4.28. 77 No.lu Yapı Plan ve Kesitler..... 138
Tablo 4.29: 77 No.lu Yapı Görünüşler..... 139
Tablo 4.30. 79 No.lu Yapı Bilgi Formu 141
Tablo 4.31. 79 No.lu Yapı Plan ve Kesitler..... 143
Tablo 4.32. 79 No.lu Yapı Görünüşler 143
Tablo 4.33. 91 No.lu Yapı Bilgi Formu 148
Tablo 4.34. 91 No.lu Yapı Plan ve Kesitler..... 149
Tablo 4.35. 91 No.lu Yapı Görünüşler 150
Tablo 4.36. 140 No.lu Yapı Bilgi Formu 154
Tablo 4.37. 140 No.lu Yapı Plan ve Kesitler..... 155
Tablo 4.38. 140 No.lu Yapı Görünüşler 155
Tablo 4.39. 135 No.lu Yapı Bilgi Formu 160
Tablo 4.40. 135 No.lu Yapı Plan ve Kesitler..... 161
Tablo 4.41. 135 No.lu Yapı Görünüşler 162
Tablo 4.42. 81/A No.lu Yapı Bilgi Formu 164
Tablo 4.43. 81/A No.lu Yapı Plan ve Kesitler..... 165
Tablo 4.44. 81/A No.lu Yapı Görünüşler 166
Tablo 5.1. Ördekdede Köyü Korunması Gereken Yapılar 178

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 3.1. Çalışma Alanındaki İşlevlerin Oranlarını Gösteren Grafik 50
Grafik 3.2. Çalışma Alanındaki Mülkiyet Oranlarını Gösteren Grafik 53
Grafik 3.3. Çalışma Alanındaki Kat Sayılarının Oranlarını Gösteren Grafik 55
Grafik 3.4. Çalışma Alanındaki Kullanım Durumlarını Gösteren Grafik 57
Grafik 3.5. Çalışma Alanındaki Malzeme ve Yapım Sistemi Analizlerini Gösteren Grafik .. 59
Grafik 3.6. Çalışma Alanındaki Yapıların Tarihsel Analizlerini Gösteren Grafik 61
Grafik 3.7. Çalışma Alanındaki Yapıların Strüktürel Durumlarını Gösteren Grafik 65
Grafik 3.8. Çalışma Alanındaki Yapıların Özgünlük Durumlarını Gösteren Grafik 67

KISALTMALAR

cm : Santimetre

CRAterre : Cultures Constructives et Developpement Durable

GEEYAK : Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu

ICOMOS : Uluslar Arası Anıtlar ve Sitler Konseyi

KAİP : Koruma Amaçlı İmar Planı

m : Metre

M.Ö : Milattan önce

M.S : Milattan sonra

OECD : Organisation for Economic Co-operation and Development

TUİK : Türkiye İstatistik Kurumu

UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

1. GİRİŞ

Kırsal konutlar halkın kendi olanakları ile gereksinimlerine doğrudan karşılık arayan, kültür birikimine, geleneklerine göre şekillenen yapılardır. Kırsal alan ve kentteki yaşam biçimi farklılıkları konutlara yansımaktadır (Güğercin, Baytorun, Koc ve Polat, 2018). Dolayısıyla, kırsal konutları incelemek suretiyle yerin kültürü, yaşam tarzı, ekonomik faaliyetleri hakkında bilgi edinmek mümkündür (Fathy, 2010). Geleneksel kırsal konut mimarisinin en önemli özgün özelliklerini coğrafi konumu ve iklimi, gelenek ve görenekleri, üretim ve tüketim biçimleri oluşturmaktadır (Muşkara, 2017).

Ülkemizde kırsal yerleşmelere yönelik çalışmalar kapsamında, öncelikle 1924'de çıkarılan Köy Kanunu ile, köylerin yönetsel, hukuksal düzeni ve yapılı çevreleri ayrıntılı bir biçimde incelenmeye başlanmış ve çok sayıda uygulama yapılmıştır. Ancak, ilerleyen süreçte farklı politikaların oluşmasıyla, kırsal yerleşmeler kendiliğinden gelişmeye bırakılmıştır (Eres, 2008). 1975 yılında oluşturulan Amsterdam Bildirgesinde; Avrupa mimari, kentsel ve kırsal mirasının büyük bölümünün tehlikede olduğu, koruma politikaları ve bütünleşik koruma planları uygulanmaz ise kısa süre sonra bu miras değerlerinin yok olmasının kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır (Yıldız, 2020).

Endüstrileşme ile birlikte kırdan kente göçün arttığı 20. yüzyıl başlarından itibaren kırsal yerleşmeler terk edilmeye başlanmış ve geride kalan yapı stoku bakımsızlıktan yok olma tehdidi ile karşı karşıya kalmıştır. Benzer şekilde, tez çalışmasına örnek teşkil eden Ördekdede Köyü de nüfusun azalması nedeniyle bozulmaya uğramıştır. Köy, Kahramanmaraş İli, Pazarcık İlçesine bağlı olup, Amik Ovası'nın kuzeyinde bulunan kırsal bir yerleşmedir. Sahip olduğu doğal güzellikleri, kültürel değerleri ve günümüze ulaşabilmiş geleneksel kerpiç konutları ile öne çıkmaktadır. Uzun yıllar boyunca geçimini tarım ürünlerinden sağlamış olan Ördekdede Köyü'nde günümüzde tarımsal faaliyetler ve hayvancılık oldukça azalmıştır. Kentlerdeki iş potansiyelinin artışı ile Ördekdede Köyü de hızla nüfus kaybına uğramış ve kırsalda ki yaşam terk edilmeye başlamıştır.

Ördekdede Köyü'nün, geleneksel mimarisinin ve kültürel değerlerinin belgelenmesi büyük önem taşımaktadır. Kırsal yerleşmelerde geleneksel konutların yapımında genellikle yerel yapı malzemeleri kullanılmaktadır. Bu yapı malzemeleri taş, ahşap ve kerpiç olarak sıralanabilmektedir. Taşın bulunmadığı kırsal yörelerde ise kerpiç kullanımı oldukça yaygındır

(Karakuyu, 2008). Ovalık alanda bulunan Ördekdede Köyü'nde de yerel yapı malzemesi olarak kerpiç kullanılmıştır.

Kerpicin kolay temin edilebilir olması, kolay şekillendirilebilmesi, taş ve ahşap kullanımına göre daha zahmetsiz olması kış günlerinde güneş enerjisini depolaması, yazın ise güneş enerjisinin yapıya girmesini engellemesi, önemli miktarda enerji tasarrufu sağlaması insanlık tarihi boyunca sıklıkla kullanılan bir yapı malzemesi olmasını sağlamaktadır (Güğercin vd. , 2018). Geleneksel kerpiç mimari mirasının belgelenmesi, korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için kültürel miras kapsamında, etkin politikalar ve stratejiler ile günümüze ulaşan kerpiç yapıların yapım teknikleri ve üretimi gelecek nesillere aktarılmalıdır. Kerpiç mimari, bütüncül koruma ve sürdürülebilirlik ile desteklenmelidir. Kerpiç malzemenin zayıf yönlerini günümüz teknolojisi ile güçlendirerek çağdaş yaşam şartlarına uyum sağlayabilmesi için yapılan çalışmaların sayısı arttırılmalıdır (Binan, Güler ve Çobancaoğlu, 2017).

Kerpiç yapılar; taş ve ahşap gibi doğal malzemeler ile inşa edilen yapılara nazaran daha fazla bakım gerektirmektedir. Sürekli bakım gerektiren geleneksel kerpiç konutların terk edilmesi sonucunda yapılar, bakımsız kalmakta, hasar görmekte veya yıkılmaktadır (Teloğlu Yavaş, 2021). Bu çalışma da Ördekdede Köyü'nde yer alan geleneksel kerpiç yapıların, koruma sorunları ortaya konulmuş, çağdaş yaşam koşullarına uyum sorunları irdelenmiş ve korunmalarına yönelik önerilerde bulunulmuştur. Önerilerin gelecekte yapılacak çalışmalar için yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

1.1. Çalışmanın Problem Tanımı

Kentlerdeki iş, eğitim ve sağlık imkânlarının kırsal alanlara oranla daha gelişmiş olması kırsal nüfusun giderek azalmasına neden olmaktadır. Ayrıca, hızlı sanayileşme ile tarıma olan ilgi günden güne azalmış ve tarım alanları yapılaşmaya başlamıştır. Göç ve kırsal mimari dokuya aykırı modern yapılaşma ile kırsal alanlardaki yerleşmelerin özgün dokusu giderek bozulmuş ve yok olmaya başlamıştır.

Kırsal mimari dokunun temelini oluşturan geleneksel konutların terk edilmesi ve bakımsız kalması sonucu oluşan bozulmalar mimari koruma bağlamında önemli bir sorun niteliğindedir. Kullanılan konutların ise bakımı yapılırken uygulanan özgün tekniklere aykırı uygulamalar ve

yapının bütünlüğünü bozan ekler geleneksel konutların karakteristik özelliklerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Kırsal yerleşmelerin gelişme yönü genellikle kent yönündedir. Bununla birlikte kentlerde nüfus artışı ile kentler kırsala doğru genişlemektedir. Bu durum kırsal yerleşmelerin zamanla kentle bütünleşmesine ve kentsel nitelik kazanmasına yol açmaktadır. Modernleşme ile başlayan ve yaygınlaşan betonarme kullanımı, kırsal yerleşmelerde yerel yapı malzemesi kullanımının azalmasına ve geleneksel yapım tekniklerinin yitirilmesine sebep olmuştur. Zamanla, kırsal yerleşmelerde özgün malzeme kullanımı terk edilerek betonarme yapılar yaygınlaşmaya başlamıştır.

Yüzyıllar boyunca kültürel birikimle oluşturulmuş kırsal yerleşmelerin değeri, küreselleşmenin etkisiyle kentlerin sağlıksız yapılaşması sonucu ve kırsal yerleşmelere doğan özlemle anlaşılmış ve bu durum bölgelerin özgün dokusunun da yaşatılarak korunması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Tezin örneklem alanı olan Ördekdede Köyü'nde de benzer sorunlar görülmektedir. Geleneksel konutları, özgün yapım tekniklerinin kullanılmaması ve usta-çırak ilişkisiyle gelişen özgün yapı ustalığının, zamanla değişen ve gelişen üretim biçimlerine ayak uyduramaması sonucunda yitirilmektedir. Ayrıca, köyü oluşturan yapıların inşasında kullanılan yerel yapı malzemesi kerpiçtir. Kerpicin basınç dayanımının düşük olması, sudan olumsuz etkilenmesi, kullanımı sırasında gerekli bakımların yapılmaması, şiddetli rüzgârlar ve depremlerden diğer yapılara oranla daha fazla etkilenmesi günümüze ulaşmasını zorlaştıran etmenlerdir. Tüm bu etmenler ile özgün kırsal dokunun korunması güçleşmektedir.

Başta Avrupa olmak üzere dünyada koruma kavramı tarihsel süreç içerisinde gelişmiş ve kapsamı genişlemiştir. Anıtsal yapının korunması fikriyle başlayan düşünce zamanla anıtın çevresiyle korunması, kentsel alanların korunması ve kırsal alanlarında korunması şeklinde gelişim göstermiştir (Erder, 2018). Toplumların yaşam düzenini yansıtan özgün kimlikleri ile somut ve soyut tüm kültür mirasının bir bütün olarak korunmasının gerekliliği anlaşılmış ve uluslararası çeşitli bilimsel toplantılar yapılarak konunun önemi vurgulanmıştır. İlkeler belirlenmiş, uluslararası tüzükler ve sözleşmeler yapılmıştır. Her ne kadar Ülkemizde ilgili kurum ve kuruluşlar uluslararası sözleşmeleri ve tüzükleri kabul ederek koruma alanındaki yeni gelişmeleri takip etmekteyse de, yeni gelişmelerin yasallaşma ve uygulama süreci oldukça yavaş ilerlemektedir (Eres, 2008).

Ülkemizde korumada esas alınan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda kırsal kavramına yer verilmemiştir. Yasal düzenlemelerin kapsamının yetersiz olmasından dolayı kırsal alanlar koruma statüsünde değerlendirilememektedir. Bununla birlikte Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları'nın da kırsal alanda yaptığı çalışmalar oldukça azdır ve yapılan çalışmalar incelendiğinde tescillerin çoğunlukla anıtsal yapılar olduğu, sivil mimari örneklerinin oldukça az olduğu görülmektedir. Bu sebeple bulunduğu toplumun yaşam düzenini ve mimarlık geleneğini yansıtan geleneksel kırsal konutların sayısı gün geçtikçe azalmaktadır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Kırsal yerleşmelere yönelik yeni düzenlemeler yapmak ve stratejiler geliştirmek amacıyla, kırsal mirasın sorunlarının ve değerlerinin anlaşılması, yöreye özgü araştırma yöntemlerinin geliştirilmesi çok önemlidir. Yeni geliştirilecek olan bu yöntemlerle Türkiye'deki kırsal alanların ve ortak mirasımızın kaybolma oranı en aza indirilecektir. Bu bağlamda, geleneksel kerpiç evlerinin civar köylere kıyasla özgünlüğünü korumuş olması, yerel mimari özellikleri, geleneksel köy yaşantısının kısmi olarak devam etmesi nedenleriyle Ördekdede Köyü çalışmaya uygun bir örnek teşkil etmektedir.

Çalışmanın amacı, Ördekdede Köyü'nün kırsal mirası olan ve korumaya değer özgün nitelikteki kerpiç konut mimarisinin, çeşitli faktörlere göre nasıl oluştuğunu, değişen koşullara ve yeni taleplere göre nasıl biçimlendiğini araştırmak, sorunları tespit etmek ve korumaya ilişkin öneriler sunmaktır. Ayrıca, bu çalışma ile Ördekdede Köyü'nün sahip olduğu geleneksel kerpiç konut dokusunun bilinirliğinin arttırılması, kültürel değerlerinin saptanması ve bilimsel olarak sonraki çalışmalar bir temel oluşturmak hedeflenmiştir. Ördekdede Köyü yapı, parsel ve alan ölçeğinde bir bütün olarak incelenmiş, köyün korunması gereken kültürel ve mimari değerlerini belirlemeye yönelik öneriler geliştirilmiş, sürdürülebilir çözümlerin üretilmesinin önemi vurgulanmıştır. Tezde geliştirilen öneriler; literatür araştırmaları, ulusal ve uluslararası mevcut projeler üzerinden yapılan çalışmalar, sahada analiz ve değerlendirmeler sonucu oluşturulmuştur.

1.3. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Ördekdede Köy'ünde bulunan ve kerpiç malzeme ile inşa edilmiş konutlar çalışma kapsamını oluşturmaktadır. Bu kapsamda tez çalışması giriş, kuramsal çerçeve, örnek alanın analizi, bulgular ve değerlendirme, sorunlar ve öneriler ve sonuçlar olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. Tezin ilk bölümünde çalışmanın problem tanımı, amacı, kapsam ve sınırlılıkları ve hipotezin açıklandığı giriş bölümünden sonra ikinci bölümde kuramsal çerçeve başlığı altında tarihi çevrelerde koruma kavramı ve gelişimi, kırsal yerleşmelerde koruma ve geleneksel kerpiç yapıların korunması ile ilgili literatür taramaları yapılmış çalışmaya yön veren kavramlar irdelenmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde çalışma alanı olarak seçilmiş olan Ördekdede Köyü'nün konumu, fiziksel özellikleri ve tarihsel gelişimi tanımlanmıştır. Ördekdede Köyü'nde yapılan 1/1000 ölçekli yerleşme alanı analizleri ile köyün dokusunu meydana getiren yapı türleri incelenmiştir. Geleneksel kerpiç konut mimarisinin konum-plan, plan-cephe, yapım sistemi, yapı elemanları ve malzeme özellikleri açısından çözümlemesi yapılmıştır. Ardından, Ördekdede Köyü'nde bulunan geleneksel kerpiç konutlarının; kat sayıları, iç mekân sayı ve boyutları, mekânların ilişkileri, iç mekân öğeleri, yapı elemanlarının durumları, kullanılan yapı malzemesi çeşitliliği, konutun parsel üzerindeki konumu, konutun bahçesi ve çevresi ile eklentilerinin durumu incelenmiştir. Bunlara ek olarak, köy yerleşme planları, yolları, konutlara su sağlama yöntem ve sistemleri, atık suların uzaklaştırılması ve köy içerisindeki gündelik yaşam konuları da çalışma kapsamına alınmıştır. Çalışma Ördekdede Köyü'nde bulunan geleneksel kerpiç konutlarla sınırlandırılmıştır. Köyde mevcutta bulunan 146 konuttan kerpiç malzemeden inşa edilmiş 47 ev bulunmaktadır, evlerin 37 tanesi kullanımda, 9 tanesinin terk edilmiş; 1 tanesinin ise kullanılmaz haldedir.

Tezin, bulgular ve değerlendirme başlıklı dördüncü bölümünde Ördekdede Köyü'nün genel yapı tipolojisini yansıttığı tespit edilen 14 adet kerpiç konut örneği; plan düzeni, cephe düzeni, yapım sistemi ve malzeme özellikleri gibi dokuyu oluşturan fiziki etkenleri incelenerek belgelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Tezin sorunlar ve öneriler bölümünde, Ördekdede Köyü geleneksel kerpiç konut mimarisinin koruma sorunları, konutların bozulma sebepleri ve türlerine bağlı olarak ortaya konmuştur. Ortaya çıkan sorunlar; mimari çevreye ilişkin sorunlar, ekonomik ve toplumsal, yasal sorunlar

olarak ele alınmıştır. Ördekdede Köyü'nün geleneksel kerpiç konut mimarisini ve korunması gereken kültürel değerlerini belirlemeye yönelik tespit edilen sorunlar ele alınarak mimari çevreye ilişkin öneriler, ekonomik ve toplumsal, yasal öneriler geliştirilmiştir. Tezin sonuç bölümünde ise tespit edilen bulgular kuramsal çerçeve bağlamında değerlendirilmiştir.

1.4. Çalışmanın Hipotezleri

Kırsal mimari mirasın, özellikle de kerpiç yapı malzemesiyle inşa edilmiş konut dokusu yoğun alanların korunması problemi çerçevesinde, Ördekdede Köyü'nün sahip olduğu köy dokusunun bilinirliğinin artırılması, değerlerinin saptanması, belgelenmesini ve korunmasını amaçlayan bu tezin savunduğu ilkeler ve çalışmanın hipotezleri;

- Kırsal mirasın korunması için yasal bir çerçeve oluşturulması, yerel ve ulusal boyutlarda planlama politikaları içerisinde ele alınması gerekmektedir.

- Kırsal yerleşme tüm bileşenleriyle, planlama politikaları içerisinde bütünleşik koruma anlayışıyla ele alınmalı ve envanter çalışmalarının yapılmalıdır.

- Geleneksel kırsal dokuya yapılacak herhangi bir ek yapı ya da onarımda, yerleşme dokusunun özgünlüğü ve karakteristiği dikkate alınmalı, yerel malzeme ve geleneksel yapım tekniklerini göz önünde bulundurmalıdır.

- Geleneksel dokusu olan kırsal yerleşmelerde oluşacak yeni yapılaşmalar, mevcut yerleşme dokusunun ve geleneksel yapı tipolojisini göz önünde bulunduracak şekilde yapılmalıdır.

- Kırsal miras sadece tek yapı ölçeğinde değil bütüncül bakış açısıyla ele alınmalı aynı zamanda sahip olduğu tarihsel, kültürel, sosyal ve ekonomik değerleriyle değerlendirilmelidir.

- Zamanla kullanılmayan ya da bakımsız kalan geleneksel doku yok olmaktadır. Tarihi yerleşmeyi yok olmaktan kurtarmak amacıyla, kültür mirasını günümüz yaşamıyla uyumlu hale getirerek bugünün mekânları oluşturulmalıdır.

- Anadolu’da sıklıkla görülen geleneksel kerpiç mimarisinin çağdaş yaşam koşullarına uygun hale getirilmesi için, içinde bulunduğu kırsal yerleşme ve kültürel değerler göz önünde alınarak uygun müdahalelerle güçlendirilmesi gerekmektedir.

- Kırsal mirası korumada geçmiş ile gelecek arasında bağ kurarak ve taşıdığı değerler gelecek nesillere aktarılmalıdır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmayı destekleyen konu ile ilgili kavram, teori ve tanımların ele alındığı bu bölümde mevcut literatür tartışılmaktadır. Bu bağlamda, tarihi çevrelerde koruma kavramı ve gelişimi, kırsal yerleşmelerde koruma ve geleneksel kerpiç yapıların korunması ile ilgili bilimsel araştırma makaleleri, kitaplar, önceki çalışmalar kapsamında tezler, ulusal ve uluslararası tüzükler ve atölye çalışmaları incelenerek çalışmanın teorik çerçevesi oluşturulmuştur.

2.1. Tarihi Çevrelerde Koruma Kavramı ve Gelişimi

Koruma eylemi tarihsel süreç içerisinde farklı yönelimler ve değer yargıları ile varlığını sürdürmüştür. Korumaya yönelik çabaların güçlendiği asıl dönem 18. Yüzyıldır. Tüm Avrupa'da bazı yasal düzenlemelerle korumanın ilk adımları atılmıştır (Jokilehto, 2017) .19. Yüzyıl başlarında ise Viollet-le-Duc'ün restorasyon çalışmaları Avrupa'da koruma anlayışının gelişimine öncülük etmiştir (Brandi, 2005).

Gelişen bilincin ardından 20. yüzyılın başında çağdaş restorasyon anlayışıyla, Giovannoni'nin görüşleri "Carta del Restauro" olarak kabul edilen tüzüğe dönüştürülmüş ve yasalaşma adına ilk adım atılmıştır (Niglio, 2012; Kamacı, 2014). 20. Yüzyılın ikinci yarısında ise tarihi çevrenin değerinin anlaşılması ile birlikte, tek yapıyı koruma anlayışı yerini, tarihi yapıyı çevresiyle ele alan ve yapı gruplarını, yerleşmeleri ve bölgeleri kapsayan bütüncül bir koruma yaklaşımına bırakmıştır (Erder, 2018). Tarihi çevre verilerinin tüm bileşenleri ile korunması, günümüze ulaşamayan ve hakkında yazılı bilginin çok az olduğu yaşam biçimlerinin anlaşılmasını ve zihinde canlandırılmasını sağlamaktadır (Zancheti ve Jokilehto 1997 ; Dinçer, 2011). Tarihi çevre bir bütündür ve o bütünün parçaları, o dokuyu oluşturan binalar, hayranlık uyandıran görünümleri çeşitli üslup ve biçimleri barındıran zengin düzenlemeler, hoş şaşırtmalara olanak veren kıvrımlı sokaklardır (Zeren, 2019). Tarihi çevre içinde yer alan ve bu bütünün önemli bir parçası olan binalar sergiledikleri mimarlık üslupları, mekân tasarımları ve yapım teknikleri ile yörenin mimari kimliğini tanımlayan tarihi veriler olarak değerlendirilmektedir (Ahunbay, 2016). Tarihi çevreleri korumanın önemi tarihi mirasın gelecek kuşaklara iletilmesi, kültür sürekliliğinin sağlanması, çağdaş insana tarih ile birlikte yeni yaşam olanaklarının sağlanması şeklinde 3 genel amaç içinde toplanabilir (Can, 2011)

Tarihi çevreyi korumanın ana amacı tarihi yerleşmeyi yok olmaktan kurtarmak, kültür mirasını günümüz yaşamıyla bütünleştirmektir. Geçmişin mekânlarının bugünün mekânları olmasını sağlamaktır (Erder, 2018).

Avrupa'da tarihi çevre koruma uygulamaları ilk kez 1931 de Atina Konferansı'nda ülkemizde ise ilk kez 1973 yılında 1710 sayılı Eski Eserler Yasası'nda dile getirilmiştir. Fakat kaygının daha çok sadece anıtın ve çevresinin korunması olduğu; bütüncül olarak tarihi yerleşmenin kendine özgü nitelikleriyle korunması düşüncesinin gelişmediği görülmektedir .(Ahunbay, 2016). Kentsel ve kırsal koruma çabaları 1945'ten sonra hız kazanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında hızlı sanayileşme ile tarihi çevrelerin karakteri bozulmuştur. Tarihi çevrelerin uğradığı kayıplarla toplum bilinçlenmiş, kentsel ve kırsal sitlerin korunmalarıyla ilgili çözüm yolları aramaya başlamıştır (Feilden, 2007).

1951 yılında kabul edilen "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifesine Dair Kanun" 5805 sayılı kanun ile korunması gerekli mimari anıtların ve taşınmaz kültür varlıklarının korunması, bakımı, onarımı, yenileme işlemlerinde uyulması gereken ilkeleri belirlemek, belirlenen ilkeleri uygulamak ve denetlemek üzere Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) kurulmuştur (Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun, 1951). Kurulun aldığı önemli kararlar arasında eski eserlerin yeniden işlevlendirilmesi ve yaşatılması, tahrip olan eserlerin onarılması yer almaktadır. Uzun süre boyunca korumak için tek kurul olarak görev yapan GEEAYK 'kentsel sit' kavramını "Yaşanılan kentlerin belli bir dönemde belli bir kesiminde homojen olarak sosyal, ekonomik, kültürel durumunu yansıtan; tarihi, bilimsel, artistik, arkeolojik, etnografik, edebi, efsanevi önemi gibi özellikler bakımından korunmaları ve değerlendirilmeleri gereken yerler" olarak tanımlamıştır (Dinçer ve Akın, 1994). Kültür varlıkları ayrı ayrı tescil edilerek koruma altına alınırken, mevcut yasa ile kültür varlığının etki alanını ve çevresini korumak mümkün olmamıştır. Böylelikle ülkemizde kırsal ve kentsel sit alanları niteliği taşıyan tarihi çevrelerin koruması, kültür varlıklarının etki alanları ve çevrelerinin korunamaması sebebiyle çok gecikmiştir (Salman, 1976).

1964 yılında yayınlanan Venedik Tüzüğü'nün ilk maddesi; Tarihi anıtın sadece tek korunmaya değer varlık olarak ele alınmaması gerektiği ve tarihi olaylara tanıklık eden kırsal ya da kentsel alanlarında göz önünde bulundurulması gerektiğine dikkat çekmiştir. Sadece büyük sanat

eserlerini değil, zamanla değer kazanmış tüm eserleri de kapsadığını belirtmiştir. Yine aynı tüzüğün 6. Maddesi; Tarihi anıtların ölçeğini aşmamak kaydı ile çevresinin de bakımı sağlanması gerektiği yönündedir. Fakat çevresinde geleneksel ortam var ise aynı şekilde bırakılmalıdır. Çevrenin; kütle, doku ve renk ilişkilerini değiştirebilecek hiçbir eklenti olmaması gerektiğinden söz edilmekte ve korunacak anıtların çevreleriyle birlikte korunmasının önemi vurgulanmaktadır (ICOMOS Türkiye, 1964; Erder,1977).

Yine aynı yaklaşımla, 1975 yılında yayınlanan Amsterdam Bildirgesinde ise; Tarihi mirasların sadece yapı özelinde değil bulunduğu çevreleri, tarihsel ve kültürel özellikleri barındırdığı kırsal ve kentsel alanları da içermekte olduğundan bahsedilmektedir (ICOMOS Türkiye, 1975).

1977 Granada'da düzenlenen sempozyumda yayınlanan "Bölgesel Planlama İçinde Kırsal Mimari" adlı karar metni, bölgesel planlama çalışmalarında kırsal mimarinin de göz önüne alınması kırsal mimarinin koruması açısından önemli bir gelişmedir (Eres, 2013). Bu karar ile kırsal mimari estetik değerden öte; taşıdığı tarihi değer, kültürel değer ve yaşam belleğinin korunması açısından da önemli olduğu anlaşılmış ve kırsal yaşam bütünüyle değerlendirilmeye başlanmıştır. 1979 yılında Avrupa konseyi; kırsal mimarinin korunması gerekli bir değer olduğu ve bütüncül bir bakış ile kırsalı irdelemek gerektiği üzerine kırsal mimarinin korunmasını destekleyici ve pekiştirici tavsiye kararları almıştır (Çağlayan, 2018). 1980-1989 yıllarında kırsal mimarlık mirasının korunmasına ilişkin birçok kararı ve tavsiyeleri içeren söyleşiler düzenlenmiştir (Soykan, 2000)

Dünyada ki gelişmeler böyle iken ülkemizde 'Sit koruma kavramı' ilk kez 1967 yılında 3674 sayılı kanun ile ele alınmıştır. Koruma kavramında, kent ve kır kavramları ayrı olarak değerlendirilmiştir. "Kırsal sit" kavramının ilk olarak A-1609 sayılı kararında yer alan "kentsel ve kırsal sitlerde geçici dönem yapılaşma koşullarının belirlenmesi için yöresel yapı niteliklerine ait bilgi ve belgelerin kurula gösterilmesi" maddesi içerisinde ifade edilmiştir (Durukan, 2004).

Bugün ülkemizde koruma konusunda temel alınan belge 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunudur dolayısıyla bu kanun ile "eski eser" kavramı yerini "kültür varlığı" kavramına bırakmıştır ve bu dönemde GEEAYK kaldırılmıştır. Koruma kanununun amacı; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları

belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmek olarak belirlenmiştir. Bu karar ile kırsal sit alanlarına yönelik özel kararlar alınmamakla beraber kırsal alanlarda ki kararlar 1999 yılında 659 sayılı karar olan "Doğal sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları" altında doğal sit alanlarının korunma ilkeleri benimsenerek korunmuş, ayrı bir başlık altında incelenmemiştir (Hersek, 2001). Doğal sit alanlarını koruma kararlarında, 1.ve 2. Derece sit alanlarının içerisindeki kırsal yerleşme 3. Derece doğal sit altında değerlendirilmektedir.

2863 sayılı kanun ile çevresel ölçekte korumanın, planlanma sorunu olduğundan bahsedilmiş ve ilk kez ' Koruma İmar Planı' kavramı ortaya çıkmıştır (Levent, 2009). Böylelikle korumanın plansız olmayıp korunacak alanın koruma imar planı ve koruma raporu ile tescili ve tespiti ivedileştirilmiştir. Bu durum ile ciddi bir uygulama ve denetleme görevi Belediyelere verilmiştir fakat gerek görüldüğü takdirde maddi ve teknik desteği Kültür Bakanlığı'ndan temin edilebilmektedir (Uçar ve Madran, 2009). Koruma Amaçlı İmar Planı (KAİP) bir alanın sit alanı olarak belirlenmesi ile etkin olmuştur. Koruma altına alınacak sit alanlarını, etkileşimde olduğu çevresini kullanma şartları ile sınırlarını, koruma esaslarını, yenileme alanı ve projelerini, uygulama aşaması ve programlarını içerecek şekilde KAİP tarafından hazırlanmıştır. Ancak KAİP' in geç yürürlüğe girmesi ile önceki koruma yöntemlerinde dikkate alınmayan kentsel doku ve mevcut planda yapılan yanlış uygulamalar (örneğin; ulaşım hattı, yol genişletme kararları vb.) ile KAİP' nın hazırlanması sürecinde bazı zorluklar ve sorunlar ortaya çıkmıştır (Eriçok Keleş, Güler ve Özdemir, 2021).

1987 yılında 3386 sayılı kanun ile 2863 sayılı kanunda ki bazı maddeler değiştirilmiştir. Bu madde değişiklikleri; yerel yönetimlerin koruma sürecine direkt olarak katılabilmesi, koruma konusunda karar alması ve denetlemenin yerel koruma kurulları tarafından da denetlenmesi şeklinde özetlenebilmektedir (Kültür Ve Tabiat Varliklarini Koruma Kanunu , 1983).

2004 yılında 5226 sayılı kanun ile tarihi çevrede koruma için var olan kurumsal yapıların güçlendirilmesi yapılmış ve yürürlükteki mevzuat uluslararası kabullere uygun hale getirilmiştir. Böylece Koruma Amaçlı İmar Planı (KAİP), Yönetim Alanı, Bağlantı Noktası, Katılımcı Alan Yönetimi gibi önemli kavramların tanımı yapılmıştır (Kejanli, 2007). Bu kanun ile yeni kaynaklara ulaşımın sağlanması, planlama etapları ile uygulamada görev alacak sorumluların belirlenmesi ve kullanıcı katılımını sağlayarak sürdürülebilir bir yönetim modeli

oluşturulması açısından bugüne kadar çıkarılan koruma yasalarından ayrılmakta ve uluslararası ölçütlere uygun bir koruma sağlamaktadır. Alınan karar ile Tarihi Çevrede Koruma daha sağlam temellere dayanmış ve beraberinde birçok tanım ortaya çıkmıştır.

2.2. Kırsal Yerleşmelerde Koruma

Kırsal yerleşmeler ekonominin büyük ölçüde tarıma ve hayvancılığa dayalı olduğu, geniş aile tipinin yaygın olduğu, komşuluk bağlarının kuvvetli olduğu, kendine has bir kültüre sahip olan, kentsel alanlara göre daha az nüfuslu iskân alanlarıdır (Mandal,1979) . Bu yerleşmeler, doğa ile insan arasındaki etkileşimin eşsiz örnekleridir (Eminağaoğlu, 2004). Herhangi bir planlama ve tasarı söz konusu olmadan coğrafi özelliklere, topoğrafya ve su kaynaklarına göre kendiliğinden meydana gelen düzensiz alanlardır (Davulcu, 2009). Sosyal, kültürel, ekonomi gibi farklı değişkenler ve girdiler ile çeşitlilik göstermektedir (Trieb, Grammel ve Schmidt, 1979). Değişen koşullar her yerleşmenin kendine has niteliklere sahip olmasını sağlamaktadır.

Kırsal alanlar iklim bölgelerine, topografik yapıya, bitki örtüsüne, arazi mülkiyetine, devlet müdahalelerine, sosyal-ekonomik yapıya, doğal afetlere, ulaşım imkânlarına ve tarım yapısına göre değişik özellikler gösterebilmektedir (Çınar, 2014). İnsan gereksinimlerinin doğal çevre ile uyumlu birlikteliği ile ortaya çıkan kırsal alan tasarım yaklaşımları, yüzyılların getirdiği deneyimlerle birleşerek bir kültüre dönüşmektedir (Trieb, 1988). Paha biçilemez değerlere sahip olan, geçmiş kırsal yaşamın izlerini taşıyan ve bu kültürün ruhunu somutlaştıran yerleşme alanlarıdır (Kaya, 2018). Yalın adıyla "tarihi köyler" geçmişte kalan geleneksel kırsal yaşam kültürünün bugüne ulaşmış somut kanıtlarıdır (Eres, 2016). Günlük yaşamı yansıtan geleneksel mimari yaklaşımı ve kırılganlıkları her geçen gün artması sebebiyle korunması gereken tarihi çevrelerdir (Karayazı ve Sağıroğlu, 2016).

Nüfusun artması ile birlikte kentleşme başlamış bununla beraber ticaret kırdan kente doğru geçiş yapmıştır. Üretimin daha çok kırsal alanlarda yapılırken ticaretin ise kent alanlarında yapılması kırsal alanın kentin yaşam fonksiyonunu sağlayan temel birim olmasını sağlamamıştır (Bölükbaş Dayı, Akdeğirmen Ercan, Kuleli ve Sağsöz, 2021). Bu durum ile kırsal alanlar kendilerine özgü işlevleriyle daha da değerlenmiş, önemini yitirmemiştir.

Kırsal yerleşmeler; Tarımsal üretim için arazi, doğal çevre ve insan yerleşmeleri, mimari alan olmak üzere üç bileşenden oluşur. Bu üç bileşen birbirlerini besler ve kırsal alanın kültürel

değerini oluşturur. Yıllar içerisinde tarım faaliyetlerinin değişmesi kırsal kalkınma ve sosyal yaşamdaki değişimi beraberinde getirmiştir. Değişen tarım uygulamaları insan yaşamını ve yerleşmelerin yapısını sistematik olarak değiştirmiştir (Ruda, 1998).

Uluslararası ekonomi örgütü olan Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) Avrupa Birliği ülkelerinde kullanılması için belirlenen ölçüt ile nüfus yoğunluğunun 150 kişi/m² oranından az olan yerleşme alanlarını kırsal alan olarak tanımlamaktadır (Woodward, 2009).

TUİK tarafından ise kırsal yerleşme tanımı; iki bin altındaki yerleşmeleri kırsal yerleşme kabul eden nüfus esaslı ve il ve ilçe merkezi olan yerleşmelerin dışında kalan yerleri kırsal yerleşme kabul eden idari esaslı olmak üzere iki grup halinde yapılmaktadır (TUİK, 2014). Kent ve kır yerleşmeleri ayrımı sadece sayısal bir ölçüt ile belirlenmiştir. Bu tanımlamalar ile kırsal yerleşme yerlerinin kimliği, mimari özellikleri, kültürel değerlerine ilişkin bir tanım ve düzenleme yer almamaktadır (Yılmaz, 2019).

Ülkemizde ilk kez 1924 yılında çıkarılan Köy Kanunu'nda kırsal yerleşmeler için "köy, nüfusu 2000'den az olan yerleşme yerleri" tanımlaması yapılmakla beraber köyde yapılması gerekenler tanımlanmıştır. Hala yürürlükte olan 442 sayılı Köy Kanunu'nda vurgulanan ifade olan; peyzaj alanları, yerel halkı, ortak mekânlarının birlikte düşünülmesi gerektiği ifadesidir. Bu kanunda yer alan bir başka ifade ise kırsal yerleşme olan köyü, kendiliğinden oluşabilen ve kendine yetebilen yerleşmeler olarak tanımlanmaktadır (Köy Kanunu, 1924; Kutlar, 2016).
1985 yılında yayınlanan İmar Mevzuatının 3194 sayılı kararına göre kırsal yerleşme olan köy; konut, tarım ve hayvancılık için yapılan yapılar ve çevre olarak tanımlanmıştır (İmar Kanunu, 2012). Ansiklopedik bilgilere göre kırsal yerleşmeler, kentin dışında kalan, meralar, otlaklar üzerinde yer alan yerleşmeler olarak tanımlanmaktadır (Muşkara, 2017).

1998 yılında Mera Kanunu'nun 4342 Sayılı kanun numarasında önceden tespit edilmiş veya eski zamandan bu zamana kadar kullanılmakta olan mera alanları belirlenerek köy veya belediyelere tahsis edilmiştir. Bu kanunun amacı; meraların kullanım şartlarının belirlenmesi, kontrol edilmesi, bu alanların verimliliğinin arttırılması, bakım ve sürdürülebilirliğin sağlanarak korumasıdır.

2011 yılında alınan Bakanlar Kurulu kararı ile kırsal yerleşmelere yeni yapılacak konutların, kırsal yerleşmenin geleneksel dokusuna ve mimari özelliklerine uygun olarak yapılması ve yeni yapılaşmaların denetlenmesi hedeflenmiştir (Resmi Gazete, 2011).

2012 yılında "On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" 6360 sayılı kararı ile büyükşehirlerin sınırları içerisinde yer alan kırsal yerleşme alanları yani köylerin tüzel kişiliği kaldırılmış ve bağlı oldukları ilçe belediyelerinde mahalle olarak katılmışlardır (On Üç Ilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı Ilçe Kurulması Ile Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2012). Bu durumda büyükşehir olmayan yerlerde köy kavramının devam etmesi mahalle ve köy tanımını bulanıklaştırmıştır. Bu durum ile idari olarak kırsal yerleşmeler, bulundukları yere göre köy veya mahalle olarak da tanımlanabilmektedir. Bu kanun ile kırsal yerleşmeler olan köylere ilişkin mekânsal ve idari sınırların belirlenmesi kırsal yerleşmelere yaklaşım ve koruma açısından önemlidir. Bu kanun ile nüfus ölçütü kırsal alan tanımı için bir ölçüt olmaktan çıkmıştır (Demirkaya ve Mesut, 2017).

Kırsal yerleşmeler genellikle doğal veya kentsel sit alanı olarak tescil edilmekte, koruma yasaları ile dolaylı olarak korunmaktadır. Kırsal yerleşme yerlerine özgü yasalar olmadığı için kanunlarda eksiklikler oluşmakta ve yetkilendirmelerde aksaklıklar yaşanmaktadır (Şahin, 2020).

2.2.1. Kırsal Miras Kavramı ve Koruma

Kırsal miras kavramı; yapılı çevre ve doğal çevrenin sosyal–kültürel ve ekonomik ilişkiler bağlamında karşılıklı etkileşimi ile biçimlenen, yerel kimlik değerlerinin birlikteliği olarak ifade edilebilir (Kadi, Jaafar ve Hassan, 2014). Bu yönüyle, kırsal yaşama ilişkin sosyal–kültürel etkinliklerden, geleneksel üretim faaliyetlerine, yerel mimari ve sanatsal ürünlerden, topografya ve yerleşme dokusuna kadar uzanan, somut olmayan mirasın biçimlendirdiği özgün yerleşme kültürüdür (Karakul, 2007).

Kırsal alanlar yerel halk tarafından kullanılan alanlar olması sebebi ile zamanla değişmekte, mimari ve altyapı sürekli güncellenmektedir. Bu nedenle, kırsal miras koruma çerçevesi altında

yönetilse bile dinamik özelliği değişmeyecektir. Kırsal miras aynı zamanda medeniyet sürecinde gelişen değerli bir kültürel miras türüdür (Du ve Shi, 2019).

Kırsal mirası korumak için onu oluşturan alt başlıkları anlamak önemlidir. Dünya genelinde kabul edilen tanımlamalara göre; kırsal miras, insan-doğa ilişkisinin değerini anlamak için "somut" ve "somut olmayan" miras olarak iki tanıma ayrılmıştır. Somut miras, kırsal peyzaj, yerel mimari ve taşınabilir miras olarak tanımlamıştır. Somut olmayan miras ise, teknikler ve beceriler, yazılı olmayan gelenekler, toplumsal yaşamı düzenleme biçimleri ve belirli toplumsal örgütlenme biçimleri olarak tanımlamıştır (Lenzerini, 2011).

Venedik tüzüğüne kadar anıtsal yapı odaklı devam eden koruma anlayışı 1964'te tüzükle birlikte genişleyen bir boyut kazanmış ve kırsal kavramı uluslararası boyutta yer almaya başlamıştır (Gökalp, 2019). 1970'li yıllarda uluslararası çeşitli sempozyumlar düzenlenmiş, kırsal mimari de korunması gerekli kültür mirası olarak tanımlanmış ve bu çerçevede çözümler üretilmeye çalışılmıştır (Eres, 2013). 1975 yılında ise düzenlenen Avrupa Mimari Tüzüğü ve Küçük Tarihi Kentlerin Korunması Sempozyumu sonuç bildirge metninde, "küçük tarihi kent" vurgusu ile kırsal yerleşmelerin de kültürel miras olarak korunması gerektiğine dikkat çekilmiştir (Özcan, 2017). 1976 yılında " kırsal yerleşme alanı olan köylerin korunması ve kırsal planlama" ifadeleri UNESCO'nun "Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolleri Konusunda Tavsiyeler" bildirgesinde yer almaktadır (Madran ve Özgünül, 1999) . Kırsal mirasın hem kırsaldaki mimariyi hem de daha geniş coğrafi, tarihi ve kültürel arka planı içerdiği kabul edilmektedir. Kırsal mirasın bütünlüğüne ilişkin düşünceler 1999 yılında Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü bağlamında kırsal miras olgusunu oluşturan "kültürel peyzaj" tanımı ile geliştirilmiştir. Kültürel peyzaj tanımı ise 1925 yılında coğrafyacı Carl Ortwin Sauer ile Peyzajın Morfolojisi'nde yer alan kültürel coğrafya kavramından türetilmiştir. (Sauer, 1925).

Kültürel Peyzaj' a yapılan vurgu ile kırsal mirasın yere özgünlüğünü, kültürel ve doğal miras değerleri dışında yerel yaşam biçimleri, sosyal-kültürel ve ekonomik yaşam biçimlerini de vurgulanmıştır (Aplin, 2007). 1992 yılında Kültürel peyzaj, Dünya Mirası kategorisi içerisinde sayıldıktan sonra, dünya çapında yavaş yavaş tanınmış ve anlaşılmaya başlanmıştır(Aykan ve Başyurt, 2019).

1996 yılında yayınlanan San Antonio Deklarasyonuna göre; Kültürel peyzaj alanları, önceki tüzüklerde ifade edildiği gibi, özgünlükleri ana yönlerinden birini oluştursa da aynı zamanda toplumsal yaşamı sürdüren derin manevi anlamlar da taşımaktadır (Philokyprou ve Michael, 2021).

Dünya Mirası Sözleşmesi Uygulama Rehberi'nde; Kültürel peyzaj, doğa ve insanın kolektif birleşeni olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle, uzun bir geçmişe sahip geleneksel kırsal alanlar, kültürel coğrafya araştırmalarının önemli bir nesnesi ve aynı zamanda Dünya Mirası' nın önemli bir parçasıdır (UNESCO, 2017). Kırsal miras, tarihte birçok medeniyete ev sahipliği yapan ve bu süreçte gelişen değerli bir kültürel miras türüdür. Kültürel peyzaj perspektifinden kırsal miras, yerel sakinlerin uzun bir süre boyunca sürekli olarak fiziksel çevre üzerinde etki eden benzersiz üretim yöntemleri ve yaşam tarzları aracılığıyla ortaya çıkar. Kırsal miras, insan ve doğa arasındaki kolektif etkileşimin bir sonucudur: insanın ve doğanın uyumlu ve bütünleşmiş bir biçimde var olduğunu gösterir (Du ve Shi, 2019).

20. yüzyılın son çeyreğinde ise kırsal miras kavramı farklı bir bakış açısıyla ele alınmaya başlamıştır. Uluslararası belgelerde "kırsal çevre", "kırsal yerleşme" ve "geleneksel köyler" gibi kavramlarla ele alınırken "kırsal miras" kavramının önemli bileşenlerinden olan "kırsal mimari" kavramı doğrudan ele alınmıştır (Rouard, 2001).

2.2.2. Kırsal Mimari Mirasın Korunması

Kültürel mirasın önemli bir parçası olan kırsal mimari, koruma sürecinde dikkate alınması gereken somut ve somut olmayan sosyal, tarihi, estetik, çevresel değerleri ve aynı zamanda bir diğer önemli değer olan özgünlüğü de içermektedir. Yıllar boyunca geleneksel yapılar yeniden kullanılmış ve mevcut koşullara uyarlanmıştır. Böylece geçmişle doğrudan bağlantı kurarak, kültür ve medeniyetlerin tanıkları olarak varlığını sürdürmüşlerdir.

Kırsal mimari, oluştuğu dönemin ve doğal çevrenin sunduğu malzeme, teknik ve bilgi birikimi ile toplumun ihtiyaçlarına göre biçimlenen yapılardır. Yöre halkının yaşam tarzını, üretim-tüketim biçimlerini, gelenek-göreneklerini doğrudan ortaya koyan kültürel bir olgudur (Donovan ve Gkartzios, 2014). Kırsal mimarlığın en önemli bileşeni konutlardır ancak ahır, samanlık, bahçe, ambar, tuvalet, kuyu, kümes ve benzeri yapılar da kırsal mimarlığın kapsamı içine girmektedir (Davulcu, 2009).

Kırsal mimarinin eşdeğer tanımı olan vernaküler mimari de "verna" kelimesi latince esir, "vernaküler" kelimesinin anlamı ise; bir yere özgü, yöreye ait olarak tanımlanmaktadır. Vernaküler mimarlık, halkın mimarlığı, sivil mimarlık, mimarsız mimarlık gibi birçok farklı şekillerle de ifade edilmektedir (Şahin, 2020).

Dünya Vernaküler Mimarlık Ansiklopedisi'nin tanımına göre kırsal mimarlık; yerel halk tarafından yapılmış tüm konut ve diğer yapıları kapsamaktadır. Mevcut malzeme imkanları ile konut sahipleri veya yerel yapı ustalar tarafından inşa edilmiştir. Yerel mimarinin tüm formları belirli ihtiyaçları karşılamaya yöneliktir (Oliver, 2007).

Kırsal bölge sivil toplum mimarisi, ustalığa bağlı olarak gelişen özgün malzeme kullanımının ağırlıklı olduğu yapılardan oluşmaktadır (Korkmaz, 2007). Bu yapılaşmada, gelenekler kadar kırsal bölge ekonomisi, coğrafi konum ve iklimsel özellikler de önemli rol oynamaktadır.
Yerel ve doğal malzemelerin kullanıldığı, doğa ile etkileşimde olan sürdürülebilir alanlardır(Canan ve Ahmet, 2019).

İnsan-doğa etkileşiminin güçlü olduğu, tarihsel sürekliliğe şahit olan, kültürel birikimi aktaran köy yerleşmeleri ve kırsal mimari, Kentleşme baskısıyla korunamamakta ve terk edilmektedir. Kırsal mimari öğelerin, tarihsel ve kültürel dokusunun gelecek kuşaklara aktarılması ve yaşatılması için korunması zorunludur (Çekül, 2012).

Çağdaş yaşam biçiminin sürekli artan ihtiyaçlarını karşılamak için koruma yaklaşımları, yeni anlayışlara ve sosyal-ekonomik koşullara uyum sağlayacak şekilde zaman içinde arttırılmıştır (Philokyprou ve Michael, 2021). Fakat kırsal mimarinin korunmasına yönelik kavramlar ve çabalar kentsel mimarinin korunmasına göre daha sonra ele alınmıştır (Levi ve Taşcı, 2017).

19.yy sonrasında Avrupa'da çıkarılan, başlıklarında "rural" veya "vernacular" ifadesi yer alan, bildirge ya da kanunlar ile kırsal mimarinin korunması gereken değer olduğu belirtilmiştir (Çağlayan, 2018).
İlk kırsal mimariyi koruma ve sergileme girişimi olan Skansen Açık Hava Müzesi, İsviçreli Karl Viktor von Bonstetten'un yerel yapıları, geçmiş kültürün somut verileri olarak ifade etmesi üzerine 1891 yılında kırsal alan içerisinde açılmıştır (Aydoğdu, 2021).

1962 yılında yayınlanan Malraux Yasası, tarihi yerleşmelerin bütüncül olarak korunması ve yaşatılmasına yöneliktir (Okyay, 2001). UNESCO'da düzenlenen "Yerleşmelerin ve Doğal Çevre Ortamlarının Kimliğinin ve Çekiciliğinin Korunması Konferansı" nda kırsal mimarinin korunmasına yönelik kararlar yer almaktadır (Eres, 2013). 1964 yılında Venedik Tüzüğü ile kırsal mimarinin korunmasına yönelik dünya çapında çalışmaların başlaması açısından önem teşkil etmektedir (Erder,1977).

1977 yılında Granada'da düzenlenen Bölgesel Planlamada Kırsal Mimari Sempozyumu'nda, kırsal mimarinin göz önüne alınması gerektiği vurgulanmaktadır. 1979 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nde yer alan "Bölgesel Planlamada Kırsal Mimari" toplantısında alınan kararlar ile kırsal mimari "kültür mirası" olarak belirtilmiştir (Avrupa Konseyi, 1979),

1985 yılında Granada'da yapılan Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi ile kentsel ve kırsal yerleşme değerlerini gelecek nesillere aktarmak için kararlar alınmıştır. Miras tanımı ile, kentsel ve kırsal alanların koruma politikaları detaylı bir biçimde açıklanmıştır (O'keefe, 1993).

1999 yılında ise Meksika'da yapılan ICOMOS'un "Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü"nde, yerel mimari, yerel halkın geleneksel ve doğal yollarla süreç içerisinde yaptığı yapılar olarak tanımlanmıştır (Messeri, 2007). Yerel mimari, sadece somut değer olmaları sebebiyle değil, aynı zamanda geleneksel çevrelerine bağlı somut olmayan değerleri yansıtmaları sebebiyle de önem arz etmektedir (Donovan ve Gkartzios, 2014).

Avrupa da 2006 yılında alınan "Avrupa'nın Kırsal ve Ada Bölgelerinde Doğal, Mimari ve Kültürel Mirasın Korunması Kararları", kırsal kültür mirasının koruma sorunlarına çözüm bulmakta ve doğal çevre, mimari, somut olmayan ve somut değerler gibi yerin özgünlüğünü oluşturan öğeleri de bir bütün olarak korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Stubbs ve Makaš, 2011).

2011 yılında, ICOMOS-IFLA Uluslararası Kültürel Peyzajlar Bilimsel Komitesi (ISCCL), kırsal alanların kültürel mirasına eksiksiz ve sistematik bir yaklaşım geliştirmek için the World Rural Landscapes Initiative (WRLI) projesini başlatmıştır. Bu proje kırsal peyzajların, uluslararası kabul görmüş belgeler bağlamında daha fazla çalışılmasını amaçlamıştır. Kırsal

Peyzajlar ulusal ve yerel düzeylerde yönetimler tarafından korunmalı ve tanıtılmalıdır. WRLI bu bağlamda teorik kriterleri içeren ilkeler belirlemeyi, bir internet ağı oluşturmayı ve kırsal alan haritası ve genel bilgiler içeren tanıtım metinleri oluşturmayı hedeflemiştir. (Scazzosi,2018).

2017 yılında ICOMOS - Ifla Prıncıples Concernıng Rural Landscapes As Herıtage tüzüğü yayınlamıştır. Bu tüzük 'Kırsal Peyzaj' ve 'Miras Olarak Kırsal Peyzaj' kavramları ve kırsal peyzajlar için politikaların geliştirilmesine rehberlik eden eylem kriterlerini içermektedir (ICOMOS Türkiye, 2017).

2.3. Geleneksel Kerpiç Yapıların Korunması

Kerpiç İnsanların ürettiği ve istediği gibi şekillendirebildiği ilk yapı malzemesidir. Yerleşik hayata geçmiş olan eski medeniyetlerin ahşap ve taş gibi malzemelere ulaşması zor olduğu bölgelerde barınma ihtiyaçlarını karşılamak için kullandıkları yapı malzemesi olmuştur. Belirli bir oranda kil içeren kumlu toprağa, saman gibi malzemeler eklenip su ile harç haline getirildikten sonra ahşap kalıplar ile şekillendirilip kurutularak oluşan kerpiç, tuğla haline gelmesi ile daha sert ve dayanıklı, her yerde bulunabilen, ekonomik yeni bir yapı malzemesi oluşturulmuştur (Obafemi ve Kurt, 2016). Bu malzemelerin özellikleri yerel ortamına ve bölgesine bağlı olarak: kerpiç toprağın cinsine, su miktarına, kalıplama ve kurutmada ki yöntem ve usullerine bağlı olarak farklılık göstermektedir (Eriç, 1980). Geleneksel kerpiç yapılarında en yaygın kullanım şekli kerpiç bloklarla ya da sıkıştırılmış toprak ile yapımıdır. Tarihi süreç içerisinde yöresel uygulamalar ile kerpicin üretim ve kullanım biçimleri: Kerpiç tuğla veya blok, dövme kerpiç, omurgalı kerpiç ve yığma kerpiç olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Kerpiç, ana birleşeni olan toprağın kendisinden biraz daha güçlüdür, ancak doğası gereği kolay bozulacak bir malzemedir (Işık ve Tulbentci, 2008).. Bu sebeple geleneksel kerpiç yapıların korunması, düşünüldüğünden daha geniş ve karmaşık bir sorundur (Nodarou, Frederick ve Hein, 2008).

Kerpiç yapılar ve toprakla inşa etme teknolojisi, birçok geleneksel yapı mirasının bir parçasıdır. 10.000 yılı aşkın bir süredir yapı malzemesi olarak kullanılan toprak, dünya çapında çok çeşitli ve zengin mimari formlara yol açmıştır. Dolayısıyla geleneksel mimari kavramı, toprak yapımı kavramıyla büyük ölçüde ilişkilendirilebilmektedir (Parracha, Lima, Freire, Ferreira ve Faria, 2021). Bu geleneksel yapı mirası, günümüzde hem kentleşme hem de sanayileşme süreçleri ile

doğal ve yapay bozulma nedeniyle ciddi şekilde tehlikededir (Tancredi, Cocco, Spacone ve Brando, 2022). Kerpiç yapıların doğal afetler karşısında dayanıksız olduğu algısı kültürünün ve mimarisinin sürmesine engel olmaktadır (Binan vd. , 2017).

Kırsal alanlardan kentsel alanlara göç ile özgün kerpiç konutları terk edilmekte ve bakımsızlıktan dolayı özgünlüğünü kaybetmeye başlamaktadır. Kerpiç yapıların korunması için düzenli bakım önemlidir (Müller, Miccoli, ve Fontana, 2016). Yapıların bakımsız kalması ve niteliksiz müdahalelerde bulunulması kerpiç yapıların bozulma sürecini hızlandırmaktadır (Eriç, 1980). Aynı zamanda kerpiç malzeme bileşeni olan toprak, bitkisel gelişim için elverişli bir ortam olması sebebi ile zamanla kerpiç yapılarda da bitkisel oluşumlar görülebilir ve bitkilerin köklerinin doğal sebepler ile büyümeleri, duvara kuvvetli bir baskı yapmasına ve kerpiç yapıların bozulmasına yol açmaktadır (Feilden, 2007). Kerpiç yapının yağmura, yükselen yeraltı sularına veya yüksek neme maruz kalması, genel olarak ayrışma adı verilen bozulmaya da neden olmaktadır.

Anadolu'da ki birçok yerleşme, bulundukları bölgeye özgü geleneksel yapıları ve bu yapılardan oluşan kırsal dokuları içermektedir. Geleneksel yapılar, iklim ve bulundukları yere göre tarih boyunca gözlem ve deneyimler sonucunda geliştirilmiş ve özgünlük kazandırılmıştır (Halifeoğlu, Işık, Tekin, Güzel, İpekyüz ve Erkoç, 2020). Korumaya değer pek çok özelliği bulunan bu dokuların belirli bir kısmı çeşitli koruma uygulamaları ile belgelenerek gelecek nesillere aktarılmıştır. Fakat geleneksel yapıların çoğu henüz belgelenmemiş olmakla birlikte orijinal niteliklerini de kaybetmeye başlamışlardır (Olğun ve Karatosun, 2020).

Antik çağlardan günümüze kadar tüm dünyada yaygın olarak kerpici kullanan, Mezopotamyalılar, Mısırlılar, Romalılar ve Müslümanlar; Avrupa, Afrika ve Orta Doğu'da kerpiç yapılar inşa etmişlerdir (Özgünler ve Gürdal, 2012). Dünya çapında korunmuş geleneksel kerpiç yapılara örnek olarak; Mezopotamya'da bulunan Aslantepe Höyüğü'nde yer alan Sargon Sarayı (Şekil 2.1), Van Kalesi (Şekil 2.2) ve İran'da bulunan Bem Kalesi verilebilir (Aktaş, 2020).

Şekil 2.1 Arslantepe Höyüğü- Sargon Sarayı (URL 1)

Şekil 2.2 Van Kalesi (URL 2)

Afrika'ya İslam'ın yayılması ile beraber 11.yüzyılda kerpiçten yapılmış camiler bulunmaktadır. Örneğin; Djenne Cami, UNESCO tarafından 1988 yılında Dünya Kültür Mirası Listesi'ne alınan 13. yüzyıldan kalma kerpiç yapı örneğidir(Şekil 2.3)(Öztürk, 2020).

Şekil 2.3 Great Mosque of Djenne (URL 3)

Ortadoğu'da Eski Jericho Şehiri'nde kerpiç yapılar bulunmuştur. Uruk Döneminde M.Ö 3200-2008 yıllarında Enna ve Enki tapınaklarında da kerpiç yapılar bulunmuştur. İran Bem kentinde bulunan Arg-é Bam dünyanın en büyük kerpiç yapı örneğidir (Şekil 2.4). 11.yüzyıldan bu zamana kadar orijinalliğini devam ettiren ve dünyada ki en uzun kerpiç yapıların bulunduğu Yemen de Şibam kentinde bulunan eski şehir evleridir (Şekil 2.5) (Aktaş, 2020).

Şekil 2.4 Arg-e Bem (URL 4)

Şekil 2.5 UNESCO Dünya Miras Listesi- Şibam, Yemen (URL 5)

Ülkemizde ise Çatalhöyük, Çayönü, Hacılar, Hattuşa, Beycesultan, Truva, Alişar, Boğazköy yerleşmelerinde yapılan arkeolojik kazılar sonucunda kerpiç yapı malzemesinin kullanıldığı tespit edilmiştir (Şekil 2.6-2.7) (Özdoğan, 1996).

Şekil 2.6 Çatalhöyük yerleşmesi (URL 6)

Şekil 2.7. Boğazköy Yerleşmesi (URL 7)

II. Dünya Savaşı sonrasında, var olan yapılarda yeni malzeme ve tekniklerin kullanılması, toprak kullanımında bir düşüşe yol açmıştır. Dünyanın bazı bölgelerinde toprak yapıların azalması nedeniyle kerpiç malzeme hakkında uzmanlık ve bilgi birikimi azalmaktadır (Parracha vd. , 2021). Kerpiçlerin bozulma eğilimi doğal, devam eden bir süreçtir. Yapıyı korumak için bu sürecin durdurulması isteniliyor olsa da, henüz tatmin edici bir yöntem geliştirilmemiştir (Clifton, 1977).

1983 yılında Cusco'da düzenlenen "Kerpicin Korunması Sempozyumu-Eğitim Sempozyumu" Kerpiç yapılarda; süreç, depremler ve diğer doğal afetlerin neden olduğu hasar ile ilgili uygulanan farklı koruma tekniklerine odaklanmak üzere, Peru Ulusal Kültür Enstitüsü iş birliği ile Latin Amerika Karayipler, Amerika Birleşik Devletleri, Afrika, Asya ve Orta Doğu'da ki uzmanları bir araya getirmiştir (Rainer, 2008). Kerpicin bir yapı malzemesi olarak özellikleri incelenmiş ve fiziksel, kimyasal ve mekanik özellikleri analiz edildikten sonra kerpiç binaların yapısal korunması da bu sempozyum kapsamında ele alınmıştır(Brando, Cocco, Mazzanti, Peruch, Spacone, Alfaro, Sovero ve Tarque, 2021). Yapı için fay hatlarının değerlendirilmesi, temellerin sağlamlaştırılması ve duvarların güçlendirilmesi ile ilgili çeşitli teknikler ve depremlere karşı alınması tedbirler ele alınmıştır(Tancredi vd. , 2022).

Uluslararası ölçekte kültür mirasının korunması konusunda en etkin sivil toplum kuruluşu olan ICOMOS'a bağlı bilimsel komite olarak 1970 yılından itibaren varlık gösteren ICOMOS-ISCEAH (International Committee on Earthen Architectural Heritage) komitesi kerpiç yapı mirasının korunması konusunda önemli çalışmalar yapmaktadır (Binan vd. , 2017). Yine 2000 yılından itibaren varlık gösteren ICOMOS'a bağlı bilimsel komite olan ICOMOS-CIAV (The International Committee on Vernacular Architecture) ise "yerel mimari miras" kapsamında kerpiç yapı mirasının korunması konusunda birçok farklı etkinlikler gerçekleştirmiştir (Correia, Carlos ve Rocha, 2013).

Ülkemizde ise geleneksel kerpiç yapılar 1980 yılında gerçekleşen "Uluslararası Kerpiç Koruma Sempozyumu" ndan sonra ICOMOS'un karar alması ile "eski eserler" konusu kapsamında yer almıştır (Erdim, 1979)

Ülkemizde geleneksel kerpiç yapıların korunması Avrupa'da yaşanan gelişmelerin gerisinde kalmıştır. Yapılacak olan Ulusal ve uluslararası çalışmalarla ülkemiz genelinde var olan

geleneksel kerpiç mimari mirasın belgelenmesi ve korunması amacıyla kültürel miras bağlamında etkin politikalar ve stratejiler oluşturularak, kerpiç mirasın günümüze ulaşması desteklenmelidir(Eriç, 1980).

2.3.1. Kerpiç Konut Mimarisi

İnsanoğlunun barınma ihtiyacı, yaşamını devam ettirebilmesi için korunma ihtiyacı ile beraber ortaya çıkmıştır. Geçmişten günümüze barınma ihtiyacı çeşitli yollarla ve malzemelerle sağlanmıştır. Bu çeşitlilik insanoğlunun yaşadığı yer, iklim, kültür gibi birçok etmenlerle farklılık göstermektedir. Çevresel faktörler sonucu ortaya çıkan yapı malzemelerinden bir tanesi de kerpiçtir.

Kerpiç, çevre dostu, enerji tasarruflu ve düşük maliyetli bir yapı malzemesidir. İç mekân ısı kontrolü ve ses yalıtımı, üretimi sırasında önemli miktarda karbon tasarrufu sağlaması, kerpicin ana maddesi toprağın yerel olarak bol miktarda bulunması avantajları arasında yer almaktadır. Aynı zamanda, kerpiç yapı oldukça basit ve ucuz, birkaç özel beceri ve araç gerektirmektedir. Kerpiç yapılar biyolojik olarak parçalanabilir ve tekrar kullanılabilir. Bu nedenle üretimleri sırasında hiçbir tehlikeli atık oluşmamaktadır (Christoforou, Kylili, Fokaides ve Loannou, 2016).

Harç, fermantasyon, kalıplama, kurutma ve depolama olmak üzere dört aşama ile kerpiç malzemesi yapılmaktadır. Kıvama gelene kadar suyla karıştırılmış kum, kilden ve samandan oluşmaktadır. Hazırlanan çamur ahşap kalıplara yerleştirilir, sıkıştırılır ve elle tesviye edilir. Daha sonra kerpicin yapışmaması için saman veya çimenle kaplı düz bir yüzey üzerinde kuruması için kalıptan çıkarılır. Birkaç gün kuruduktan sonra kerpiçler havayla kürlenmeye hazırdır (Babor ve Plian, 2010).

Anadolu'da ana malzeme olarak sıklıkla kullanılmakta olan kerpiç, diğer bölgelerde ahşap ve taş ile birlikte farklı tekniklerle kullanılmıştır. Bu sebeple kerpiç yapılar: yığma sistem, ahşap iskelet arası kerpiç dolgu sistem ve kerpiç sistem olmak üzere üç grupta ele alınmaktadır (Tuztaşı ve Çobancaoğlu, 2006).

Yığma sistem kerpiç konutları, genellikle Anadolu'nun kırsal yerleşmelerinde rastlanılan ve taşıyıcı malzeme olarak kerpiç malzemenin arasında ahşap bulunmayan yapılardır (Arun,

2005). Güneydoğu Anadolu bölgesinde Harran ve Suruç kırsal yerleşmelerinde kerpiç konut mimari örneklerinde az sayıda var olan yığma kerpiç sistem ile yapılmış konik kubbeli evler bulunmaktadır (Şekil 2.8) (Binan vd. , 2017).

Ahşap iskelet arası kerpiç dolgulu konutlar, ahşap karkas masif taş üzerine kerpicin kurulmasıyla oluşan yapılar olmakla beraber genellikle Kuzey Anadolu bölgelerinde rastlanan bu yapı tipi "hımış" olarak adlandırılmaktadır (Şekil 2.9). Bu yapılarda ana malzeme ahşap olup kerpiç dolgu malzemesi olarak kullanılmaktadır (Hanaylı, 2022).

Karma sistem kerpiç yapılar, genellikle Anadolu'nun kırsal bölgelerinde yer alan bu yapı tipleri yığma yapı ve hımış yapıların bir arada göründüğü yapılardır (Tuztaşı ve Çobancaoğlu, 2006).

Şekil 2.8. Kubbeli Harran Evleri (URL 8)

Şekil 2.9. Hımış Yapı (URL 9)

2.3.2. Kırsal Yerleşmelerde Kerpiç Konut Mimarisi ve Koruma

Kırsal yerleşmelerde konut, usta-çırak ilişkisi aracılığıyla yetiştirilen yapı ustalarının elinde yerel gelenek ve göreneklere göre üretilen bölgesel yapı kültürünün ürünü olan yerel mimarinin en önemli ürünüdür (Sezgin, 2006).

Tarih boyunca birikim ve geleneği yansıtan geleneksel konutlar, toplumsal alışkanlıkların sürdürülmesini kolaylaştırmaktadır. Kırsal yerleşmeler zamanla her bölgenin kültürüne özgü bir mimari kimlik oluşturmaktadır (Eraslan, 2018).

Kırsal yerleşmelerde konut mimarisi, tarih boyunca deneyimlere uygun olarak geliştirilen mekânsal çözümler ve bölgesel yapı gelenekleri yerel kimliği yansıtan, malzeme ve teknikler ile oluşturmaktadır (Ovalı Kısa ve Delibaş, 2016).

Yerel yapı malzemesi olan kerpiç doğadan elde edilebilen ve kolay ulaşılabilir olması sebebiyle yerleşme alanlarında konut yapı malzemesi olarak sıklıkla tercih edilmiştir (Akyıldız ve Olğun, 2020). Bu yapılar kullanıcılarına barınma kolaylığı sağlarken aynı zamanda enerji tasarrufu, çevre koruma, sürdürülebilirlik, sağlıklı ve konforlu bir yaşam alanı da sunmuştur (Kafesçioğlu, 2017).

Kışları sıcak, yazları serin bir ortam oluşturan kerpiç yapılar, eski zamanlarda ve kırsal alanlarda konut yapımında tercih edilse de kerpicin kırılgan ve doğal afetlere dayanıksız yapısı sebebiyle günümüz mimarisinde çok fazla tercih edilmemektedir (Sezgin, 2006). Fakat son dönem çalışmalarında toprağın, yapı için yararlı yönleri ön plana çıkmıştır. Kerpiç malzemesinin üretim aşamasında enerji miktarının az olması, geri dönüştürülebilir bir malzeme olması, doğal bir yalıtım malzemesi olması gibi sürdürülebilir etmenler, en gelişmiş ülkelerden az gelişmiş ülkelere kadar birçok yerde üzerine çalışılan araştırma konusu haline gelmiştir (Geçen ve Kösem, 2018).

Tuztaşı ve Çobancaoğlu (2006)'e göre; Kerpiç yapılar, düzenli bakım gerektirmektedir ve genellikle su, sıcaklık ve çeşitli doğal olaylardan dolayı hasar görmektedir. Kırsal alanlarda genellikle yığma kerpiç yapılar, ahşap iskelet arası kerpiç dolgulu yapılara göre su ve nemden daha az hasar görmektedir. Ülkemizde sıklıkla kullanılan ve var olan geleneksel kerpiç konutların modern şartlara uyumlu hale gelmesi için malzeme, yapı sistem taşıyıcılığının güçlendirilmesi ve bununla beraber bulundukları yer ve yöresel şartlara uygun müdahalelerle güçlendirilmeleri gerekmektedir.

UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde %10'unu kerpiç yapılar oluşturmaktadır. Bunlara örnek olarak; Libya'da bulunan Ghadames Şehrinde bulanan evler ve Çin Fujian eyaletinde bulunan Hakka evleri verilebilir. Mirasta yer alan kerpiç yapılar günümüzde yok olma tehlikesi altındadır (Şekil 2.10)(WHEAP).

Şekil 2.10 Ghadames Şehri Evleri (URL 10) ve Çin Fujian Hakka Evleri (URL 11)

PAT courses veya Pan-American Courses olarak bilinen eğitim kuruluşu 1989'dan 1999'a kadar Dünya çapında "Kerpiç Mimari ve Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi " konulu, kerpiç mimarisinin incelenmesi ve korunması üzerine birçok atölye çalışması, seminerler ve kurslar düzenlemiştir (Calabrese, 2012). Örnek olarak; Fransa Villefontaine'de bulunan CRAterre (cultures constructives et developpement durable); yerel, beşerî ve doğal kaynakların daha iyi kullanılması, barınma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi, kültürel çeşitliliğin teşvik edilmesini hedefleyen bir çalışma yapmıştır (Rakotomamonjy, Doat, Guillaud, Joffroy, Trappeniers ve Gandreau, 2013). Kalifornia'da CalEarth Instute (California Institude of Earth Architecture); kerpiç yapı üretimi konusunda geleneksel toprak mimarisini, çağdaş küresel güvenlik gereksinimleriyle birleştiren ve önemli deprem testlerinden geçen kerpiç yapı çalışmaları yapmıştır (Şekil 2.11) (Guillaud, 2015).

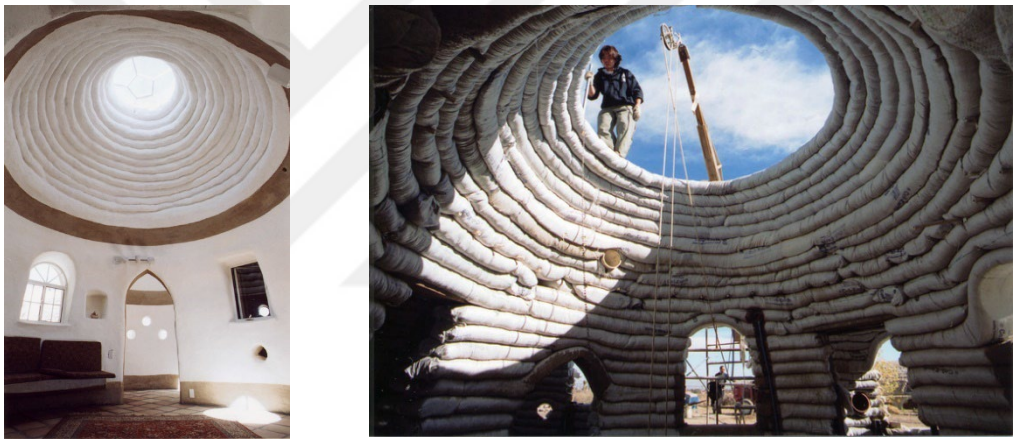

Şekil 2.11 CalEarth Instute Kerpiç Yapı Çalışması(URL 12)

Unesco World Heritage Earthen Architecture Programme (WHEAP) dünya çapındaki kerpiç mimari alanlarının koruma ve yönetim durumunun iyileştirilmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda 2007'den günümüze kadar yürüttüğü faaliyetlerle uluslararası koruma kurumlarının teknik desteğini sağlamayı hedeflemektedir(WHEAP).

2.4. Önceki Çalışmalar

Kırsal yerleşmelerin bileşenleri, değerleri, yaşam tarzı, sürekliliği ile kırsal alanların korunması ve özellikle kırsal mimaride karşımıza çıkan kerpiç yapıların özelliklerini, koruma sorunlarını anlamak için literatür taraması, ulusal ve uluslararası mevcut projeler üzerinden analiz edilerek ortaya konmuştur. Yapılan literatür araştırmalarında Ovalık alanda bulunan Ördekdede Köyü'nde yerel yapı malzemesi olan kerpiç yapılar üzerinde herhangi bir literatür çalışması ve

yapılara ait tescil kaydı bulunmamaktadır. Kırsal kerpiç konutun koruma sorunları ve çözüm önerileri kapsamında yapılan literatür araştırmasında benzer başlıklardaki yayınlar, yüksek lisans ve doktora tezleri bu çalışma için önem teşkil etmektedir.

İşcanı (2016)' ın "Muğla-Datça Hızırşah Köyü Kırsal Sit Alanı Koruma Projesi" Yüksek Lisans Tezinde, Hızırşah Köyü kırsal yerleşme alanının özgün mimari dokusunu analiz ederek, etrafında bulunan kültür varlıkları niteliğindeki yapıların tespit edilmesi ve resmî kurumların yerleşmenin kültürel ve mimari değerlerinin kavranması amaçlanmıştır. Tez kapsamında, 1/1000 ölçeğinde alanın yerleşme analizi yapıldıktan sonra 1/100 ölçekli rölöve ve restitüsyon çizimleri ile mimari doku incelenmiştir. Yapılan araştırmalar ile, kırsal mimari dokunun bozulma nedenleri araştırılmış, mevcut dokunun korunmasına yönelik sit ve yapı ölçeğinde mimari koruma önerileri ile beraber, ekonomik, toplumsal ve yasal konularla ilgili öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır. Tez kapsamında belirlenen 151 yapının tescil edilerek koruma altına alınması ve yerleşimin Koruma Amaçlı İmar Planı yapılması gerekliliği vurgulanmış, geleneksel yapıların çevresiyle bir bütün olarak değerlendirilmesi ve mevcut dokunun korunması önerilmiştir.

Vatansever (2019)' in 2019 yılında ki "Eskişehir İli, Mahmudiye İlçesi, Mesudiye Köyü'ndeki Geleneksel Kerpiç Konutların Mimari Özellikleri ve Koruma Sorunlarına Yönelik Bir Araştırma" adlı Yüksek Lisans Tezinde Mesudiye Köyü'nde bulunan 132 geleneksel konuttan 13 tanesi mimari özellikleri, yapım teknikleri ve malzeme bakımından ayrıntılı olarak incelenmiştir. Geleneksel kerpiç konutları ve yerleşim dokusu ile kullanım, teknik, tarihi, özgünlük ve estetik değerlere sahip somut olmayan kültürel mirasıyla korumaya değer kırsal peyzaj alanı olan Mesudiye Köyü'nde kerpiç malzeme ile yapılan köydeki yapılarda çeşitli koruma sorunları saptanmıştır. Bu tez kapsamında sorunlara yönelik koruma yaklaşım önerileri çevre ve tek yapı ölçeğinde ele alınmış ve köyün mimari kimliğinin devam ettirebilmesi için özel hedefler geliştirilmiştir. Tezde, köy ile ilgili ayrıntılı bir belgeleme çalışması yapılarak köyün geleneksel kimliğinin sürekliliği ve yerel mimarinin özgünlüğünü kaybetmeden kayıt altına alınması amaçlanmıştır.

Kaynak (2014)'ın "Armutlu-Kapaklı Köyü Geleneksel Konut Mimarisi ve Koruma Sorunları Üzerine Bir İnceleme" adlı 2014 yılında yayınlanan Yüksek Lisans Tezinde, Armutlu ilçesine bağlı Kapaklı Köyü'nde bulunan geleneksel konut örnekleri incelenmiş, koruma sorunları

ortaya konulmuş ve modern yaşam koşullarına uyumda yaşanan problemler irdelenmiş ve bu sorunlara yapı ölçeğinde öneriler geliştirilmiştir. Kapaklı köyü geleneksel konutların temel sorunları; yapılara ve dokulara bilinçsiz müdahale, toplumdaki sosyo-kültürel değişimler ve ekonomik değişimlerdir. Tez kapsamında öneriler, konut alanına yönelik müdahaleler ve konut ölçeğinde müdahaleler olmak üzere iki grupta ele alınmıştır. Tezde öneriler; Kapaklı Köyünün geleneksel kimliğini yeniden kazanabilmesi için yeniden kullanılması ve konutların sahiplenilmesi, konutların fiziksel ve kültürel varlıklarını devam ettirebilmeleri için gerekli koruma kararlarının alınması, konutların çağdaş yaşama uyumu sağlanarak yaşam koşullarının iyileştirilmesi olarak ele alınmıştır.

Ertan (2019)'un "Ayvalık Küçükköy Kırsal Yerleşmesi Geleneksel Mimari Dokunun Koruma Bağlamında İncelenmesi" 2019 yılında yayınlanan Yüksek Lisans Tezinde, Küçükköy kırsal yerleşiminde Osmanlı dönemine ait "Türk Evi" niteliği taşıyan geleneksel konutların tarihi ve kültürel olarak tanımlanması yapılmış ve konutlardaki değişim ve bozulmalar doğrultusunda mimari dokudaki koruma sorunlarına önerilerde bulunulmuştur. Yerleşimin geleneksel mimari ve dokusunun bozulmadan ya da yitirilmeden belgelenmesi ve koruma altına alınması amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında tezde; işlevsellik, kat sayısı, sağlamlık durumu, fiziksel özgünlük durumu, kullanım durumu, yapım sistemi, korunması gerekli yapılar ve yol durumu hakkında analizler ve incelemeler yapılmıştır. Bu analizler sonucu bozulmaya neden olan faktörler çevre ve yapı ölçeğinde ele alınmış, öneriler geliştirilmiştir. Tezde ele alınan öneriler; halkın bilinçlenmesi, konutların korunabilmesi ve sürekliliklerinin sağlanabilmesi için finansal kaynaklar sağlanmalı, onarım müdahaleleri ya da yapıya eklenen ekler, yapının ve çevrenin dokusuna, kültürel değerine saygılı olarak yapılmalı, yapılan müdahale araştırmalar ve analizler sonucu bozulmaya neden olan faktör belirlenmeli ve müdahale yöntemi belirlenmelidir.

Aydoğdu (2021)'in "Yöresel Mimarinin ve Kırsal Dokunun Korunması: Konya Emen Mahallesi Örneği" adlı Yüksek Lisans Tezinde; Emen Köyü teorik ve kavramsal araştırmalar ışığında büyük ölçekte analiz edilmiş, köyü oluşturan beşerî unsurlar ele alınmıştır. Köyden seçilen 21 konut için rölöve çalışmaları yapılarak geleneksel dokuyu oluşturan fiziki etmenler ele alınmıştır. Emen Köyü göç nedeni ile nüfus kaybetmekte, bu durum geleneksel dokunun korunmasına etki etmektedir. Bu tez kapsamında; yerel yönetim ve devlet desteği ile tarımın maddi olarak desteklenmesi ve halkın göç etmesinin engellemesi öneri olarak sunulmuştur. Tezde bahsedilen diğer öneri ise; turizm faktörü olmuştur. Köy içerisinde kültür rotası

oluşturularak hem yerel halka maddi destek sağlamak hem de köyün yerel dokusunu korumak önerilmiştir. Tezde; ileride gerçekleşecek koruma çalışmalarına temel oluşturacak nitelikte veriler ve belgelerin içermesi, koruma bilincini çevre köyleri de rehber olacak şekilde ele alınması ve örnek oluşturulması hedeflenmiştir.

Yıldız (2020)'nin Yüksek Lisans Tezi olan "Bursa-Keleş İlçesi Gelemiç Kırsal Yerleşmesinin Geleneksel Dokusunun İncelenmesi ve Korunma Amaçlı Değerlendirilmesi"'nde, Gelemiç Mahallesi'nin doğal, sosyo-kültürel yapısı, mimari dokusu detaylı bir şekilde incelenmiştir. Tez kapsamında; mahallede bulunan tüm yapıların envanteri çıkartılmıştır. Bu envanterlerin sürdürülebilirlik ve koruma amacı ile yapılacak her türlü müdahale için bir altlık olarak kullanılması amaçlanmıştır. Geleneksel konutun korunumu bütüncül bir yaklaşım ile sağlanacak şekilde ve uygulama ilkelerine öncülük edecek şekilde önerilerde bulunulmuştur. Tezde; kırsal yaşamı sürdürülebilir yapmak için ekonominin kalkınması gerektiği ve kırsal-ekonomi kavramlarının birbirini besleyici ve destekleyici olduğu yönünde durulmuştur. Tez kapsamında kırsal sürdürülebilirlik için kırsal kalkınma planı yapılması fakat bunu yaparken koruma bilinci ile sürekli olarak desteklenmesi gerekliliği ele alınmıştır

Yeşilyurt (2012)'nin "Conservation in Rural Areas: a Case Study in Örenli Village in Kepsut, Balıkesir" Yüksek Lisans Tezinde, kırsal mirasın değerlerini anlamak ve kırsal alan koruması hakkında öneriler geliştirmek amaçlanmıştır. Tezde Balıkesir Kepsut'taki Örenli Köyü çalışma alanı olarak seçilmiş ve seçilen kırsal yerleşime için yazılı ve yazılı olmayan kurallar incelenmiştir. Tez kapsamında yeni ihtiyaçların karşılanarak kırsal mirasın korunması yönünde öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler; doğal, mimari ve sosyal özellikleri ile kırsal mirasın kayıt altına alınması, yerel yönetimler ve teknik personel, ekonomik ve teknik yollarla desteklenmesi, tekniklerin ve yerel malzemelerin devlet tarafından ekonomik olarak tanıtılması, yapı ustalarını yetiştirmek ve geleneksel tekniklerin kullanımını geliştirmek için bazı kursların açılması, yerel malzeme ocakları temin edilmesi ve yerel malzeme kaynakları için envanter yapılması, yerel halkın bilinçlenmesi şeklindedir.

Etlacakuş (2015)'un "Conservation Aimed Evaluation of Darkale Rural Settlement in Soma, Manisa" adlı Yüksek Lisans Tezinde, yerel yaşam biçiminin sürdürüldüğü tarihsel bir kırsal yerleşme olan Darkale'nin, miras değerleri ve koruma sorunları incelenmiştir. Bu çalışma, ulusal yasal çerçevedeki kırsal yerleşme ve kültürel peyzaj kavramlarındaki eksikliğin boşluk

yarattığı konusuna açıklık getirmiştir. Darkale Koruma Bölge Kurulu tarafından belirlenen sınırlar, kentsel sit olarak listelenmiş olması ile sadece konut alanı, halkın toplanma, ticaret ve üretim alanına odaklanmayı öne çıkarmaktadır. Fakat, korunması gereken alan kentsel bir sitte değil, kırsal bir sittedir. Tezde, mirasın tanımlanması ve değerlendirilmesi için öneriler sunulmuştur. Öneriler; geleneksel konutların koruma amaçlı değerlendirilmesinde özgünlük ve bütünlüğün korunması, kırsal bir yerleşimin koruma amaçlı değerlendirilmesinde kültürel peyzajın da dikkate alması, Darkale'nin listelenen kentsel sit alanı için tanımlanan tampon bölge, arkeolojik kalıntılar, tarihi mezarlıklar, eski yollar, pastoral tarım ve hayvancılık bölgeleri, mera ve fundalıklar gibi kültürel peyzajın sınırları ve unsurları dikkate alınarak yeniden ele alınması olarak belirtilmiştir.

Yapılan araştırmalar farklı bölgelerdeki kırsal mimarinin ve mimari dokunun korunmasına yönelik, yerel mimariyi daha iyi anlamak ve yorumlamak için yapılmıştır. Ördekdede'ye ait herhangi bir akademik çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma ile Ördekdede Köyü'nün fiziksel özellikleri ve tarihsel gelişimi araştırılarak kırsal mirasın değerinin anlaşılması hedeflenmektedir. Ördekdede Köyü'nün yerleşim dokusu analizleri yapılmış ve köyde bulunan geleneksel kerpiç konutların detaylı analizi yapılarak, 14 tane kerpiç yapı belgelenmiştir. Tez kapsamında yapılan belgeleme çalışması ile köyün geleneksel kimliğinin sürekliliği ve yerel mimarinin özgünlüğünü kaybetmeden kayıt altına alınması amaçlanmıştır. Ördekdede Köyü'nde olabilecek herhangi bir müdahaleye ya da araştırmaya öncülük etmesi amaçlanarak literatüre katkıda bulunması öngörülmektedir.

3. ÖRNEK ALANIN ANALİZİ

Bu bölümde tez kapsamında ele alınan ve çalışmanın ana materyalini oluşturan Ördekdede Köyü'nün fiziksel ve tarihsel özellikleri anlatılmış, yerleşim dokusu analizleri yapılmış ve köyün kerpiç evlerinin genel özellikleri incelenmiştir. Yapılan analizlerin yöntemleri her analiz başlığı altında açıklanmıştır.

3.1. Kahramanmaraş-Ördekde Köyünün Fiziksel ve Tarihsel Özellikleri

3.1.1. Ördekde Köyünün Fiziksel Özellikleri

Ördekdede Köyü Kahramanmaraş'ın Pazarcık İlçesine bağlı bir köy yerleşimidir. 37° 18' Kuzey enleminde ve 37° 5' Doğu boylamında, Narlı ovasında ve tarım arazilerinin içerisinde yer almaktadır. Kahramanmaraş İline 41 km, Pazarcık İlçesine 27 km ve Gaziantep İline 42 km uzaklıktadır (Şekil.3.1).

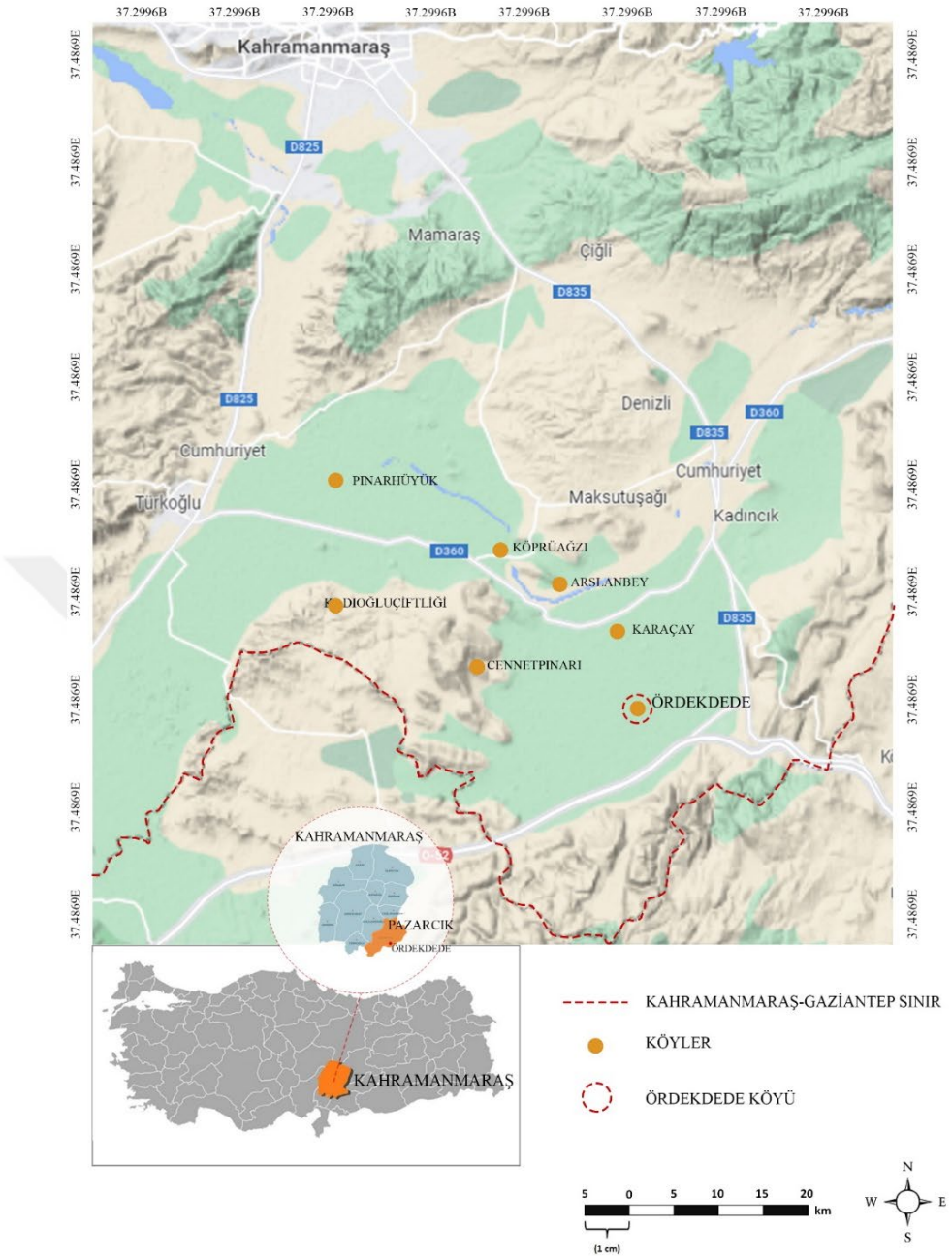

Şekil 3.1. Ördekdede Köy Yerleşiminin Konumu

Ördekdede Köyü Adana-Şanlıurfa otoyolunun kuzeyinde yer alır. Otoyol ile Narlı bağlantısından ayrılan bir yol ayrımı ile köye ulaşılır. Yol ayrımında Kartal dağının eteğinden çıkan kaynak su ile beslenen Bağlama gölü bulunmaktadır (Şekil 3.2). Göl bu çevrenin önemli zenginliklerindendir. Yol ayrımından sonra Ördekdede Köyü'ne kadar yol boyunca tarım arazileri eşlik etmektedir. Köy yolu asfalttır ve ovalık alanda kurulmuştur. Toplu yerleşme tipolojisi göstermektedir.

Şekil 3.2. Bağlama Gölü

Bölgede Akdeniz iklimi görülmektedir fakat köy, ovalık alanda bulunması sebebiyle, bulunduğu coğrafi bölgenin özelliklerine göre daha sıcak bir ikilime sahiptir. Az yağış aldığı fakat daha önceleri bataklık olan arazilerin zamanla verimli tarım arazilerine dönüştüğü köy halkı tarafından belirtilmiştir. Tarım arazilerinde çoğunlukla pamuk, ayçiçeği ve mısır yetiştirilmektedir. Tarım arazilerinin sulama ihtiyaçları Pazarcık İlçe merkezinde bulunan Kartalkaya Barajı ile sağlanmaktadır. Köyde, patlıcan, biber, domates, kayısı, erik, dut, üzüm, incir, vb. meyve ve sebze de yetişmektedir. Narlı Ovası'nın jeolojik yapısı incelendiğinde, Alüvyal; tutturulmamış çakıl, kum, silt ve kil olduğu görülmektedir (Şekil 3.3).

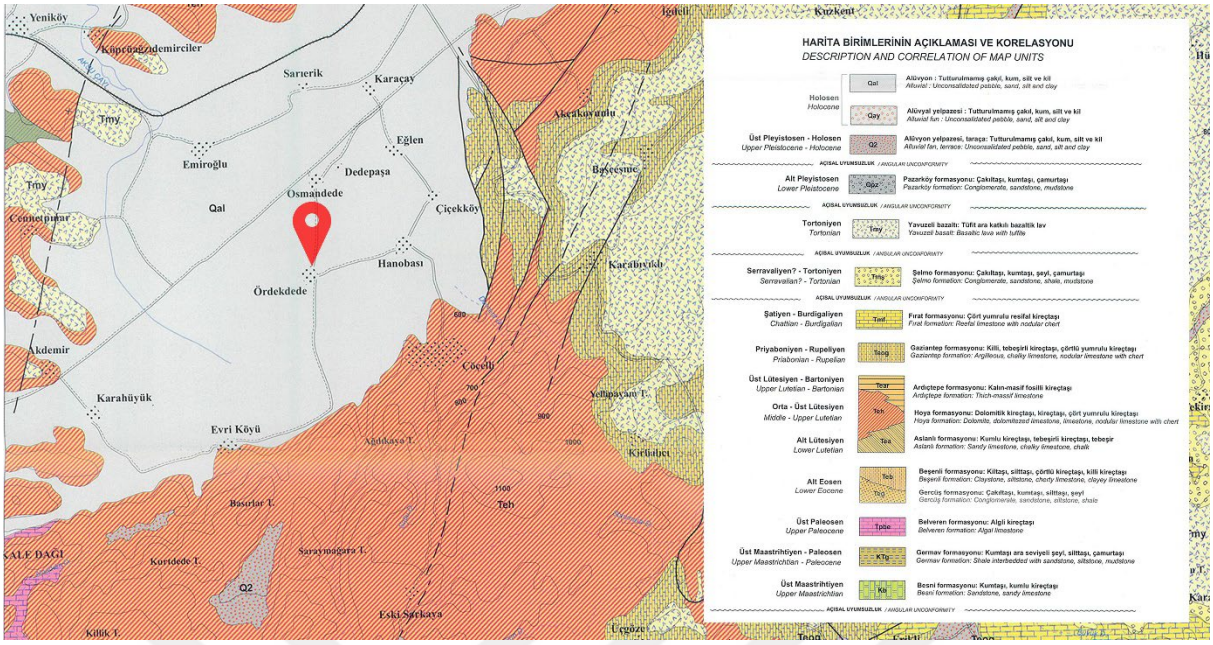

Şekil 3.3. Narlı Ovası Jeolojik Yapısını Gösteren Harita (MTA Genel Müdürlüğü, 2008).

Ördekdede Köyü'nde yerleşik nüfus, TUİK kayıtlarına göre 2017 yılında 201, 2018 yılında 200, 2019 ve 2020 yıllarında ise 49 dur (URL 13). Günümüzde köyde 138 hane bulunmaktadır ancak bölgede mevsimsel olarak nüfus artışı yaşanmaktadır. Yazları köy nüfusunun 200'e ulaştığı köy muhtarı tarafından belirtilmiştir. Köydeki yerleşik nüfus ise geçimini tarım, hayvancılık ve civar ilçelerde çalışarak sağlamaktadır.

6360 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile yapılan düzenlemeyle, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi olmuş ve ilçelerindeki köyler mahalleye dönüştürülmüştür. Bu yasa ile 2012 yılından beri Ördekdede Köyü 'mahalle' statüsündedir.

Ördekdede Köyü'nün bağlı olduğu Kahramanmaraş ili, Doğu Anadolu ve Ölü Deniz aktif fay hatları etkisi altında bulunmaktadır. Deprem şiddeti ve sürekliliği göz önüne alınarak yapılan "Türkiye Deprem Bölgeleri" haritasında Kahramanmaraş birinci derece deprem bölgesi olarak görülmektedir (Şekil 3.4) (Biricik ve Korkmaz, 2001).

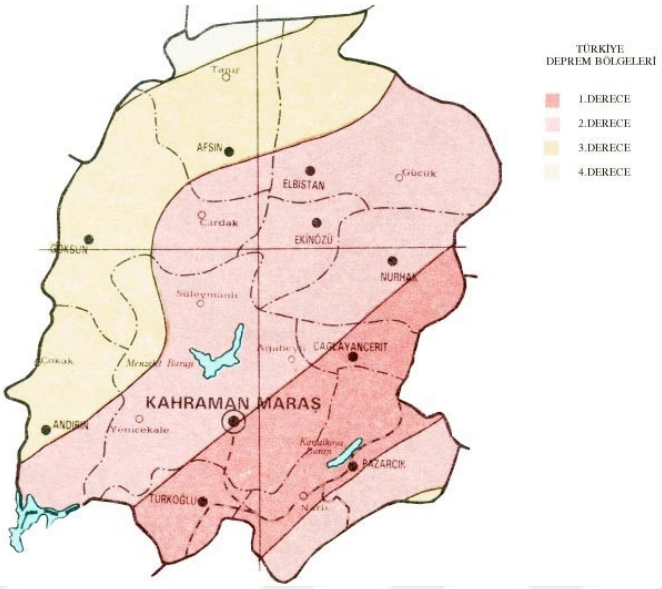

Şekil 3.4. Kahramanmaraş Deprem Bölgeleri (URL13)

Ördekdede Köyü'nün bağlı olduğu Pazarcık ilçesi, birinci derece deprem bölgesinde yer almaktadır. Bu bölgede birçok deprem meydana gelmiştir(Kartal, Kadirioğlu ve Apak, 2014). Bunlardan bir tanesi 2012 yılında 4,7 şiddetinde Ördekdede Köyü'nde meydana gelmiştir. Deprem sonrasında birbirini takip eden 19 sarsıntı yaşanmıştır(URL 14).

Tez kapsamında Ördekdede Köyü'nde yapılan saha çalışmasında köy halkı, 2020 yılı ekim ayında da sık sık depremlerin yaşandığını dile getirmiştir. Yaşanan depremler sonucu yıkım meydana gelmemiştir fakat yaşanan artçı depremler sonucu kısa süreliğine evlerini terk etmiş ve konteynerlerde barınma ihtiyaçlarını karşılamıştır. Köyde yapılan analizler ile deprem zamanından kalma konteynerlere rastlanmıştır (Şekil 3.5).

Şekil 3.5 Köyde Rastlanılan Konteyner Örneği

3.1.2. Ördekde Köyü'nün Tarihsel Özellikleri

Tez çalışması olarak seçilen Ördekdede Köyü Kahramanmaraş İli Pazarcık ilçesine bağlıdır. Bu bölümde ilk olarak Kahramanmaraş'ın tarihi sonrasında Ördekdede Köyü'nün tarihi ele alınarak genelden özele bir anlatım yapılacaktır.

Kahramanmaraş, antik çağlardan beri sürekli bir yerleşim alanı olmuş ve şehir merkezi sürekli olarak değişim göstermiştir. İlk şehir merkezi, coğrafi olarak uygun, serin iklime sahip, Erkenez Suyunun kenarında ve kervan yollarının üzerinde bulunan Elmalar Köyü olarak kabul edilmiştir. İslam-Bizans savaşları ile harap edilen Elmalar Köyü, M.S. 950 yılında Seyfüdevle tarafından "Karamaraş" adlı bölgeye yerleşilmiş, ancak bölge 1114 yılında büyük depremle yok olmuştur. Karamaraş'ın yok olmasının ardından şehir merkezi, 14.yüzyılda Dulkadiroğulları tarafından Maraş Kale'si olarak belirlenmiştir (Eyicil, 2009). Maraş Kalesinin merkez seçilme nedeni; ormanlık olan tepeler üzerindeki bulunan kale çevresinin şehri düşman saldırılarından korumak olmasıdır. O zamandan beri şehir merkezi değişmemiştir. Dulkadiroğulları döneminde yapılan mimari eserler bugün şehir merkezinin temel mimari öğelerini oluşturduğundan bu dönem ve eserleri ayrıca önem taşımaktadır (Paköz, 2013).

Kahramanmaraş, kuzeyinde bulunan Elbistan, Göksun ve Afşin ovaları, güneyinde bulunan, Pazarcık ve Türkoğlu ovaları ile farklı coğrafyaların birleşim noktası olmuştur. Farklı kültür bölgelerini ve etkileşim alanlarını bir arada bulundurmuştur. Bu durum Maraş'ı iki kısma

ayırmaktadır ve yapılan araştırmalar tarih öncesi dönemlerde de iki kısma ayrıldığı görülmektedir (Eker, 2013).

Kahramanmaraş'ın ilk bucağı olan, sonraki süreç içerisinde sosyal, iktisâdî ve kültürel yönden gelişerek ilçesi olan ve adını bölgede kurulan küçük pazardan alan Pazarcık, şehrin 30-35 km güneydoğusunda, Adıyaman yolu üzerinde yer almaktadır (Solak, 2003). Pazarcık'ın konumu, tarih boyunca hem devletlerarası sınırlarda yer almış hem de önemli ticaret yolları üzerinde bulunması sebebi ile bölge için önem arz etmektedir. Bölgede yapılan araştırmalar sonucu bulunan birçok antik kalıntı ve mağaralar, yerleşimin tarihinin eskilere dayandığını ve 7000-7500 yıl öncesinde büyük bir yerleşim alanının var olduğunu göstermektedir (Aras ve Gökhan, 2017).

Tezde konu alınan Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesine bağlı olan Ördekdede Köyüdür. Köy halkı kendilerini Kılıçlı aşireti mensubu olarak ifade etmektedir. Osmanlı Devleti kayıtlarında Kılıçlı Ekradı olarak 1714 yılında Maraş bölgesinde yaşadıkları kayda alınmıştır (Karagöz, 1994). Kılıçlı aşireti 1714 yılında Kıbrıs' a sürgün edilmiş 1733 yılında ise Kıbrıs'tan kaçarak tekrar Maraş bölgesine gelmişlerdir. Aşiret yaz aylarında Elbistan'da, kışları ise Kilis, Uluca ve Amik Ovası taraflarında yaylak-kışlak hayatı yaşamışlardır (Söylemez, 2007).

1865 yılından itibaren Fırka-i İslahiye ordusunun aşiretleri iskân etmesiyle yaylak-kışlak yaşama son verilmiş ve Kılıçlı aşiretinin mensubu üyeler Narlı ovasında Ördekdede köyüne yerleştirilmiştir (Bayrak, 2019).

Amik ovasının uzantısı olan Narlı ovasında bulunan ve eski bataklık olan bu coğrafya su kaynaklarının azalmasıyla insan yaşamına görece uygun hale gelmiştir. Köy bataklık zamanının son kalıntısı olan Bağlama Göletine 3.24 km mesafededir.

Türkiye'de 1923-1950 yılları arasında toprak reformu adı altında düzenlemeler yapılmıştır. Kamulaştırma yolu ile topraksız ya da az toprağı olan köylüye toprak dağıtılmıştır (Doğru, 2021). Böylelikle köy halkı toprak sahibi olmuş ve köyde ağalık düzeni hâkim olmuştur. Fakat zamanla tarıma dayalı ekonominin azalmasıyla köyden şehirlere ve yurt dışına göçler olmuştur. Göçler sonucunda köy nüfusu büyük oranda azalmıştır.

3.2. Ördekdede Köyü Yerleşim Dokusu Analizleri ve Kerpiç Evlerinin Genel Özellikleri

3.2.1. Ördekdede Köyü Yerleşim Dokusu Analizleri

Çalışmanın bu bölümünde Ördekdede Köyü'nde yapılan alan çalışmasından edinilen verilerle durum tespiti yapılmıştır. Ördekdede Köyü'nün yerleşim dokusunu anlamak, ayrıntılı bir şekilde incelemek ve belgelemek amacıyla,

- Yerleşim Dokusu Analizi
- Kadastral Harita
- Yapılı Alan Analizi
- Yol Dokusu Analizi yapılmıştır.

Köyde bulunan her bir yapı için;

- İşlev Analizi
- Mülkiyet Analizi
- Kullanım Durumu Analizi
- Malzeme ve Yapım Sistemi Analizi
- Tarihsel Analiz
- Strüktürel Durum Analizi
- Özgünlük Durum Analizi yapılmıştır.

3.2.1.1. Yerleşim Dokusu Analizi

Köy yerleşim dokusunu anlamak, doğru belgelemek, arazi kullanımı, ulaşım ve parselasyon durumu bakımından incelemek amacıyla yerleşim dokusu analizi yapılmıştır (Tablo 3.1). Analiz paftasında yapı adaları, yollar ve köy meydanları belirtilmiştir. Köy yerleşimi toplu yerleşme tipolojisi göstermektedir. Parseller yerleşimin ilk dönemlerinde küçük ve daha yoğun iken daha sonrasında genişleyerek kuzeye doğru büyümüştür. Yerleşimin güneybatısında günümüzde hala zaman zaman kuruyan bir bataklık, doğusunda ise tarım arazileri bulunmaktadır. Yerleşimin kuzeye doğru büyümesinde bataklık ve tarım arazileri belirleyici olmuştur (Şekil.3.6).

Şekil 3.6. Tarım Arazileri ve Bataklık Alan

Tablo.3.1 Ördekdede Köyü Yerleşim Dokusunu Gösteren Analiz Paftası

ÖRDEKDEDE KÖYÜ	YERLEŞİM DOKUSU ANALİZİ	PAFTA NO :1

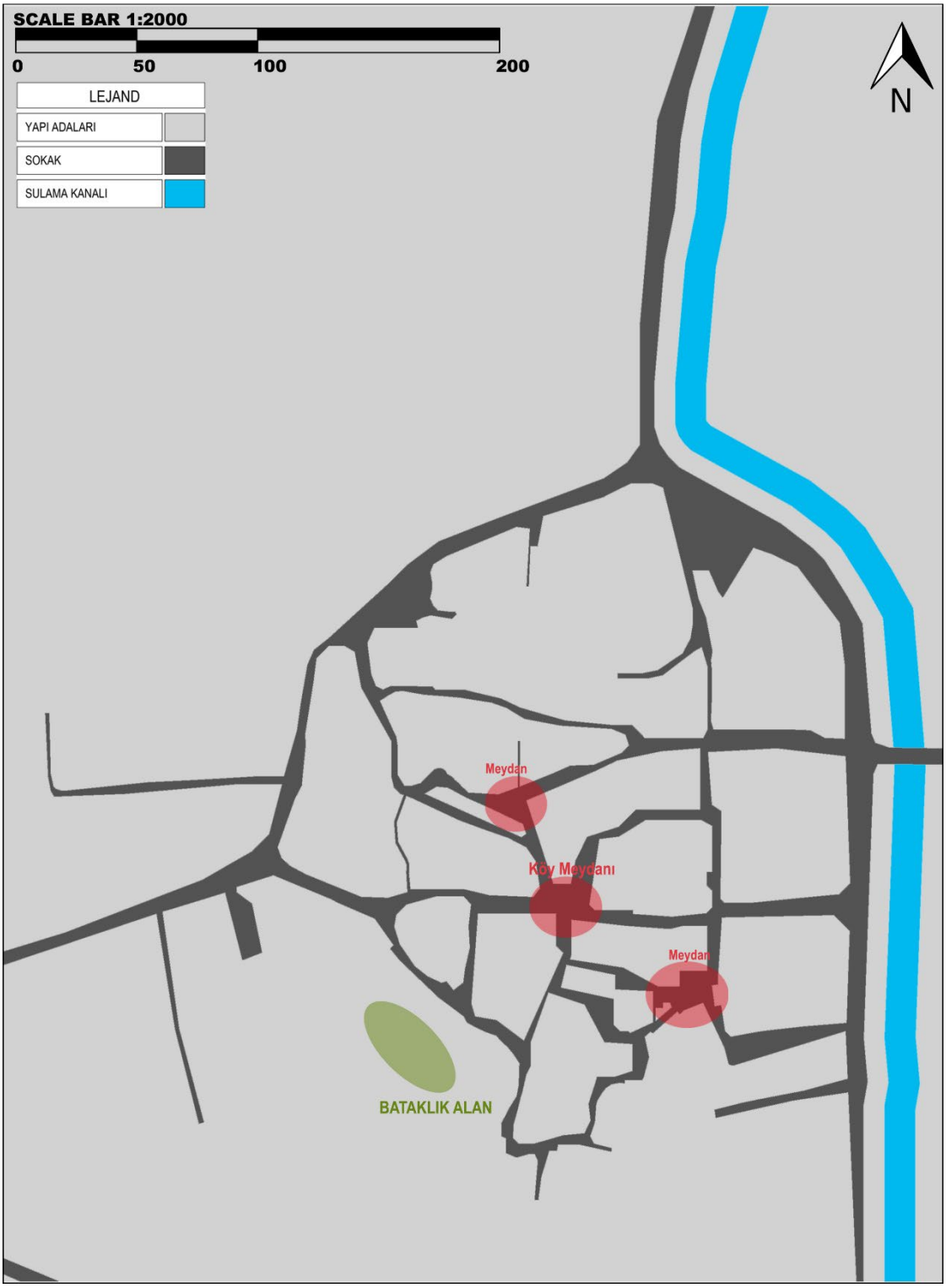

TEZ DANIŞMANI	HAZIRLAYAN
PROF.DR. HÜLYA YÜCEER	185001096 HAZAL GELİŞ

3.2.1.2. Kadastral Harita

Ördekdede Köyü yerleşiminin halihazır haritası bulunmamaktadır. 2018 yılında köy çevresindeki tarım arazilerinin toplulaştırma çalışması ile birlikte köy içerisinde de grafik pafta oluşturulmuş fakat yapılan çalışma mevcut durum ile örtüşmemektedir. Bunun üzerine hava fotoğrafları ve alanda yapılan çalışmalar ile kadastral harita oluşturulmuştur(Şekil.3.7). Harita üzerinde yapılar kapı numaraları ile gösterilmiştir. Depolar, yarı açık alanlar, çeşmeler, helalar ve bahçe duvarları farklı renk ve semboller ile harita üzerinde belirtilmiştir **(**Tablo 3.2).

Şekil 3.7. Kadastral Haritanın Oluşturulmasında Faydalanılan Hava Fotoğrafı (HGM)

Tablo 3.2 Ördekdede Köyü Kadastral Harita Paftası

ÖRDEKDEDE KÖYÜ	KADASTRAL HARİTA	PAFTA NO :2

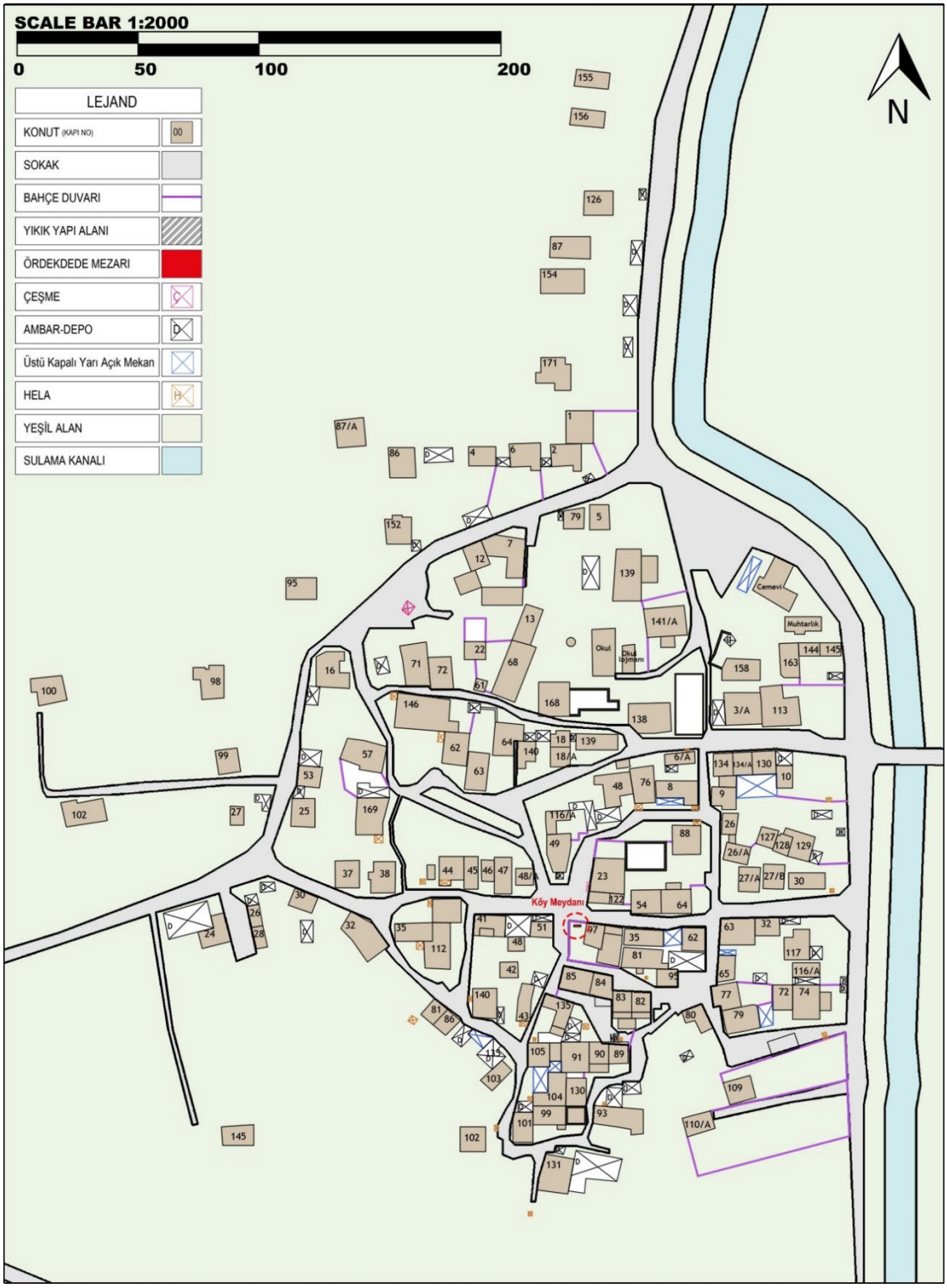

TEZ DANIŞMANI	HAZIRLAYAN
PROF.DR. HÜLYA YÜCEER	185001096 HAZAL GELİŞ

3.2.1.3. Yapılı Alan Analizi

Ördekdede Köyü yerleşiminin yapılı ve boş alanların oranlarını incelemek amacıyla yapılı alan analizi yapılmıştır (Tablo 3.3). Açık alanlar, yapılı alanlar, yollar, sulama kanalı ve yarı açık alanlar farklı renklerle belirtilmiştir.

Tablo 3.3. Ördekdede Köyü Yapılı Alan Analiz Paftası

ÖRDEKDEDE KÖYÜ	YAPILI ALAN ANALİZİ	PAFTA NO :3

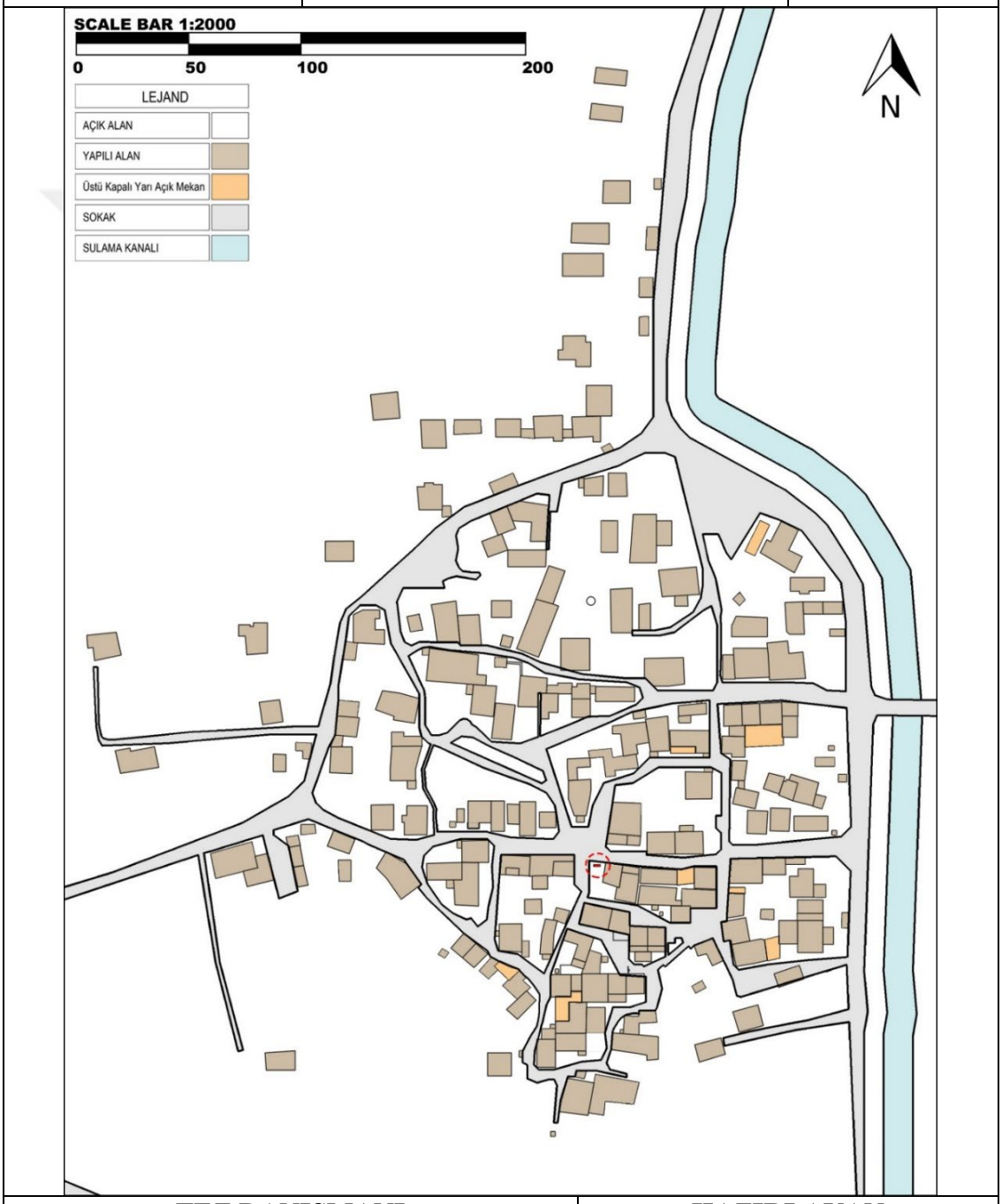

TEZ DANIŞMANI	HAZIRLAYAN
PROF.DR. HÜLYA YÜCEER	185001096 HAZAL GELİŞ

3.2.1.4. Yol Dokusu Analizi

Yol dokusu analizi yapılırken yolların kaplamaları dikkate alınmıştır (Tablo 3.4). Köye giden yol çift yönlü, yaklaşık 7 metre genişliğindedir. Kaplama malzemesi olarak asfalt kullanılmıştır. Ağır tonajlı araçların yoğun kullanımına bağlı olarak niteliği kısmen kaybetmiştir (Şekil 3.6). Yol ayrımından köy meydanına ulaşan yolda 50 metre kadar parke taşı kullanılmış daha sonrasında 50 metre kadar bozulmuş asfalt bulunmaktadır (Şekil 3.6). Geri kalan yollarda ise yolu güçlendirmek amacıyla toprak yol üzerine çakıl dökülmüş ve sıkıştırılmış fakat asfalt dökülmemiştir (Şekil 3.8). Bu sebeple yağış zamanında alt tabakadaki toprak yüzeye çıkmakta yol çamurlaşmakta ve ulaşım zorlaşmaktadır.

Şekil 3.8. Köy İçindeki Yol Durumunu Gösteren Fotoğraf

Tablo 3.4. Ördekdede Köyü Yol Dokusunu Gösteren Analiz Paftası

ÖRDEKDEDE KÖYÜ	YOL DOKUSU ANALİZİ	PAFTA NO :4

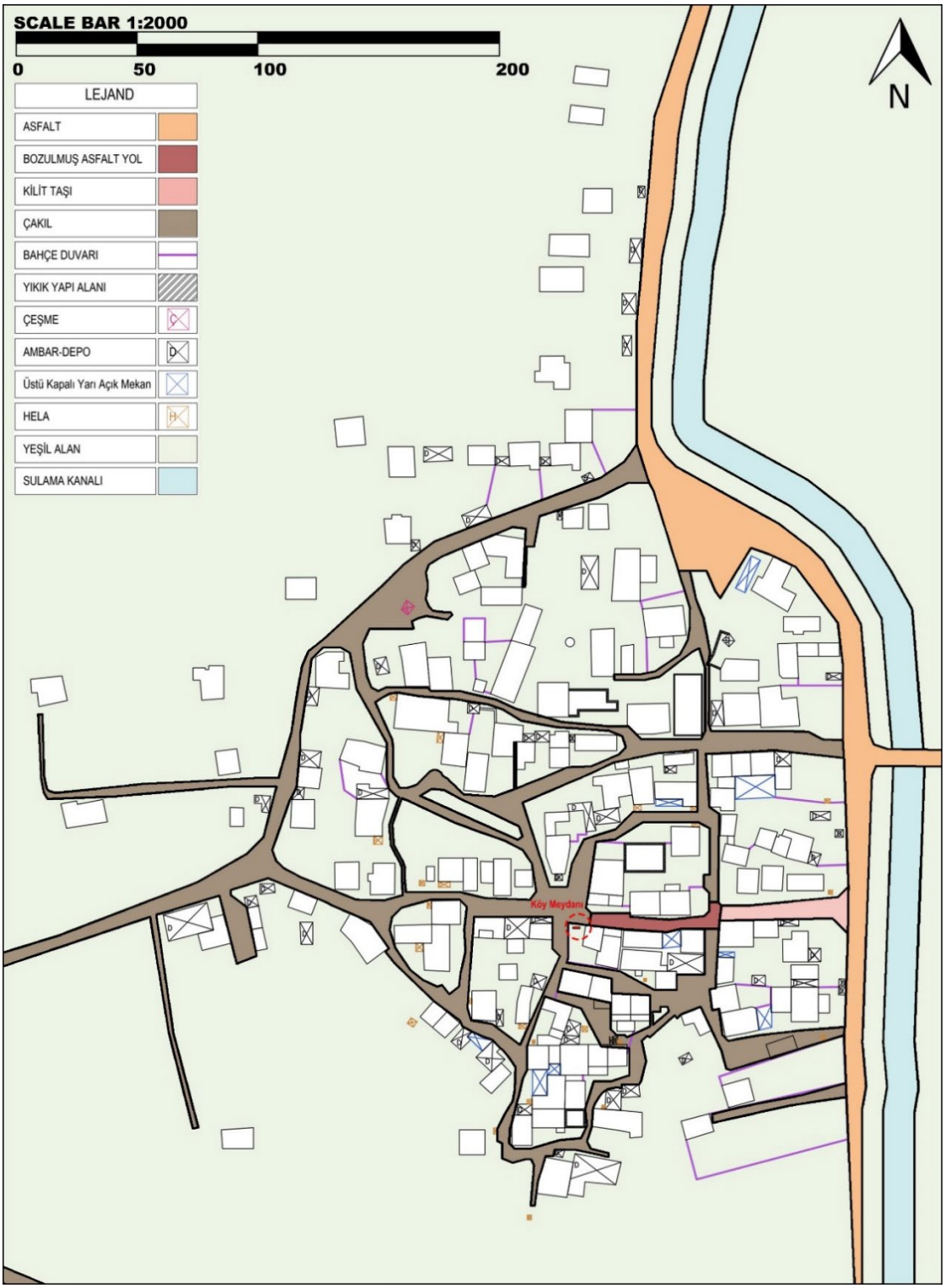

TEZ DANIŞMANI	HAZIRLAYAN
PROF.DR. HÜLYA YÜCEER	185001096 HAZAL GELİŞ

3.2.1.5. İşlev Analizi

Çalışma alanındaki yapılar işlevlerine göre değerlendirildiğinde; konut, Cemevi, okul, okul lojmanı, muhtarlık, köy kahvesi, bakkal ve çeşme olmak üzere 8 farklı işlevin olduğu anlaşılmıştır (Şekil 3.7). 146 konut, 1 muhtarlık binası, 1 Cemevi, 1 okul, 1 okul lojmanı, 2 bakkal ve 1 köy kahvesi bulunmaktadır (Şekil 3.10). Depolar ve helalar pafta üzerinde belirtilmiş fakat değerlendirmede dikkate alınmamıştır. Üst katları konut olan fakat zemin katları ahır ve depo olan yapılar konut başlığına dâhil edilmiştir (Grafik 3.1.) (Tablo 3.5).

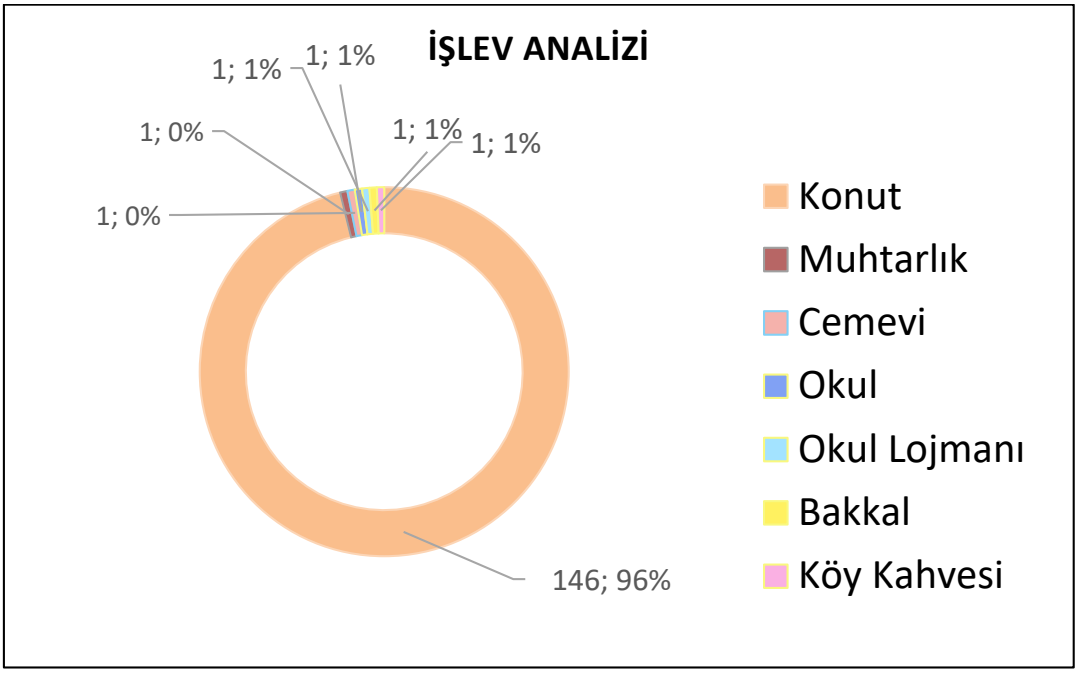

Grafik 3.1. Çalışma Alanındaki İşlevlerin Oranlarını Gösteren Grafik

Şekil 3.9 Cem Evi

Şekil 3.10. Bakkal

Tablo.3.5. Ördekdede Köyü İşlev Analiz Paftası

ÖRDEKDEDE KÖYÜ	İŞLEV ANALİZİ	PAFTA NO :5

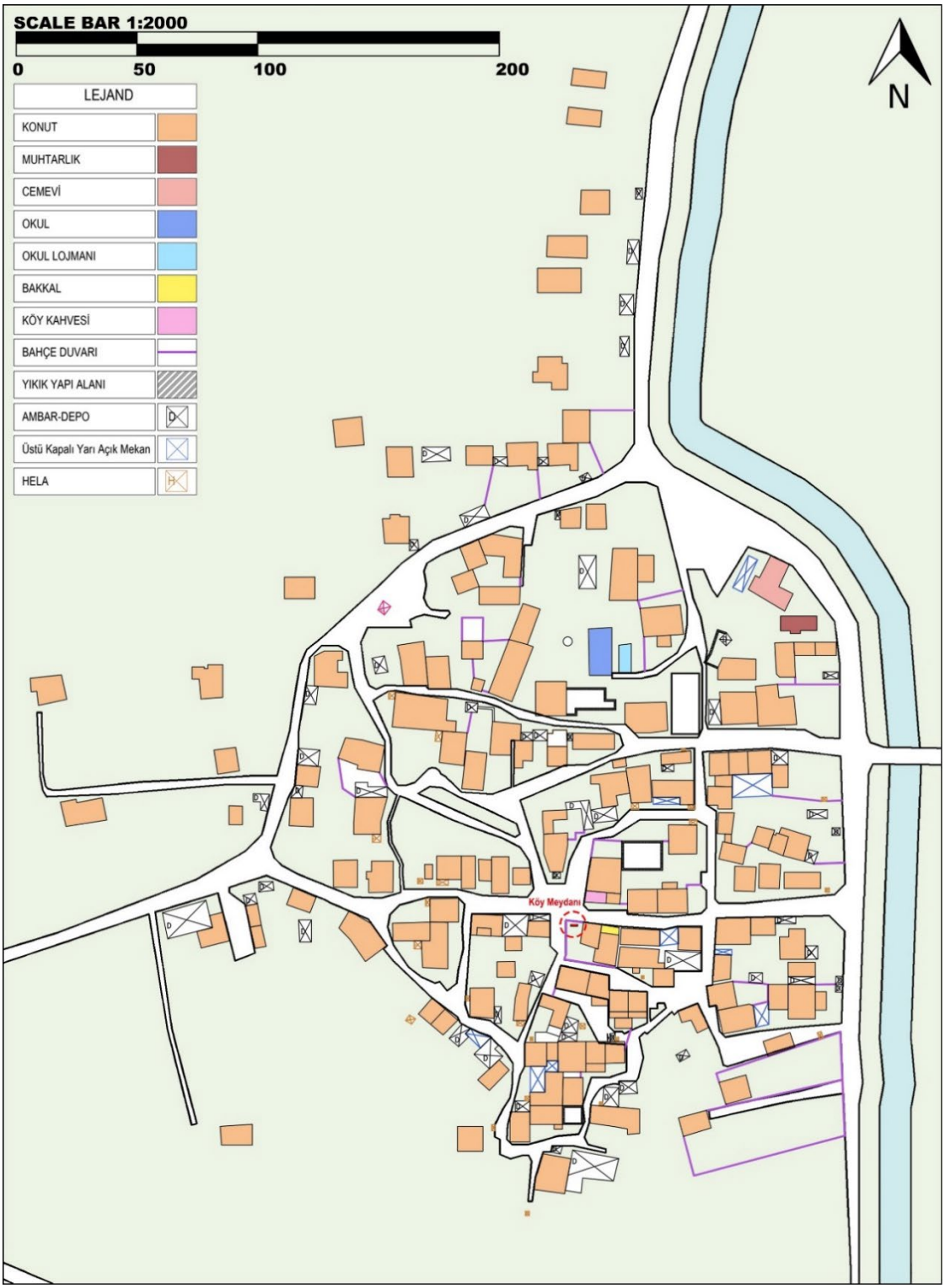

TEZ DANIŞMANI	HAZIRLAYAN
PROF.DR. HÜLYA YÜCEER	185001096 HAZAL GELİŞ

3.2.1.6. Mülkiyet Analizi

Çalışma alanındaki hanelerden, %4'ünü oluşturan 5 tanesi kiracı, %66'i oluşturan 97 tanesi mülk sahibi, %31'ini oluşturan 44 tanesi ise miras yoluyla mülkiyet elde etmişlerdir (Grafik 3.2.) (Tablo 3.6).

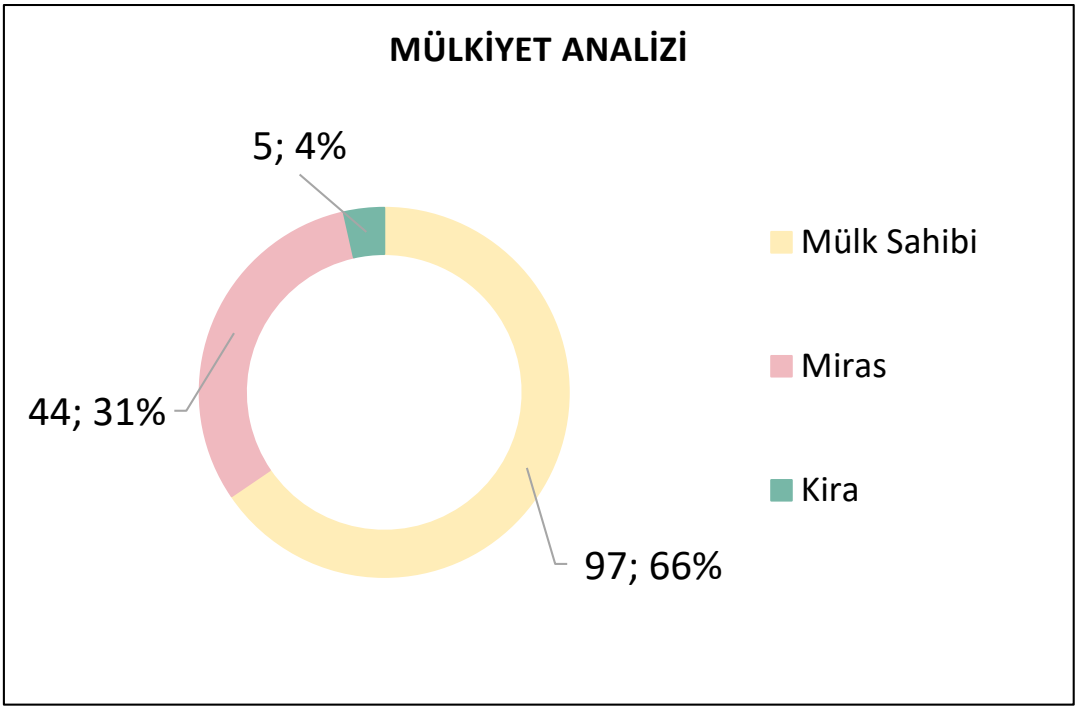

Grafik 3.2. Çalışma Alanındaki Mülkiyet Oranlarını Gösteren Grafik

Tablo.3.6. Ördekdede Köyü Mülkiyet Analiz Paftası

ÖRDEKDEDE KÖYÜ	MÜLKİYET ANALİZİ	PAFTA NO :6

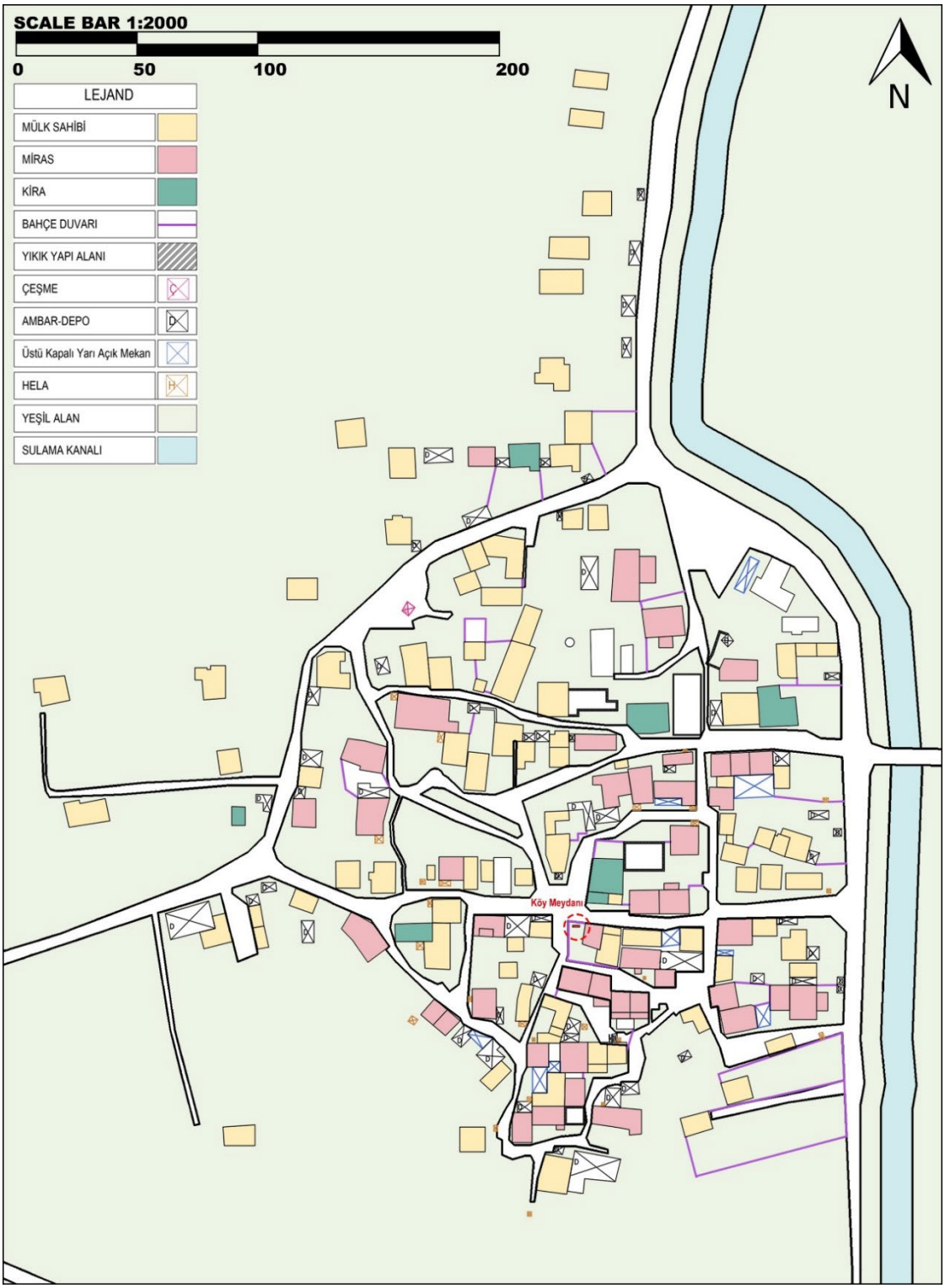

TEZ DANIŞMANI	HAZIRLAYAN
PROF.DR. HÜLYA YÜCEER	185001096 HAZAL GELİŞ

3.2.1.7. Kat Sayısı Analizi

Ördekdede Köyü'nde tek katlı, 2 katlı ve 3 katlı yapı örnekleri bulunmaktadır (Şekil 3.11). Kat dağılımları harita üzerinde gösterilmiştir (Tablo 3.7). Köyde bulunan yapıların %56'sı iki katlı, %43'i tek katlı ve %1'si üç katlıdır (Grafik 3.3.).

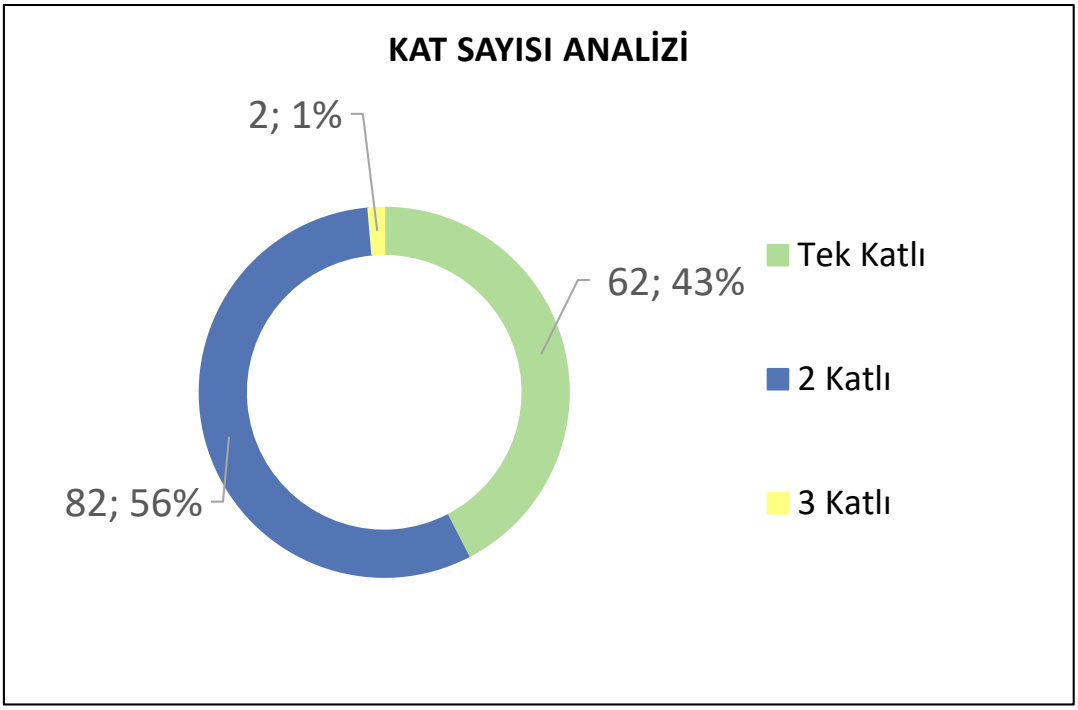

Grafik 3.3. Çalışma Alanındaki Kat Sayılarının Oranlarını Gösteren Grafik

Şekil 3.11 Tek Katlı Yapı ve İki Katlı Yapı Örnekleri

Tablo.3.7. Ördekdede Köyü Kat Sayısı Analiz Paftası

ÖRDEKDEDE KÖYÜ	KAT SAYISI ANALİZİ	PAFTA NO :7

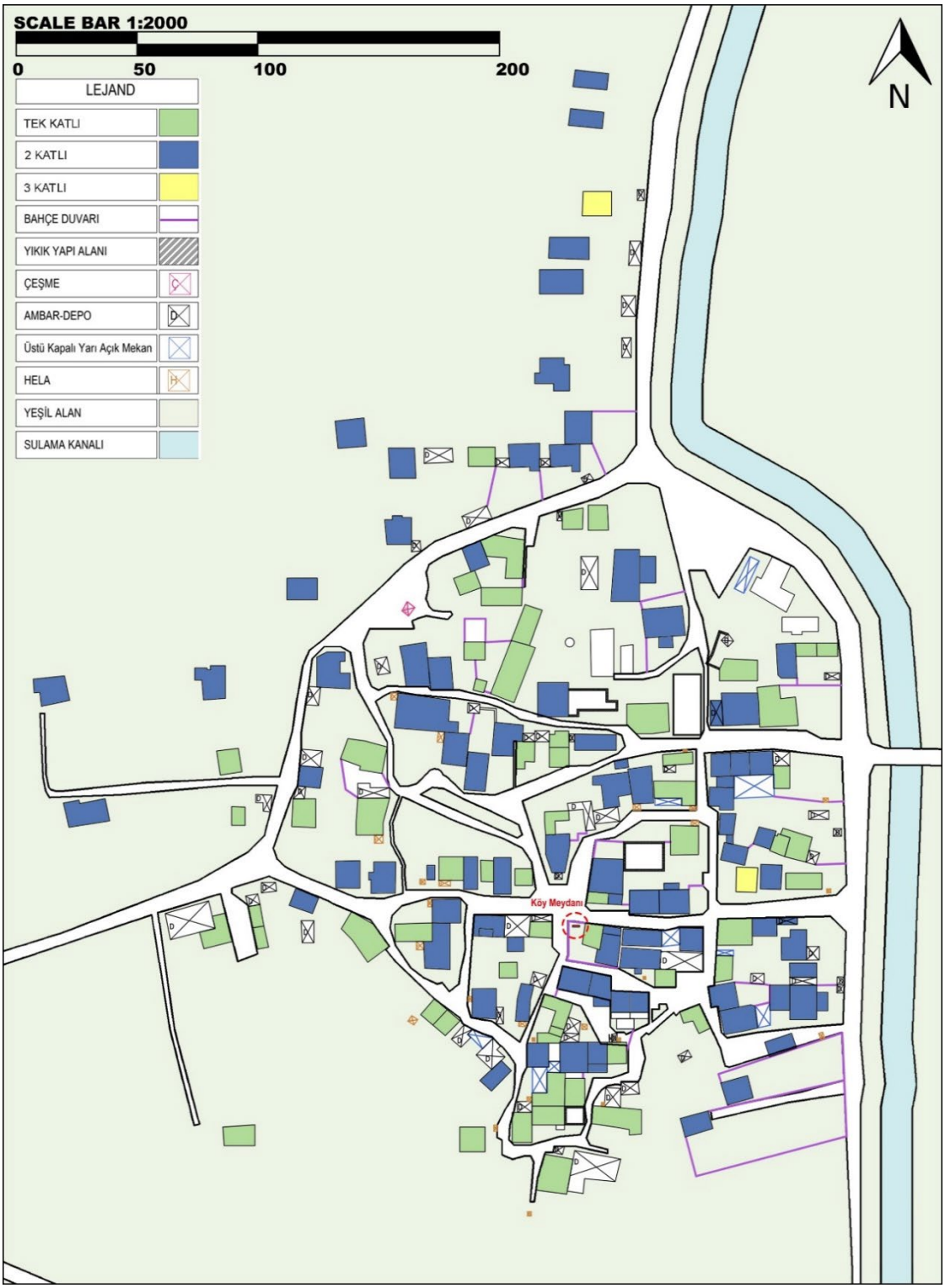

TEZ DANIŞMANI	HAZIRLAYAN
PROF.DR. HÜLYA YÜCEER	185001096 HAZAL GELİŞ

3.2.1.8. Kullanım Durumu Analizi

Yapılan incelemeler sonucunda Ördekdede Köyü'nde yapıların %12'si terkedilmiş ve kullanılmamaktadır. Bu yapılar genelde konut yapıları, ahır ve odunluklardır. Eğitimin taşımalı sisteme geçişi ile köyde bulunan okul yapısı pasif durumdadır (Grafik 3.4.) (Tablo 3.8).

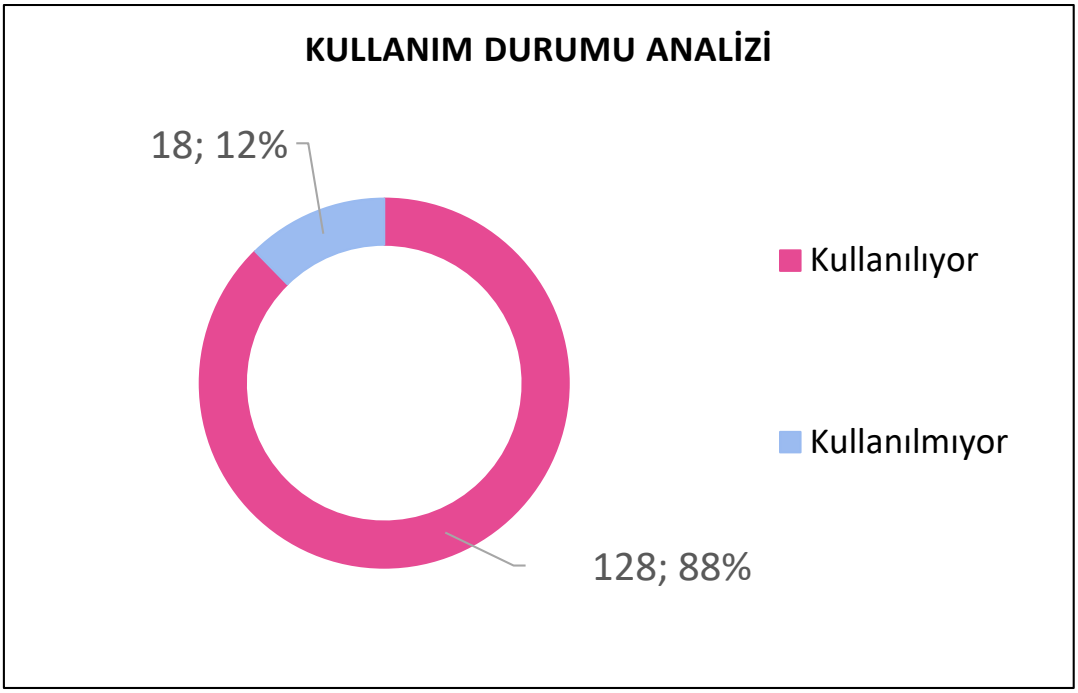

Grafik 3.4. Çalışma Alanındaki Kullanım Durumlarını Gösteren Grafik

Şekil 3.12. Kullanılan Yapı ve Kullanılmayan Yapı

Tablo.3.8. Ördekdede Köyü Kullanım Durumunu Gösteren Analiz Paftası

ÖRDEKDEDE KÖYÜ	KULLANIM DURUMU ANALİZİ	PAFTA NO :8

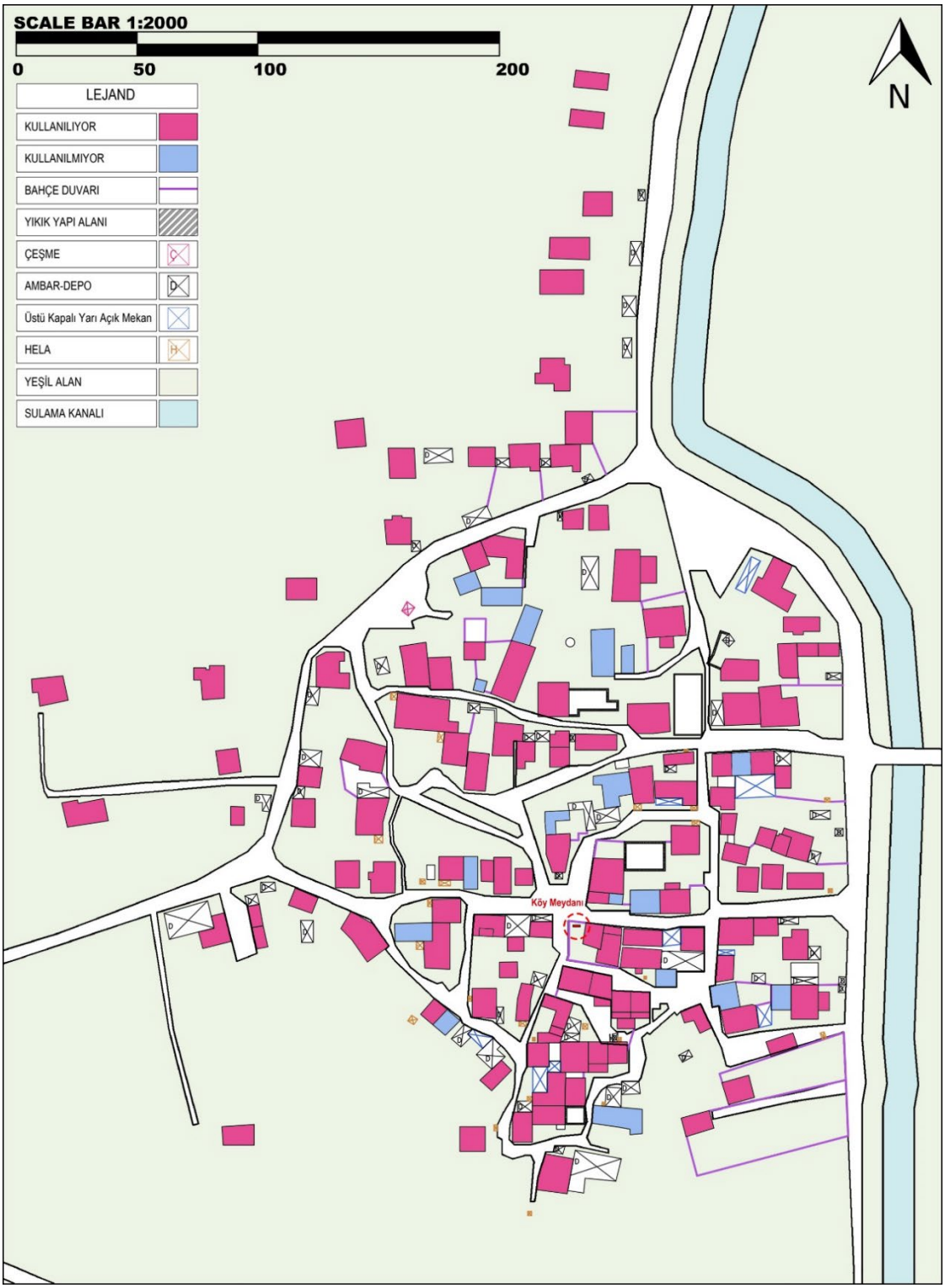

TEZ DANIŞMANI	HAZIRLAYAN
PROF.DR. HÜLYA YÜCEER	185001096 HAZAL GELİŞ

3.2.1.9. Kullanılan Malzeme ve Yapım Sistemi Analizi

Ördekdede Köyü'nde bulunan yapıların yapım teknikleri incelendiğinde yığma ve karkas yapım tekniklerinin çeşitleri tespit edilmiştir(Tablo 3.9).Yığma yapılarda malzeme olarak kerpiç ve taş kullanılmıştır. Zaman içerisinde yığma yapım tekniğiyle yapılan yapılara betonarme karkas sistemle eklentiler yapılarak yapım sistemi karma sisteme dönüşmüştür. Yeni yapılarda ise briket ve betonarme karkas sistem tercih edilmiştir. Çoğunluğu %61 oranla Betonarme-Karkas yapılardan oluşmuştur. Bu oranı %30 oranla Kerpiç-Yığma yapılar takip etmiştir (Grafik 3.5.).

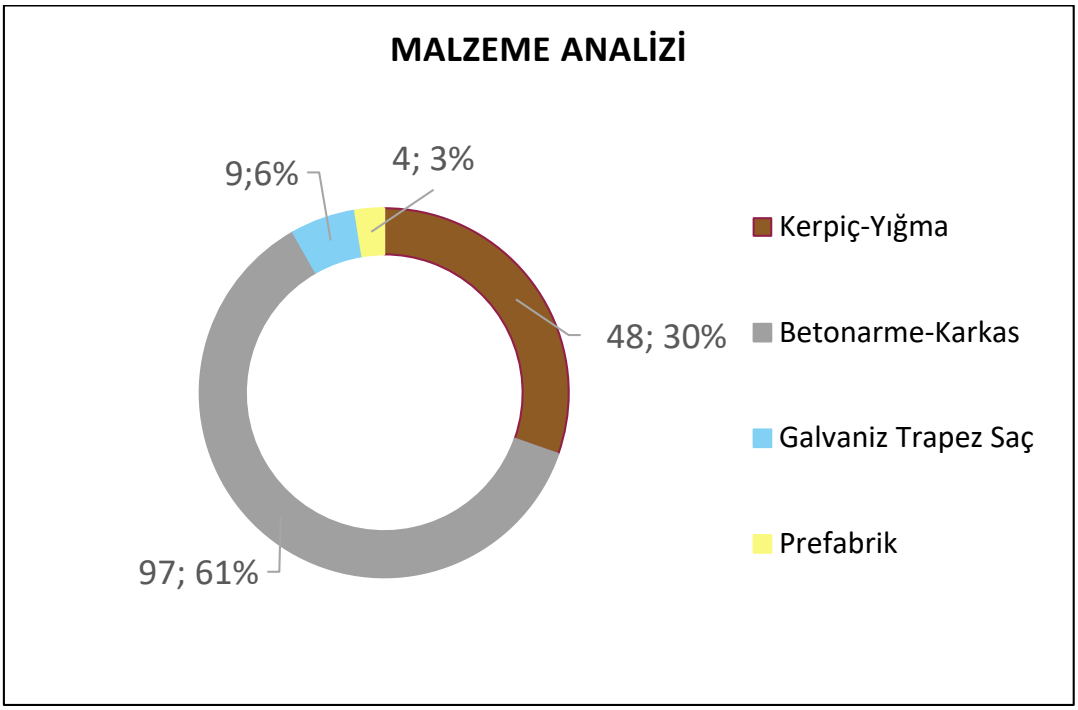

Grafik 3.5. Çalışma Alanındaki Malzeme ve Yapım Sistemi Analizlerini Gösteren Grafik

Şekil 3.13. Kullanılan Malzeme Farklılığı

Tablo.3.9. Ördekdede Köyü Malzeme ve Yapım Sistemini Gösteren Analiz Paftası

ÖRDEKDEDE KÖYÜ	MALZEME VE YAPIM SİSTEMİ ANALİZİ	PAFTA NO :9

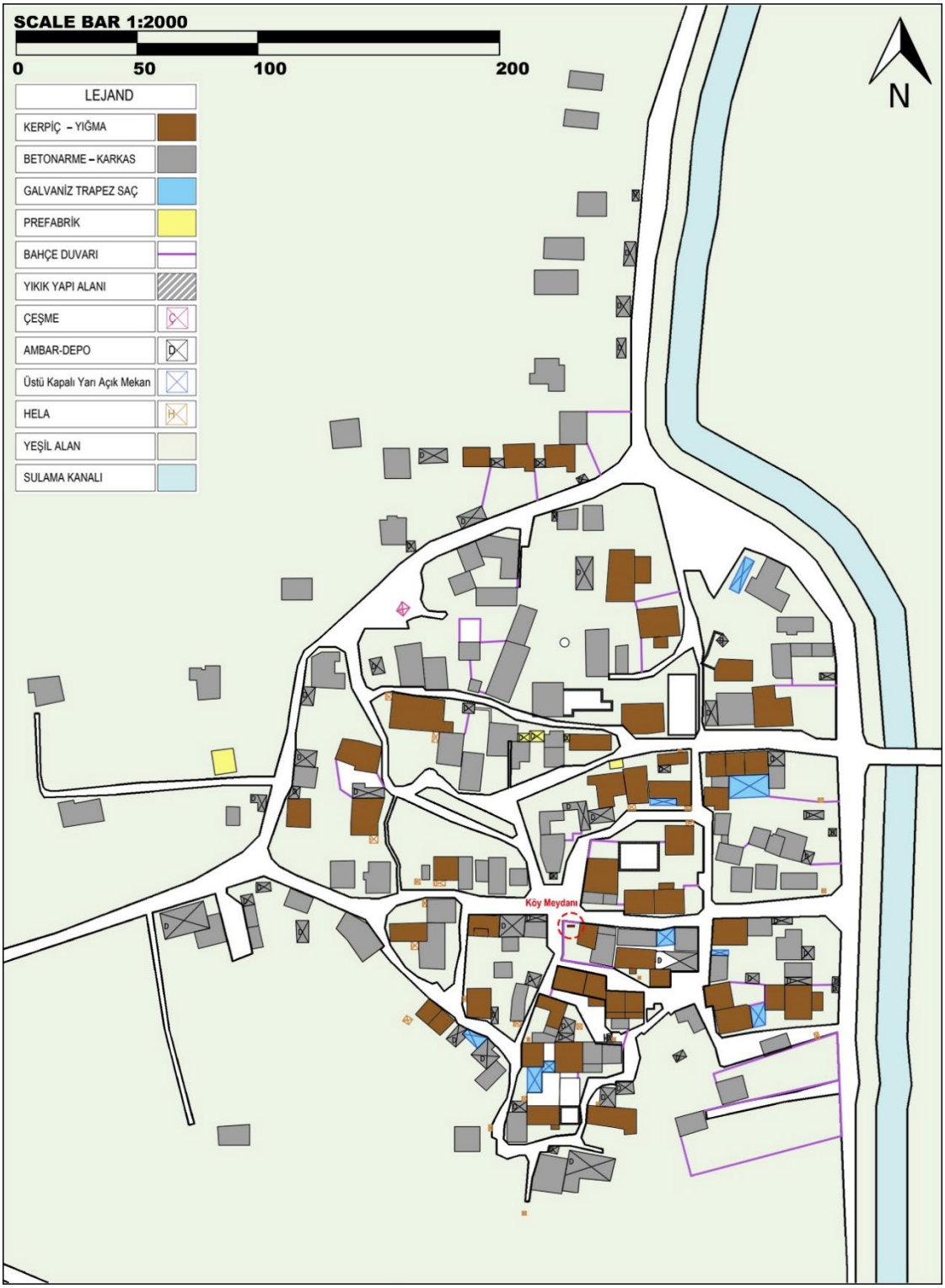

TEZ DANIŞMANI	HAZIRLAYAN
PROF.DR. HÜLYA YÜCEER	185001096 HAZAL GELİŞ

3.2.1.10. Tarihsel Analiz

Ördekdede Köyü'nde yapıların tarihsel değerlilikleri incelendiğinde, 2000 sonrası yapılan yapıların yoğunlukta olduğu, yerleşim içerisinde geleneksel yapıların yoğunluğunun azaldığı, geleneksel yapılara uyum sağlayan ve sağlamayan yeni yapı örnekleri olduğu tespit edilmiştir(Tablo 3.10). Köyün %16 sını 1920-1950 yılında yapılan, %24 sını 1950-1980 yılında yapılan, %25 sını 1980-2000 yılında yapılan, %40 sını 2000 sonrasında yapılan yapılar oluşturmaktadır. (Grafik 3.6).

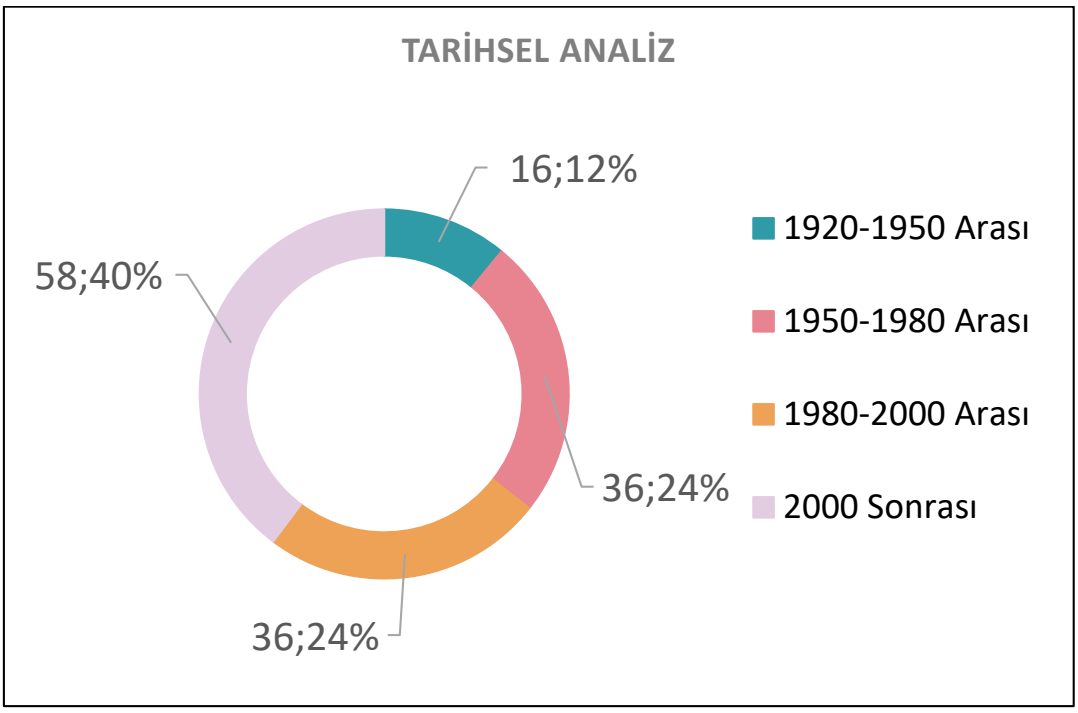

Grafik 3.6. Çalışma Alanındaki Yapıların Tarihsel Analizlerini Gösteren Grafik

Ördekdede Köyü'nün bulunduğu bölgenin hava fotoğraflarına bakıldığı zaman, 1950 yılından 1954 yılına kadar belirli sayıda yerleşmenin bulunduğu gözlemlenmektedir (Şekil3.14). 1973 ve 1978 yıllarında köyde parsellenmelerin başlayıp artık ulaşım ve yerleşme katmanları okunur hale gelmeye başladığı gözlemlenmektedir (Şekil 3.15).

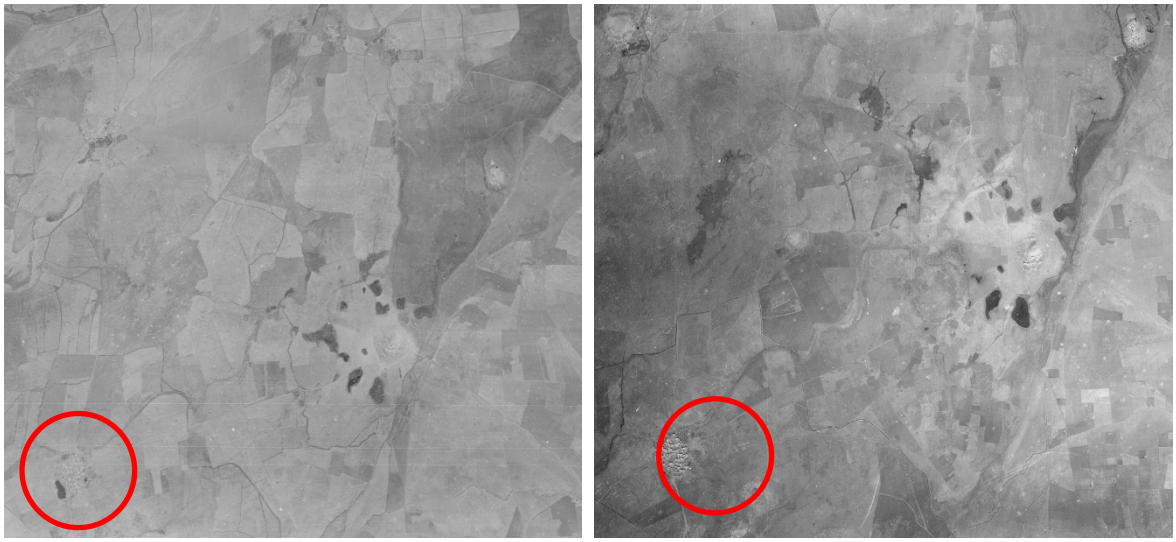

Şekil 3.14. 1950 ve 1954 Ördekdede Köyü Hava Fotoğrafları (HGM)

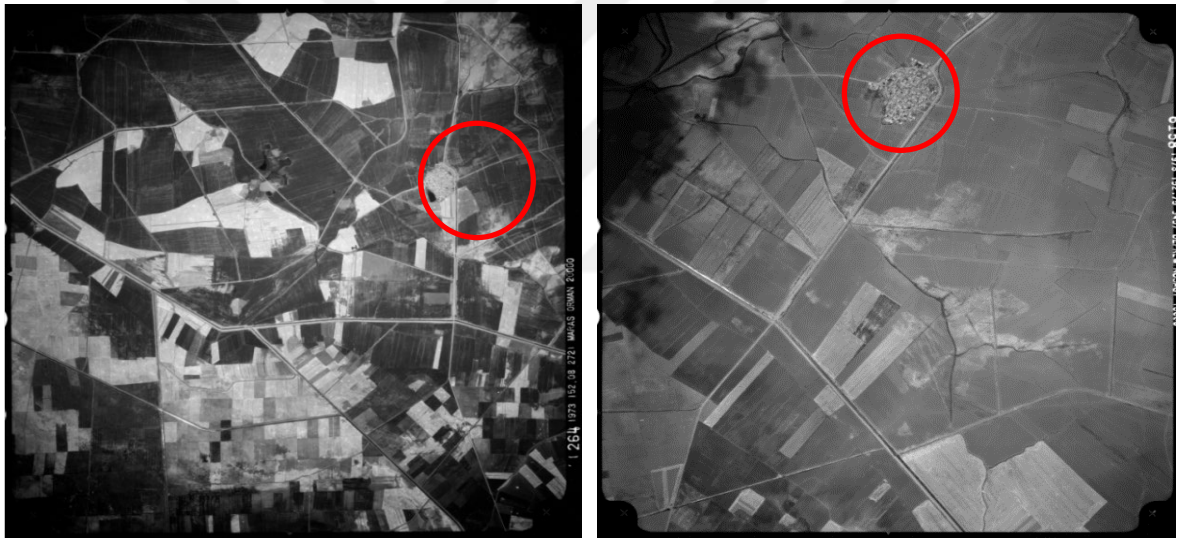

Şekil 3.15. 1973 ve 1978 Ördekdede Köyü Hava Fotoğrafları (HGM

1985-1999 yılları incelendiği zaman ulaşımın daha belirginleştiği ve Kahramanmaraş'ın merkezine doğru Ördekdede Köyü'nün büyüme gösterdiği görülmektedir (Şekil 3.14). 2011 ve 2016 yıllarını gösteren Ördekdede haritasında köyün büyüme yönü merkeze doğru olup devam ettiği ve ulaşım hatlarının geliştirildiği gözlemlenmekle beraber ulaşım hattında da bazı yerleşmelerinde başladığı gözlenmektedir (Şekil 3.16).

Şekil 3.16. 1985 ve 1999 Ördekdede Köyü Hava Fotoğrafları (HGM)

Şekil 3.17. 2011 ve 2016 Ördekdede Köyü Hava Fotoğrafları (HGM)

Tablo.3.10. Ördekdede Köyü Tarihsel Analiz Paftası

ÖRDEKDEDE KÖYÜ	TARİHSEL ANALİZ	PAFTA NO :10

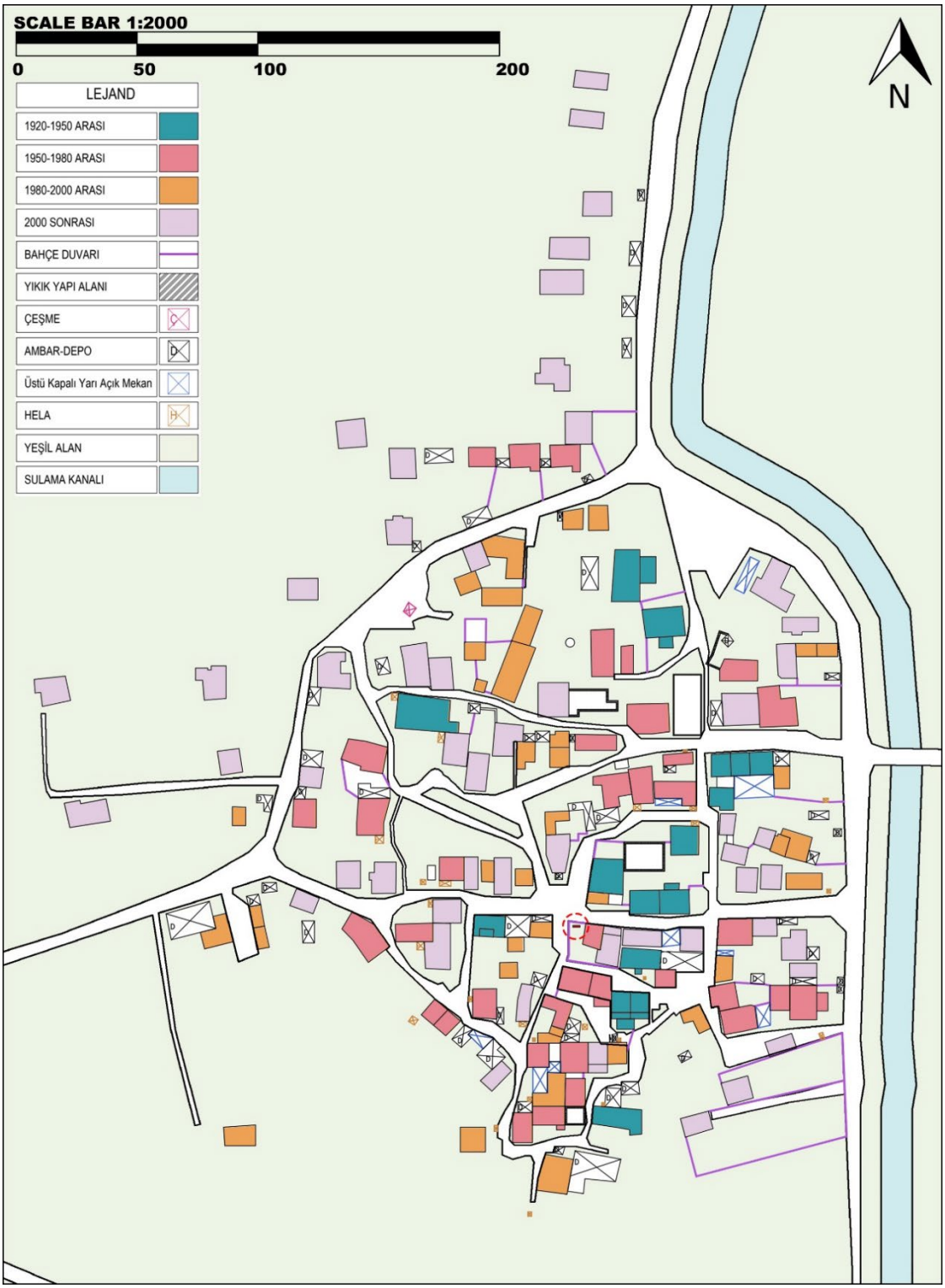

TEZ DANIŞMANI	HAZIRLAYAN
PROF.DR. HÜLYA YÜCEER	185001096 HAZAL GELİŞ

3.2.1.11. Strüktürel Durum Analizi

Ördekdede Köyü'nde bulunan yapıların strüktürel durumları incelenirken iyi, orta, kötü ve kötü şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu analizde yapı; ayakta duramayacak ve acil müdahale gerektiren bir yapı ise çok kötü, karkas sisteminde deformasyon olmayan fakat yine de müdahale edilmez ise büyük sorunlara yol açılabilecek durumda ise orta, acil onarım gerektirmediği düşünülüyorsa iyi şeklinde belirtilmiştir(Tablo 3.11). Köydeki yapıların %55'i iyi olarak tespit edilmiş, %40'ı orta, %35'i kötü, %16'sı ise çok kötü olarak belirlenmiştir(Grafik 3.7).

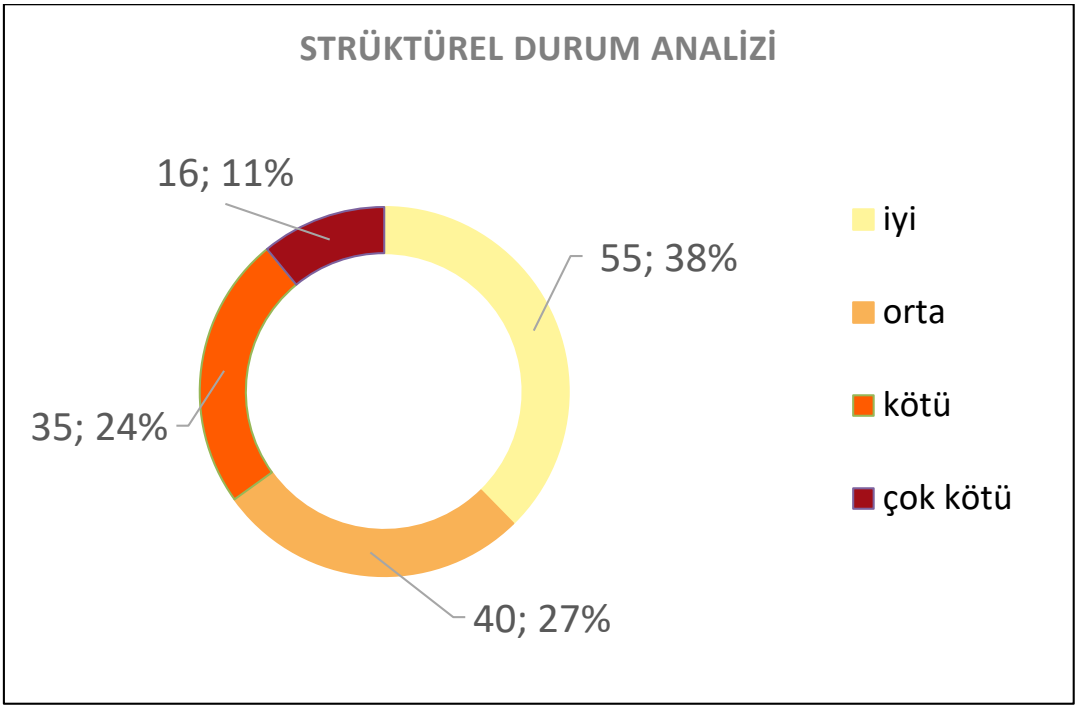

Grafik 3.7. Çalışma Alanındaki Yapıların Strüktürel Durumlarını Gösteren Grafik

Şekil 3.18. Strüktürel Durumlarını Orta ve Çok Kötü Olan Yapı Örnekleri

Tablo.3.11. Ördekdede Köyü Strüktürel Durum Analiz Paftası

ÖRDEKDEDE KÖYÜ	STRÜKTÜREL DURUM ANALİZİ	PAFTA NO :11

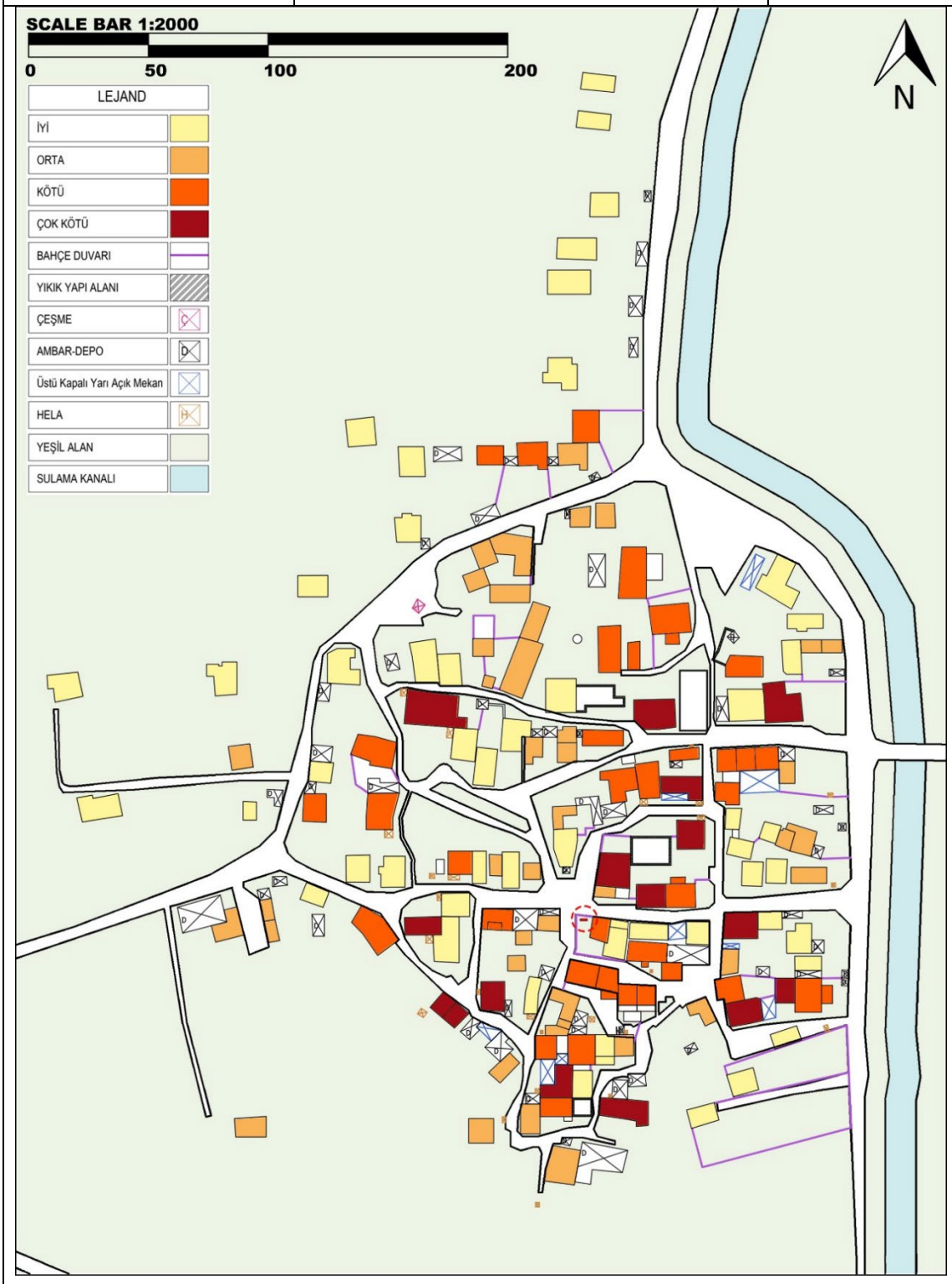

TEZ DANIŞMANI	HAZIRLAYAN
PROF.DR. HÜLYA YÜCEER	185001096 HAZAL GELİŞ

3.2.1.12. Özgünlük Durum Analizi

Bölgedeki yapıların özgünlük durumları; iyi, orta, kötü, çok kötü olarak sınıflandırılmıştır. Analiz yapılırken tarihsel değeri ve özgünlüğüne bakılmıştır(Tablo 3.12). Sınıflandırmada özgün yapım sistemi, yapı malzemesi, cephe, çatı şekli ve malzemesi gibi, bölgenin geleneksel özgün mimari özelliklerini taşıyan yapılar dahil edilmiştir. Bu yapılar "iyi" olarak değerlendirilmiştir. Fakat taşıyıcısı orta veya kötü durumda olan yapılar da tespit edilmiştir. Özgünlük başlığı içerisinde yapının özgünlüğüne dikkat edilmiştir. Çalışma alanı içerisindeki özgünlük durumu "iyi" olarak sınıflandırılan yapılar %30'unu oluşturmuştur. Özgünlük durumu, orta olarak nitelendirilen yapılarda, mimari özgünlüklerini kısmen korumuştur. Kapılar, pencere doğramaları, çatı örtüleri, tavan malzemeleri gibi öğeleri değişime uğramış yapılardır. Bu yapıların toplamdaki oranı %23'tür. Çalışma alanı içindeki kullanım durumu "kötü" olarak sınıflandırılan yapılarda, doğramaları kullanım özelliği değişmiş, sonradan getirilen eklerle niteliksiz bir hal almış, özgün cephe düzenini yitirmiş olduğu tespit edilmiştir. Bu yapıların oranı ise %26'dır. Analiz edilen yapılar arasında özgünlük durumu tamamen değişmiş, güncel kullanım şartlarına göre yeniden inşa edilmiş olanlar ise "çok kötü" sınıfında değerlendirilmiştir. Bu yapıların oranı ise %21'dir (Grafik 3.8).

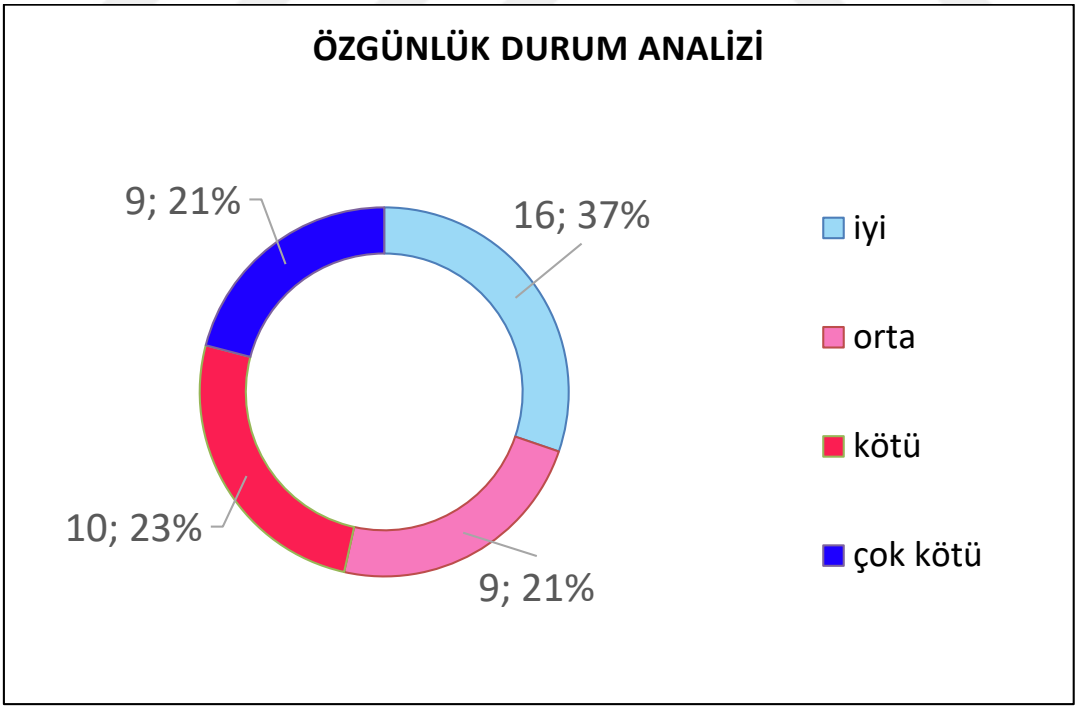

Grafik 3.8. Çalışma Alanındaki Yapıların Özgünlük Durumlarını Gösteren Grafik

Tablo.3.12 Ördekdede Köyü Özgünlük Durum Analiz Paftası

ÖRDEKDEDE KÖYÜ	ÖZGÜNLÜK DURUM ANALİZİ	PAFTA NO :12

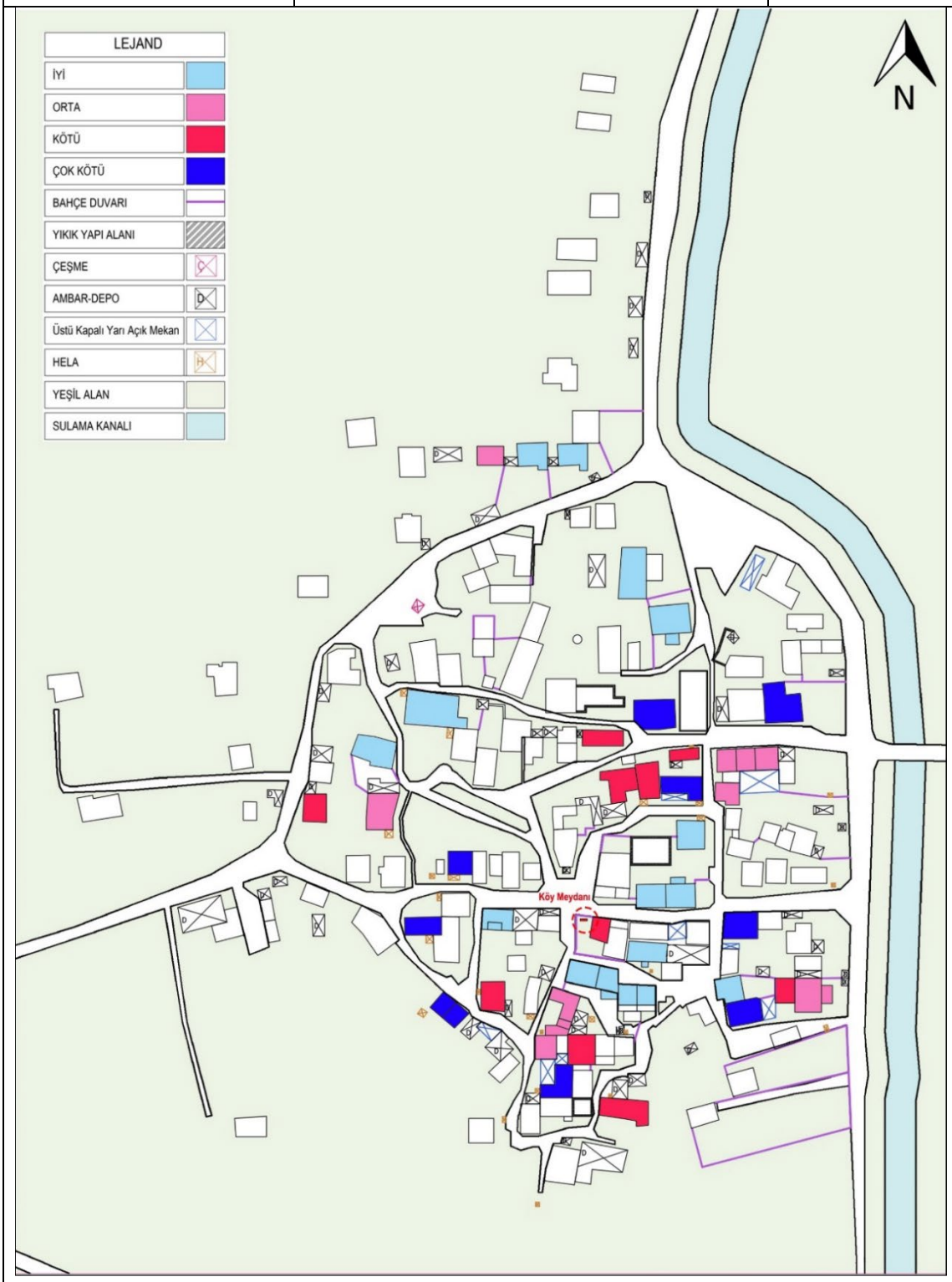

TEZ DANIŞMANI	HAZIRLAYAN
PROF.DR. HÜLYA YÜCEER	185001096 HAZAL GELİŞ

3.2.2. Ördekdede Köyü Kerpiç Evlerinin Genel Özellikleri

Ördekdede Köyü evleri bulunduğu coğrafyanın yapısı sebebiyle düz bir alana ve doğal çevrenin sunduğu kaynaklarla inşa edilmiştir. Yapı malzemesi olarak taş, kerpiç, ahşap (kavak ağacı) ve kamış kullanılmıştır. Yığma yapım tekniği ile inşa edilmiştir. Ördekdede Köyü kerpiç evleri büyük oranda iki katlı olarak inşa edilmiş yapılardır. Genellikle zemin katları ahır, depo ve odunluk olarak kullanılmış, üst katları ise günlük hayatın geçtiği esas yaşama alanı olarak kullanılmıştır. Tek katlı olarak inşa edilen evlerde ise zemin katlarda konut, depo ve ahır işlevi bir aradadır. Kerpiç evlerin plan şeması ve mekânsal organizasyonu büyük ölçüde birbiriyle benzeşmektedir.

3.2.2.1. Ördekdede Köyü Kerpiç Evlerinin Bölümleri

Ördekdede Köyü'nde iki katlı kerpiç yapıların özgün kullanımında alt kat depo, ahır ve odunluk olarak kullanılırken (Şekil 3.19); 1. Katı evlik, oda ve örtme olarak kullanılmıştır. Evlik, ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde oluşturulan mutfak, yatak odası hatta banyo işlevlerini barındıran mekanlardır. İnsanlar burada yemek pişirme, yüklük, yatma, banyo gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmişlerdir (Şekil 3.20). Evlik dışında evin misafirlerin ağırlandığı, özenli döşenmiş ve evliğe oranla daha küçük odalar bulunmaktadır (Şekil 3.21). Yörede Örtme olarak adlandırılan sofa; odalar arasında sirkülasyonu sağlamaktadır. Odalar örtme kısmı ile birbirine bağlanmaktadır. Ördekdede Köyü yerleşmesinde rölövesi alınan yapılarda açık örtmeli plan tiplerine rastlanmıştır. Örtmeler günlük yaşantının büyük çoğunluğunun geçtiği mekânlardır (Şekil 3.22). Zaman içerisinde ihtiyaçların değişmesi ile kapatılıp mutfak ya da odaya çevrildiği görülmüştür. Bir diğer bölüm olarak tuvalet ve banyo mekanları ise yapı malzemesinin kerpiç olması sebebiyle su ile temasını azaltmak amacıyla yapıdan uzak konumlandırılmıştır (Şekil 3.23). Fakat zamanla evden uzak olan ıslak hacimlerin ihtiyacı karşılayamaması sebebiyle yapıya bitişik konumda briket eklentiler ile ıslak hacimler oluşturulmuştur (Şekil 3.24).

Şekil 3.19. Alt Kat Depo Ahır Kullanımı Örnekleri

Şekil 3.20. Evlik Bölümü Örnekleri

Şekil 3.21. Oda Örnekleri

Şekil 3.22. Örtme Örnekleri

Şekil 3.23. Evden Uzak Konumlandırılan Tuvalet ve Banyo Mekanları Örnekleri

Şekil 3.24. Yapıya Bitişik Konumlandırılan Tuvalet ve Banyo Eklentiler

3.2.2.2. Ördekdede Köyü Kerpiç Evlerinde Kullanılan Yapı Elemanları ve Malzemeleri

Ördekdede Köyü'nde yapım sisteminin ana elemanı kerpiç malzemedir(Şekil 3.25). Kerpicin zamanla onarım gerektirdiği kısımlarda beton, briket gibi modern yapı elemanları kullanılmış veya bir kısmı değiştirilmiş ya da yok olmuştur. Köydeki yapıların zemin katlarında kerpicin su ile temasını azaltmak amacıyla 70-80 cm yüksekliğinde taşlar kullanılmıştır. Bu taşlar çevredeki taş ocaklarından temin edilerek evlerin temellerinde ve zemin kat duvarlarında kullanılmıştır (Şekil 3.26). Taş duvar üzerine ise bloklar halinde, sıkıştırma kerpiç kullanılmıştır. Yapıların duvar kalınlıkları kerpiç boyutuna göre değişiklik göstermektedir. İki tarafına sürülen çamur sıva ile beraber duvarın kalınlığı 50-70 cm olabilmektedir (Şekil 3.27).

Şekil 3.25. Kerpiç Malzeme

Şekil 3.26. Zemin Katta Kullanılan Taş Duvar

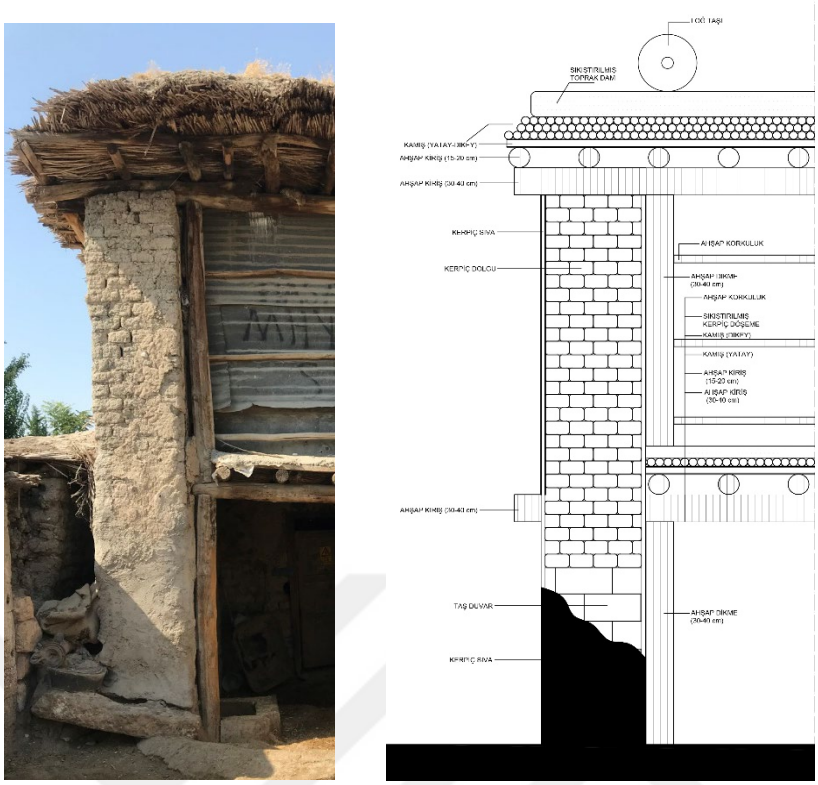

Şekil 3.27. Kerpiç Duvar Detayını Gösteren Fotoğraf ve Sistem Kesiti

Üst kat döşemesi ise, yaklaşık 1- 2 metre ara ile yerleştirilmiş ahşap dikmeler üzerine yerleştirilen yatay kirişlerden ve bu kirişlerine arasına bir ızgara oluşturacak şekilde yaklaşık 30-40 cm ara ile yerleştirilen 15-20 cm çaplı ahşap yapı malzemeleri ile taşınmaktadır. Çatı sistemleri ise yine aynı şekilde, yaklaşık 1- 2 metre ara ile yerleştirilmiş ahşap dikmeler üzerine yerleştirilen yatay kirişlerden ve bu kirişlerine arasına bir ızgara oluşturacak şekilde yaklaşık 30-40 cm ara ile yerleştirilen 15-20 cm çaplı ahşap yapı malzemeleri ile taşınmaktadır. Çatı örtüsü sıkıştırılmış kerpiç harcından oluşmaktadır. Toprak dam olarak nitelendirilmektedir. Toprak damlarda yağmur yağdıktan sonra kerpiçte ayrılmalar yaşanmaktadır. Ayrılmalar sonrasında toprak damlar loğ taşları ile üzerinden geçilerek sıkıştırılmaktadır (Şekil 3.28). Zamanla kullanıcılar loğ taşı ile sıkıştırma yapmak yerine 2 farklı uygulamaya yönelmiştir. Bazı yapılarda toprak üzerine branda serilmiş bazı yapılarda ise toprak dam üzeri briketle yükseltilerek trapez saç ile üzeri kapatılmıştır (Şekil 3.29).

Şekil 3.28. Ördekdede Köyünde Tespit Edilen Loğ Taşları

Şekil 3.29. Çatı Uygulamalarını Gösteren Fotoğraf

Ördekdede Köyü Kerpiç Evleri İçinde bulunulan doğanın kendilerini sunduğu imkânlardan yararlanarak üretilmiştir. Yapılar tek bir usta veya işçinin değil, hane üyelerinin de katkı sağladığı eserlerdir.

3.2.2.3. Ördekdede Köyü Kerpiç Evlerinde Kullanılan Yardımcı Yapı Elemanları

Ördekdede Köyü kerpiç evlerinde yapım tekniği sebebiyle kullanılan yapı elemanlarının çoğu ana taşıyıcı elemanı olarak değerlendirilebilir fakat yardımcı eleman olarak nitelendirebileceğimiz bazı yapı elemanları ise şunlardır; ana taşıyıcı görevi gören ahşap dikme ve kirişlerin üzerine döşemeyi tutması öngörülerek 30-40 cm ara ile yerleştirilen 15-20 cm çaplı ahşap donatılar, yatay ve dikey olarak serilen kamışlar (Şekil 3.30), pencere ve kapı üzerindeki ahşap lentolar (Şekil 3.31), pencere ve kapılardır.

Şekil 3.30. Dikey Ahşap Kirişler ve Serilen Kamışlar

Şekil 3.31. Pencere ve Kapı Üzerindeki Ahşap Lentolar

Yapıların yapım tarihleri günümüze yaklaştıkça pencere boyutlarında büyümeler olduğu gözlemlenmiştir. Günümüz ihtiyacına göre pencereler pvc ile değiştirilmiştir. Ahşap ya da metal parmaklık kullanılmıştır (Şekil 3.32).

Şekil 3.32. Pencere doğrama farklılıkları ve parmaklıklar

3.2.2.4. Ördekdede Köyü Kerpiç Evlerinde Cephe Düzenlemeleri

Ördekdede Köyü'ndeki yapılarda, cephe düzenlemeleri benzer olup birbirini tekrarlayan şekildedir. Yapıların; aynı geleneksel malzeme ve teknikle üretilmesinin ötesinde, köyün yaşam kültürü ve kullanım alışkanlıklarının şekillendirdiği, kütle biçimlenişi ve cephe tipolojileri benzer bir dil oluşturmaktadır. Cephe tipolojisinde; pencere konumlanması, örtme kısmı ve boyutları benzerlik göstermektedir (Tablo 3.13).

Tablo 3.13. Ördekdede Köyü Kerpiç Evlerinde Cephe Düzenlemeleri

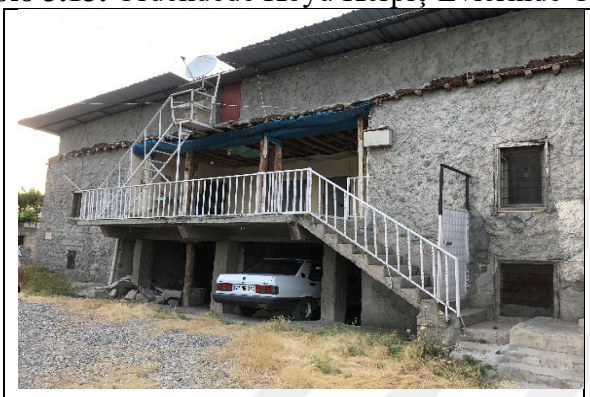	
85 No.lu Yapı	6 No.lu Yapı
2 No.lu Yapı	41 No.lu Yapı
105 No.lu Yapı	54 No.lu Yapı

3.2.2.5. Ördekdede Köyü Evlerinde Yapı Gelenekleri Ve Ustalar

Ördekdede Köyü'nde bulunan geleneksel kerpiç evlerinin geleneksel yapım ustası Farzı Usta ve damadı olarak bilinmektedir fakat bazı evlerin de kullanıcılar tarafından inşa edildiği görülmektedir. Kerpiç yapım ustası azdır ve talep olmadığı için çırak yetiştirilememektedir böylelikle yapı ustalığı meslek birikimi yok olmaktadır. Köydeki yapıların kerpiç işçiliğini veya onarımını kullanıcılar kendi yapmaktadır. Fakat geleneksel yapım tekniklerinden uzak güncel gereksinimleri karşılamaya yönelik onarımlar ya da eklenen yeni odalar genellikle kolayca ulaşılabilen ve uzun ömürlü tuğla ve briket gibi malzemelerle inşa edilmektedir.

3.2.2.6. Ördekdede Köyü'nün Altyapı Sistemleri

Ördekdede Köyü'nde İhtiyaç sebebi ile yapılara sonradan eklenen banyo, tuvalet ve mutfak gibi mekânların yapıya ve günümüze uygun tesisat çözümleri geliştirilmemiştir. Yerleşmede kanalizasyon şebekesi bulunmamaktadır. Köydeki yapıların tuvaletleri yapıdan ayrı olarak konumlanmaktadır. Kanalizasyon ihtiyacı fosseptik çukurları ile sağlanmaktadır. Yapı meskenlerinden banyo ve mutfak atık suları da açıktan akmaktadır. Bu durum çevre sağlığı bakımından önemli bir sorun teşkil etmektedir.

4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Tez kapsamında bu bölümde Ördekdede Köyü'nde bulunan geleneksel kerpiç konut dokusunun bilinirliğinin arttırılması, kültürel değerlerinin saptanması ve belgelenmesi amacı ile 14 yapı detaylı olarak incelenmiş ve belgelenmiştir.

Tablo.4.1. Ördekdede Köyü Belgelenen Geneksel Konutlar

ÖRDEKDEDE KÖYÜ	BELGELENEN GELENEKSEL KONUTLAR	PAFTA NO :13

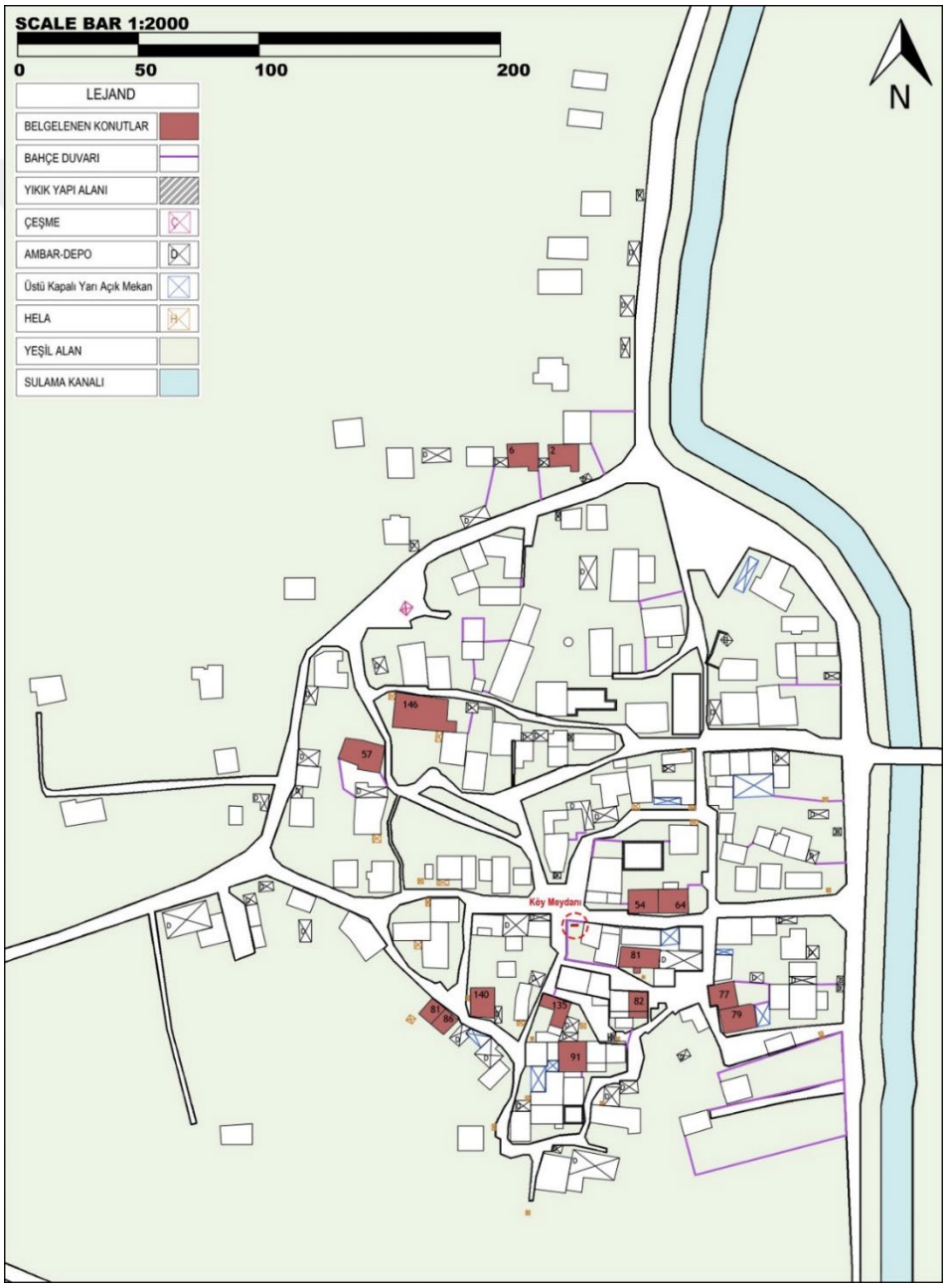

TEZ DANIŞMANI	HAZIRLAYAN
PROF.DR. HÜLYA YÜCEER	185001096 HAZAL GELİŞ

Tablo.4.2. Ördekdede Köyü Belgelenen Geneksel Konutlar

2 No.lu Yapı	6 No.lu Yapı	146 No.lu Yapı
57 No.lu Yapı	54 No.lu Yapı	64 No.lu Yapı
81 No.lu Yapı	82 No.lu Yapı	77 No.lu Yapı
79 No.lu Yapı	91 No.lu Yapı	140 No.lu Yapı
138 No.lu Yapı	81/A No.lu Yapı	

4.1. Ördekdede Köyü Belgelenen Geleneksel Kerpiç Evleri

4.1.1. 2 No.lu Yapı

02 No.lu yapı bölgenin geleneksel mimari anlayışı ile tasarlanmıştır. Bölgedeki evler birbirlerine yakın şekilde konumlandırıldıkları için yerleşimlerinde düzenli bir parsel mümkün olmamıştır. Düz bir alan üzerine oturan yapı 2 katlı olup, kerpiçten inşa edilmiştir (Şekil 4.1). Yapı girişi güneyden alınmış, batı cephesi sağır bırakılmıştır, güney ve güney batı yönlerinde küçük bir bahçesi bulunmaktadır. Bahçede bir adet tulumba bulunmaktadır. Zemin kattan yaşama alanına tek kollu merdivenle çıkılmaktadır. Merdiven birinci katta üstü açık sekiye açılmaktadır. Seki'den örtmeye geçilmektedir. Örtme evlik ve odalar arasında, geçiş ve toplanma alanı olarak kullanılmaktadır. Evlik, ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde oluşturulmuştur. İnsanlar burada mutfak, yüklük, yatma, banyo gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. 2 No.lu konutta iki adet evlik bulunmaktadır. Evlik dışında 1 adet daha oda bulunmaktadır. Gelen misafirler burada ağırlanmaktadır. Yapının cephe boşlukları 80*120 cm olup tek tip bir pencere sistemi görülmektedir.

Şekil 4.1. İki Katlı Kerpiç Yapı

Özgün tasarımında zemin kat ahır ve odunluk, birinci kat ise yaşama alanı olarak inşa edilmiştir. Mevcut durumda ise; zemin kat depo olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.2). Birinci kata tek kollu merdivenle çıkılmaktadır. Merdiven sekiye açılmakta ve sekiden örtme bölümüne geçilmektedir (Şekil 4.3). Özgün durumda kullanılan 100 cm genişliğindeki ahşap merdiven yıkılarak, 100 cm batısında 120 cm genişliğinde betonarme merdiven inşa edilmiştir. Bu şekilde 1. Kattaki mekânsal kurgu güncel yaşama göre değişim göstermiştir. Evlik ve oda yerleşimleri kendi içinde farklılaşmaktadır. Özgün kullanımda örtme olan bölümün bir kısmı günümüzde mutfak olarak dönüştürülmüştür (Şekil 4.4). 104 No.lu evlik yatak odası, 103 No.lu

evlik yüklük olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.5).102 No.lu oda ise özgün kullanımdaki gibi oturma alanı olarak kullanılmaya devam etmektedir (Şekil 4.6).

Şekil 4.2. Yapının Zemin Katında Bulunan Z03 ve Z04 Depo Mekanları

Şekil 4.3. Birinci Kat Üstü Açık Seki ve Örtme

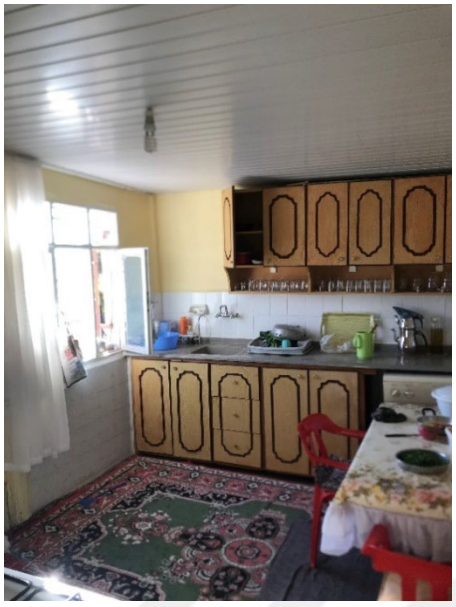

Şekil 4.4. Örtme Olarak Kullanılan Bölümün Mutfak Olarak Dönüştürülmesi

Şekil 4.5. 103 ve 104 No.lu Evlik Bölümleri

Şekil 4.6. 102 No.lu Oda

Konut yığma yapı tekniğine sahiptir. Duvarlarda yapının su ile temasını azaltmak için 3 sıra yığma taş üzeri kerpiç tuğla kullanılmıştır. Ahşap dikmeler konuttaki tüm ahşap elemanlar gibi kavak ağacından üretilmiştir. Kerpiç tuğla üzeri çamur sıvalıdır, üzeri kireç badanalıdır. Zeminlerde kara beton kullanılmıştır. Tavan malzemeleri odalarda değişiklik göstermektir. Yatak odası ve oturma alanında kontrplak kullanırken, mutfak tavanında ise plastik lambri kullanılmıştır (Şekil 4.7). Örtme tavanı özgün kullanımdaki gibidir. Ahşap kirişler görülmektedir. Yapının süreç içinde, ihtiyaçları karşılayamaması üzerine, kullanım işlevleri değişirken güncel kullanımda tadilat edilen yerlerin, beton ve briket gibi çağdaş malzemelerle onarıldığı gözlenmiştir. Zemin katta briket ile örülmüş ambar kümes ve depo eklentileri oluşturulmuştur, bunun yanı sıra birinci katta sonradan eklenen betonarme seki ve yapıya bitişik olarak briket ile hela inşa edilmiştir (Şekil 4.8). Birinci kattaki örtme bölümü demir doğrama ile kapatılmıştır.

Çatının özgün yapım tekniği ahşap kiriş üzerine, kamışlar ile bir katman oluşturulmuş, üzeri toprak damlıdır. Mevcut durumunda yalıtımı sağlamak için üzeri briket ile yükseltilerek trapez sac ile kapatılmıştır.

Şekil 4.7. Yapıdaki Tavan Malzeme Farklılığı

Şekil 4.8. Betonarme Seki ve Yapıya Bitişik Olarak İnşa Edilen Briket ile Hela

Tablo 4.3. 2 No.lu Yapı Bilgi Formu

<table>
<tr><td colspan="2">KAPI NO: 2</td><td colspan="2">TESPİT TARİHİ: 25/10/2020</td><td rowspan="2">VAZİYET PLANI (DETAY)
 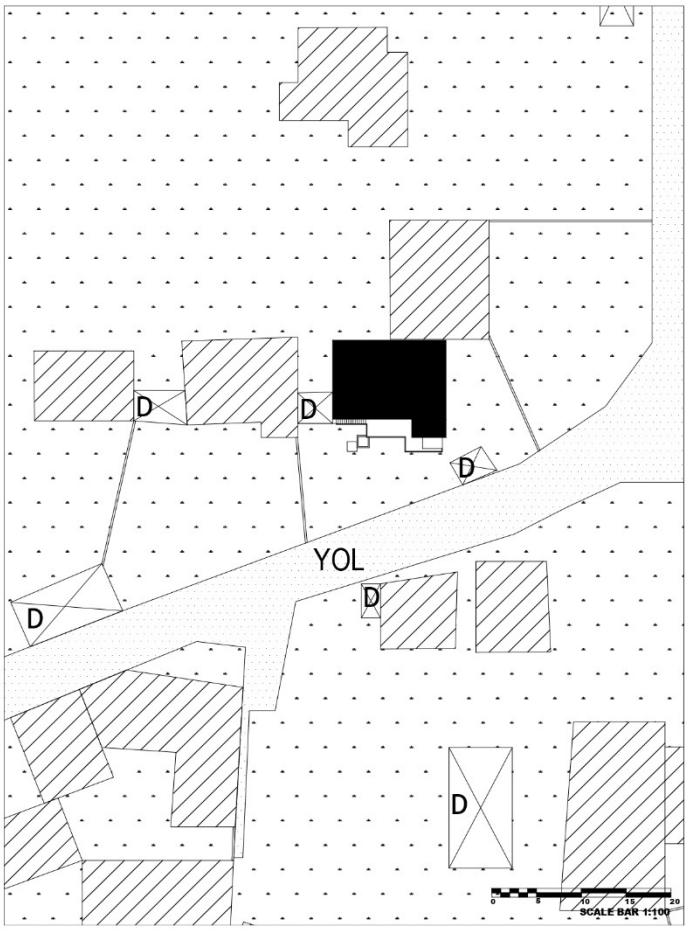
</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPI BİLGİLERİ
İLİ: KAHRAMANMARAŞ
İLÇESİ: PAZARCIK
ADRESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ
TESCİL DURUMU: YOK
YAPIM YILI : 1950-1980 ARASI
MÜLKİYET DURUMU: MÜLKİYET SAHİBİ
KULLANIM DURUMU: SÜREKLİ KULLANIM
İŞLEV: KONUT
KAT SAYISI: 2 KATLI
ZEMİN KAT KULLANIMI: DEPO VE AHIR
ZEMİN KAT PLAN TİPİ: 4 MEKANLI
1.KAT KULLANIMI: KONUT
1.KAT PLAN TİPİ: 4 MEKANLI
YAPI MALZEMESİ: KERPİÇ VE BETONARME EK
YAPIM TEKNİĞİ: YIĞMA
ÇATI SİSTEMİ: TOPRAK DAM
ÇATI MALZEMESİ: TOPRAK DAM VE SAÇ
YAPI GİRİŞ YÖNÜ: BAHÇEDEN</td></tr>
<tr><td rowspan="3">ISLAK HACİM KONUMU</td><td>BANYO</td><td colspan="2">DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>WC</td><td colspan="2">DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>MUTFAK</td><td colspan="2">ÖRTMEDEN</td></tr>
<tr><td rowspan="5">TESİSAT BİLGİLERİ</td><td colspan="2">SU TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ELEKTRİK TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">KANALİZASYON</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ISITMA</td><td>YOK</td></tr>
<tr><td colspan="2">TELEFON HATTI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="4">ÖZGÜNLÜK DURUMU : İYİ</td><td rowspan="2"> </td></tr>
<tr><td colspan="4">BİTİŞİK NİZAMDA BAĞLANTILI YAPILAR: SOKAK,YAPI</td></tr>
<tr><td colspan="4" rowspan="2">
</td><td> </td></tr>
<tr><td> </td><td> </td></tr>
</table>

Tablo 4.4. 2 No.lu Yapı Plan ve Kesitler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 2	PLANLAR-KESİTLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020

MEVCUT DURUM — Zemin.Kat Krokisi

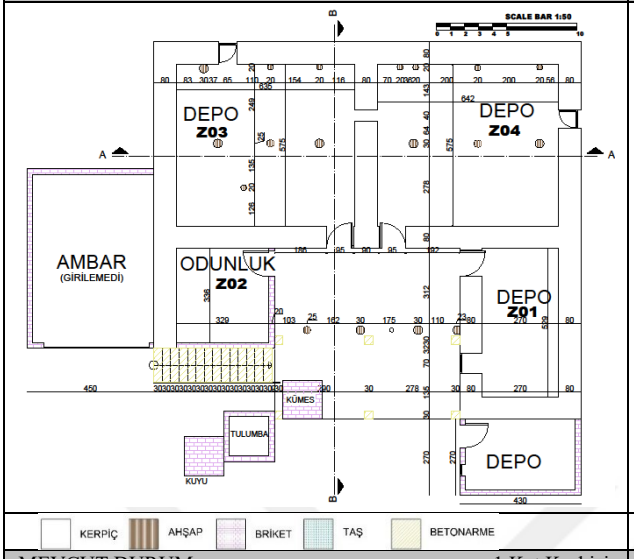

ÖZGÜN — Zemin.Kat Krokisi

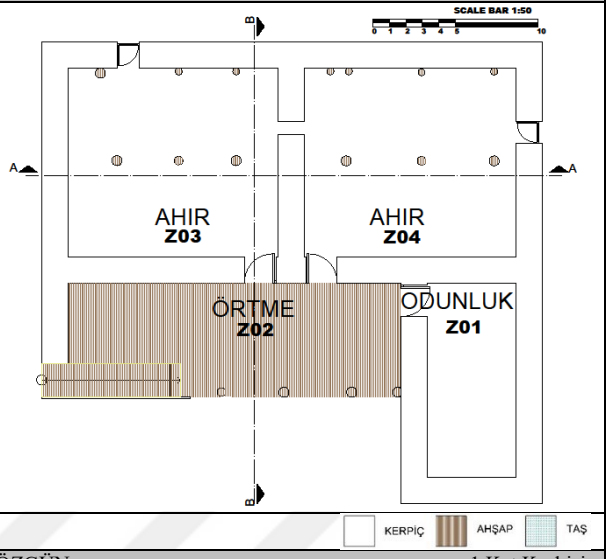

MEVCUT DURUM — 1.Kat Krokisi

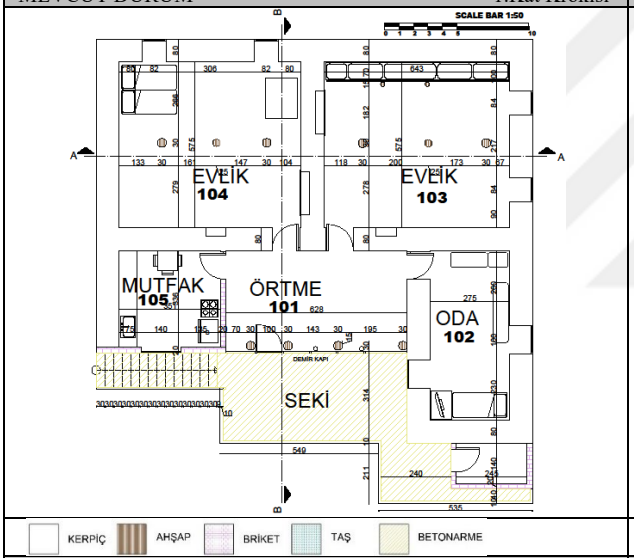

ÖZGÜN — 1.Kat Krokisi

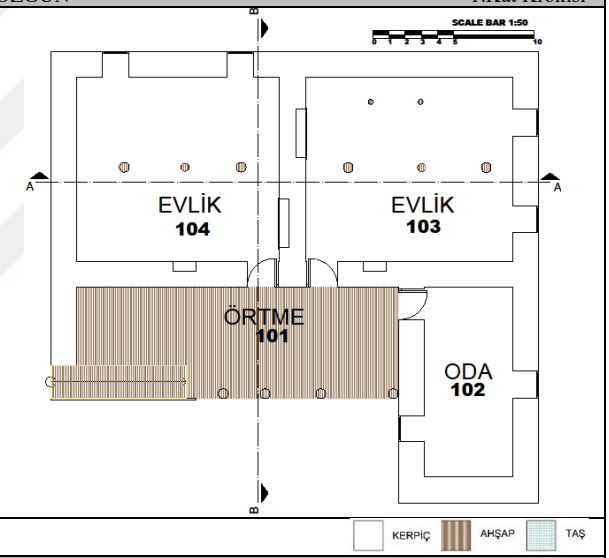

MEVCUT DURUM — AA Kesit Krokisi

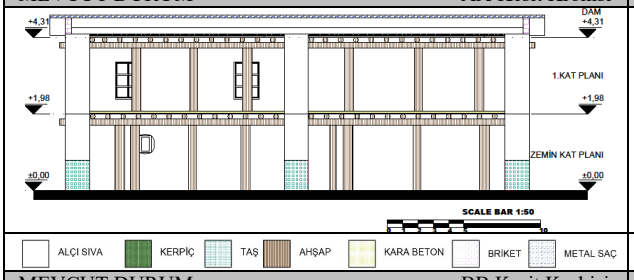

ÖZGÜN — AA Kesit Krokisi

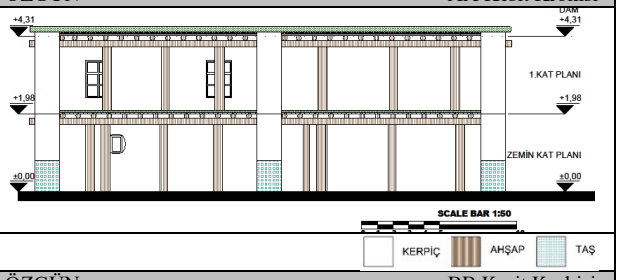

MEVCUT DURUM — BB Kesit Krokisi

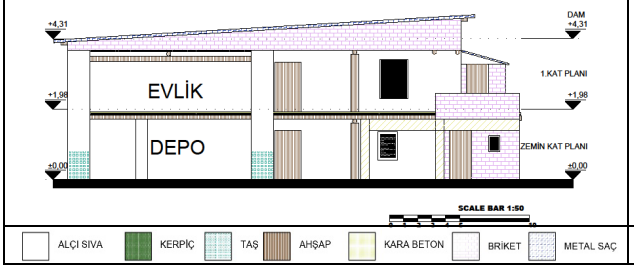

ÖZGÜN — BB Kesit Krokisi

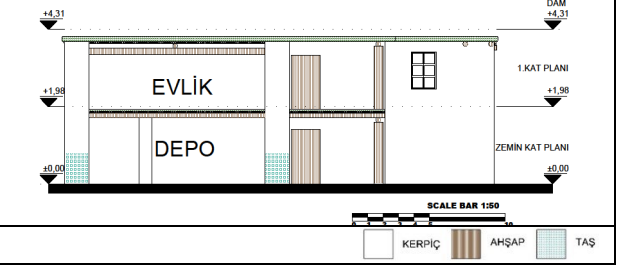

Tablo 4.5. 2 No.lu Yapı Görünüşler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 2	GÖRÜNÜŞLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Güney Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Güney Cephe Krokisi
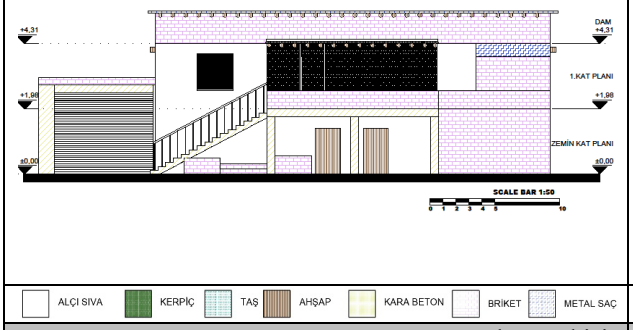		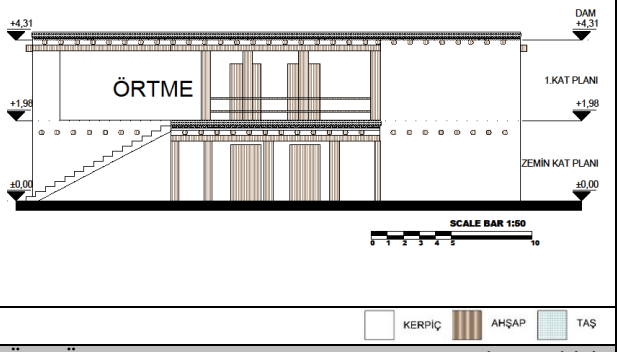	
MEVCUT DURUM	Kuzey Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Kuzey Cephe Krokisi
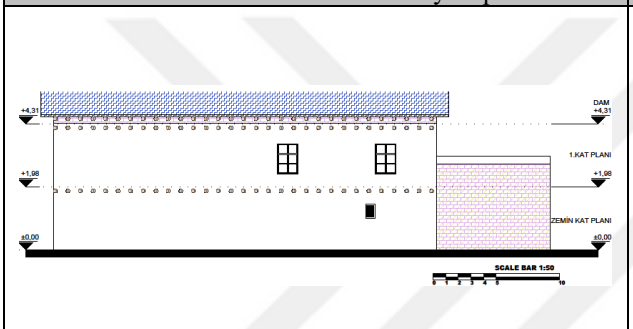		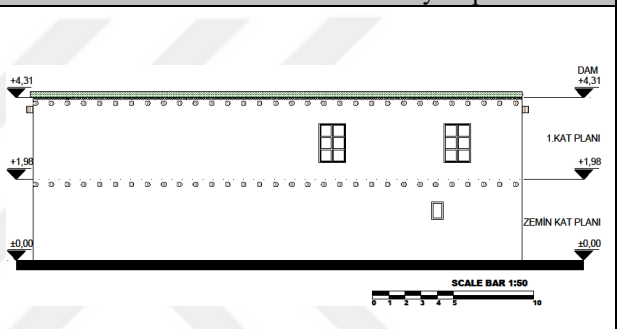	
MEVCUT DURUM	Batı Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Batı Cephe Krokisi
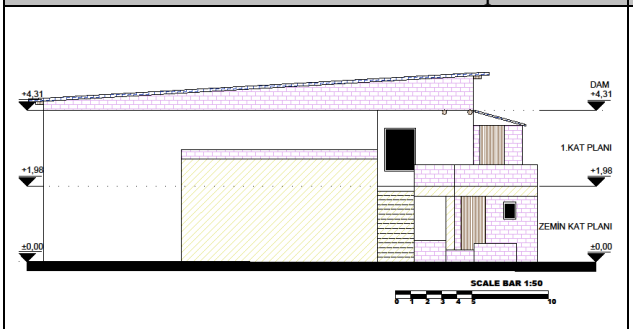		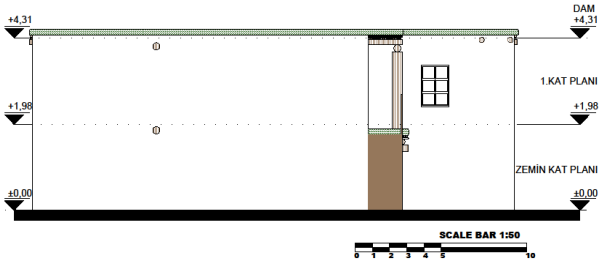	
MEVCUT DURUM	Doğu Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Doğu Cephe Krokisi
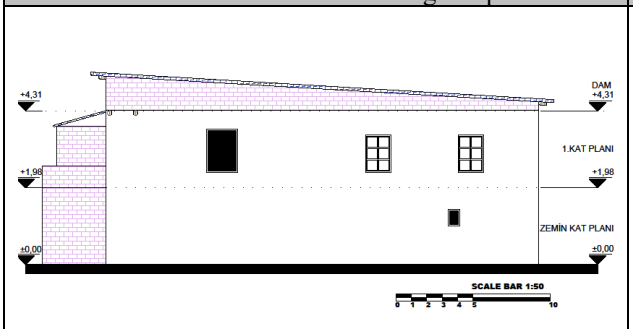		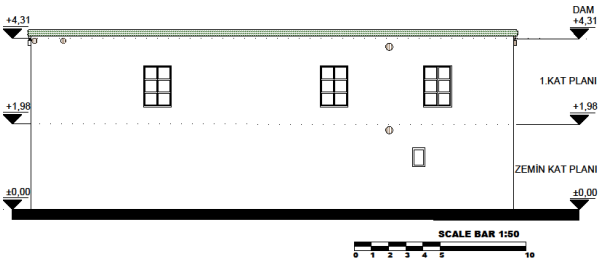	

4.1.2. 6 No.lu Yapı

06 No.lu yapı bölgenin geleneksel mimari anlayışı ile tasarlanmıştır. Düz bir alan üzerine oturan yapı 2 katlı olup, kerpiçten inşa edilmiştir (Şekil 4.9). Yapı girişi batıdan alınmış, kuzey cephesi sağır bırakılmıştır. Yaşama alanına tek kollu merdivenle çıkılmıştır. Merdivenden birinci katta üstü açık sekiye geçilmiş, sekiden de örtmeye geçilmiştir. Örtme evlik ve odalar arasında, geçiş ve toplanma alanı olarak kullanılmıştır. Evlik, ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde oluşturulmuştur. İnsanlar burada mutfak, yüklük, yatma, banyo gibi ihtiyaçlarını karşılamaktadır. 06 No.lu konutta iki adet evlik bulunmaktadır. Evlik dışında 1 adet daha oda bulunmaktadır.

Şekil 4.9. 6 No.lu Yapı

Özgün tasarımında zemin kat ahır ve odunluk, birinci kat ise yaşama alanı olarak inşa edilmiştir. Mevcut durumda ise; zemin kat depo olarak kullanılmaktadır. 1. Kattaki mekânsal kurgu güncel yaşama göre değişim göstermiştir. Evlik ve oda yerleşimleri kendi içinde farklılaşmıştır. Özgün kullanımda örtme olarak kullanılan bölümün cephesi naylon ile kapatılarak mahremiyet sağlanmaya çalışılmıştır, küçük bir tezgâh yerleştirilmiştir (Şekil 4.11). Örtmenin bir kısmı briket ile örülerek banyoya çevrilmiştir. 102 No.lu oda depo olarak dönüştürülmüş (Şekil 4.12), 103 No.lu evlik mutfak ve yüklük olarak kullanılmış, 104 No.lu evlik ise özgün kullanımdakine benzer şekilde yatma ve oturma alanı olarak kullanılmaya devam etmiştir.

Şekil 4.10 Örtme ve Banyo

Şekil 4.11. 103 ve 104 No.lu Evlik

Şekil 4.12 102 No.lu Oda

Konut yığma yapı tekniğine sahiptir. Duvarlarda yapının su ile temasını azaltmak için 3 sıra yığma taş üzeri kerpiç tuğla kullanılmıştır. Ahşap dikmeler konuttaki tüm ahşap elemanlar gibi kavak ağacından üretilmiştir. Kerpiç tuğla üzeri çamur sıvalıdır, üzeri kireç badanalıdır. Zeminlerde kara beton kullanılmıştır. Tavanda mevcut durumdaki gibi ahşap kirişler görülmektedir(Şekil 4.13). Yapının süreç içinde, ihtiyaçları karşılayamaması üzerine, kullanım işlevleri değişirken güncel kullanımda tadilat edilen yerlerin, beton ve briket gibi çağdaş malzemelerle onarıldığı gözlenmiştir. Bunun yanı sıra birinci katta yapıya bitişik olarak briket ile hela inşa edilmiştir.

Şekil 4.13. Tavandaki Ahşap Kiriş

Çatının özgün yapım tekniği, ahşap kiriş üzerine, ahşap döşeme ve kamış ile bir katman oluşturulmuş, üzeri toprak damlıdır. Mevcut durumunda toprak damı yağmurdan korumak ve yalıtımı sağlamak için üzeri ise trapez sac ile kapatılmıştır.

Tablo 4.6. 6 No.lu Yapı Bilgi Formu

<table>
<tr><td colspan="2">KAPI NO: 6</td><td>TESPİT TARİHİ: 25/10/2020</td><td colspan="2">VAZİYET PLANI (DETAY)</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPI BİLGİLERİ</td></tr>
<tr><td colspan="4">İLİ: KAHRAMANMARAŞ</td></tr>
<tr><td colspan="4">İLÇESİ: PAZARCIK</td></tr>
<tr><td colspan="4">ADRESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ</td></tr>
<tr><td colspan="4">TESCİL DURUMU: YOK</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPIM YILI : 1950-1980 ARASI</td></tr>
<tr><td colspan="4">MÜLKİYET DURUMU: MÜLKİYET SAHİBİ VE KİRA</td></tr>
<tr><td colspan="4">KULLANIM DURUMU: SÜREKLİ KULLANIM</td></tr>
<tr><td colspan="4">İŞLEV: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="4">KAT SAYISI: 2 KATLI</td></tr>
<tr><td colspan="4">ZEMİN KAT KULLANIMI: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="4">ZEMİN KAT PLAN TİPİ: 4 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="4">1.KAT KULLANIMI: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="4">1.KAT PLAN TİPİ: 4 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPI MALZEMESİ: KERPİÇ VE BETONARME EK</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPIM TEKNİĞİ: YIĞMA</td></tr>
<tr><td colspan="4">ÇATI SİSTEMİ: TOPRAK DAM</td></tr>
<tr><td colspan="4">ÇATI MALZEMESİ: TOPRAK DAM VE SAÇ</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPI GİRİŞ YÖNÜ: BAHÇEDEN</td></tr>
<tr><td rowspan="3">ISLAK HACİM KONUMU</td><td>BANYO</td><td>DIŞARIDAN</td><td rowspan="15"> 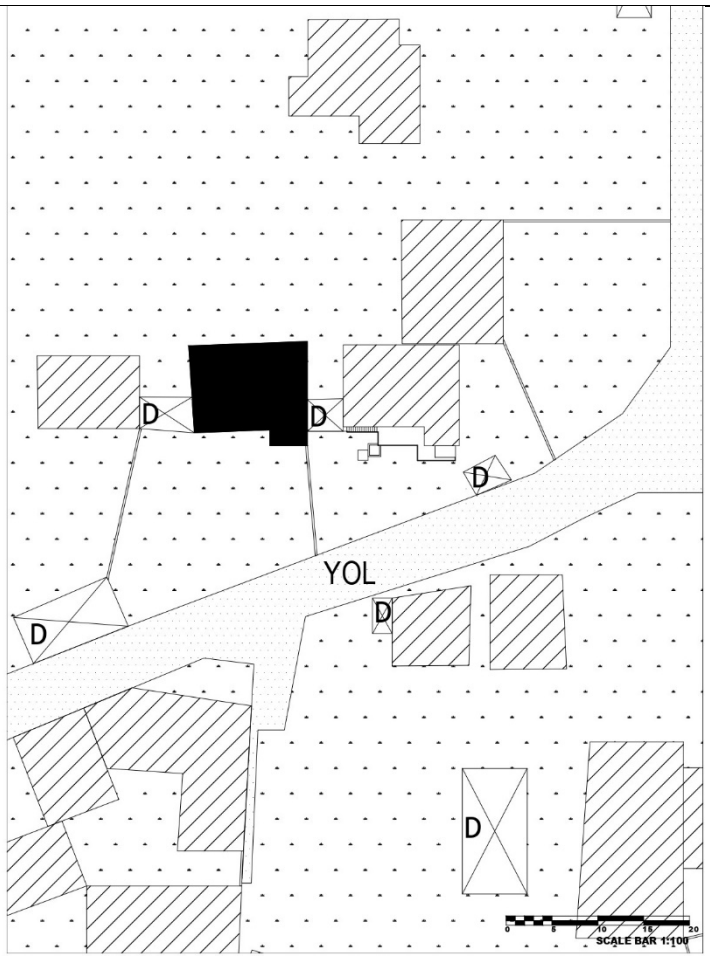
</td></tr>
<tr><td>WC</td><td>DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>MUTFAK</td><td>ÖRTMEDEN</td></tr>
<tr><td rowspan="5">TESİSAT BİLGİLERİ</td><td colspan="2">SU TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ELEKTRİK TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">KANALİZASYON</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ISITMA</td><td>YOK</td></tr>
<tr><td colspan="2">TELEFON HATTI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU : İYİ</td></tr>
<tr><td colspan="3">BİTİŞİK NİZAMDA BAĞLANTILI YAPILAR: SOKAK,YAPI</td></tr>
<tr><td colspan="3"> 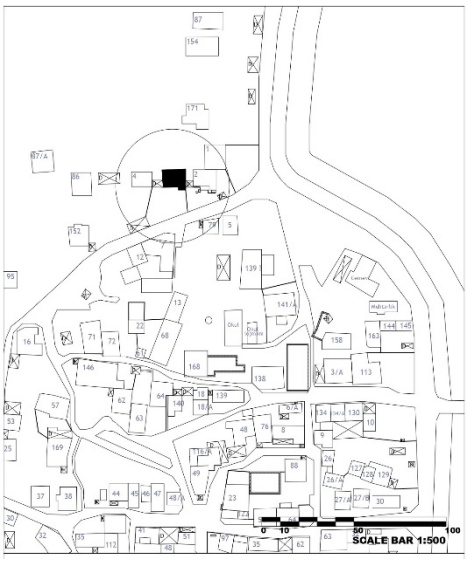
</td><td> </td><td> </td></tr>
<tr><td colspan="3"></td><td> </td><td> </td></tr>
</table>

Tablo 4.7. 6 No.lu Yapı Plan ve Kesitler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 6	PLANLAR-KESİTLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020

MEVCUT DURUM — Zemin.Kat Krokisi

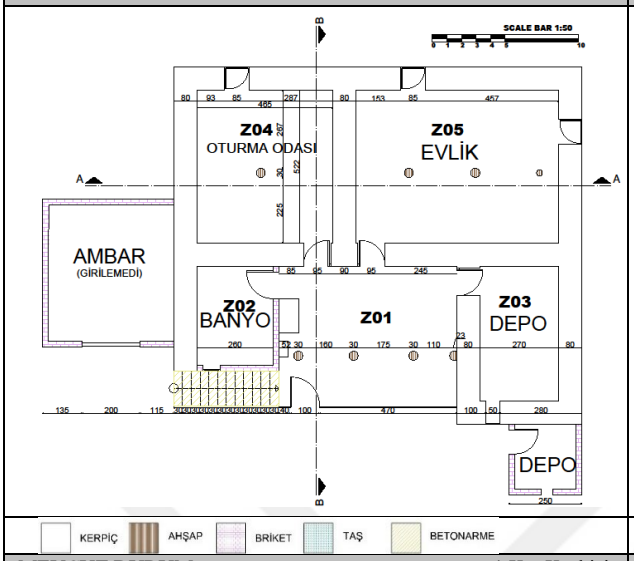

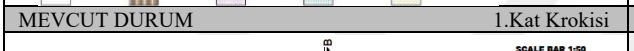

ÖZGÜN — Zemin.Kat Krokisi

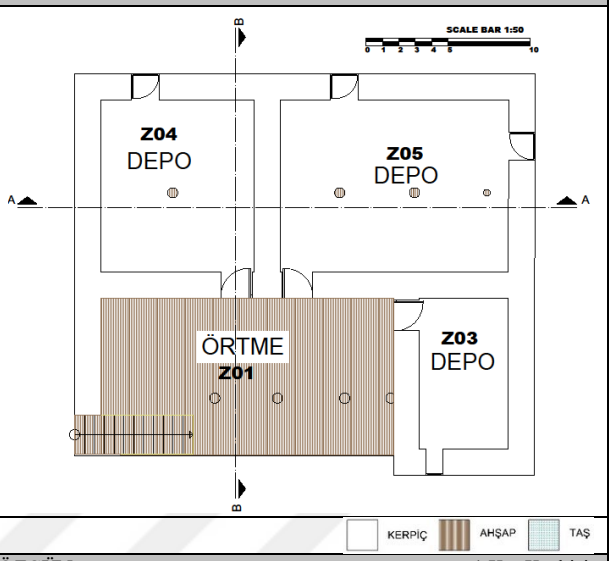

MEVCUT DURUM — 1.Kat Krokisi

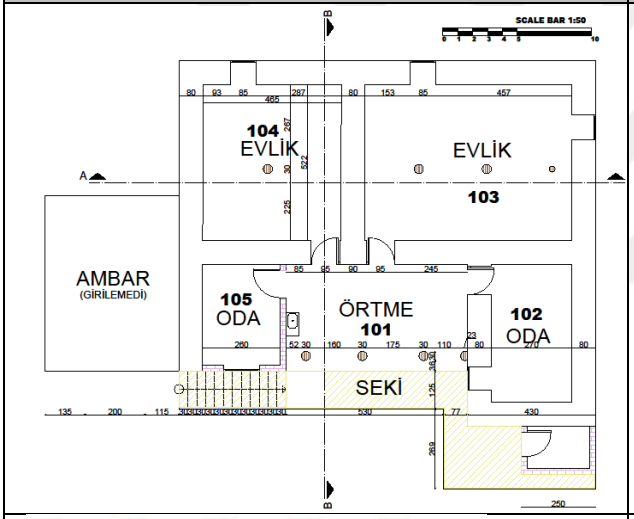

ÖZGÜN — 1.Kat Krokisi

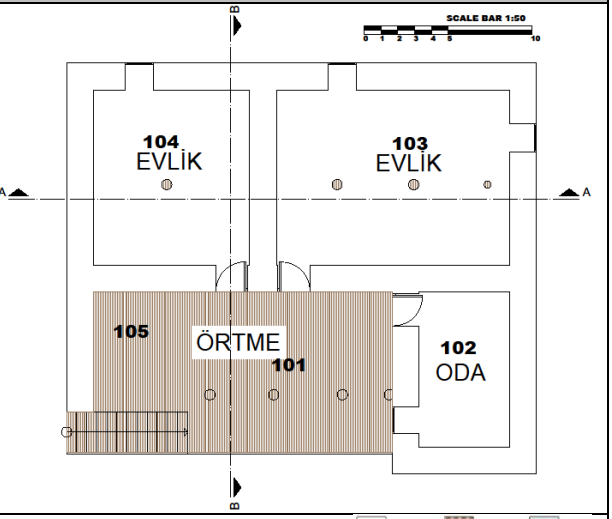

MEVCUT DURUM — AA Kesit Krokisi

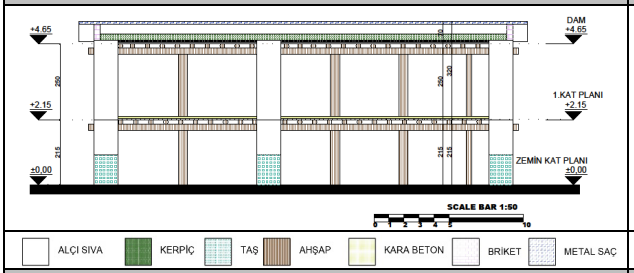

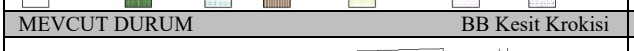

ÖZGÜN — AA Kesit Krokisi

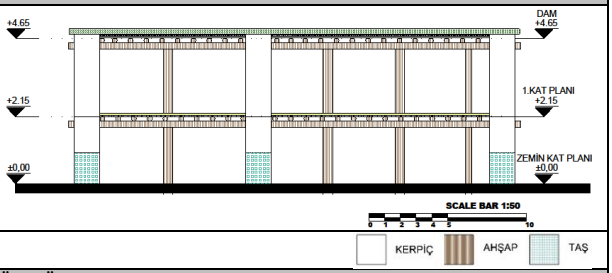

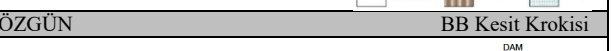

MEVCUT DURUM — BB Kesit Krokisi

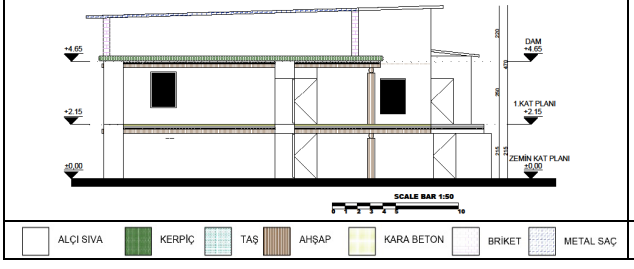

ÖZGÜN — BB Kesit Krokisi

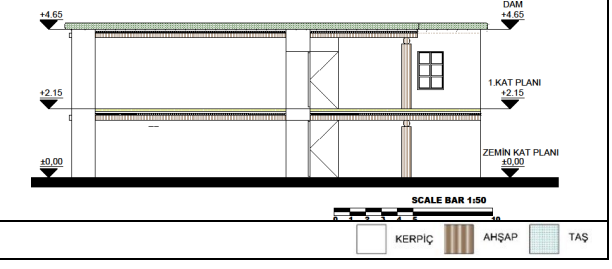

Tablo 4.8. 6 No.lu Yapı Görünüşler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 6	GÖRÜNÜŞLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Güney Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Güney Cephe Krokisi
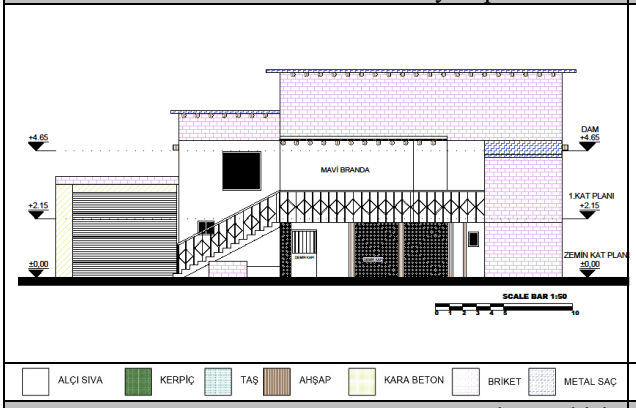		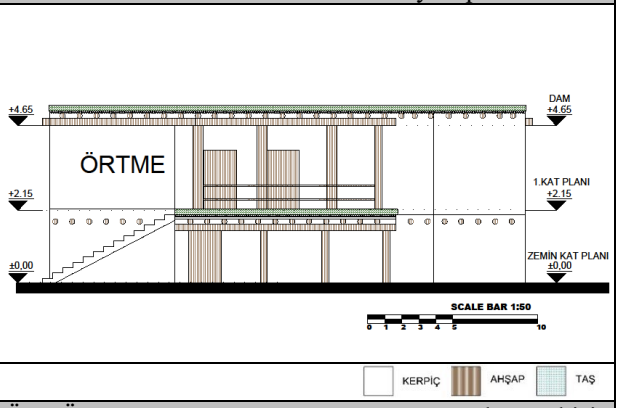	
MEVCUT DURUM	Kuzey Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Kuzey Cephe Krokisi
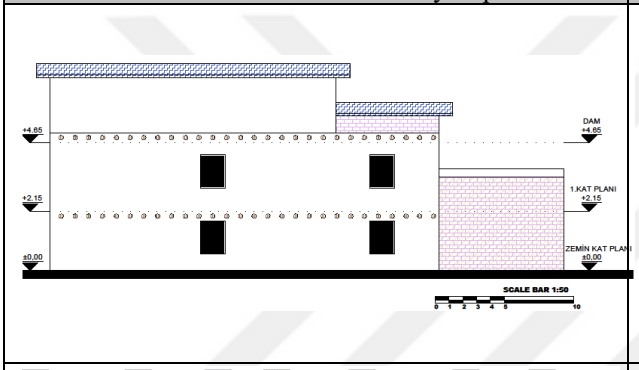		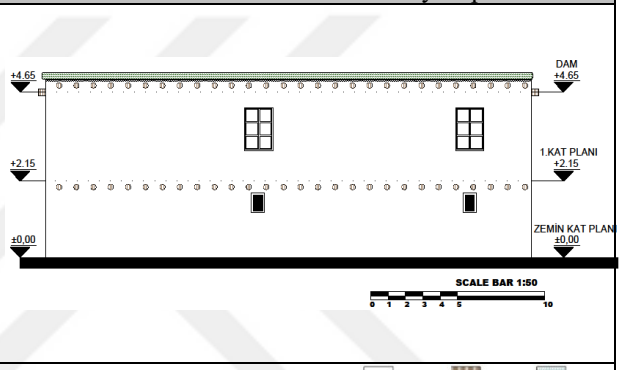	
MEVCUT DURUM	Batı Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Batı Cephe Krokisi
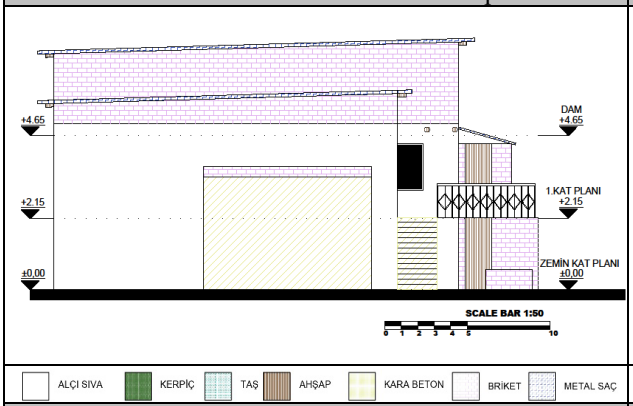		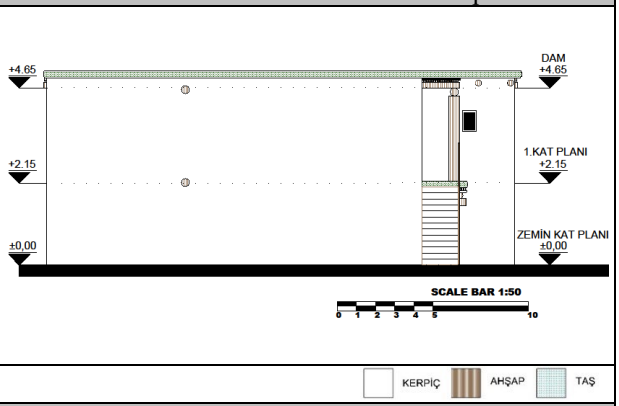	
MEVCUT DURUM	Doğu Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Doğu Cephe Krokisi
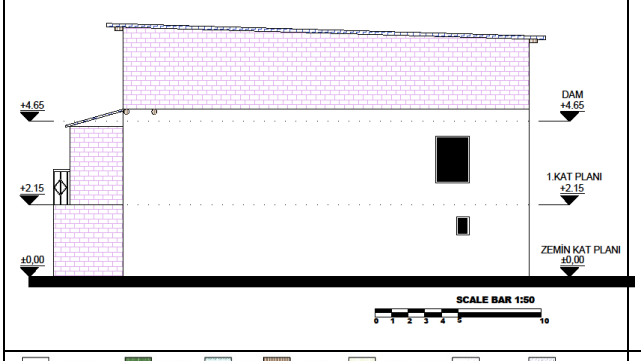		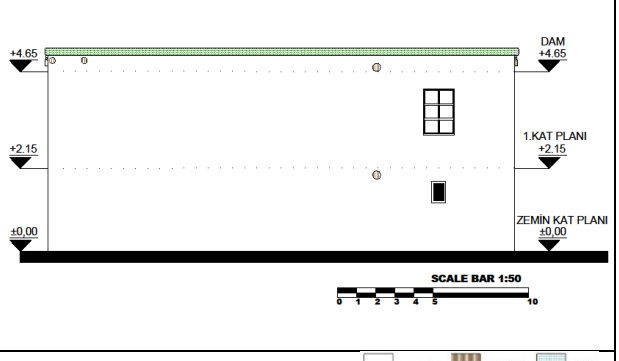	

4.1.3. 146 No.lu Yapı

146 No.lu yapı 2 katlı olup, kerpiçten inşa edilmiştir. Yapı girişi güneyden alınmış, kuzey cephesi sağır bırakılmıştır (Şekil 4.14). Yaşama alanına tek kollu merdivenle çıkılmıştır. Zemin katta depo, ahır ve odunluk mahalleri oluşturulmuştur. Depo bölümü 2 kat yüksekliğinde inşa edilmiştir (Şekil 4.15). Merdivenle birinci katta örtme bölümüne çıkılmaktadır. Örtmeden adet oda ve evlik bölümlerine geçilmektedir. Evlik, ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde oluşturulmuştur. İnsanlar burada mutfak, yüklük, yatma, banyo gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmiştir.

Şekil 4.14. 146 No.lu Kerpiç Ev

Şekil 4.15. Ahır ve Depo Bölümleri

Özgün tasarımında zemin kat ahır ve odunluk, birinci kat ise yaşama alanı olarak inşa edilmiştir. Mevcut durumda ise; zemin kat depo ve odunluk olarak kullanılmış, birinci kata beton merdivenle çıkılmıştır (Şekil 4.16). 1. Kattaki mekânsal kurgu güncel yaşama göre değişim göstermiştir. Evlik ve oda yerleşimleri kendi içinde farklılaşmıştır. Özgün kullanımda örtme olarak kullanılan bölümün girişi, mevcut kullanımda profil ve demir kapı ile kapatılmış, bir kısmı da briketle örülerek mutfak mekanı oluşturulmuştur. 104 No.lu evlik ise yatak odası olarak kullanılmaktadır. (Şekil 4.17). 103 ve 105 No.lu mekanlara girilememiştir.

Şekil 4.16. Birinci Kata Çıkan Beton Merdiven

Şekil 4.17. Mutfak ve 104 No.lu Evlik

Konut yığma yapı tekniğine sahiptir. Duvarlarda yapının su ile temasını azaltmak için 3 sıra yığma taş üzeri kerpiç tuğla kullanılmıştır. Ahşap dikmeler konuttaki tüm ahşap elemanlar gibi kavak ağacından üretilmiştir. Kerpiç tuğla üzeri çamur sıvalıdır, üzeri kireç badanalıdır. Zeminlerde kara beton kullanılmıştır. Tavan malzemeleri özgün kullanımdaki gibi bırakılmış olup ahşap kirişler görülmektedir. Yapının süreç içinde, ihtiyaçları karşılayamaması üzerine, kullanım işlevleri değişirken güncel kullanımda tadilat edilen yerlerin, beton ve briket gibi çağdaş malzemelerle onarıldığı gözlenmiştir. Zemin katta hasar gören duvarlar briketle örülerek tadilat edilmiştir.

Çatının özgün yapım tekniği ahşap kiriş üzerine, kamışlar ile bir katman oluşturulmuş, üzeri toprak damlıdır. Mevcut durumunda çatıda yalıtımı sağlamak ve yağmurdan korumak amacıyla çatının bir kısmı naylon ile örtülmüş, bir kısmı ise trapez sac ile kapatılmıştır.

Tablo 4.9. 146 No.lu Yapı Bilgi Formu

<table>
<tr><td colspan="2">KAPI NO: 146</td><td>TESPİT TARİHİ: 25/10/2020</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI BİLGİLERİ</td></tr>
<tr><td colspan="3">İLİ: KAHRAMANMARAŞ</td></tr>
<tr><td colspan="3">İLÇESİ: PAZARCIK</td></tr>
<tr><td colspan="3">ADRESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ</td></tr>
<tr><td colspan="3">TESCİL DURUMU: YOK</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPIM YILI : 1920-1950 ARASI</td></tr>
<tr><td colspan="3">MÜLKİYET DURUMU: MİRAS</td></tr>
<tr><td colspan="3">KULLANIM DURUMU: SÜREKLİ KULLANIM</td></tr>
<tr><td colspan="3">İŞLEV: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="3">KAT SAYISI: 2 KATLI</td></tr>
<tr><td colspan="3">ZEMİN KAT KULLANIMI: DEPO VE AHIR</td></tr>
<tr><td colspan="3">ZEMİN KAT PLAN TİPİ: 4 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="3">1.KAT KULLANIMI: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="3">1.KAT PLAN TİPİ: 3 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI MALZEMESİ: KERPİÇ VE BETONARME EK</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPIM TEKNİĞİ: YIĞMA</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÇATI SİSTEMİ: TOPRAK DAM</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÇATI MALZEMESİ: TOPRAK DAM</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI GİRİŞ YÖNÜ: SOKAKTAN</td></tr>
<tr><td rowspan="3">ISLAK HACİM KONUMU</td><td>BANYO</td><td>DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>WC</td><td>DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>MUTFAK</td><td>ÖRTMEDEN</td></tr>
<tr><td rowspan="5">TESİSAT BİLGİLERİ</td><td>SU TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td>ELEKTRİK TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td>KANALİZASYON</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td>ISITMA</td><td>YOK</td></tr>
<tr><td>TELEFON HATTI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU : İYİ</td></tr>
<tr><td colspan="3">BİTİŞİK NİZAMDA BAĞLANTILI YAPILAR: SOKAK,YAPI</td></tr>
<tr><td colspan="3"> 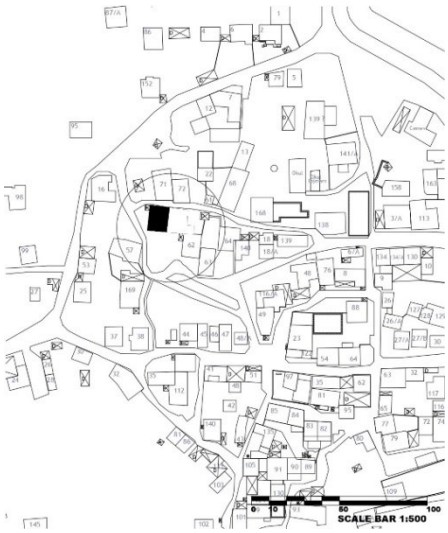 </td></tr>
</table>

VAZİYET PLANI (DETAY)

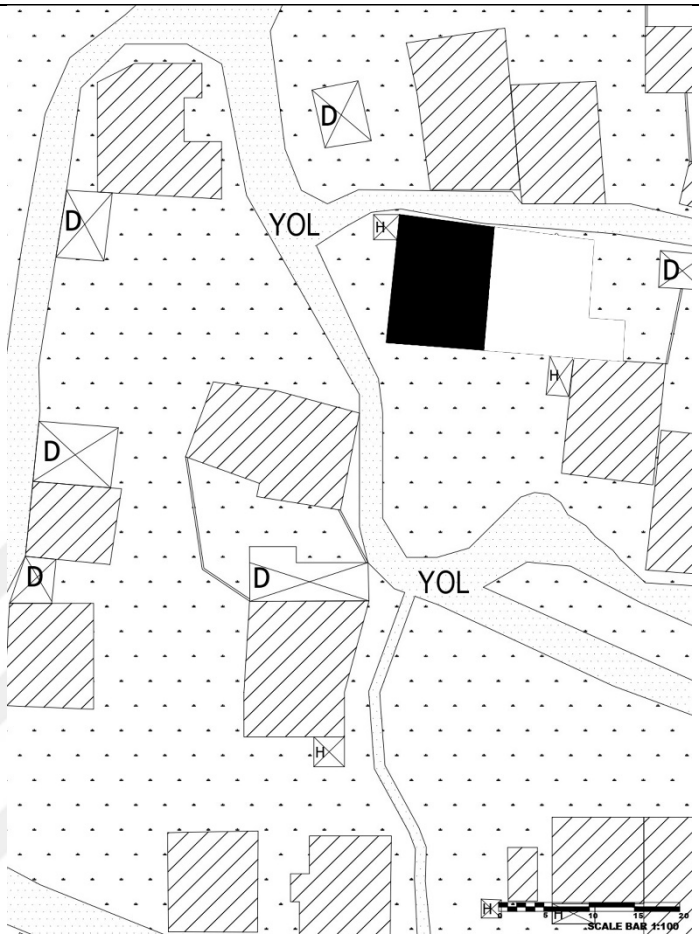

Tablo 4.10. 146 No.lu Yapı Plan ve Kesitler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 146	PLANLAR-KESİTLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Zemin.Kat Krokisi	ÖZGÜN	Zemin.Kat Krokisi
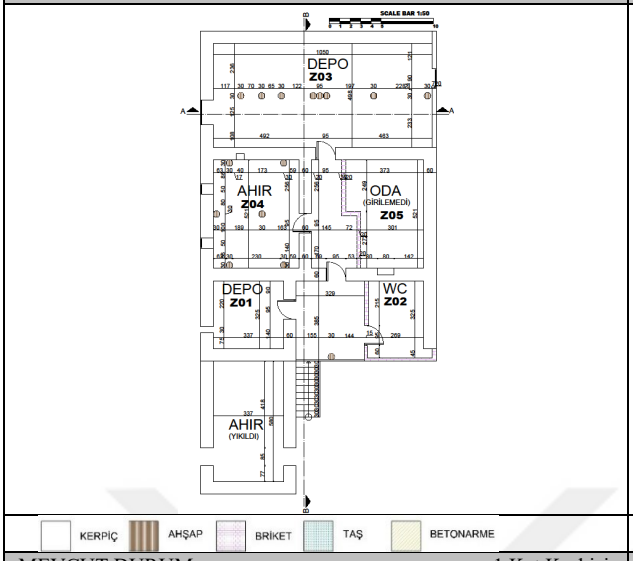		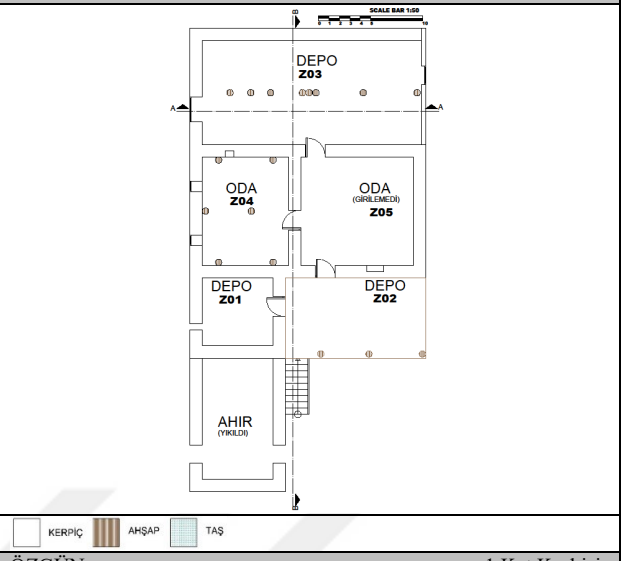	
MEVCUT DURUM	1.Kat Krokisi	ÖZGÜN	1.Kat Krokisi
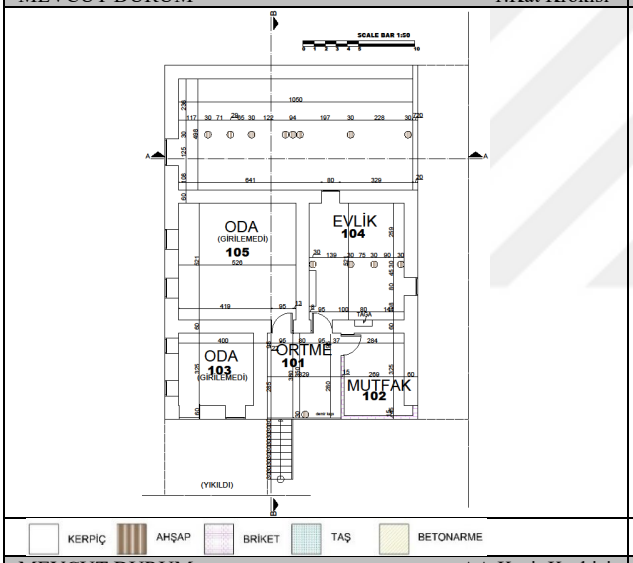		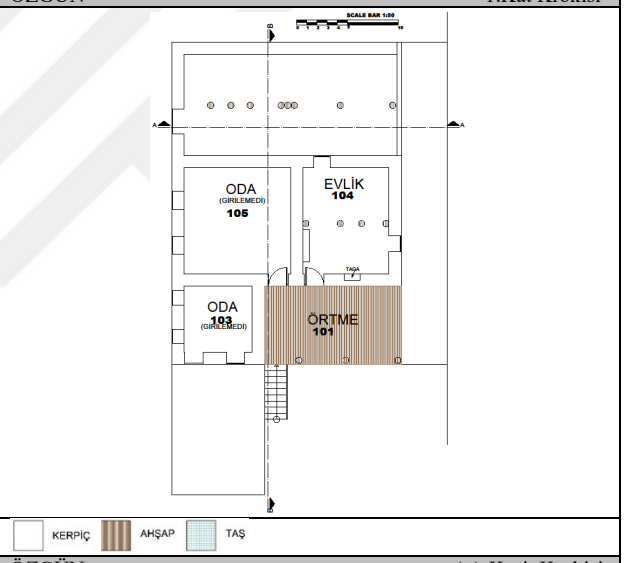	
MEVCUT DURUM	AA Kesit Krokisi	ÖZGÜN	AA Kesit Krokisi
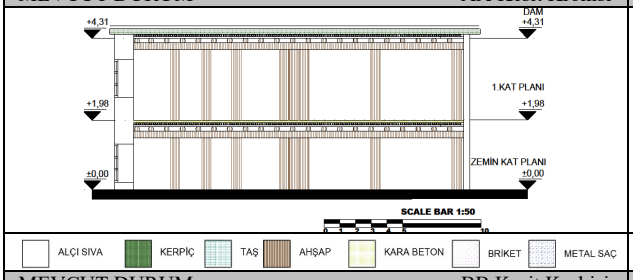		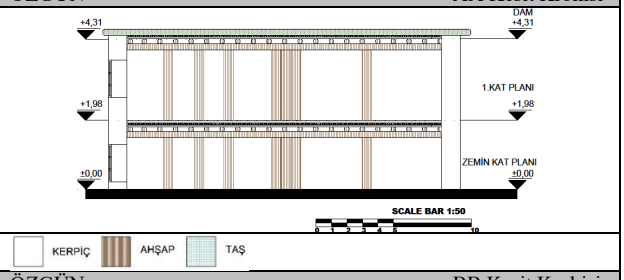	
MEVCUT DURUM	BB Kesit Krokisi	ÖZGÜN	BB Kesit Krokisi
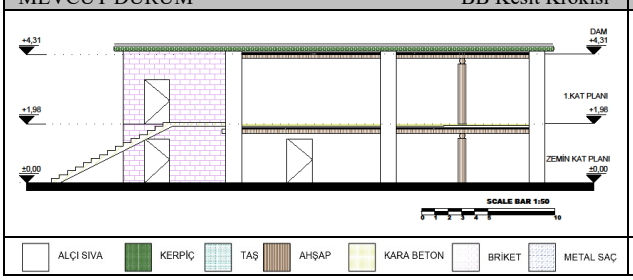		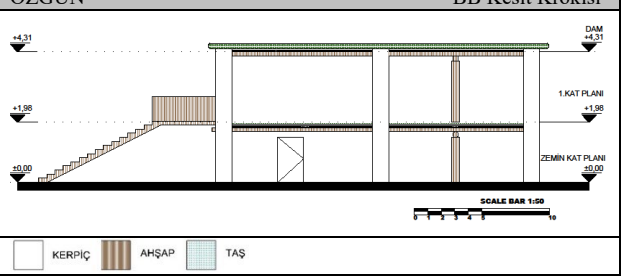	

Tablo 4.11. 146 No.lu Yapı Görünüşler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 146	GÖRÜNÜŞLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Güney Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Güney Cephe Krokisi
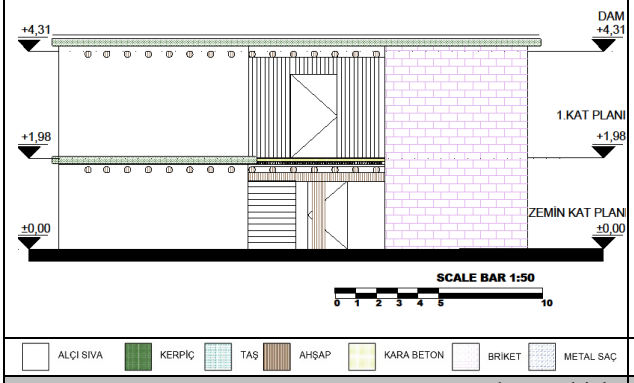		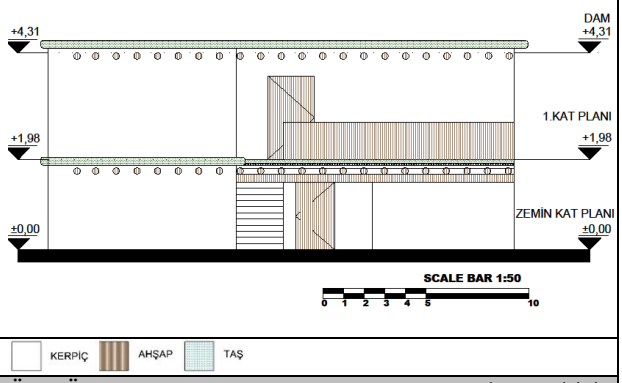	
MEVCUT DURUM	Kuzey Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Kuzey Cephe Krokisi
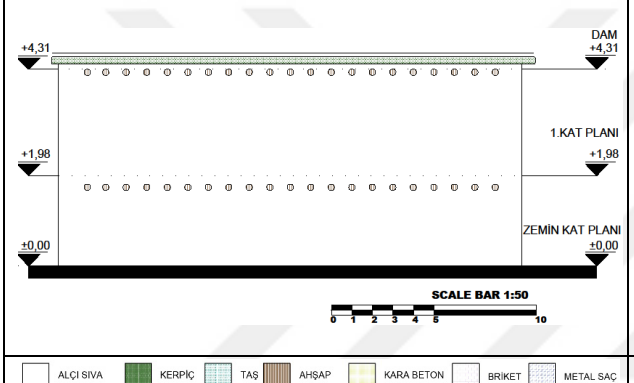		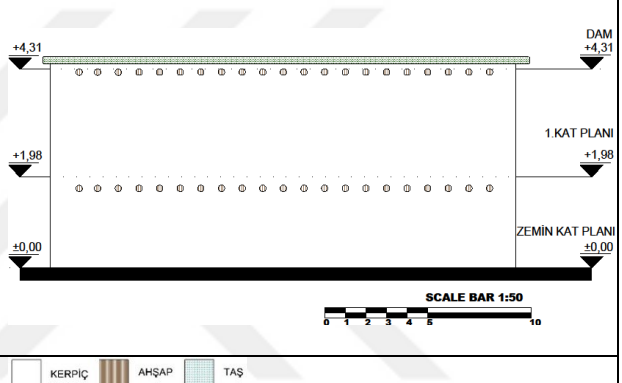	
MEVCUT DURUM	Batı Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Batı Cephe Krokisi
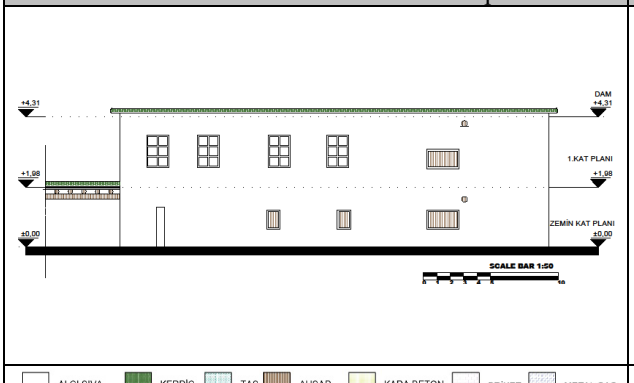		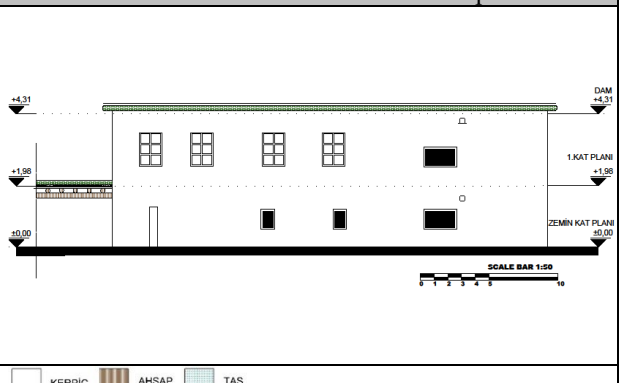	
MEVCUT DURUM	Doğu Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Doğu Cephe Krokisi
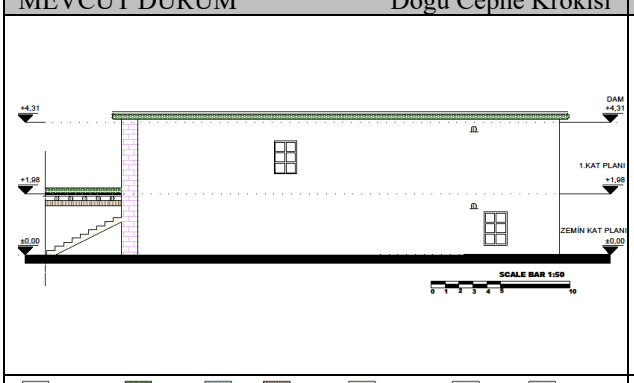		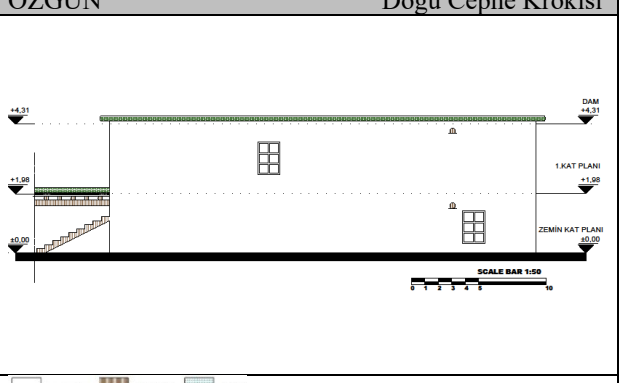	

4.1.4. 57 No.lu Yapı

57 No.lu yapı düz bir alan üzerine tek katlı olarak, kerpiçten inşa edilmiştir (Şekil 4.18). Yapı girişi güneyden alınmıştır. Köyün geleneksel mimari yapısında olduğu gibi odalara örtme bölümünden geçilmektedir (Şekil 4.19). 2 adet evlik ve 2 adet oda bulunmaktadır. Evlik ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde oluşturulmuştur. Yapının cephe boşlukları 80*120 cm olup tek tip bir pencere sistemi görülmektedir (Şekil 4.20).

Şekil 4.18. 57 No.lu Yapı

Şekil 4.19.. Örtme

Şekil 4.20. 80*120 cm Pencere

Özgün tasarımındaki mahal kullanımları büyük oranda korunurken, ihtiyaca yönelik bina cephesine ek olarak banyo mahali eklenmiştir (Şekil 4.21). Z04-Z05 No.lu odalarına girilememiştir. Z02 No.lu oda oturma odası, Z04 No.lu evlik mutfak ve yatak odası olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.22).

Şekil 4.21. Banyo

Şekil 4.22. Z02 No.lu Oda Oturma Odası ve Z04 No.lu Evlik

Konut yığma yapı tekniğine sahiptir. Duvarlarda yapının su ile temasını azaltmak için 3 sıra yığma taş üzeri kerpiç tuğla kullanılmıştır. Ahşap dikmeler konuttaki tüm ahşap elemanlar gibi kavak ağacından üretilmiştir. Kerpiç tuğla üzeri çamur sıvalıdır, üzeri kireç badanalıdır. Zeminlerde kara beton kullanılmıştır. Tavan malzemeleri özgün kullanımdaki gibi olup ahşap kirişler görülmektedir. Yalıtım sağlamak amacı ile yapının çatısı dışarıdan naylon ile kaplanmıştır. Yapının süreç içinde ihtiyaçları karşılayamaması üzerine eklenen banyo bölümü, briketten inşa edilmiştir, üzerine kaba sıva uygulanmıştır. İç kısmında duvarlar ve zemin seramikle kaplanmış.

Çatının özgün yapım tekniği ahşap kiriş üzerine, kamışlar ile bir katman oluşturulmuş, üzeri toprak damlıdır. Mevcut durumunda yalıtımı sağlamak için çatının bir kısmı naylon bir tabaka ile örtülmüş, büyük bir bölümünün üzeri ise trapez sac ile kapatılmıştır (Şekil 4.23).

Şekil 4.23. Çatı

Tablo 4.12. 57 No.lu Yapı Bilgi Formu

KAPI NO: 57	TESPİT TARİHİ: 25/10/2020		
YAPI BİLGİLERİ			
İLİ: KAHRAMANMARAŞ			
İLÇESİ: PAZARCIK			
ADRESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ			
TESCİL DURUMU: YOK			
YAPIM YILI : 1950-1980 ARASI			
MÜLKİYET DURUMU: MÜLKİYET SAHİBİ VE KİRA			
KULLANIM DURUMU: SÜREKLİ KULLANIM			
İŞLEV: KONUT			
KAT SAYISI: TEK KATLI			
ZEMİN KAT KULLANIMI: KONUT			
ZEMİN KAT PLAN TİPİ: 4 MEKANLI			
1.KAT KULLANIMI: -			
1.KAT PLAN TİPİ: -			
YAPI MALZEMESİ: KERPİÇ VE BETONARME EK			
YAPIM TEKNİĞİ: YIĞMA			
ÇATI SİSTEMİ: TOPRAK DAM			
ÇATI MALZEMESİ: TOPRAK DAM VE SAÇ			
YAPI GİRİŞ YÖNÜ: BAHÇEDEN			
ISLAK HACİM KONUMU	BANYO	DIŞARIDAN	
	WC	DIŞARIDAN	
	MUTFAK	EVLİK	
TESİSAT BİLGİLERİ	SU TESİSATI	VAR	
	ELEKTRİK TESİSATI	VAR	
	KANALİZASYON	VAR	
	ISITMA	YOK	
	TELEFON HATTI	VAR	
ÖZGÜNLÜK DURUMU : İYİ			
BİTİŞİK NİZAMDA BAĞLANTILI YAPILAR: SOKAK,YAPI			

VAZİYET PLANI (DETAY)

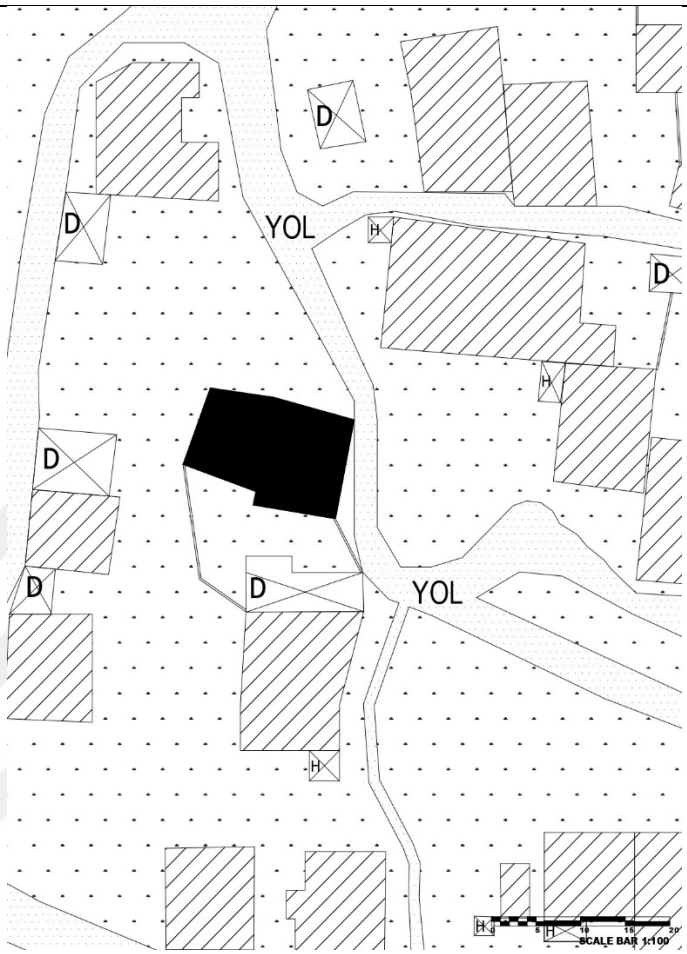

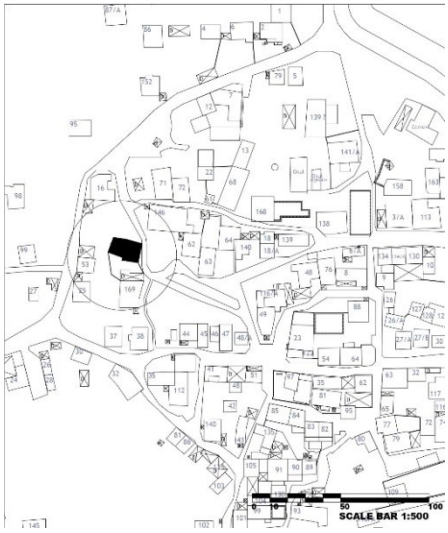

Tablo 4.13. 57 No.lu Yapı Plan ve Kesitler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 57	PLANLAR-KESİTLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Zemin.Kat Krokisi	ÖZGÜN	Zemin.Kat Krokisi

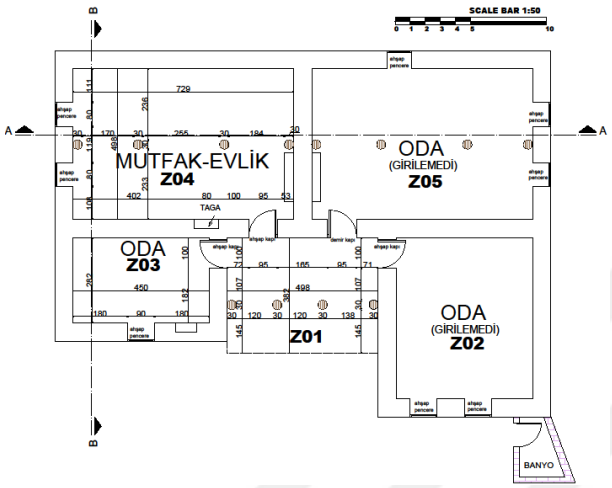

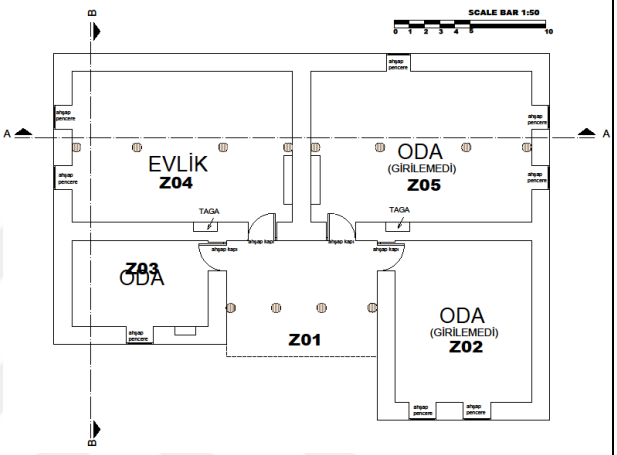

MEVCUT DURUM	AA Kesit Krokisi	ÖZGÜN	AA Kesit Krokisi

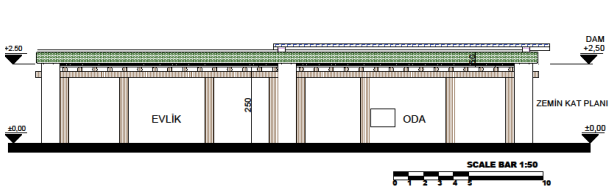

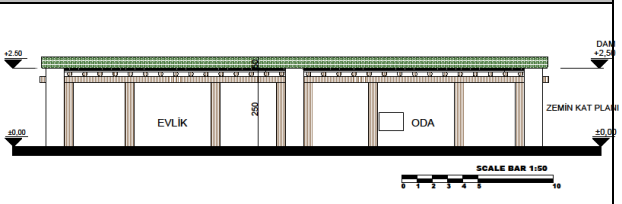

MEVCUT DURUM	BB Kesit Krokisi	ÖZGÜN	BB Kesit Krokisi

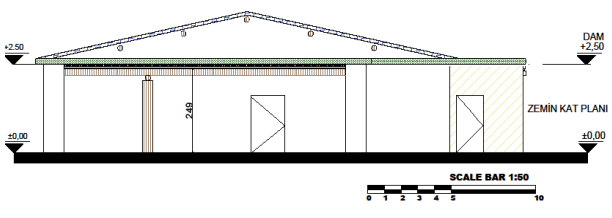

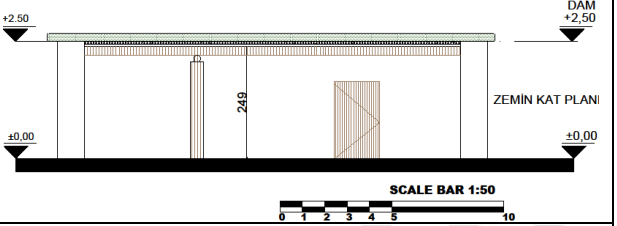

Tablo 4.14. 57 No.lu Yapı Görünüşler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 57	GÖRÜNÜŞLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Güney Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Güney Cephe Krokisi
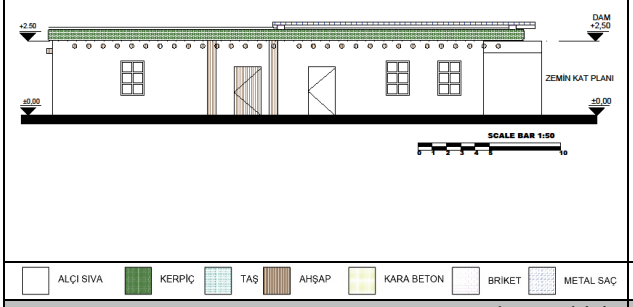		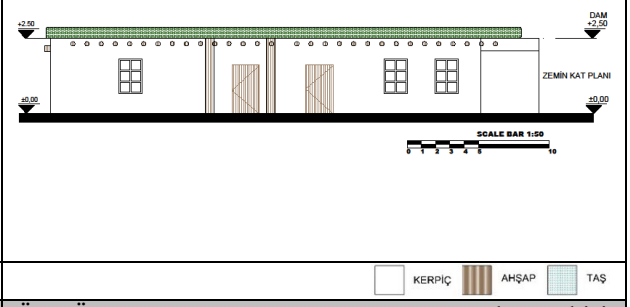	
MEVCUT DURUM	Kuzey Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Kuzey Cephe Krokisi
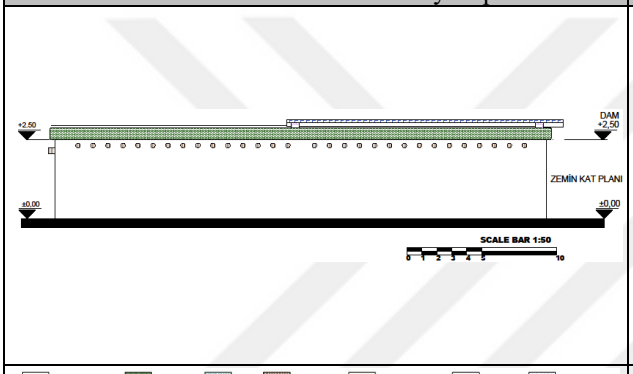		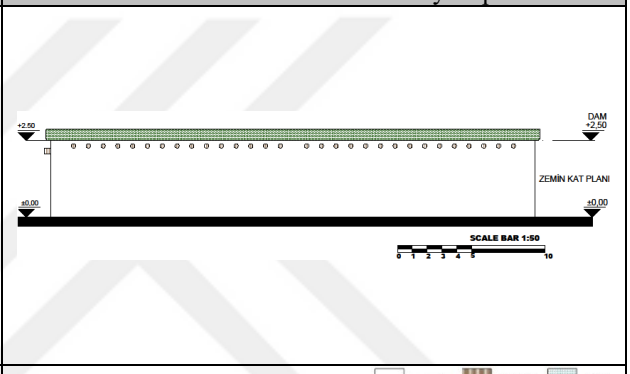	
MEVCUT DURUM	Batı Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Batı Cephe Krokisi
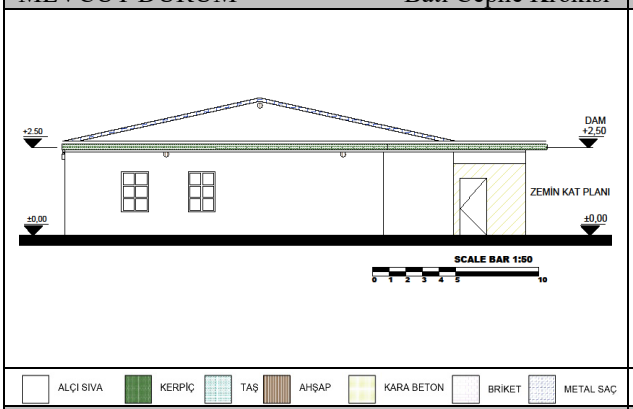		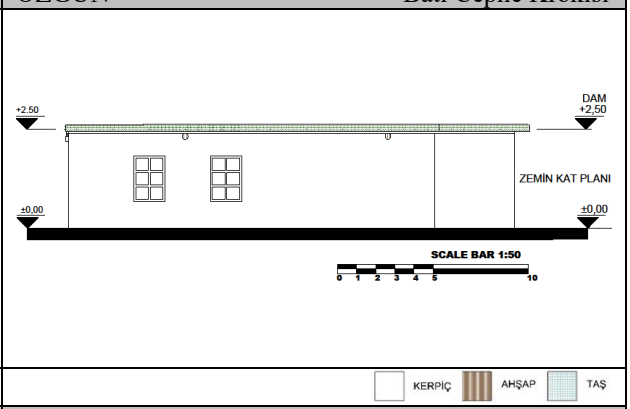	
MEVCUT DURUM	Doğu Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Doğu Cephe Krokisi
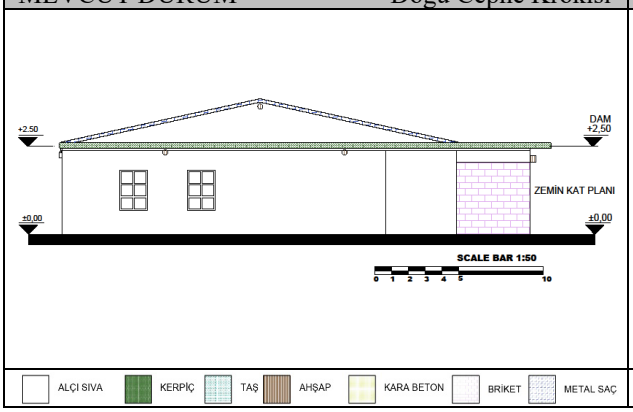		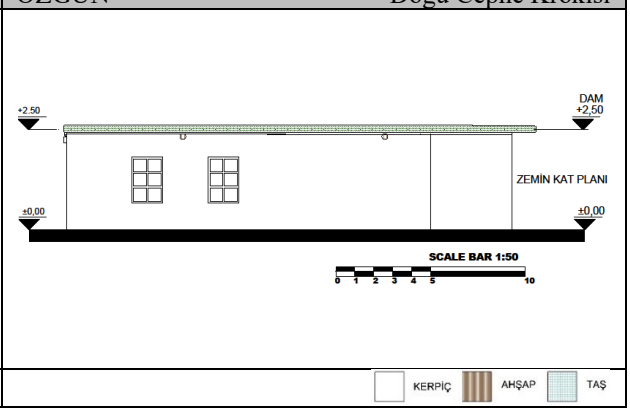	

4.1.5. 54 No.lu Yapı

54 No.lu yapı düz bir alan üzerine iki katlı olarak, kerpiçten inşa edilmiştir. Yapı girişi batı cephesinden alınmış, doğu cephesi sağır bırakılmıştır (Şekil 4.24). Özgün tasarımında zemin kat ahır ve odunluk, birinci kat ise yaşama alanı olarak inşa edilmiştir (Şekil 4.25). Köyün geleneksel mimari yapısında olduğu gibi odalara örtme bölümünden geçilmiştir. Plan çözümünde 1 adet evlik 2 adet oda yapılmıştır. Odalardan bir tanesine evlik içinden geçilmiştir. Evlik ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde oluşturulmuştur. Yapının cephe boşluklarında tek tip bir pencere sistemi görülmemiş kullanım hacmine göre açıklıklar değişim göstermiştir.

Şekil 4.24. 54 No.lu Yapı

Şekil 4.25. Zemin Kat Ahır ve Odunluk

Özgün tasarımındaki mahal kullanımları, mevcut durumda da zemin katta büyük oranda korunurken, birinci kattaki yaşam alanları aktif olarak kullanılmamaktadır. Birinci katta 101 No.lu oda ve 103 No.lu evlik kullanılmazken 104 No.lu oda kuş beslemek için kullanılmıştır (Şekil 4.26).

Şekil 4.26. Birinci Kat 102, 103, 104 No.lu Odalar

Konut yığma yapı tekniğine sahiptir. Duvarlarda yapının su ile temasını azaltmak için 3 sıra yığma taş üzeri kerpiç tuğla kullanılmıştır. Ahşap dikmeler konuttaki tüm ahşap elemanlar gibi kavak ağacından üretilmiştir(Şekil 4.27). Kerpiç tuğla üzeri çamur sıvalıdır, üzeri kireç badanalıdır (Şekil 4.28). Zeminlerde kara beton kullanılmıştır. Tavan malzemeleri özgün kullanımdaki gibi olup ahşap kirişler görülmektedir. Yalıtım sağlamak amacı ile yapının çatısı dışarıdan naylon ile kapatılmıştır. Yapının süreç içinde ihtiyaçları karşılayamaması üzerine eklenen banyo bölümü, briketten inşa edilmiştir, üzerine kaba sıva uygulanmıştır. İç kısmında duvarlar ve zemin seramikle kaplanmış.

Şekil 4.27. Ahşap Dikmeler ve Kirişler

Şekil 4.28. Kerpiç Tuğla Üzeri Çamur Sıva, Üzeri Kireç Badanalı Duvarlar

Çatının özgün yapım tekniği ahşap kiriş üzerine, kamışlar ile bir katman oluşturulmuş, üzeri toprak damlıdır. Mevcut durumunda yalıtımı sağlamak ve yağmurdan korunmak amacıyla çatının bir kısmı trapez sac ile kapatılmıştır.

Tablo 4.15. 54 No.lu Yapı Bilgi Formu

<table>
<tr><td colspan="2">KAPI NO: 54</td><td colspan="2">TESPİT TARİHİ: 25/10/2020</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPI BİLGİLERİ</td></tr>
<tr><td colspan="4">İLİ: KAHRAMANMARAŞ</td></tr>
<tr><td colspan="4">İLÇESİ: PAZARCIK</td></tr>
<tr><td colspan="4">ADRESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ</td></tr>
<tr><td colspan="4">TESCİL DURUMU: YOK</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPIM YILI : 1920-1950 ARASI</td></tr>
<tr><td colspan="4">MÜLKİYET DURUMU: MÜLKİYET SAHİBİ</td></tr>
<tr><td colspan="4">KULLANIM DURUMU: KULLANILMIYOR</td></tr>
<tr><td colspan="4">İŞLEV: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="4">KAT SAYISI: 2 KATLI</td></tr>
<tr><td colspan="4">ZEMİN KAT KULLANIMI: DEPO VE AHIR</td></tr>
<tr><td colspan="4">ZEMİN KAT PLAN TİPİ: 3 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="4">1.KAT KULLANIMI: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="4">1.KAT PLAN TİPİ: 3 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPI MALZEMESİ: KERPİÇ VE BETONARME EK</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPIM TEKNİĞİ: YIĞMA</td></tr>
<tr><td colspan="4">ÇATI SİSTEMİ: TOPRAK DAM</td></tr>
<tr><td colspan="4">ÇATI MALZEMESİ: TOPRAK DAM</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPI GİRİŞ YÖNÜ: SOKAKTAN</td></tr>
<tr><td rowspan="3">ISLAK HACİM KONUMU</td><td>BANYO</td><td colspan="2">DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>WC</td><td colspan="2">DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>MUTFAK</td><td colspan="2">-</td></tr>
<tr><td rowspan="5">TESİSAT BİLGİLERİ</td><td colspan="2">SU TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ELEKTRİK TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">KANALİZASYON</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ISITMA</td><td>YOK</td></tr>
<tr><td colspan="2">TELEFON HATTI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="4">ÖZGÜNLÜK DURUMU : İYİ</td></tr>
<tr><td colspan="4">BİTİŞİK NİZAMDA BAĞLANTILI YAPILAR: SOKAK,YAPI</td></tr>
<tr><td colspan="4"> 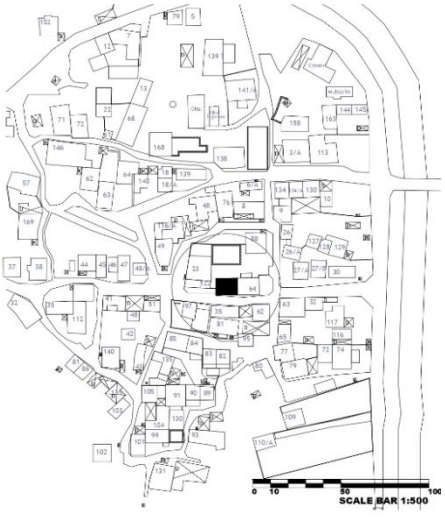 </td></tr>
</table>

VAZİYET PLANI (DETAY)

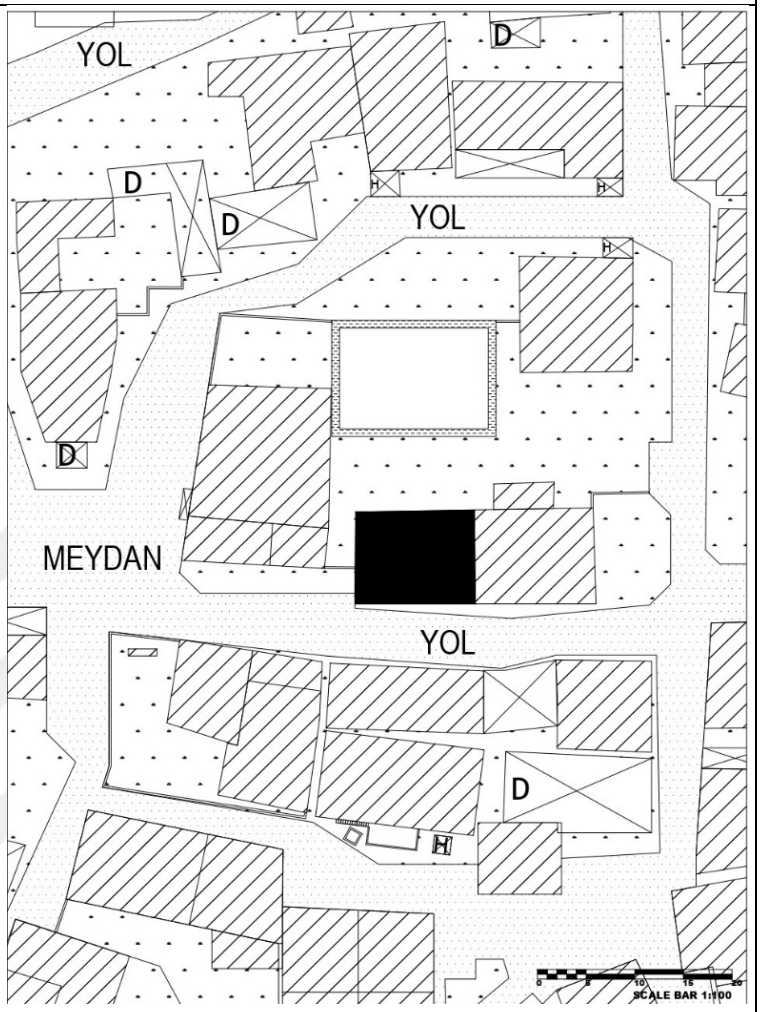

Tablo 4.16. 54 No.lu Yapı Plan ve Kesitler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 57	PLANLAR-KESİTLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Zemin.Kat Krokisi	ÖZGÜN	Zemin.Kat Krokisi
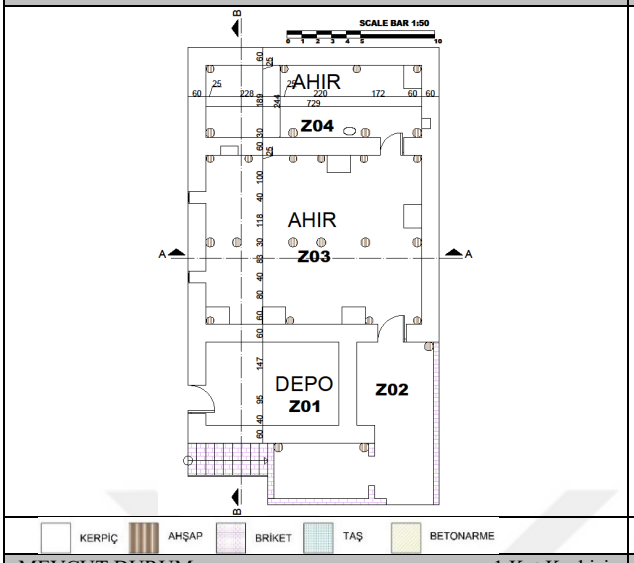		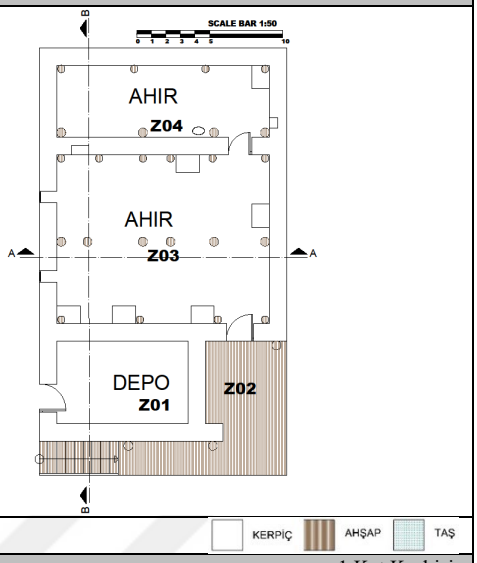	
MEVCUT DURUM	1.Kat Krokisi	ÖZGÜN	1.Kat Krokisi
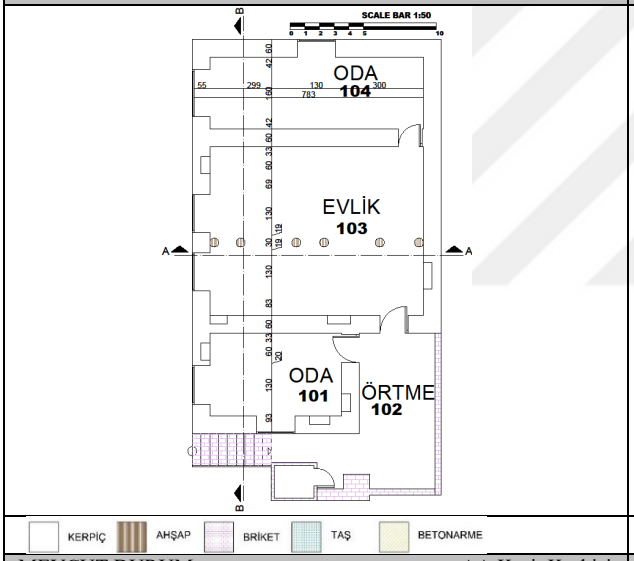		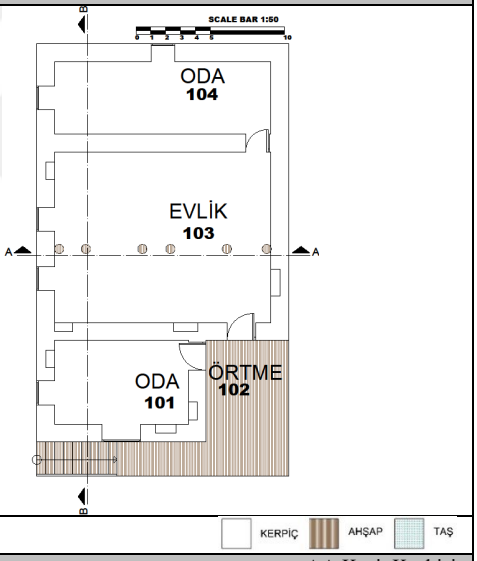	
MEVCUT DURUM	AA Kesit Krokisi	ÖZGÜN	AA Kesit Krokisi
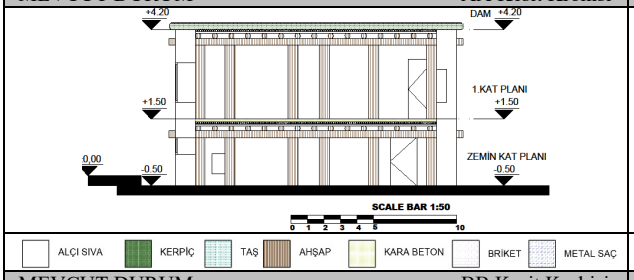		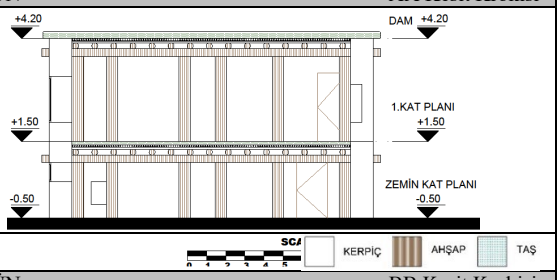	
MEVCUT DURUM	BB Kesit Krokisi	ÖZGÜN	BB Kesit Krokisi
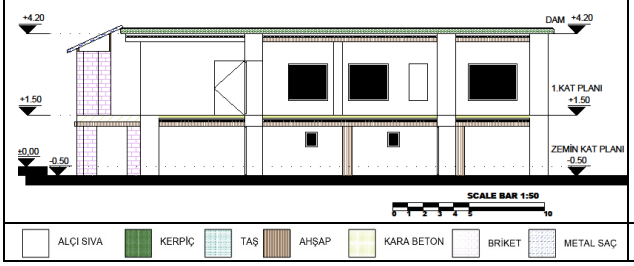		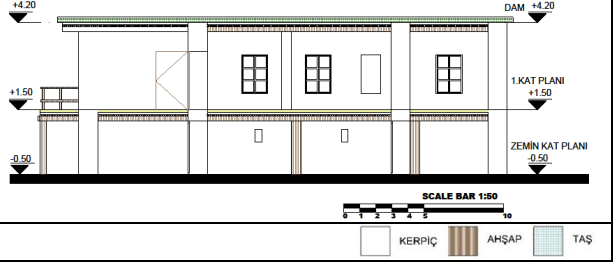	

Tablo 4.17. 54 No.lu Yapı Görünüşler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 54	GÖRÜNÜŞLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Güney Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Güney Cephe Krokisi
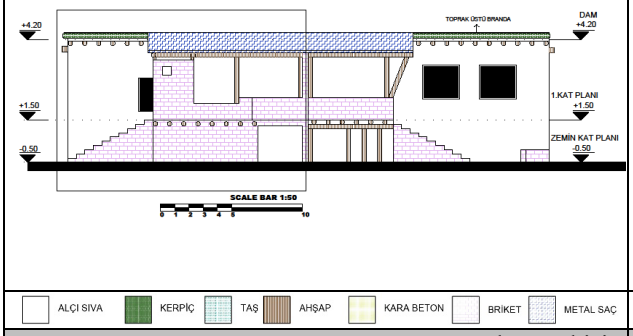		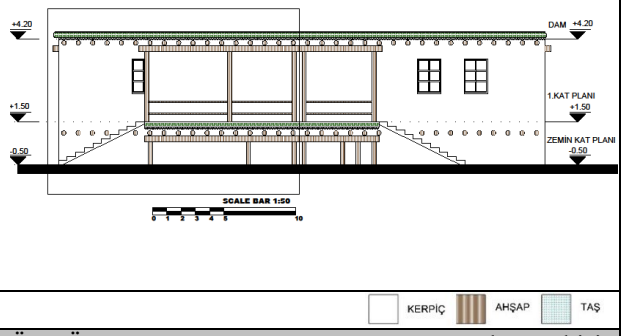	
MEVCUT DURUM	Kuzey Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Kuzey Cephe Krokisi
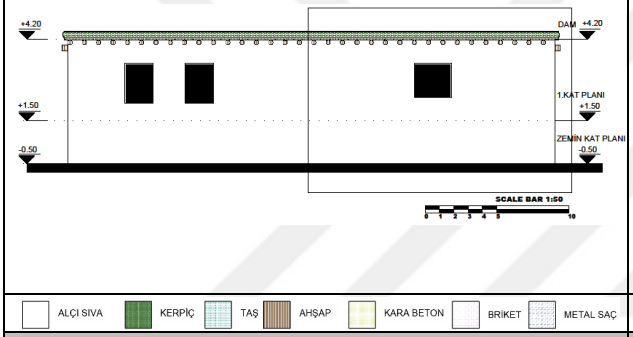		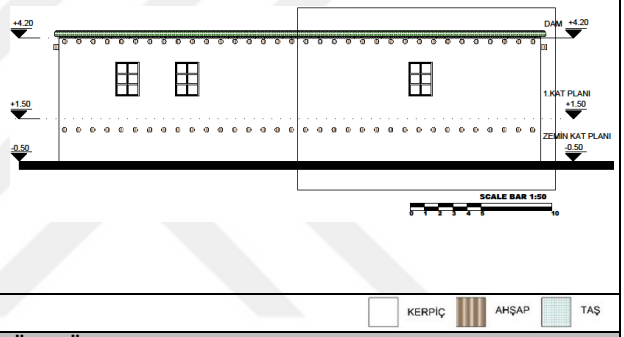	
MEVCUT DURUM	Batı Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Batı Cephe Krokisi
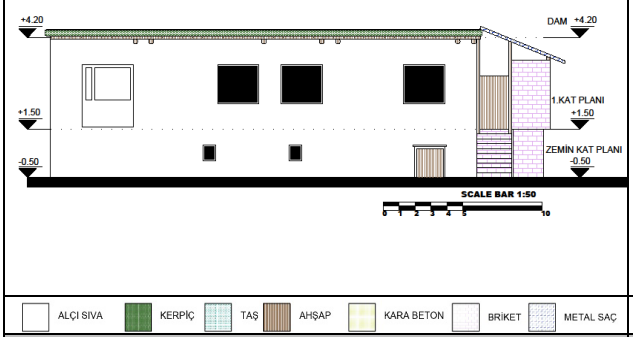		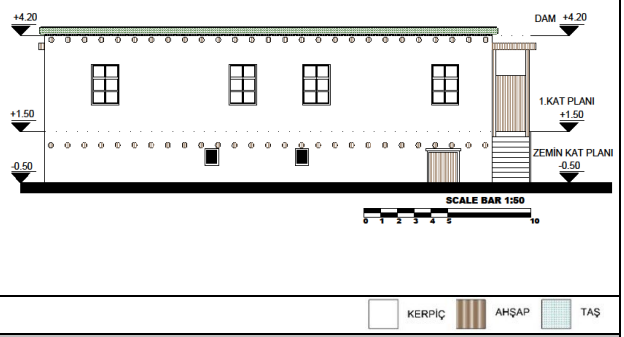	
MEVCUT DURUM	Doğu Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Doğu Cephe Krokisi
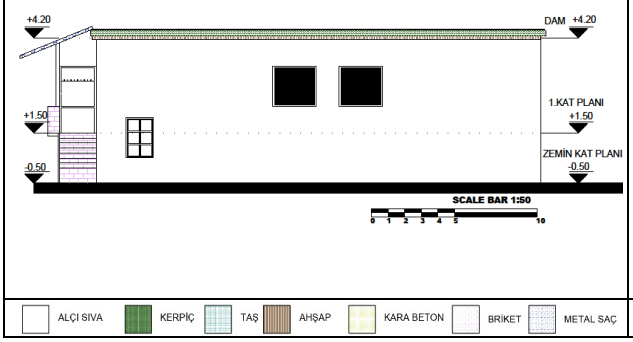		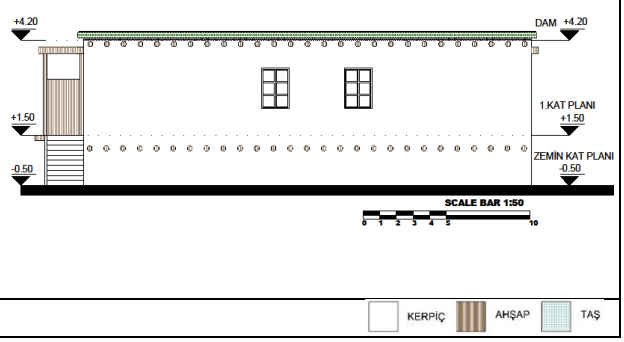	

4.1.6. 64 No.lu Yapı

64 No.lu yapı düz bir alan üzerine iki katlı olarak, kerpiçten inşa edilmiştir. Yapı girişi güneyden alınmıştır. Konuta 9 basamakla çıkılan yaklaşık 130 cm yükseklikten girilmektedir (Şekil 4.29). Zemin kat merdiven altındaki eşikten birkaç basamak inecek şekilde tasarlanmıştır. Özgün tasarımında zemin kat ahır ve odunluk, birinci kat ise yaşama alanı olarak inşa edilmiştir. Birinci katında 1 adet evlik 2 adet oda yapılmıştır. Odalardan bir tanesine evlik içinden geçilmiştir. Evlik ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde oluşturulmuştur. Yapının cephe boşlukları büyütülmüş PVC pencereler ile özgün pencereler değiştirilmiştir. 64 No.lu yapı 54 No.lu yapı ile aynı mimari biçimlenişi göstermektedir.

Şekil 4.29. 64 No.lu Yapı

Özgün tasarımında bodrum kat ahır ve odunluk, zemin kat ise yaşama alanı olarak inşa edilmiştir. Mevcut durumda ise; bodrum kat depo ve odunluk olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.30). Yaşama alanında güncel kullanıma uygun değişiklikler yapılmıştır. Örtme bölümüne mutfak tezgâhı yerleştirilmiş ve mutfak olarak kullanılmaktadır. (Şekil 4.31). 103 No.lu evlik bölümüne ve 102 No.lu odaya yine örtmeden geçilmektedir. Evlik bölümünden ise de iki basamak çıkılarak yeni bir örtme oluşturulmuş ve örtmeden 104 No.lu odaya geçilmektedir (Şekil 4.32). 102 No.lu oda işlevini koruyarak misafirleri ağırlamak ve aile halkının gün içinde oturma alanı olarak kullanılmaya devam etmiştir (Şekil 4.33). 103 No.lu evlik yatak odası ve yüklük olarak kullanılmış, 104 No.lu oda özgün kullanımı değiştirilerek depo olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu odaya arka bahçeye açılan bir demir kapı yapılmıştır (Şekil 4.34).

Şekil 4.30. Zemin Kat Ahır ve Odunluk

Şekil 4.31. Mutfağa Dönüştürülen Örtme

Şekil 4.32. Mekân İçerisinde Basamaklar

Şekil 4.33. 102 No.lu Oda

Şekil 4.34. 103 No.lu Evlik ve 104 No.lu Oda

Konut yığma yapı tekniğine sahiptir. Duvarlarda yapının su ile temasını azaltmak için 3 sıra yığma taş üzeri kerpiç tuğla kullanılmıştır. Kerpiç tuğla üzeri çamur sıvalıdır, üzeri kireç badanalıdır. Zeminlerde kara beton kullanılmıştır. Mevcut kullanımda tavan malzemeleri mutfak bölümünde plastik lambri asma tavan yapılmıştır, diğer odalarda kavak ağacından yapılan kirişler tavanda görülmektedir(Şekil 4.35). Yapının süreç içinde, ihtiyaçları karşılayamaması üzerine, kullanım işlevleri değişirken güncel kullanımda tadilat edilen yerlerin, beton ve briket gibi çağdaş malzemelerle onarıldığı gözlenmiştir (Şekil 4.36). Bodrum kata inen bölüm briket ile örülerek bir eşik oluşturulmuş, yüksek zemin kata çıkan merdivenin kenarına yaklaşık 100 cm yüksekliğinde briket duvar olarak yükseltilmiştir. Bunun yanı sıra zemin kattaki örtme bölümü demir kapı ile kapatılmıştır.

Şekil 4.35. Tavan Malzeme Farklılığı

Şekil 4.36. Onarılan Briket Bölümler

Çatının özgün yapım tekniği ahşap kiriş üzerine, kamışlar ile bir katman oluşturulmuş, üzeri toprak damlıdır. Mevcut durumunda yalıtımı sağlamak için toprak dam üzerine birkaç sıra briket örülüp üzeri trapez sac ile kapatılmıştır.

Tablo 4.18. 64 No.lu Yapı Bilgi Formu

<table>
<tr><td colspan="2">KAPI NO: 64</td><td>TESPİT TARİHİ: 25/10/2020</td><td>VAZİYET PLANI (DETAY)</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI BİLGİLERİ</td><td rowspan="20"> 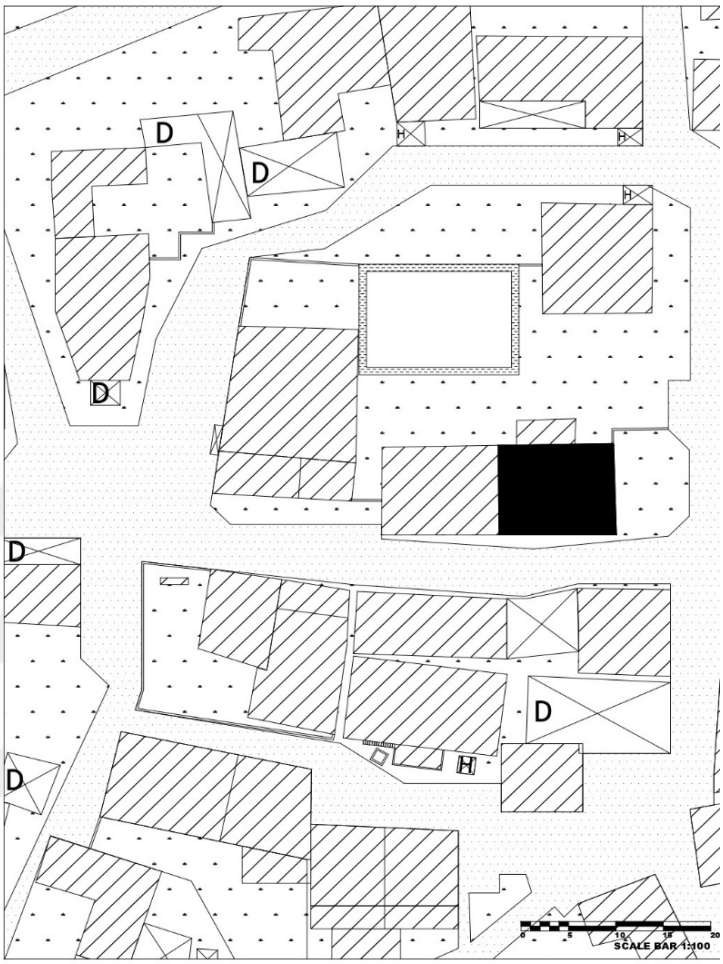

 </td></tr>
<tr><td colspan="3">İLİ: KAHRAMANMARAŞ</td></tr>
<tr><td colspan="3">İLÇESİ: PAZARCIK</td></tr>
<tr><td colspan="3">ADRESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ</td></tr>
<tr><td colspan="3">TESCİL DURUMU: YOK</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPIM YILI : 1920-1950 ARASI</td></tr>
<tr><td colspan="3">MÜLKİYET DURUMU: MÜLKİYET SAHİBİ</td></tr>
<tr><td colspan="3">KULLANIM DURUMU: SÜREKLİ KULLANIM</td></tr>
<tr><td colspan="3">İŞLEV: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="3">KAT SAYISI: 2 KATLI</td></tr>
<tr><td colspan="3">ZEMİN KAT KULLANIMI: DEPO</td></tr>
<tr><td colspan="3">ZEMİN KAT PLAN TİPİ: 3 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="3">1.KAT KULLANIMI: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="3">1.KAT PLAN TİPİ: 3 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI MALZEMESİ: KERPİÇ VE BETONARME EK</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPIM TEKNİĞİ: YIĞMA</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÇATI SİSTEMİ: TOPRAK DAM</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÇATI MALZEMESİ: TOPRAK DAM VE SAÇ</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI GİRİŞ YÖNÜ: SOKAKTAN</td></tr>
<tr><td rowspan="3">ISLAK HACİM KONUMU</td><td>BANYO</td><td>DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>WC</td><td>DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>MUTFAK</td><td>ÖRTMEDEN</td></tr>
<tr><td rowspan="5">TESİSAT BİLGİLERİ</td><td colspan="2">SU TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ELEKTRİK TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">KANALİZASYON</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ISITMA</td><td>YOK</td></tr>
<tr><td colspan="2">TELEFON HATTI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU : İYİ</td></tr>
<tr><td colspan="3">BİTİŞİK NİZAMDA BAĞLANTILI YAPILAR: SOKAK,YAPI</td></tr>
<tr><td colspan="3"> 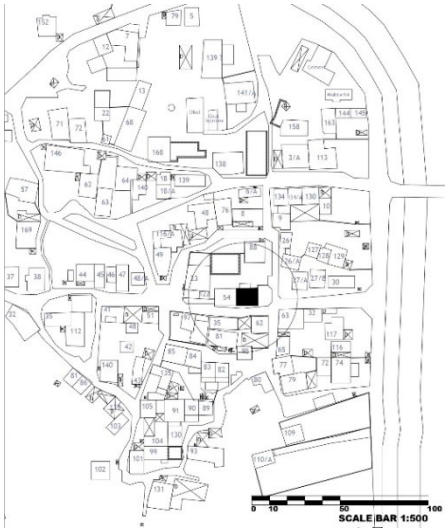 </td></tr>
</table>

Tablo 4.19. 64 No.lu Yapı Plan ve Kesitler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 64	PLANLAR-KESİTLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Zemin.Kat Krokisi	ÖZGÜN	Zemin.Kat Krokisi
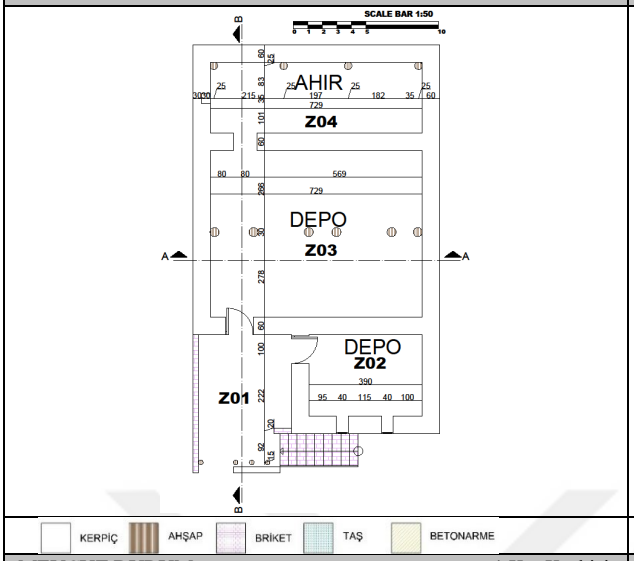		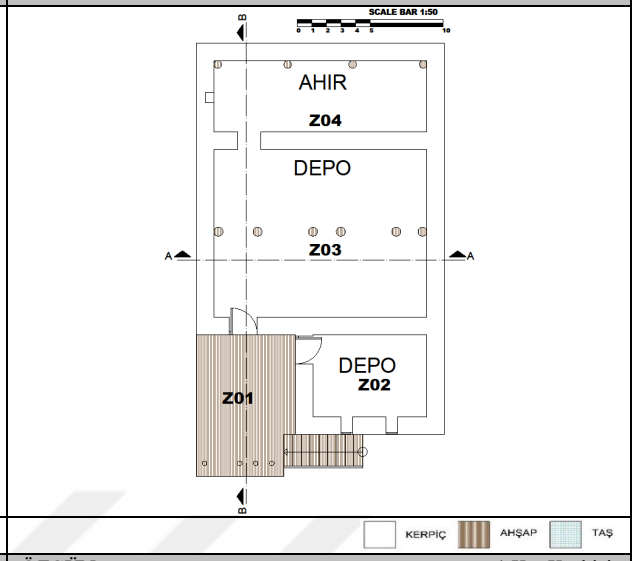	
MEVCUT DURUM	1.Kat Krokisi	ÖZGÜN	1.Kat Krokisi
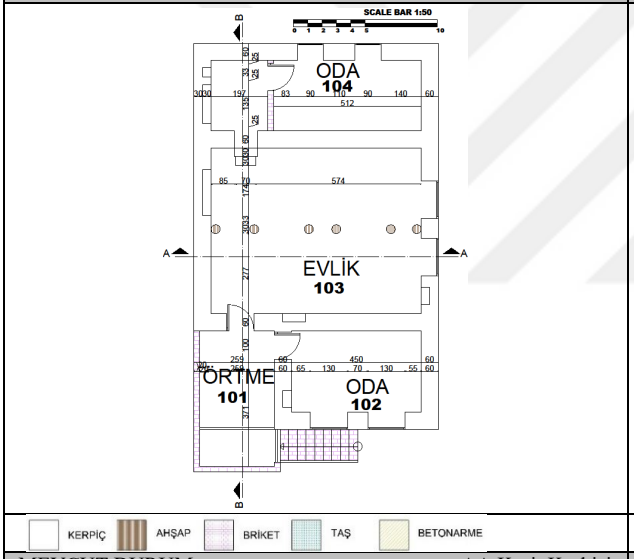		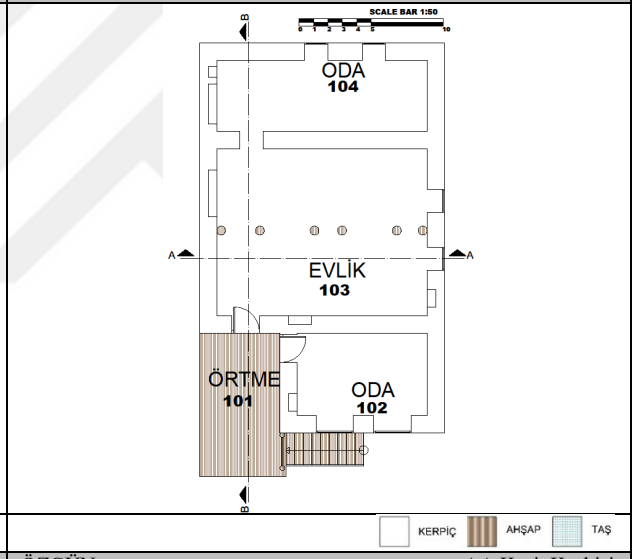	
MEVCUT DURUM	AA Kesit Krokisi	ÖZGÜN	AA Kesit Krokisi
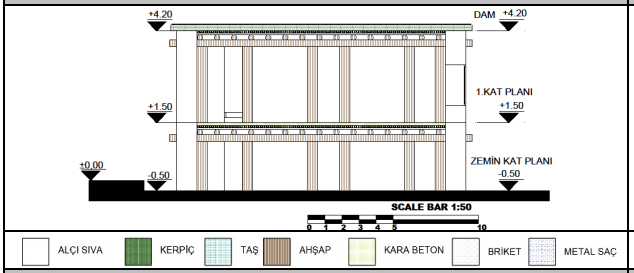		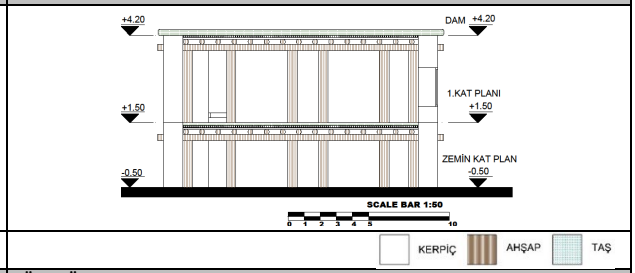	
MEVCUT DURUM	BB Kesit Krokisi	ÖZGÜN	BB Kesit Krokisi
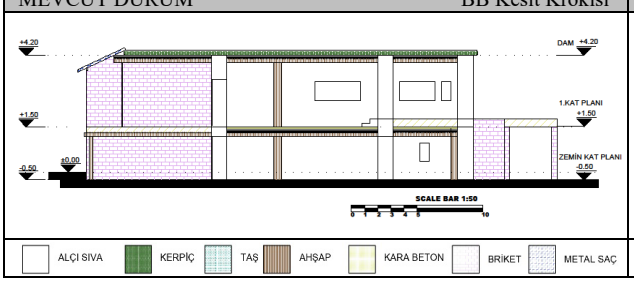		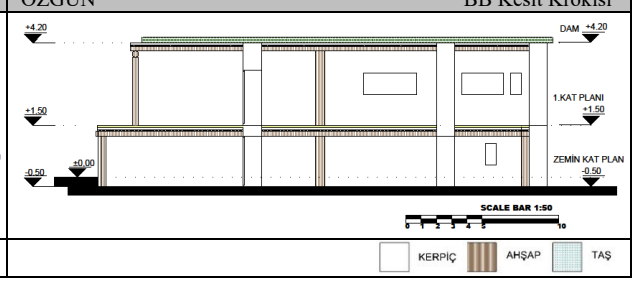	

Tablo 4.20. 64 No.lu Yapı Görünüşler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 64	GÖRÜNÜŞLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Güney Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Güney Cephe Krokisi
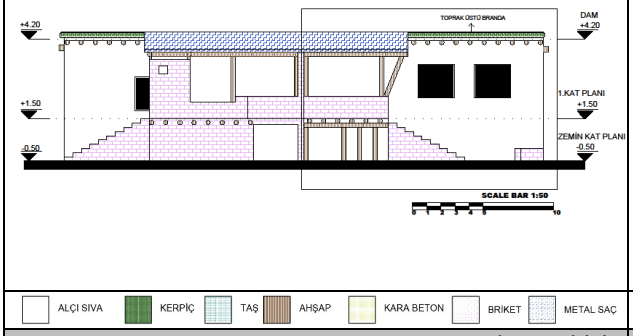		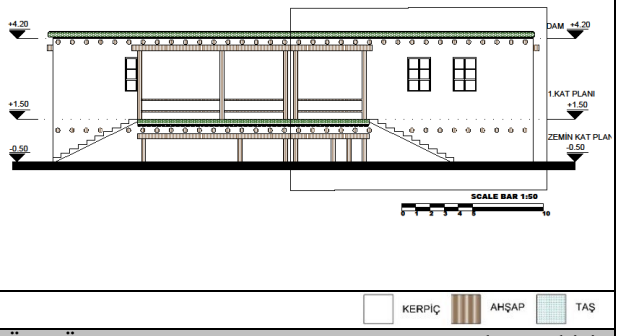	
MEVCUT DURUM	Kuzey Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Kuzey Cephe Krokisi
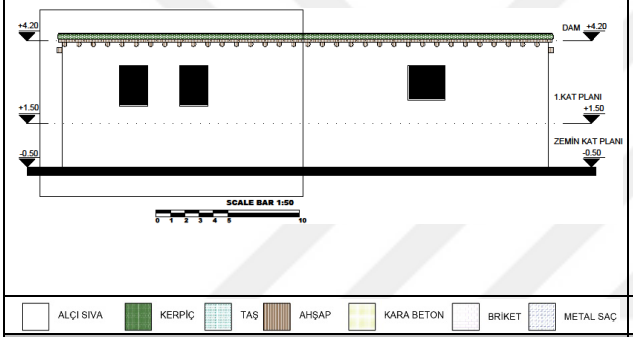		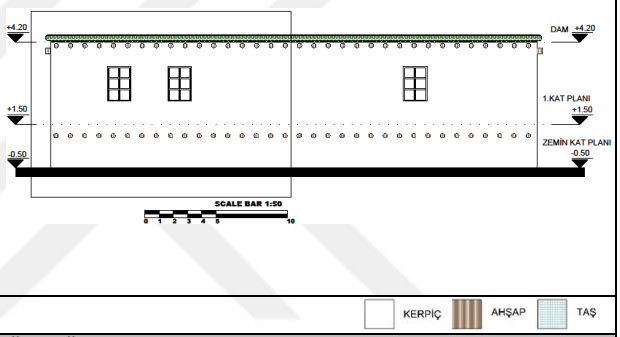	
MEVCUT DURUM	Batı Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Batı Cephe Krokisi
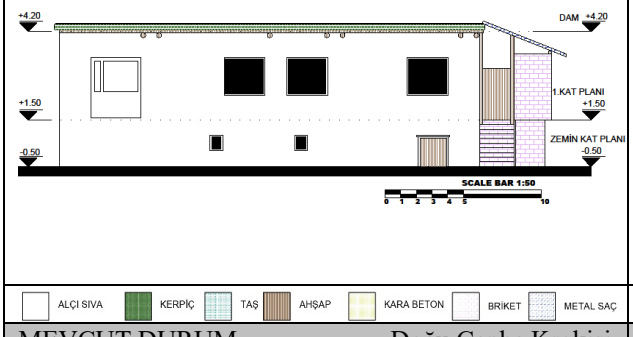		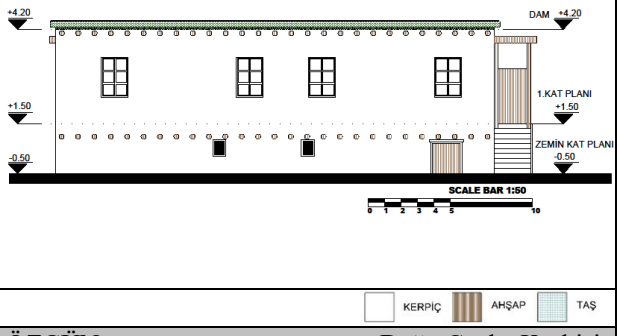	
MEVCUT DURUM	Doğu Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Doğu Cephe Krokisi
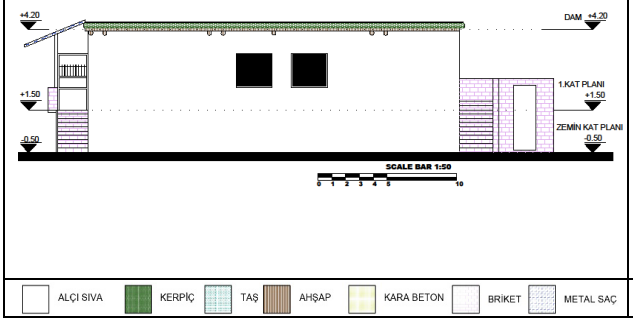		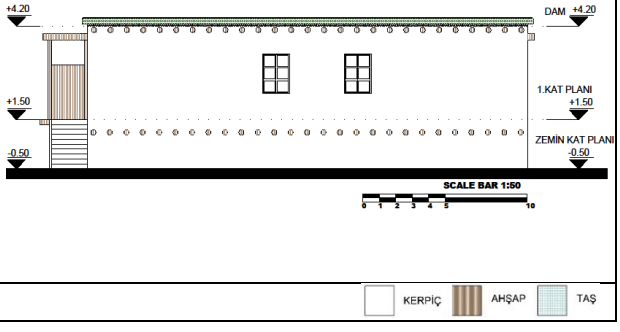	

4.1.7. 81 No.lu Yapı

81 No.lu yapı bölgenin geleneksel mimari anlayışı ile tasarlanmıştır. Düz bir alan üzerine oturan yapı 2 katlı olup, kerpiçten inşa edilmiştir (Şekil 4.37). Yapı girişi güneyden alınmış, kuzey cephesi sağır bırakılmıştır, Sokak ile direkt bağlantılıdır. Yapının önünde tulumba bulunmaktadır (Şekil 4.38).

Şekil 4.37. 81 No.lu Yapı

Şekil 4.38. Tulumba

Yaşama alanına tek kollu ahşap merdivenle çıkılmıştır. Merdiven birinci katta üstü açık sekiye açılmaktadır. Seki'den örtmeye geçilmektedir. Örtme evlik ve odalar arasında, geçiş ve toplanma alanı olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.39). Evlik, ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde oluşturulmuştur. İnsanlar burada mutfak, yüklük, yatma, banyo gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. 81 No.lu konutta iki adet evlik bulunmaktadır. Evlik dışında

2 adet daha oda bulunmaktadır. Yapının cephe boşlukları 100*145 cm olup tek tip bir pencere sistemi görülmektedir (Şekil 4.40).

Şekil 4.39. Örtme

Şekil 4.40. Pencere Tipi

Özgün tasarımında zemin kat ahır ve odunluk, birinci kat ise yaşama alanı olarak inşa edilmiştir. Mevcut durumda ise; zemin kat depo olarak kullanılmaktadır. Birinci kata beton merdivenle çıkılmaktadır (Şekil 4.41). Merdiven sekiye açılmaktır ve sekiden örtme bölümüne geçilen kullanım korunmaktadır. Evlik ve oda yerleşimleri kendi içinde farklılaşmaktadır. 104 No.lu evlik mutfak erzak, araç ve gereçlerinin bulunduğu kiler olarak kullanılmakta, 105 No.lu evlik ise duvar ile bölünerek mutfak ve yatak odası olarak ayrılmıştır (Şekil 4.42), 103 No.lu oda ardiye olarak ve 102 No.lu oda ise oturma alanı olarak kullanılmıştır (Şekil 4.43).

Şekil 4.41. Zemin Kat Depo Kullanımı

Şekil 4.42. 104 No.lu Evlik ve 105 No.lu Evlik Mutfak ve Yatak Odası Kullanımı

Şekil 4.43. 103 No.lu Oda ve 102 No.lu Oda

Seki yapıya sonradan betonarme ek yapılarak oluşturulmuştur. Sekinin alt katı banyo ve kiler olarak kullanılmaktadır.

Konut yığma yapı tekniğine sahiptir. Duvarlarda yapının su ile temasını azaltmak için 3 sıra yığma taş üzeri kerpiç tuğla kullanılmıştır. Ahşap dikmeler konuttaki tüm ahşap elemanlar gibi kavak ağacından üretilmiştir (Şekil 4.44). Kerpiç tuğla üzeri çamur sıvalıdır, üzeri kireç badanalıdır. Yapının süreç içinde, ihtiyaçları karşılayamaması üzerine, kullanım işlevleri değişirken güncel kullanımda tadilat edilen yerlerin, beton ve briket gibi çağdaş malzemelerle onarıldığı gözlenmiştir. Sekinin altında, zemin katta, betonarme sistem ile kiler ve banyo mahalleri oluşturulmuştur, bunun yanı sıra binadan bağımsız olarak briket ile hela inşa edilmiştir (Şekil 4.45). Birinci katta örtme bölümüne mutfak tezgâhı ve lavabo eklenmiştir.

Şekil 4.44. Ahşap Dikme ve Kirişler

Şekil 4.45. Kiler ve Banyo

Çatının özgün yapım tekniği ahşap kiriş üzerine, kamışlar ile bir katman oluşturulmuş, üzeri toprak damlıdır. Mevcut durumunda yalıtımı sağlamak ve yağmurdan korunmak amacıyla toprak dam üzerine birkaç sıra briket örülüp üzeri ise trapez sac ile kapatılmıştır.

Tablo 4.21. 81 No.lu Yapı Bilgi Formu

<table>
<tr><td colspan="2">KAPI NO: 81</td><td>TESPİT TARİHİ: 25/10/2020</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI BİLGİLERİ</td></tr>
<tr><td colspan="3">İLİ: KAHRAMANMARAŞ</td></tr>
<tr><td colspan="3">İLÇESİ: PAZARCIK</td></tr>
<tr><td colspan="3">ADRESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ</td></tr>
<tr><td colspan="3">TESCİL DURUMU: YOK</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPIM YILI : 1920-1950 ARASI</td></tr>
<tr><td colspan="3">MÜLKİYET DURUMU: MİRAS</td></tr>
<tr><td colspan="3">KULLANIM DURUMU: SÜREKLİ KULLANIM</td></tr>
<tr><td colspan="3">İŞLEV: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="3">KAT SAYISI: 2 KATLI</td></tr>
<tr><td colspan="3">ZEMİN KAT KULLANIMI: DEPO</td></tr>
<tr><td colspan="3">ZEMİN KAT PLAN TİPİ: 4 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="3">1.KAT KULLANIMI: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="3">1.KAT PLAN TİPİ: 4 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI MALZEMESİ: KERPİÇ VE BETONARME EK</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPIM TEKNİĞİ: YIĞMA</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÇATI SİSTEMİ: TOPRAK DAM</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÇATI MALZEMESİ: TOPRAK DAM VE SAÇ</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI GİRİŞ YÖNÜ: SOKAKTAN</td></tr>
<tr><td rowspan="3">ISLAK HACİM KONUMU</td><td>BANYO</td><td>DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>WC</td><td>DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>MUTFAK</td><td>EVLİK</td></tr>
<tr><td rowspan="5">TESİSAT BİLGİLERİ</td><td colspan="2">SU TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ELEKTRİK TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">KANALİZASYON</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ISITMA</td><td>YOK</td></tr>
<tr><td colspan="2">TELEFON HATTI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU : İYİ</td></tr>
<tr><td colspan="3">BİTİŞİK NİZAMDA BAĞLANTILI YAPILAR: SOKAK,YAPI</td></tr>
<tr><td colspan="3"> </td></tr>
</table>

VAZİYET PLANI (DETAY)

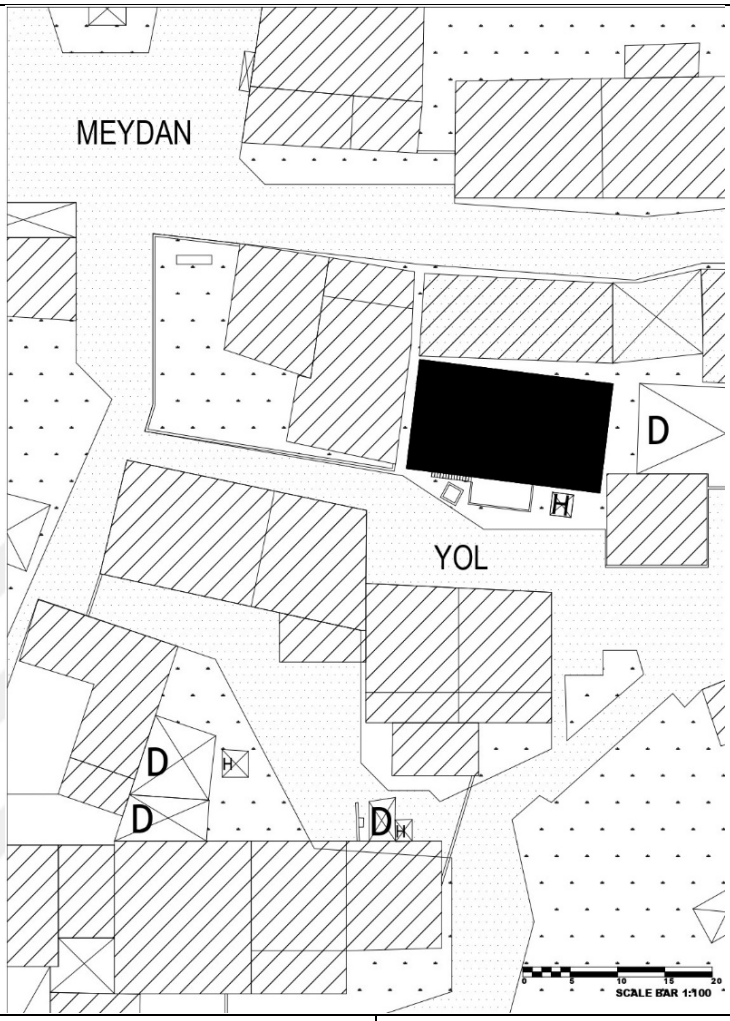

Tablo 4.22. 81 No.lu Yapı Plan ve Kesitler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 81	PLANLAR-KESİTLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Zemin.Kat Krokisi	ÖZGÜN	Zemin.Kat Krokisi
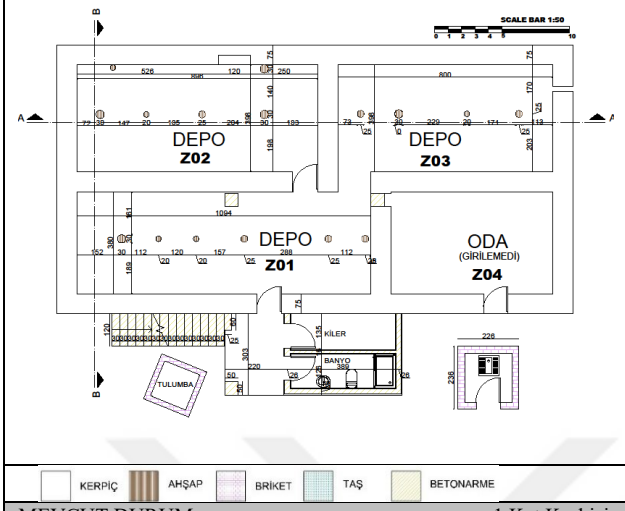		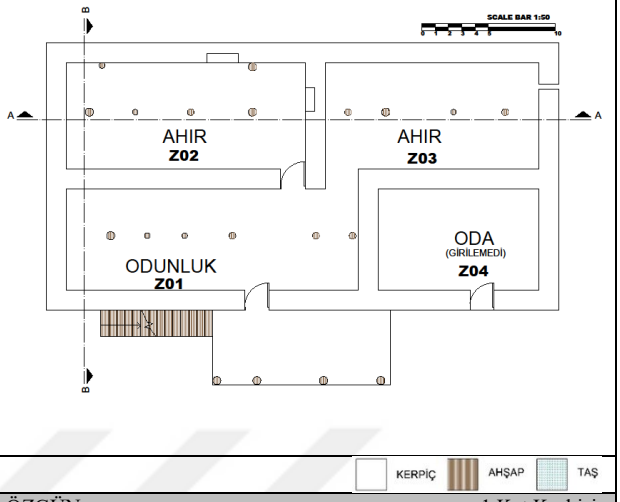	
MEVCUT DURUM	1.Kat Krokisi	ÖZGÜN	1.Kat Krokisi
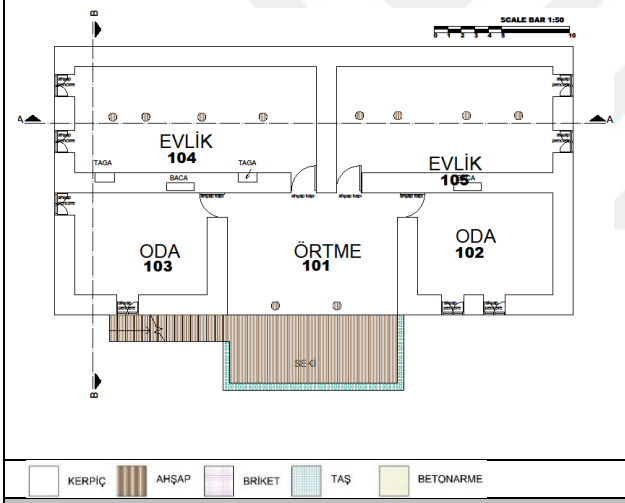		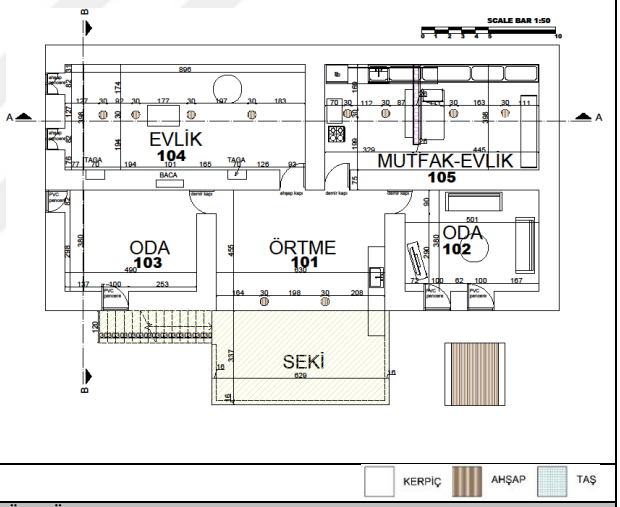	
MEVCUT DURUM	AA Kesit Krokisi	ÖZGÜN	AA Kesit Krokisi
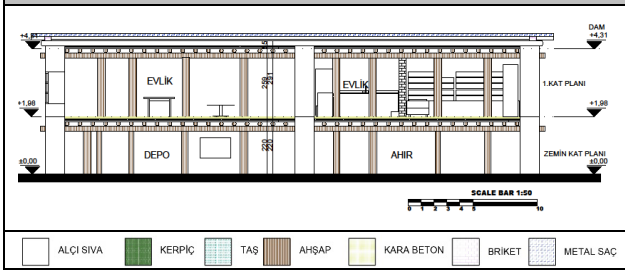		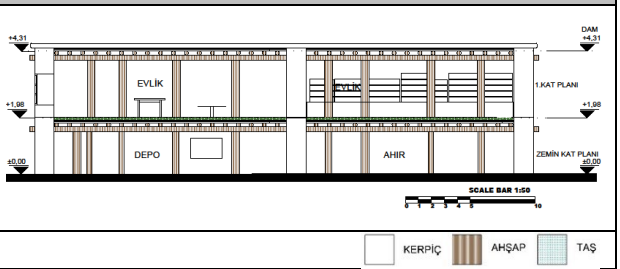	
MEVCUT DURUM	BB Kesit Krokisi	ÖZGÜN	BB Kesit Krokisi
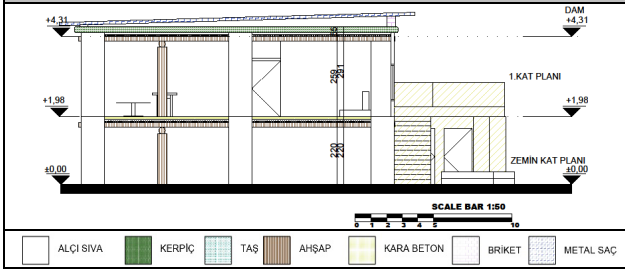		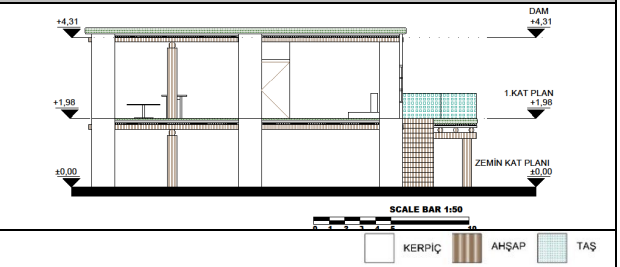	

Tablo 4.23. 81 No.lu Yapı Görünüşler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 81	GÖRÜNÜŞLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Güney Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Güney Cephe Krokisi
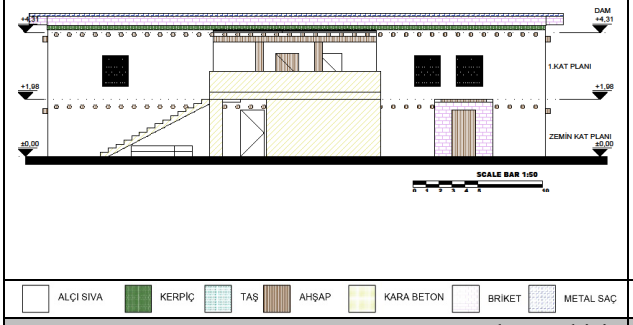		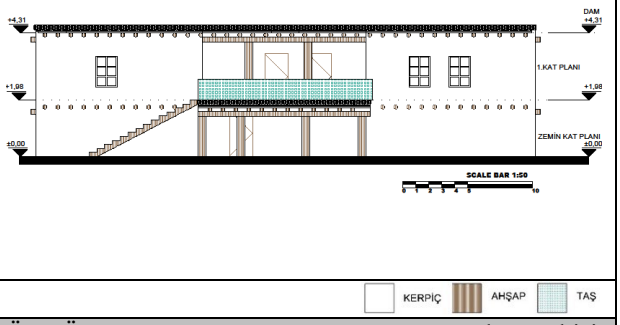	
MEVCUT DURUM	Kuzey Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Kuzey Cephe Krokisi
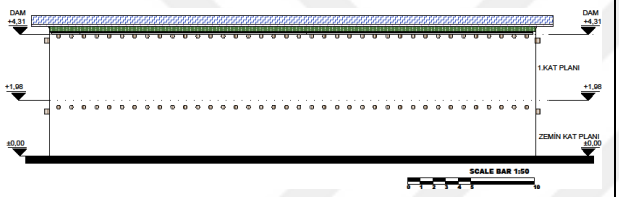		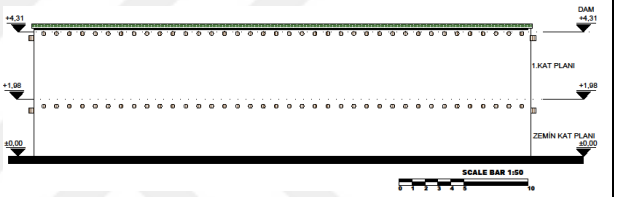	
MEVCUT DURUM	Batı Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Batı Cephe Krokisi
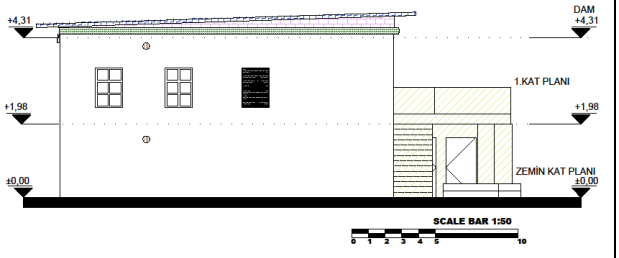		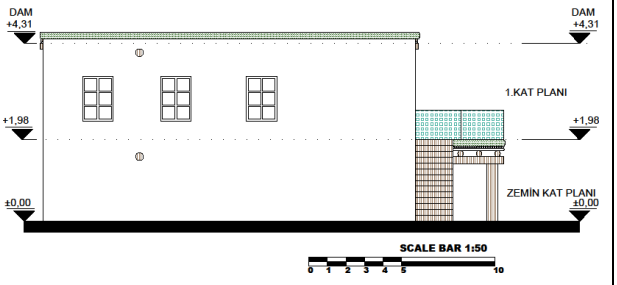	
MEVCUT DURUM	Doğu Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Doğu Cephe Krokisi
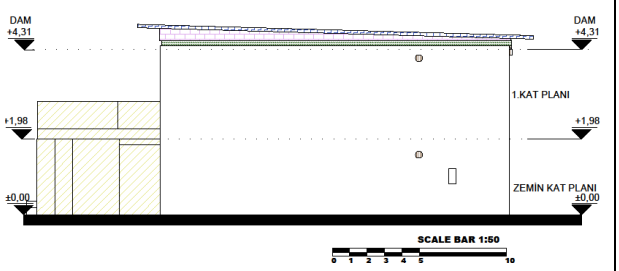		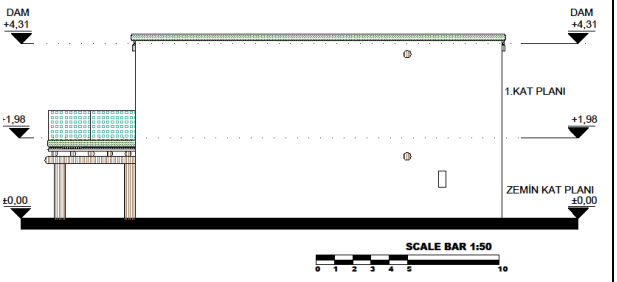	

4.1.8. 82 No.lu Yapı

82 No.lu yapı bölgenin geleneksel mimari anlayışı ile tasarlanmıştır. Yapı 2 katlı olup, kerpiçten inşa edilmiştir, girişi güneyden alınmış, kuzey cephesi sağır bırakılmıştır (Şekil 4.46). Yaşama alanına tek kollu merdivenle çıkılmıştır. Merdiven birinci katta sekiye açılmış, sekiden örtmeye geçilmiştir. Örtme evlik ve odalar arasında, geçiş ve toplanma alanı olarak kullanılmış. Evlik, ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde oluşturulmuştur.

Şekil 4.46. 82 No.lu Yapı

Özgün tasarımında zemin kat ahır ve odunluk, birinci kat ise yaşama alanı olarak inşa edilmiştir. Mevcut durumda ise; zemin kat depo olarak kullanılmaya devam etmiştir (Şekil 4.47). 1. Kattaki mekânsal kurgu güncel yaşama göre değişim göstermiştir. Seki bölümü beton ve briket ile oluşturulmuştur. Sekiye geçtikten sonra örtmeye iki basamak ile geçiş sağlanmıştır. 82 No.lu konutta 1 adet evlik, 1 adet oda bulunmaktadır. Gelen misafirler 102 No.lu oda da ağırlanmaktadır. Yapının cephe boşlukları odanın hacmi ve işlevine göre değişiklik göstermiştir.

Şekil 4.47. Z01 Odunluk ve Z02 Ahır

Örtmenin odalara geçiş sağlama niteliği devam etmektedir, bir kısmı ise mutfağa dönüştürülmüştür (Şekil 4.48). 102 No.lu oda oturma odası olarak kullanılmaya devam etmiş, 103 No.lu evlik misafirleri ağırlamak ve mutfak erzaklarını koymak için düzenlenmiştir (Şekil 4.49).

Şekil 4.48. Örtme

Şekil 4.49. 102 No.lu Oda ve 103 No.lu Evlik

Konut yığma yapı tekniğine sahiptir. Duvarlarda yapının su ile temasını azaltmak için 3 sıra yığma taş üzeri kerpiç tuğla kullanılmıştır. Ahşap dikmeler konuttaki tüm ahşap elemanlar gibi kavak ağacından üretilmiştir. Kerpiç tuğla üzeri çamur sıvalıdır, üzeri kireç badanalıdır. Zeminlerde kara beton kullanılmıştır. Tavan malzemeleri tüm odalarda aynıdır. Ahşap kirişler görünmektedir (Şekil 4.50).

Şekil 4.50. Ahşap Kirişler

Yapının süreç içinde, ihtiyaçları karşılayamaması üzerine, kullanım işlevleri değişirken güncel kullanımda tadilat edilen yerlerin, beton ve briket gibi çağdaş malzemelerle onarıldığı gözlenmiştir. Birinci kattaki seki bölümüne sonradan briket duvar örülmüş ve banyo mahali oluşturulmuştur. (Şekil 4.51)

Şekil 4.51. Sekide Oluşturulmuş Banyo Bölümü

Çatının özgün yapım tekniği ahşap kiriş üzerine, kamışlar ile bir katman oluşturulmuş, üzeri toprak damlıdır. Mevcut durumunda yalıtımı sağlamak için toprak dam üzerine briket örülerek yükseltilmiş ve trapez sac ile kapatılmıştır.

Tablo 4.24. 82 No.lu Yapı Bilgi Formu

<table>
<tr><td colspan="2">KAPI NO: 82</td><td>TESPİT TARİHİ: 25/10/2020</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI BİLGİLERİ</td></tr>
<tr><td colspan="3">İLİ: KAHRAMANMARAŞ</td></tr>
<tr><td colspan="3">İLÇESİ: PAZARCIK</td></tr>
<tr><td colspan="3">ADRESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ</td></tr>
<tr><td colspan="3">TESCİL DURUMU: YOK</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPIM YILI : 1920-1950 ARASI</td></tr>
<tr><td colspan="3">MÜLKİYET DURUMU: MÜLKİYET SAHİBİ</td></tr>
<tr><td colspan="3">KULLANIM DURUMU: SÜREKLİ KULLANIM</td></tr>
<tr><td colspan="3">İŞLEV: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="3">KAT SAYISI: 2 KATLI</td></tr>
<tr><td colspan="3">ZEMİN KAT KULLANIMI: DEPO VE AHIR</td></tr>
<tr><td colspan="3">ZEMİN KAT PLAN TİPİ: 2 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="3">1.KAT KULLANIMI: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="3">1.KAT PLAN TİPİ: 2 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI MALZEMESİ: KERPİÇ VE BETONARME EK</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPIM TEKNİĞİ: YIĞMA</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÇATI SİSTEMİ: TOPRAK DAM</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÇATI MALZEMESİ: TOPRAK DAM VE SAÇ</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI GİRİŞ YÖNÜ: SOKAKTAN</td></tr>
<tr><td rowspan="3">ISLAK HACİM KONUMU</td><td>BANYO</td><td>DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>WC</td><td>DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>MUTFAK</td><td>ÖRTMEDEN</td></tr>
<tr><td rowspan="5">TESİSAT BİLGİLERİ</td><td colspan="2">SU TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ELEKTRİK TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">KANALİZASYON</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ISITMA</td><td>YOK</td></tr>
<tr><td colspan="2">TELEFON HATTI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU : İYİ</td></tr>
<tr><td colspan="3">BİTİŞİK NİZAMDA BAĞLANTILI YAPILAR: SOKAK,YAPI</td></tr>
<tr><td colspan="3"> 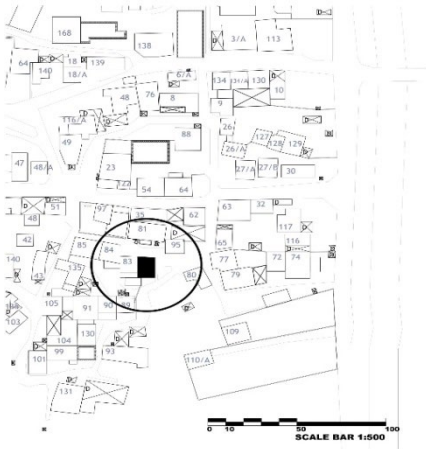 </td></tr>
</table>

VAZİYET PLANI (DETAY)

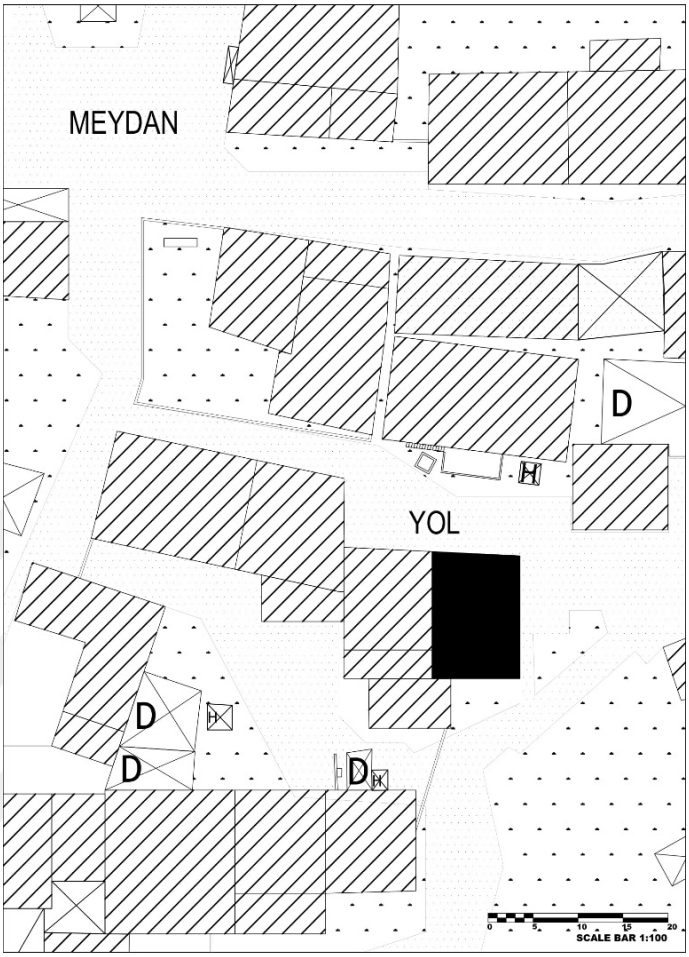

Tablo 4.25. 82 No.lu Yapı Plan ve Kesitler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO:82	PLANLAR-KESİTLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Zemin.Kat Krokisi	ÖZGÜN	Zemin.Kat Krokisi
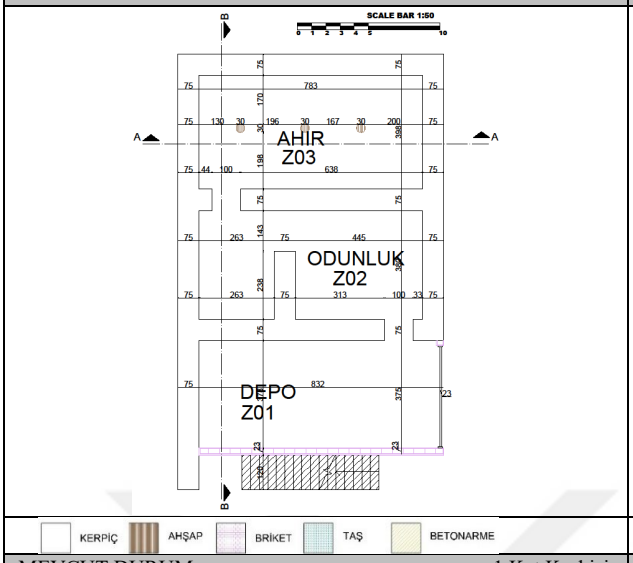		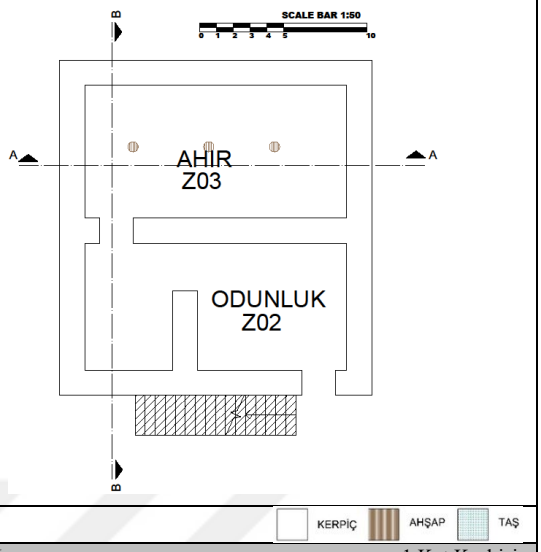	
MEVCUT DURUM	1.Kat Krokisi	ÖZGÜN	1.Kat Krokisi
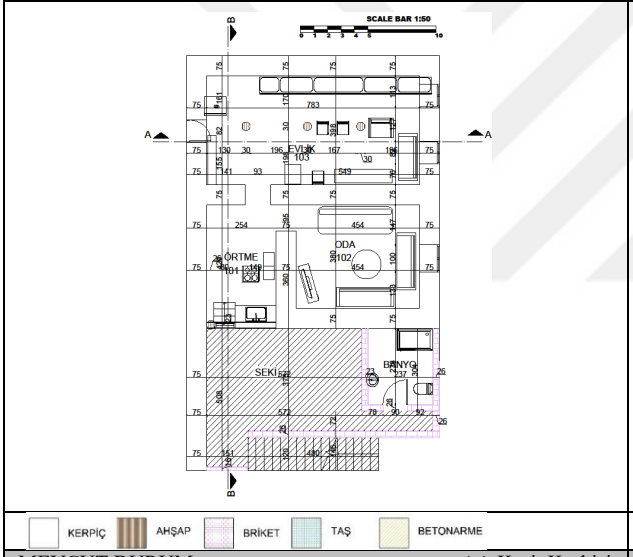		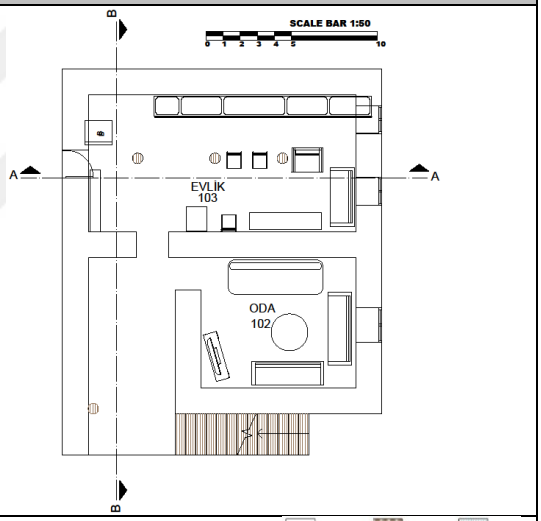	
MEVCUT DURUM	AA Kesit Krokisi	ÖZGÜN	AA Kesit Krokisi
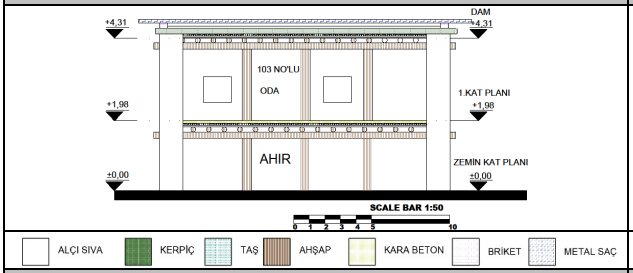		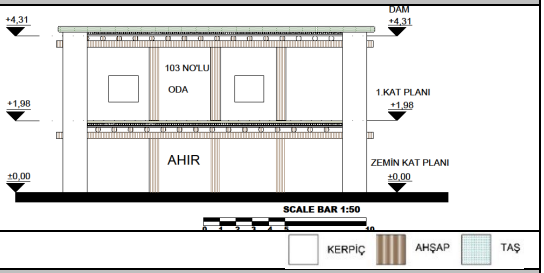	
MEVCUT DURUM	BB Kesit Krokisi	ÖZGÜN	BB Kesit Krokisi
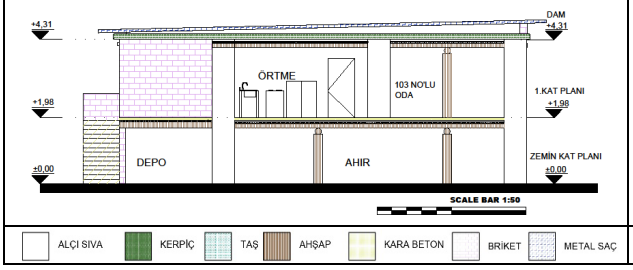		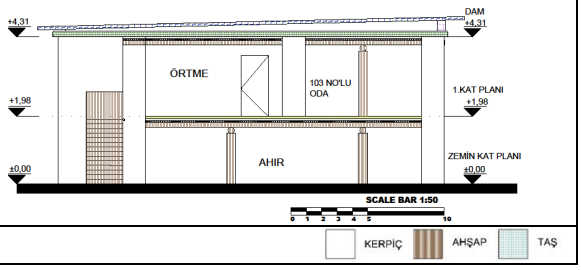	

Tablo 4.26. 82 No.lu Yapı Görünüşler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 82	GÖRÜNÜŞLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Güney Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Güney Cephe Krokisi
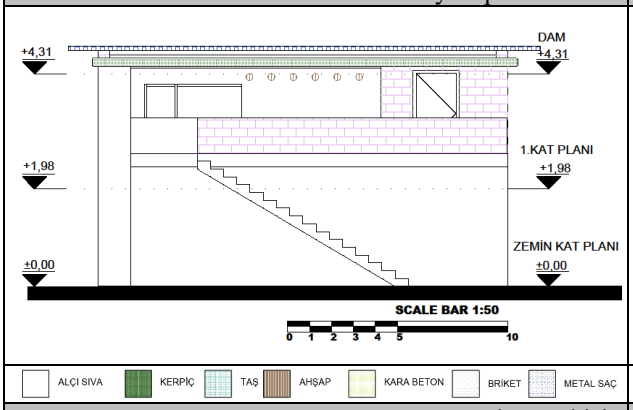		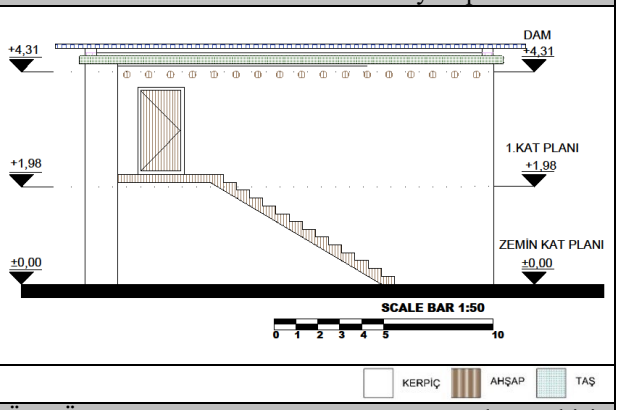	
MEVCUT DURUM	Kuzey Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Kuzey Cephe Krokisi
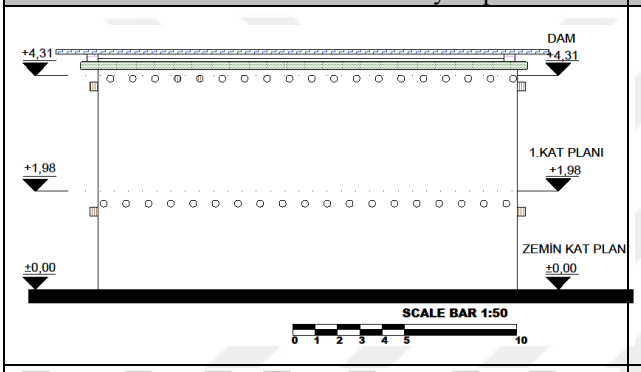		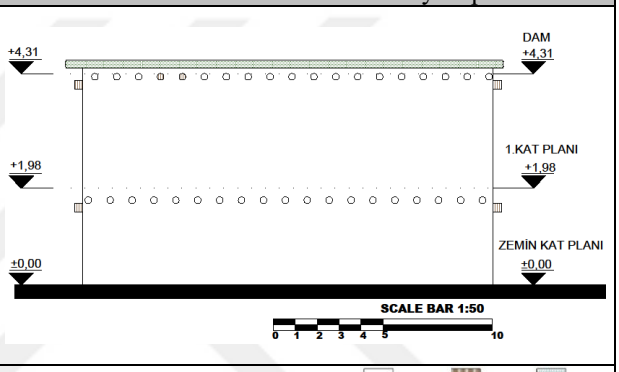	
MEVCUT DURUM	Batı Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Batı Cephe Krokisi
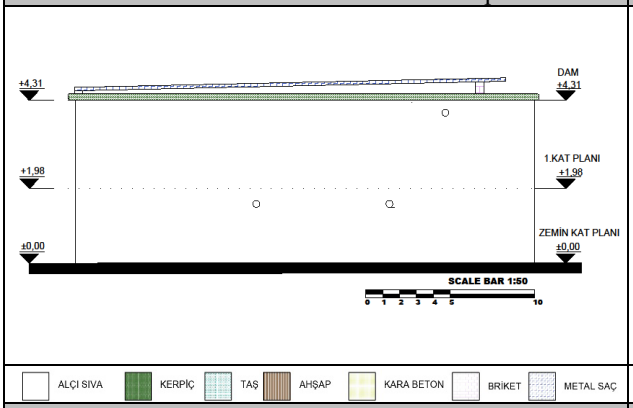		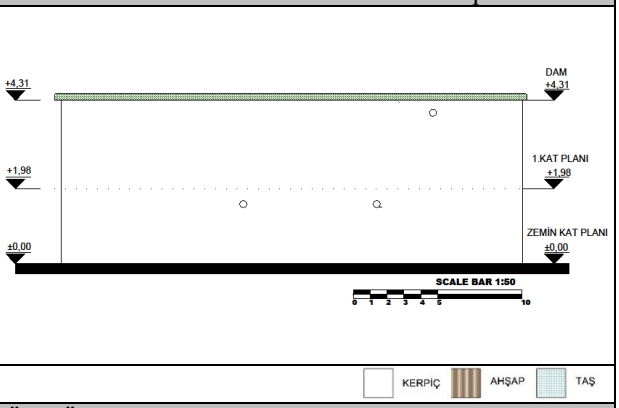	
MEVCUT DURUM	Doğu Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Doğu Cephe Krokisi
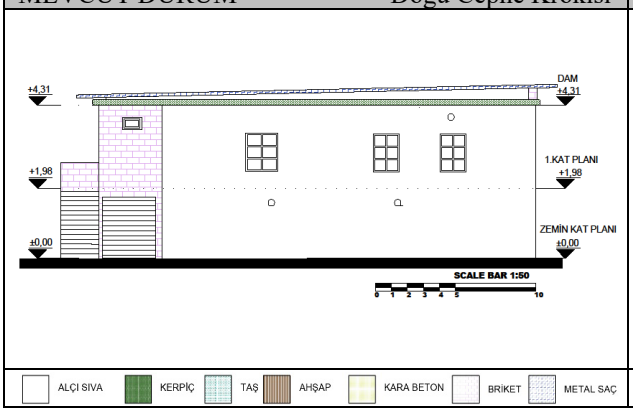		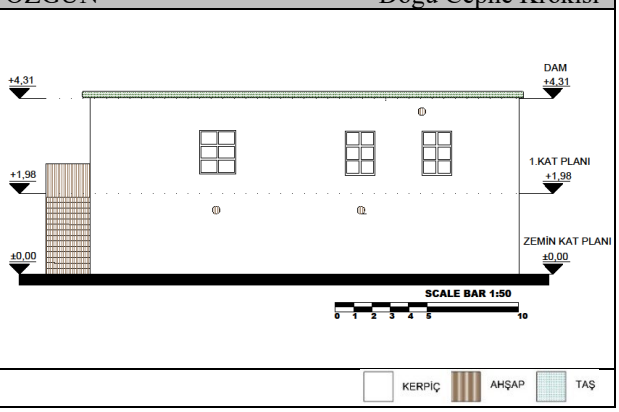	

4.1.9. 77 No.lu Yapı

77 No.lu yapı 2 katlı olup, kerpiçten inşa edilmiştir. Yapı girişi güneyden alınmış, kuzey cephesi sağır bırakılmıştır, Yapının doğu tarafında küçük bir bahçesi bulunmaktadır. Yaşama alanına tek kollu merdivenle çıkılmaktadır (Şekil 4.52). Merdiven birinci katta örtmeye bağlanmıştır. Örtmeden 2 adet evlik ve 2 adet odaya geçiş sağlanmıştır. Evlik, ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde oluşturulmuştur. Yapının cephe boşlukları 80*120 cm olup tek tip bir pencere sistemi görülmüştür.

Şekil 4.52. 77 No.lu Yapı

Özgün tasarımında zemin kat ahır ve odunluk, birinci kat ise yaşama alanı olarak inşa edilmiştir. Mevcut durumda aktif bir kullanım olmadığı için yapının işlev şeması büyük oranda değişmeden kalabilmiştir. Bölgedeki diğer yapıların mimarisine göre bazı farklılıklar göstermiştir. Zemin Katta Z01 mekânı ile kapalı bir örtme oluşturulup diğer mahallere geçiş sağlanmıştır. Z05 No.lu bakkal, Z04 No.lu samanlık, Z03 No.lu ahır, Z02 No.lu depo mahalleri bulunmaktadır (Şekil 4.53). 1. Katta ise odalara geçişi sağlayan kapalı 101 No.lu örtme (Şekil 4.54), 104, 105 No.lu 2 evlik (Şekil 4.55) ve 102, 103 No.lu 2 oda bulunmaktadır (Şekil 4.56).

Şekil 4.53. Z01 , Z05 ve Z04

Şekil 4.54. Örtme

Şekil 4.55. 105 ve 104 No.lu Evlikler

Şekil 4.56. 102 ve 103 No.lu Odalar

Özgün kullanıma ek olarak örtme bölümünün sonundaki koridordan bir kapı açılmış, burada oluşturulan teras ve merdivenle yapının bahçesine ulaşım sağlanmıştır. Teras üzerine briketle küçük bir hela yerleştirilmiştir. Merdivenin altında zemin katta oluşan mekân briketle örülerek kümes bölümü oluşturulmuştur (Şekil 4.57).

Şekil 4.57. Teras ve Kümes

Konut yığma yapı tekniğine sahiptir. Duvarlarda yapının su ile temasını azaltmak için 3 sıra yığma taş üzeri kerpiç tuğla kullanılmıştır. Ahşap dikmeler konuttaki tüm ahşap elemanlar gibi kavak ağacından üretilmiştir (Şekil 4.58). Kerpiç tuğla üzeri çamur sıvalıdır, üzeri kireç badanalıdır. Zeminlerde kara beton kullanılmıştır. Tavan malzemeleri özgün kullanımdaki gibi olup ahşap kirişler görülmektedir.

Şekil 4.58. Ahşap Dikme-Kiriş

Çatının özgün yapım tekniği ahşap kiriş üzerine, kamışlar ile bir katman oluşturulmuş, üzeri toprak damlıdır. Mevcut durumunda yalıtımı sağlamak ve yağmurdan korunmak amacıyla üzeri ise trapez sac ile kapatılmıştır.

Tablo 4.27. 77 No.lu Yapı Bilgi Formu

<table>
<tr><td colspan="2">KAPI NO: 77</td><td colspan="2">TESPİT TARİHİ: 25/10/2020</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPI BİLGİLERİ</td></tr>
<tr><td colspan="4">İLİ: KAHRAMANMARAŞ</td></tr>
<tr><td colspan="4">İLÇESİ: PAZARCIK</td></tr>
<tr><td colspan="4">ADRESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ</td></tr>
<tr><td colspan="4">TESCİL DURUMU: YOK</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPIM YILI : 1950-1980 ARASI</td></tr>
<tr><td colspan="4">MÜLKİYET DURUMU: MİRAS</td></tr>
<tr><td colspan="4">KULLANIM DURUMU: KULLANILMIYOR</td></tr>
<tr><td colspan="4">İŞLEV: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="4">KAT SAYISI: 2 KATLI</td></tr>
<tr><td colspan="4">ZEMİN KAT KULLANIMI: DEPO, AHIR,BAKKAL</td></tr>
<tr><td colspan="4">ZEMİN KAT PLAN TİPİ: 3 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="4">1.KAT KULLANIMI: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="4">1.KAT PLAN TİPİ: 4 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPI MALZEMESİ: KERPİÇ VE BETONARME EK</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPIM TEKNİĞİ: YIĞMA</td></tr>
<tr><td colspan="4">ÇATI SİSTEMİ: TOPRAK DAM</td></tr>
<tr><td colspan="4">ÇATI MALZEMESİ: TOPRAK DAM VE SAÇ</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPI GİRİŞ YÖNÜ: BAHÇEDEN</td></tr>
<tr><td rowspan="3">ISLAK HACİM KONUMU</td><td>BANYO</td><td colspan="2">DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>WC</td><td colspan="2">DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>MUTFAK</td><td colspan="2">-</td></tr>
<tr><td rowspan="5">TESİSAT BİLGİLERİ</td><td colspan="2">SU TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ELEKTRİK TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">KANALİZASYON</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ISITMA</td><td>YOK</td></tr>
<tr><td colspan="2">TELEFON HATTI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="4">ÖZGÜNLÜK DURUMU : İYİ</td></tr>
<tr><td colspan="4">BİTİŞİK NİZAMDA BAĞLANTILI YAPILAR: SOKAK,YAPI</td></tr>
<tr><td colspan="4"> </td></tr>
</table>

VAZİYET PLANI (DETAY)

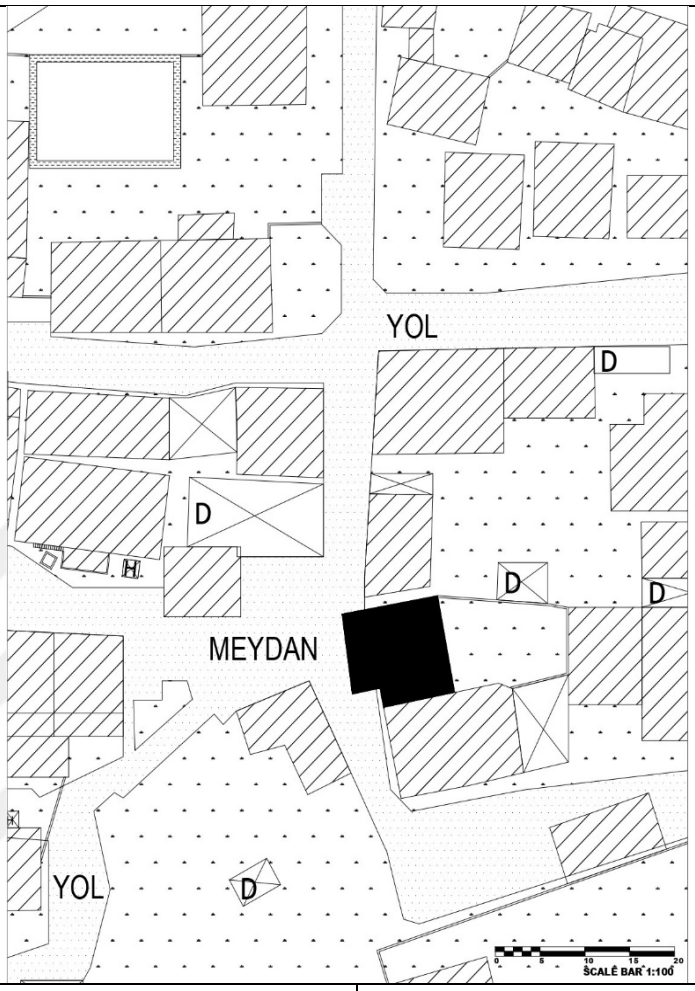

Tablo 4.28. 77 No.lu Yapı Plan ve Kesitler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 77	PLANLAR-KESİTLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020

MEVCUT DURUM — Zemin.Kat Krokisi

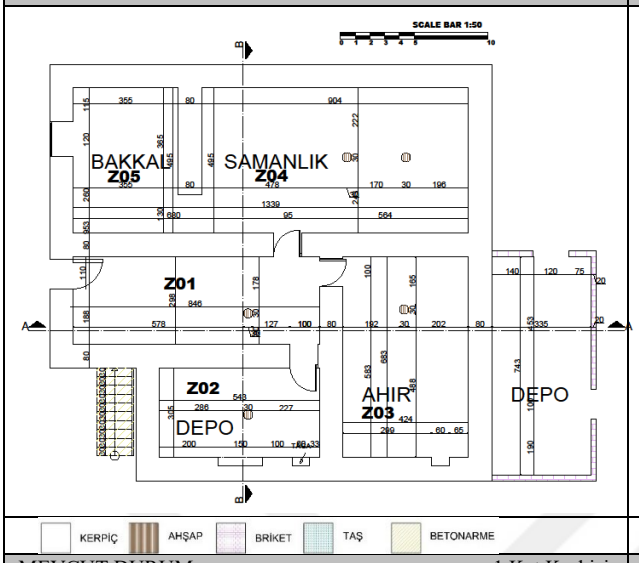

KERPİÇ AHŞAP BRİKET TAŞ BETONARME

ÖZGÜN — Zemin.Kat Krokisi

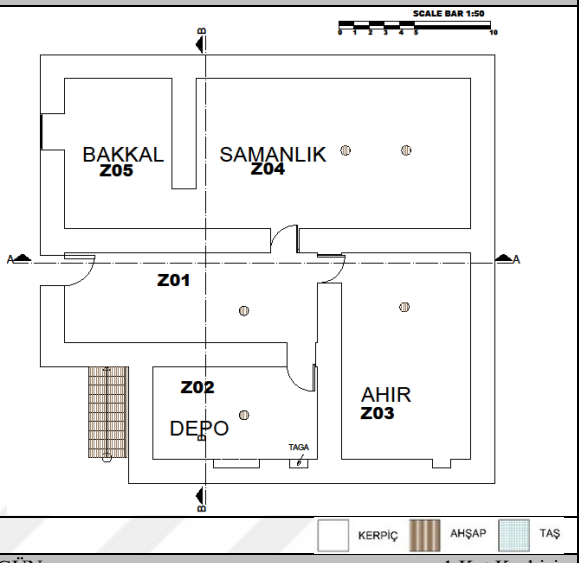

KERPİÇ AHŞAP TAŞ

MEVCUT DURUM — 1.Kat Krokisi

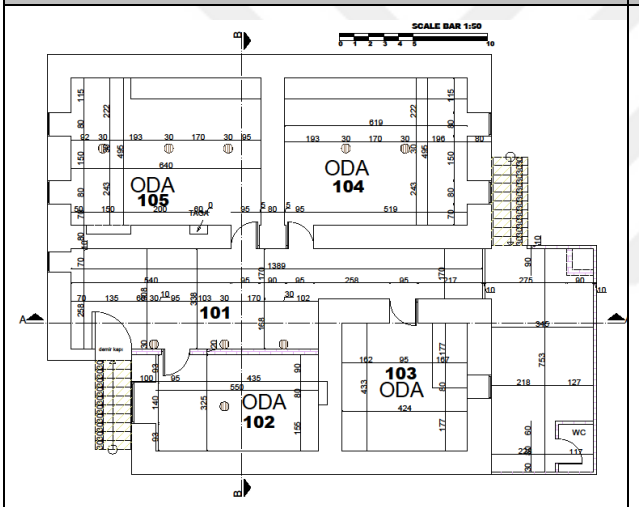

KERPİÇ AHŞAP BRİKET TAŞ BETONARME

ÖZGÜN — 1.Kat Krokisi

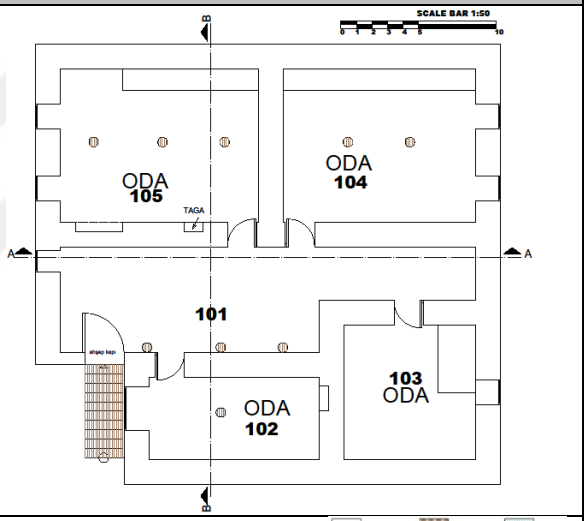

KERPİÇ AHŞAP TAŞ

MEVCUT DURUM — AA Kesit Krokisi

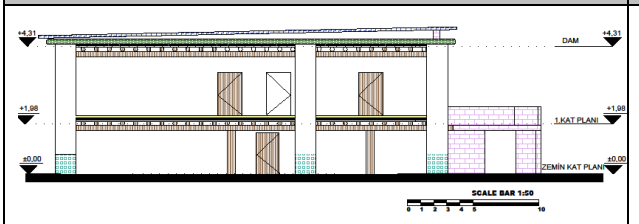

ALÇI SIVA KERPİÇ TAŞ AHŞAP KARA BETON BRİKET METAL SAÇ

ÖZGÜN — AA Kesit Krokisi

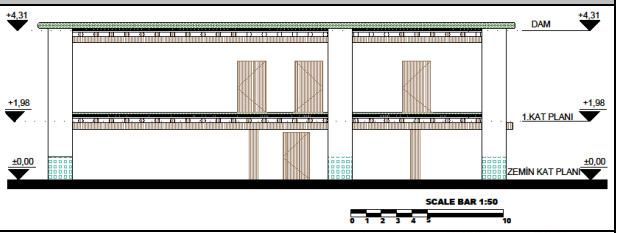

KERPİÇ AHŞAP TAŞ

MEVCUT DURUM — BB Kesit Krokisi

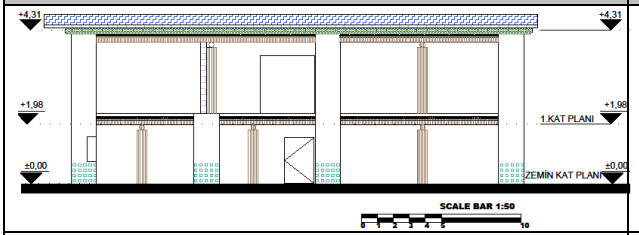

ALÇI SIVA KERPİÇ TAŞ AHŞAP KARA BETON BRİKET METAL SAÇ

ÖZGÜN — BB Kesit Krokisi

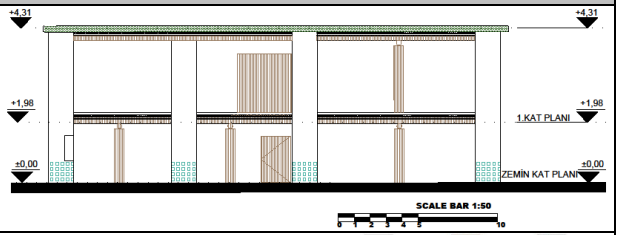

KERPİÇ AHŞAP TAŞ

Tablo 4.29: 77 No.lu Yapı Görünüşler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 77	GÖRÜNÜŞLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Güney Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Güney Cephe Krokisi
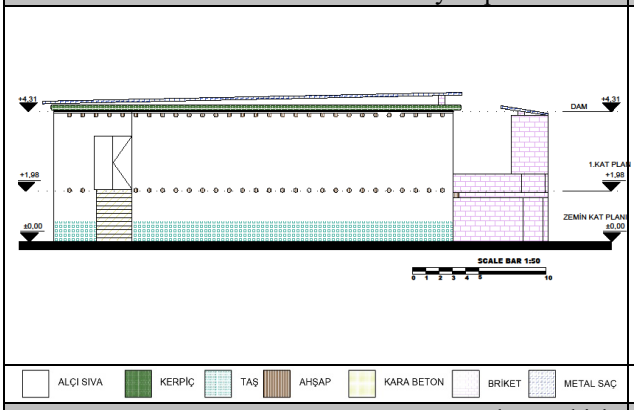		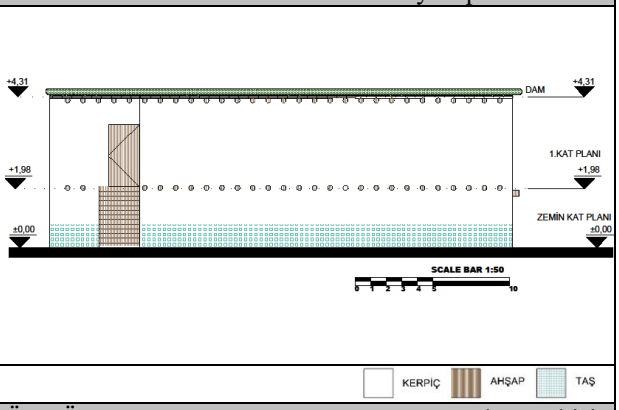	
MEVCUT DURUM	Kuzey Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Kuzey Cephe Krokisi
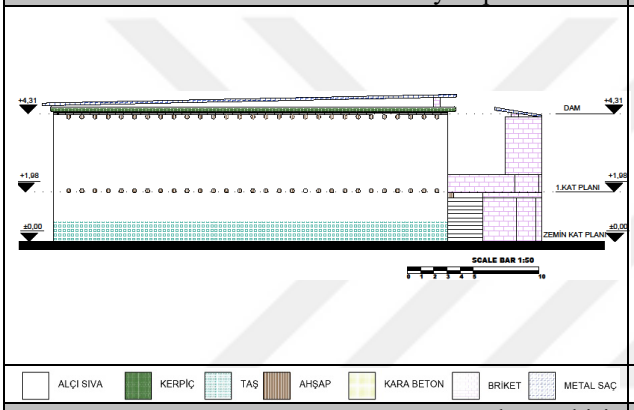		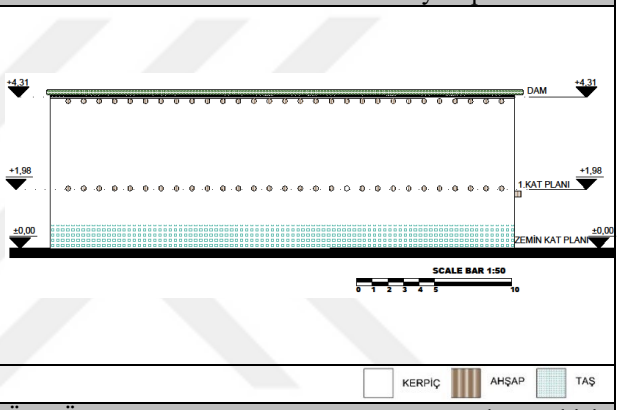	
MEVCUT DURUM	Batı Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Batı Cephe Krokisi
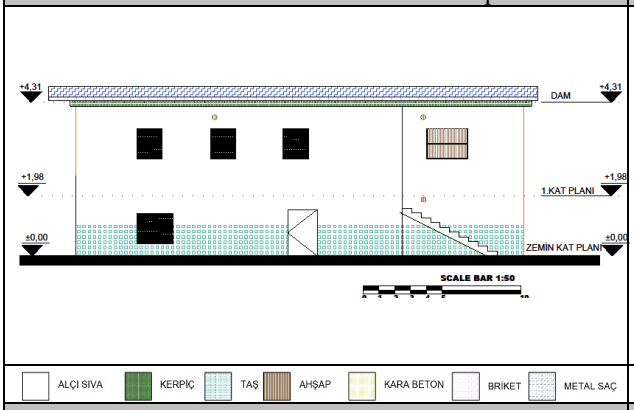		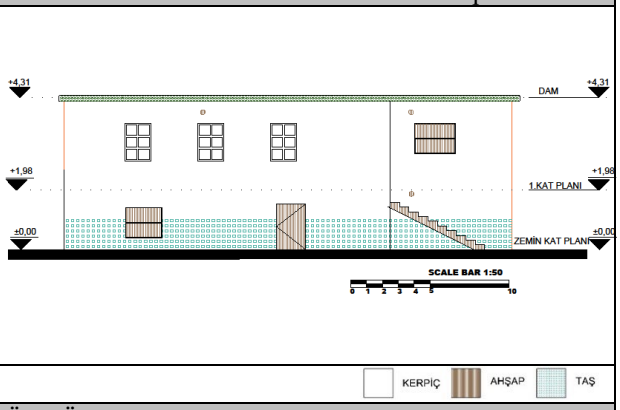	
MEVCUT DURUM	Doğu Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Doğu Cephe Krokisi
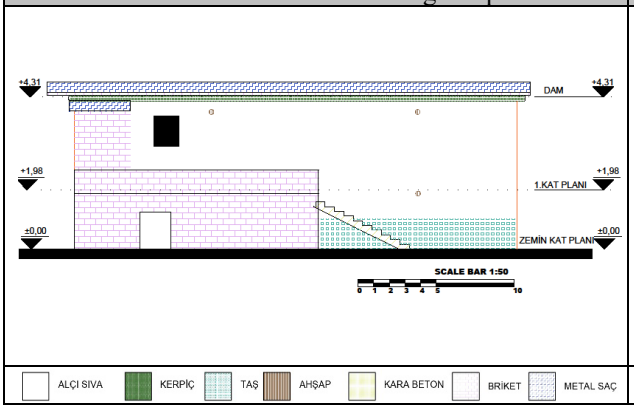		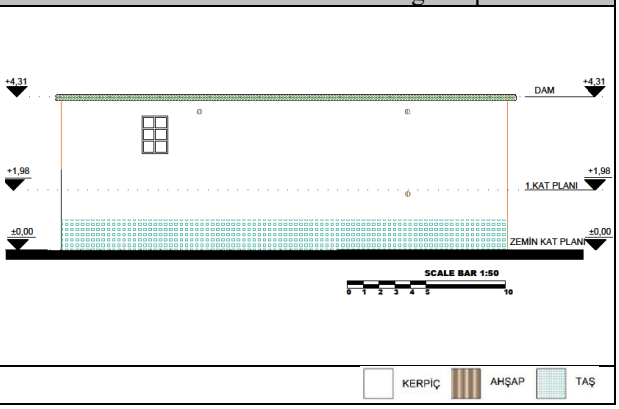	

4.1.10. 79 No.lu Yapı

79 No.lu yapı düz bir alan üzerinde 2 katlı olup, kerpiçten inşa edilmiştir. Yapı girişi güneyden alınmış, kuzey cephesi 77 No.lu yapı ile bitişik yapılmıştır. Doğu yönünde küçük bir bahçesi bulunmaktadır. Zemin katta ahır ve odunluk, 1. katta ise örtme, evlik ve oda bulunmaktadır. 1. kata tek kollu merdivenle çıkılmaktadır(Şekil 4.59).

Şekil 4.59. 79 No.lu Yapı

Özgün tasarımında zemin kat ahır ve odunluk, birinci kat ise yaşama alanı olarak inşa edilmiştir. Mevcut durumda ise; zemin kat işlevini sürdürmüş ve ahır olarak kullanılmaya devam etmiştir (Şekil 4.60). Birinci kata çıkan ahşap merdiven zamanla işlevini kaybetmiş ve yıkılarak, betonarme olarak yeniden inşa edilmiştir. 79 No.lu yapıda 1. Kattaki mekânsal kurgu özgün kullanımdaki gibi kullanılmaya devam etmiştir. 102 No.lu oda oturma alanı, 103 No.lu oda evlik olarak kullanılmaya devam etmiştir. (Şekil 4.61).

Şekil 4.60. Ahır ve Depo

Şekil 4.61. 102 Oturma Alanı ve 103 Evlik

Konut yığma yapı tekniğine sahiptir. Duvarlarda yapının su ile temasını azaltmak için 3 sıra yığma taş üzeri kerpiç tuğla kullanılmıştır. Ahşap dikmeler konuttaki tüm ahşap elemanlar gibi kavak ağacından üretilmiştir. Kerpiç tuğla üzeri çamur sıvalıdır, üzeri kireç badanalıdır. Zeminlerde kara beton kullanılmıştır. Tavan malzemeleri özgün halindeki gibi bırakılmıştır (Şekil 4.62). Zemin katta briket ile örülmüş banyo eklentisi oluşturulmuştur, bunun yanı sıra doğu cephe de yıkılan duvar tadilat edilip briket ile tekrar örülmüştür.

Şekil 4.62. Tavan

Çatının özgün yapım tekniği ahşap kiriş üzerine, kamışlar ile bir katman oluşturulmuş, üzeri toprak damlıdır. Mevcut durumunda yalıtımı sağlamak için çatı naylon bir tabaka ile örtülmüştür. Sonradan oluşturulan banyo bölümünün üzeri ise trapez sac ile kapatılmıştır.

Tablo 4.30. 79 No.lu Yapı Bilgi Formu

KAPI NO: 79	TESPİT TARİHİ: 25/10/2020		
YAPI BİLGİLERİ			
İLİ: KAHRAMANMARAŞ			
İLÇESİ: PAZARCIK			
ADRESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ			
TESCİL DURUMU: YOK			
YAPIM YILI : 1950-1980 ARASI			
MÜLKİYET DURUMU: MİRAS			
KULLANIM DURUMU: SÜREKLİ KULLANIM			
İŞLEV: KONUT			
KAT SAYISI: 2 KATLI			
ZEMİN KAT KULLANIMI: DEPO VE AHIR			
ZEMİN KAT PLAN TİPİ: 2 MEKANLI			
1.KAT KULLANIMI: KONUT			
1.KAT PLAN TİPİ: 2 MEKANLI			
YAPI MALZEMESİ: KERPİÇ VE BETONARME EK			
YAPIM TEKNİĞİ: YIĞMA			
ÇATI SİSTEMİ: TOPRAK DAM			
ÇATI MALZEMESİ: TOPRAK DAM			
YAPI GİRİŞ YÖNÜ: BAHÇEDEN			
ISLAK HACİM KONUMU	BANYO	DIŞARIDAN	
	WC	DIŞARIDAN	
	MUTFAK	EVLİK	
TESİSAT BİLGİLERİ	SU TESİSATI		VAR
	ELEKTRİK TESİSATI		VAR
	KANALİZASYON		VAR
	ISITMA		YOK
	TELEFON HATTI		VAR
ÖZGÜNLÜK DURUMU : ÇOK KÖTÜ			
BİTİŞİK NİZAMDA BAĞLANTILI YAPILAR: SOKAK,YAPI			

VAZİYET PLANI (DETAY)

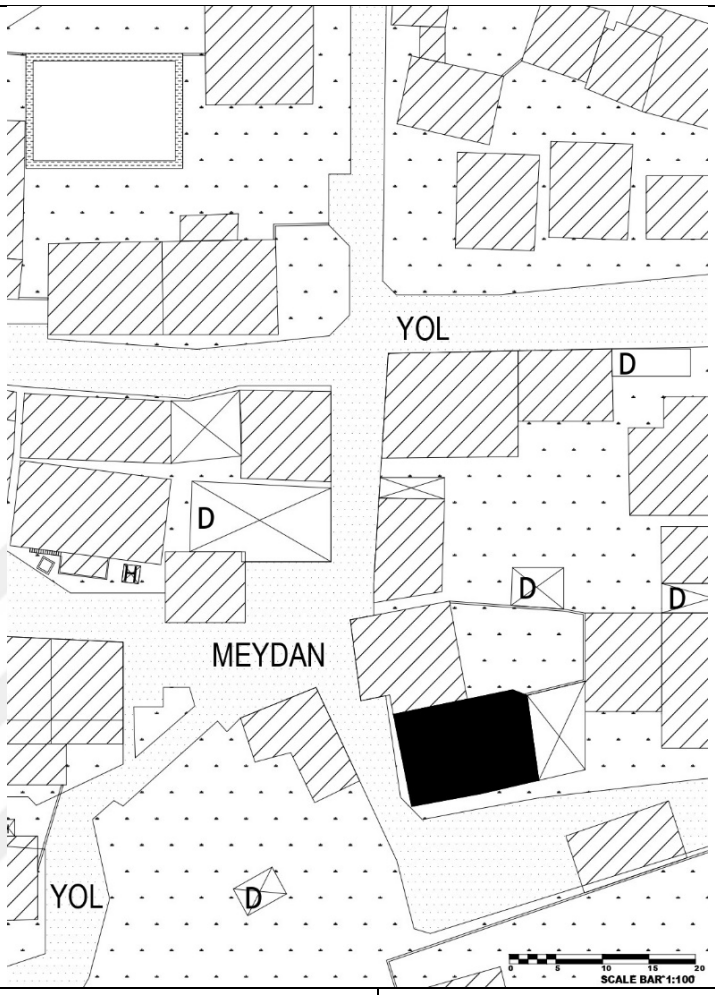

Tablo 4.31. 79 No.lu Yapı Plan ve Kesitler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 79	PLANLAR-KESİTLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Zemin.Kat Krokisi	ÖZGÜN	Zemin.Kat Krokisi

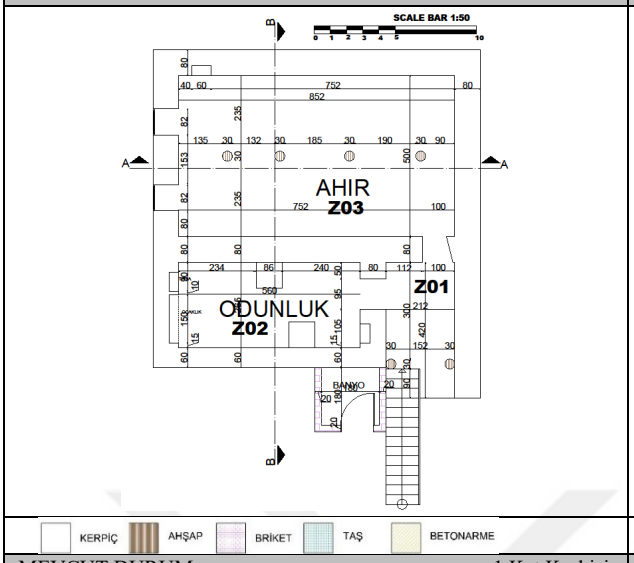

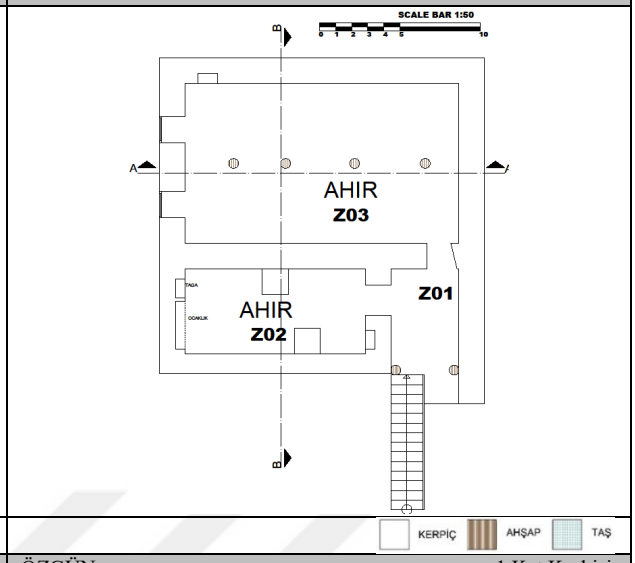

MEVCUT DURUM	1.Kat Krokisi	ÖZGÜN	1.Kat Krokisi

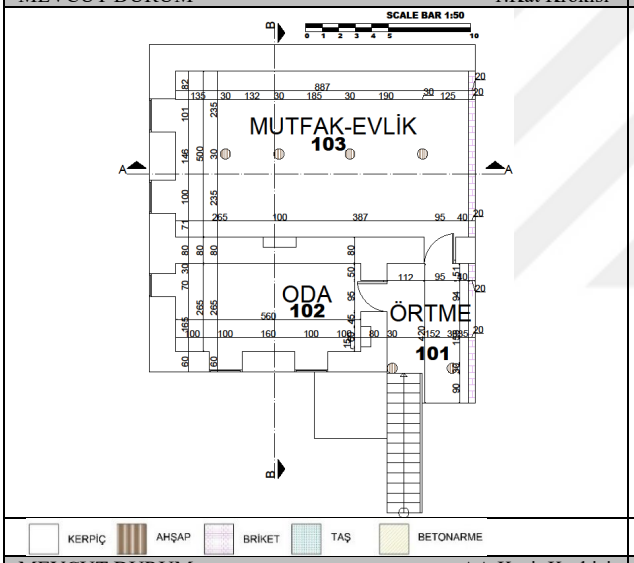

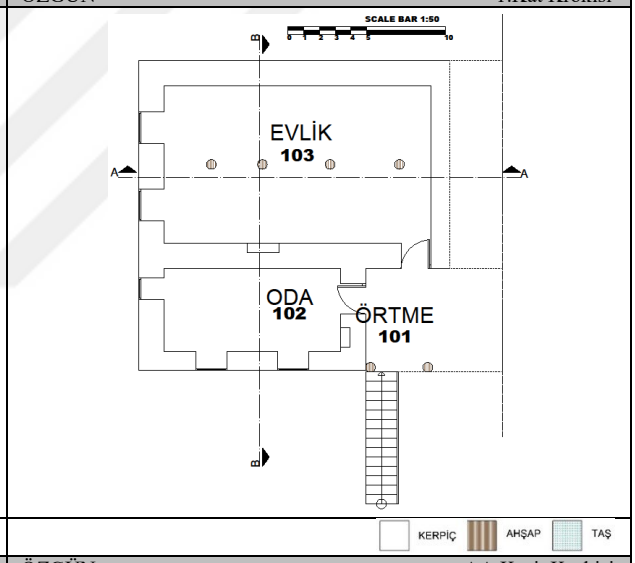

MEVCUT DURUM	AA Kesit Krokisi	ÖZGÜN	AA Kesit Krokisi

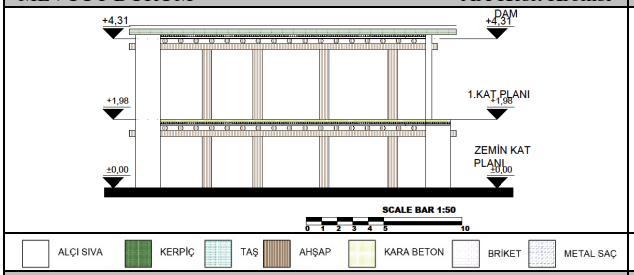

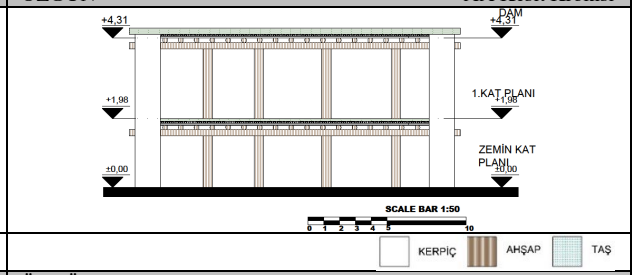

MEVCUT DURUM	BB Kesit Krokisi	ÖZGÜN	BB Kesit Krokisi

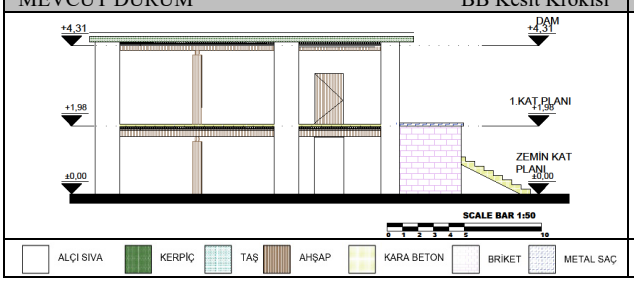

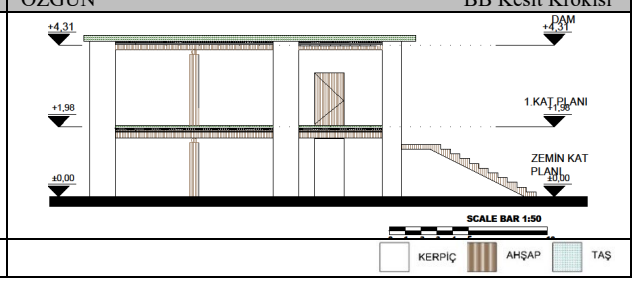

Tablo 4.32. 79 No.lu Yapı Görünüşler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 79	GÖRÜNÜŞLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020

MEVCUT DURUM — Güney Cephe Krokisi

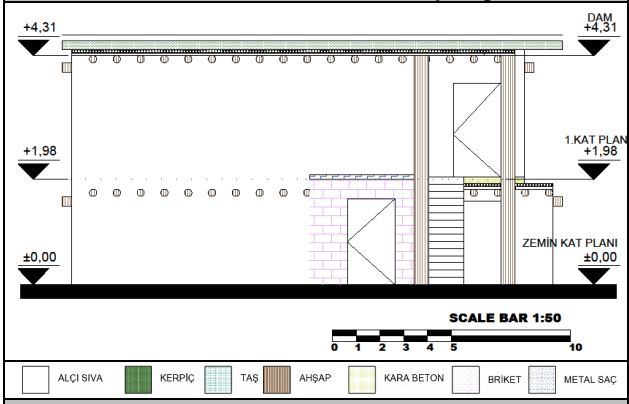

ÖZGÜN — Güney Cephe Krokisi

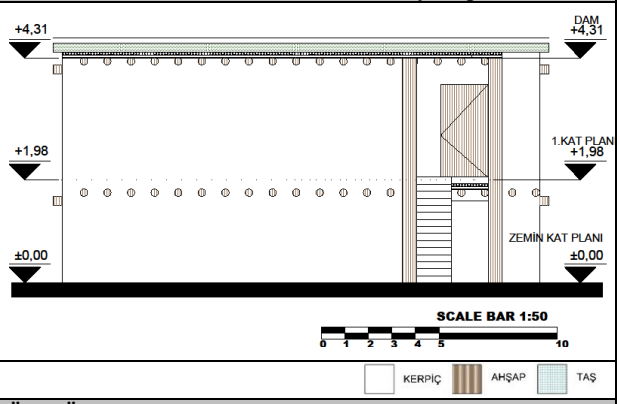

MEVCUT DURUM — Kuzey Cephe Krokisi

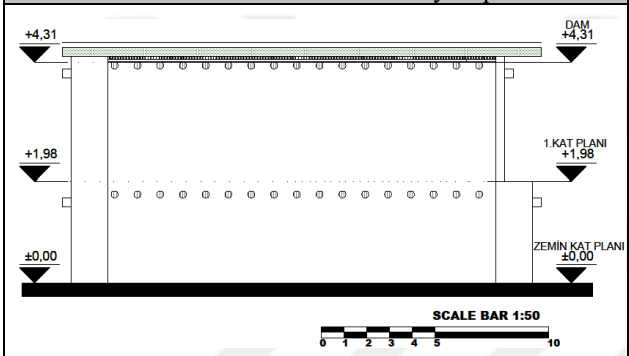

ÖZGÜN — Kuzey Cephe Krokisi

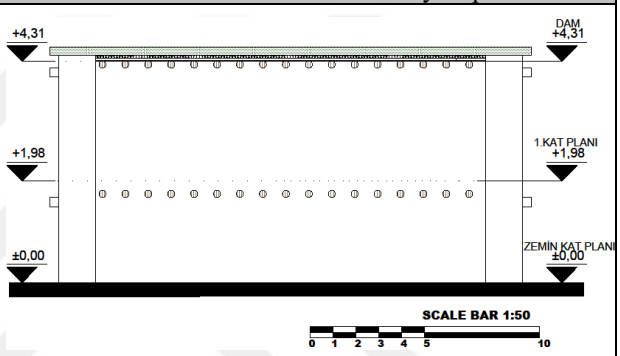

MEVCUT DURUM — Batı Cephe Krokisi

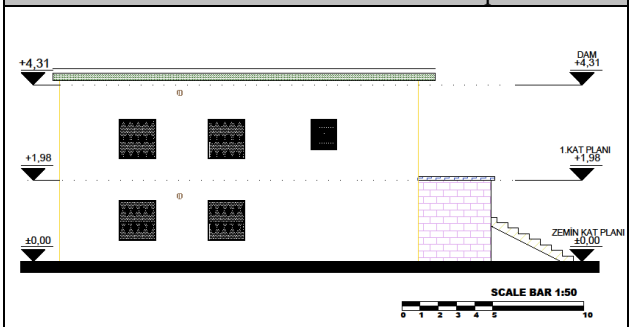

ÖZGÜN — Batı Cephe Krokisi

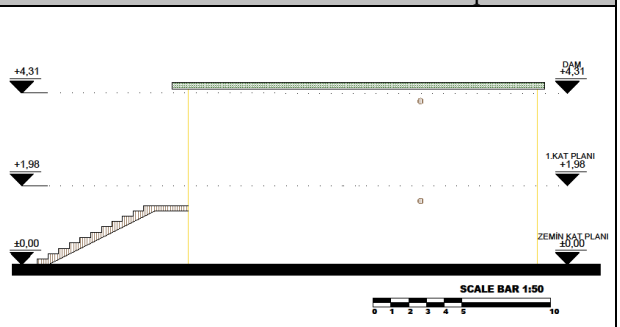

MEVCUT DURUM — Doğu Cephe Krokisi

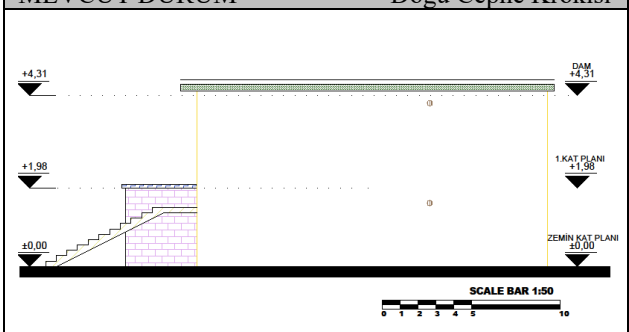

ÖZGÜN — Doğu Cephe Krokisi

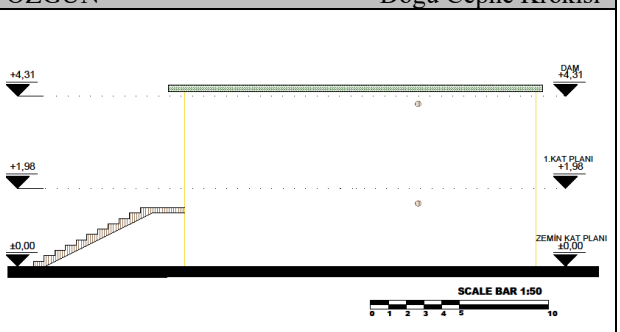

4.1.11. 91 No.lu yapı

91 No.lu yapı düz bir alan üzerine 2 katlı olarak kerpiçten inşa edilmiştir. Yapı girişi güneyden alınmış, zemin katı bitişik nizamlı olarak güney cephesi hariç sağır bırakılmıştır. Yaşama alanına tek kollu merdivenle çıkılmaktadır(Şekil 4.63). Merdiven birinci katta sekiye açılmaktadır. Seki'den örtmeye geçilmekte, örtme evlik ve odalar arasında, geçiş ve toplanma alanı olarak kullanılmaktadır. 91 No.lu konutta 1 adet oda 1 adet evlik bulunmaktadır.

Şekil 4.63. 91 No.lu Yapı

Özgün tasarımında zemin kat ahır ve odunluk, birinci kat ise yaşama alanı olarak inşa edilmiştir. Mevcut durumda ise; zemin kat depo ve odunluk olarak kullanılmıştır (Şekil 4.64). Birinci kata betonarme merdivenle çıkılmıştır. Merdiven yapıya sonradan ilave edilen betonarme karkas sistem ile inşa edilmiş sekiye çıkmaktadır. Seki örtmeye açılmaktadır. Örtme bölümü demir doğrama ile kapatılmıştır (Şekil 4.65). Özgün kullanımda örtme olarak kullanılan bölümün bir kısmı günümüzde duvar ile bölünerek mutfağa dönüştürülmüştür. 102 No.lu evlik yatak odası ve yüklük, 103 No.lu oda ise oturma odası olarak kullanılmıştır (Şekil 4.66).

Şekil 4.64. Zemin Kat Depo ve Odunluk

Şekil 4.65. Seki ve Örtme

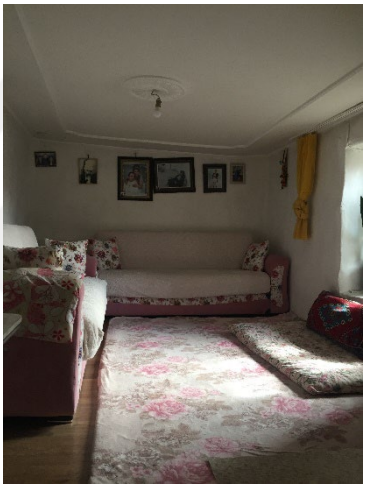

Şekil 4.66. 102 No.lu Evlik ve 103 No.lu Oda

Konut yığma yapı tekniğine sahiptir. Duvarlarda yapının su ile temasını azaltmak için 3 sıra yığma taş üzeri kerpiç tuğla kullanılmıştır. Ahşap dikmeler konuttaki tüm ahşap elemanlar gibi kavak ağacından üretilmiştir(Şekil 4.67). Kerpiç tuğla üzeri çamur sıvalıdır, üzeri kireç badanalıdır. Zeminlerde kara beton üzerine ahşap kaplama yapılmıştır. Tavan malzemeleri odalarda değişiklik göstermektir (Şekil 4.68). Zemin katta geleneksel tavan detayları korunmuşken, birinci katta yatak odası ve örtme bölümünde plastik lambri kullanılmış, oturma odası tavanı ise alçıpan levhalar ile yeniden yapılmıştır. Yapının süreç içinde, ihtiyaçları karşılayamaması üzerine, kullanım işlevleri değişirken güncel kullanımda tadilat edilen yerlerin, beton ve briket gibi çağdaş malzemelerle onarıldığı gözlenmiştir. Zemin katta briket ile tandır bölümü yapılmıştır. Yapıya sonradan betonarme taşıyıcılarla ile ilave edilen seki bölümünün altında ise banyo ve kiler mahalleri oluşturulmuştur.

Şekil 4.67. Ahşap Dikme ve Kirişler

Şekil 4.68. Tavan Farklılıkları

Çatının özgün yapım tekniği ahşap kiriş üzerine, kamışlar ile bir katman oluşturulmuş, üzeri toprak damlıdır. Mevcut durumunda çatıda yalıtımı sağlamak için toprak dam üzerine birkaç sıra briket tuğla örülmüş ve üzeri ise trapez sac ile kapatılmıştır.

Tablo 4.33. 91 No.lu Yapı Bilgi Formu

<table>
<tr><td colspan="2">KAPI NO: 91</td><td colspan="3">TESPİT TARİHİ: 25/10/2020</td></tr>
<tr><td colspan="5">YAPI BİLGİLERİ</td></tr>
<tr><td colspan="5">İLİ: KAHRAMANMARAŞ</td></tr>
<tr><td colspan="5">İLÇESİ: PAZARCIK</td></tr>
<tr><td colspan="5">ADRESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ</td></tr>
<tr><td colspan="5">TESCİL DURUMU: YOK</td></tr>
<tr><td colspan="5">YAPIM YILI : 1950-1980 ARASI</td></tr>
<tr><td colspan="5">MÜLKİYET DURUMU: MİRAS</td></tr>
<tr><td colspan="5">KULLANIM DURUMU: SÜREKLİ KULLANIM</td></tr>
<tr><td colspan="5">İŞLEV: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="5">KAT SAYISI: 2 KATLI</td></tr>
<tr><td colspan="5">ZEMİN KAT KULLANIMI: DEPO VE AHIR</td></tr>
<tr><td colspan="5">ZEMİN KAT PLAN TİPİ: 3 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="5">1.KAT KULLANIMI: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="5">1.KAT PLAN TİPİ: 3 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="5">YAPI MALZEMESİ: KERPİÇ VE BETONARME EK</td></tr>
<tr><td colspan="5">YAPIM TEKNİĞİ: YIĞMA</td></tr>
<tr><td colspan="5">ÇATI SİSTEMİ: TOPRAK DAM</td></tr>
<tr><td colspan="5">ÇATI MALZEMESİ: TOPRAK DAM VE SAÇ</td></tr>
<tr><td colspan="5">YAPI GİRİŞ YÖNÜ: BAHÇEDEN</td></tr>
<tr><td rowspan="3">ISLAK HACİM KONUMU</td><td>BANYO</td><td colspan="3">DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>WC</td><td colspan="3">DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>MUTFAK</td><td colspan="3">ODADAN</td></tr>
<tr><td rowspan="5">TESİSAT BİLGİLERİ</td><td colspan="2">SU TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ELEKTRİK TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">KANALİZASYON</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ISITMA</td><td>YOK</td></tr>
<tr><td colspan="2">TELEFON HATTI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="5">ÖZGÜNLÜK DURUMU : KÖTÜ</td></tr>
<tr><td colspan="5">BİTİŞİK NİZAMDA BAĞLANTILI YAPILAR: SOKAK,YAPI</td></tr>
<tr><td colspan="5"> 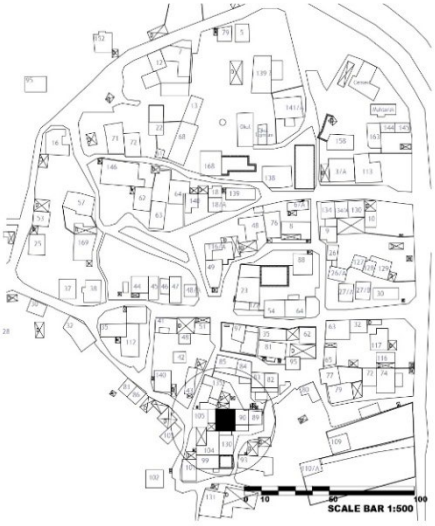
</td></tr>
</table>

VAZİYET PLANI (DETAY)

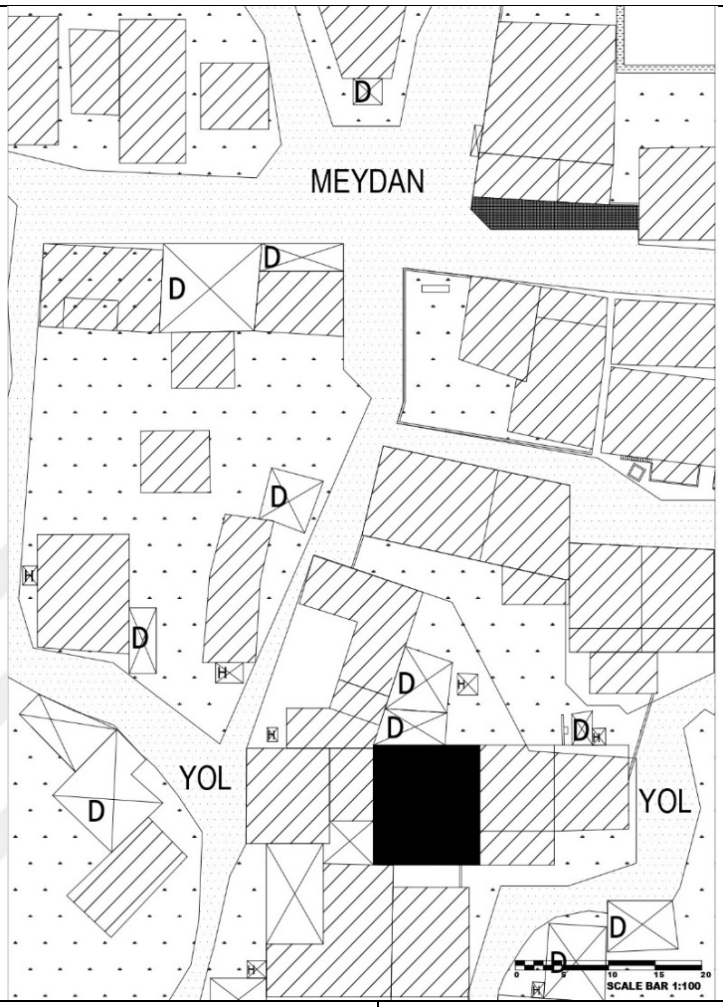

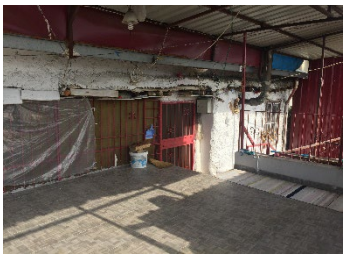

Tablo 4.34. 91 No.lu Yapı Plan ve Kesitler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 91	PLANLAR-KESİTLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Zemin.Kat Krokisi	ÖZGÜN	Zemin.Kat Krokisi
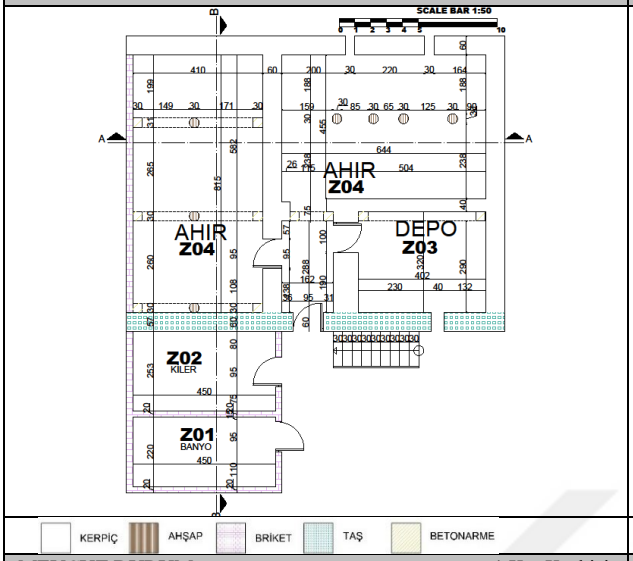		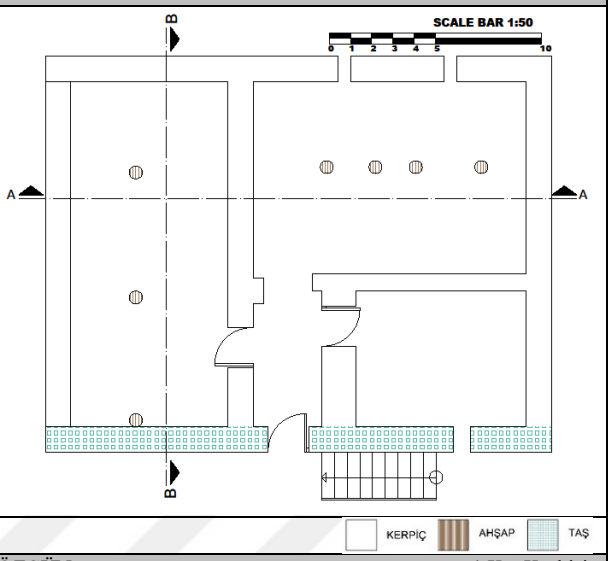	
MEVCUT DURUM	1.Kat Krokisi	ÖZGÜN	1.Kat Krokisi
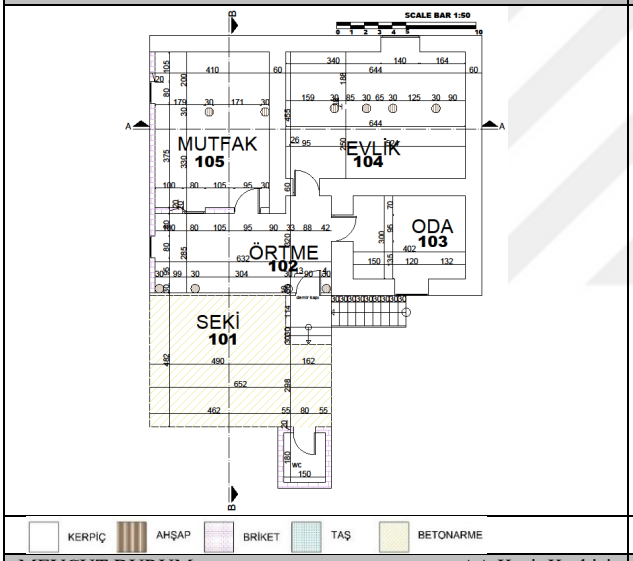		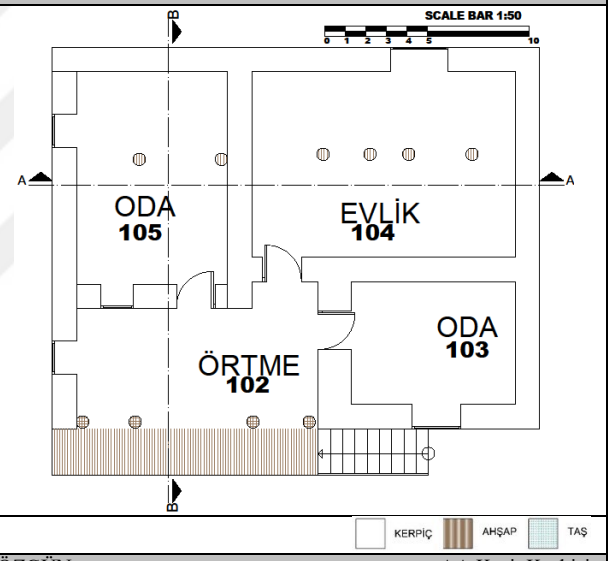	
MEVCUT DURUM	AA Kesit Krokisi	ÖZGÜN	AA Kesit Krokisi
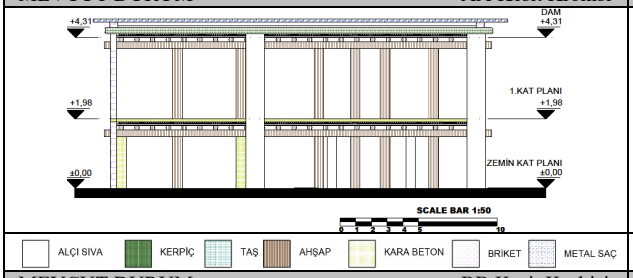		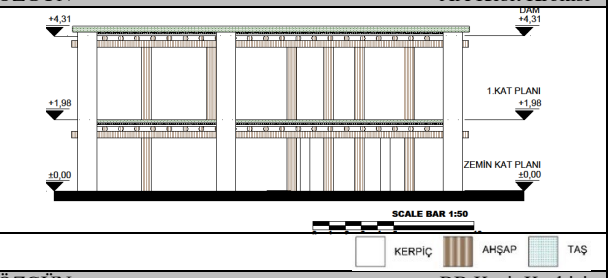	
MEVCUT DURUM	BB Kesit Krokisi	ÖZGÜN	BB Kesit Krokisi
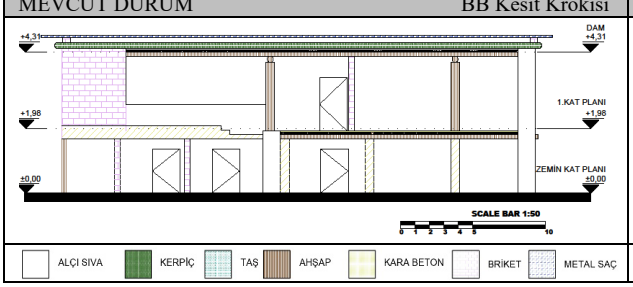		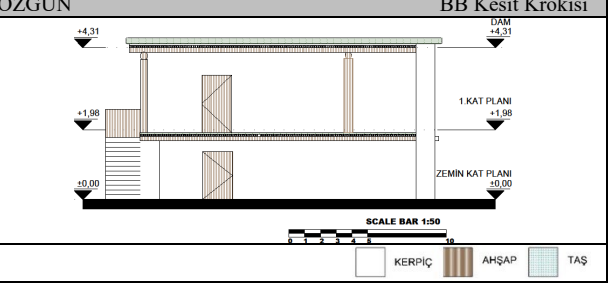	

Tablo 4.35. 91 No.lu Yapı Görünüşler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 91	GÖRÜNÜŞLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Güney Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Güney Cephe Krokisi
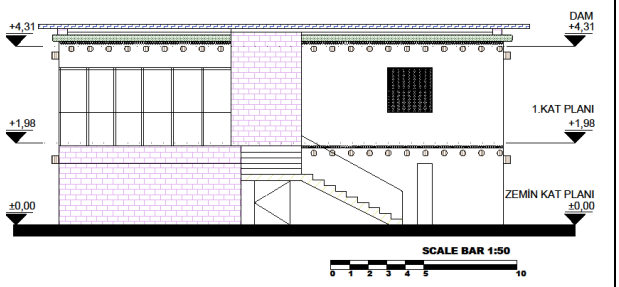		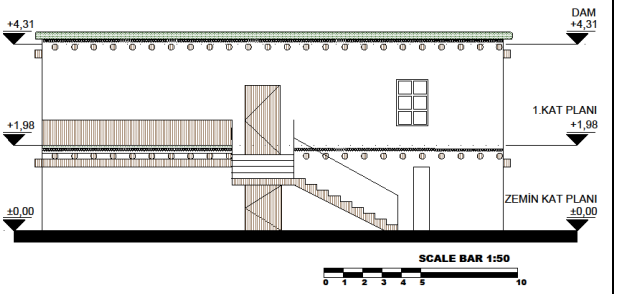	
MEVCUT DURUM	Kuzey Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Kuzey Cephe Krokisi
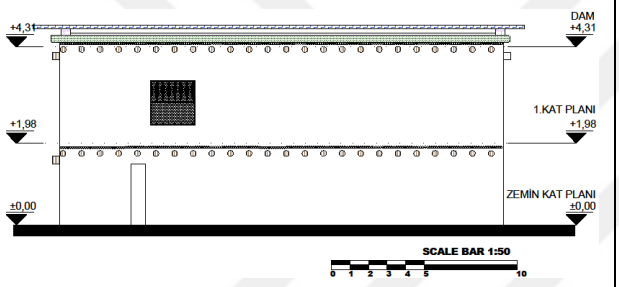		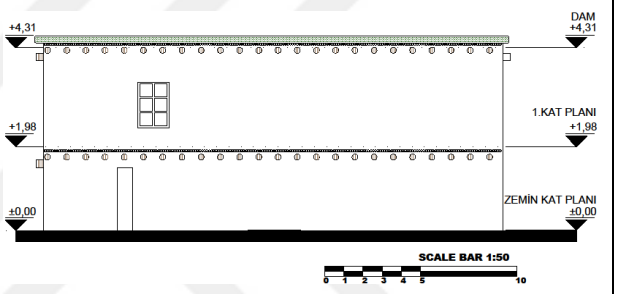	
MEVCUT DURUM	Batı Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Batı Cephe Krokisi
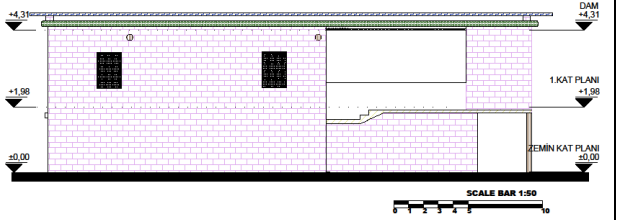		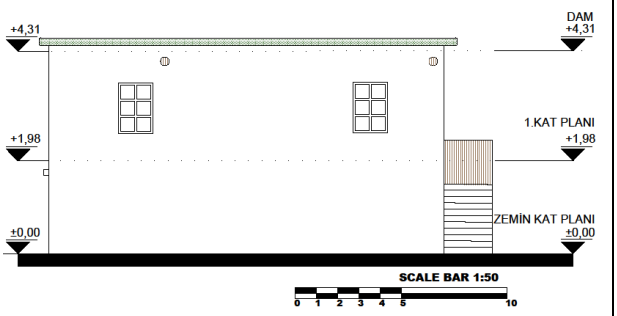	
MEVCUT DURUM	Doğu Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Doğu Cephe Krokisi
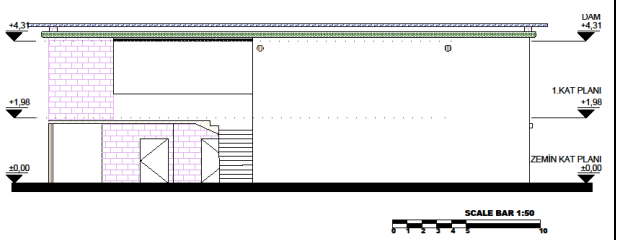		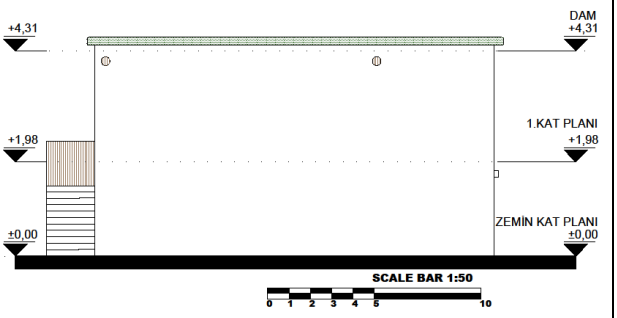	

4.1.12. 140 No.lu Yapı

140 No.lu yapı bölgenin geleneksel mimari anlayışı ile tasarlanmıştır. Düz bir alan üzerine oturan yapı 2 katlı olup, kerpiçten inşa edilmiştir. Yapının girişi güneyden alınmış, kuzey cephesi sağır bırakılmıştır (Şekil 4.69). Zemin katta ahır ve odunluk bölümleri, birinci katta yaşama alanları bulunmaktadır. Yaşama alanlarına çıkmak için tek kollu merdiven yapılmıştır. Birinci katta örtme, 1 adet evlik ve 1 adet oda bulunmaktadır. Yapının cephe boşlukları odanın kullanım durumu ve hacmine göre değişiklik göstermiştir.

Şekil 4.69. 140 No.lu Yapı

Özgün tasarımında zemin kat ahır ve odunluk, birinci kat ise yaşama alanı olarak inşa edilmiştir. Mevcut durumda ise; zemin kat depo, odunluk, mutfak ve oturma alanı olarak kullanılmış (Şekil 4.70) ve merdiveni takip eden hizada briket duvar ile yapı büyütülmüştür. Büyüyen bölüm zemin katta mutfak ve banyo olarak kullanılmış, üst katta oluşan yarı açık alan seki bölümünü oluşturmuştur (Şekil 4.71). Seki'nin devamında yaşam alanlarından bağımsız, briketlerle örülmüş tuvalet bulunmaktadır.

Şekil 4.70. Z03 Evlik

Şekil 4.71. Mutfak ve Banyo

1. katta sekiden örtme bölümüne geçilen geleneksel mekân kurgusu korunmuş, bununla birlikte mahallerin güncel işleyişleri duruma göre değişim göstermiştir. 102 No.lu mahal oda işlevini sürdürürken. 103 No.lu mahal 2'ye bölünmüş yatak odası ve oturma odası-yüklük olarak çok amaçlı olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.72). Özgün kullanımda örtme olarak kullanılan bölümün bir kısmı günümüzde erzakların konulması için kiler gibi kullanılmıştır.

Şekil 4.72. 103 No.lu Mahal

Konut yığma yapı tekniğine sahiptir. Duvarlarda yapının su ile temasını azaltmak için 3 sıra yığma taş üzeri kerpiç tuğla kullanılmıştır. Ahşap dikmeler konuttaki tüm ahşap elemanlar gibi kavak ağacından üretilmiştir. Kerpiç tuğla üzeri çamur sıvalıdır, üzeri kireç badanalıdır. Zeminlerde kara beton kullanılmıştır. Tavan malzemeleri tüm odalarda aynıdır. İçeriden ahşap kirişler görünmektedir. Mevcut durumunda çatıda yalıtımı sağlamak çatının bir kısmı naylon ile örtülmüş, bir kısmı ise trapez sac ile kapatılmıştır (Şekil 4.73). Yapının süreç içinde, ihtiyaçları karşılayamaması üzerine, kullanım işlevleri değişirken güncel kullanımda tadilat edilen yerlerin, beton ve briket gibi çağdaş malzemelerle onarıldığı gözlenmiştir.

Şekil 4.73. Çatı

Tablo 4.36. 140 No.lu Yapı Bilgi Formu

<table>
<tr><td colspan="2">KAPI NO: 140</td><td>TESPİT TARİHİ: 25/10/2020</td><td colspan="2">VAZİYET PLANI (DETAY)</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI BİLGİLERİ</td><td colspan="2" rowspan="20"> 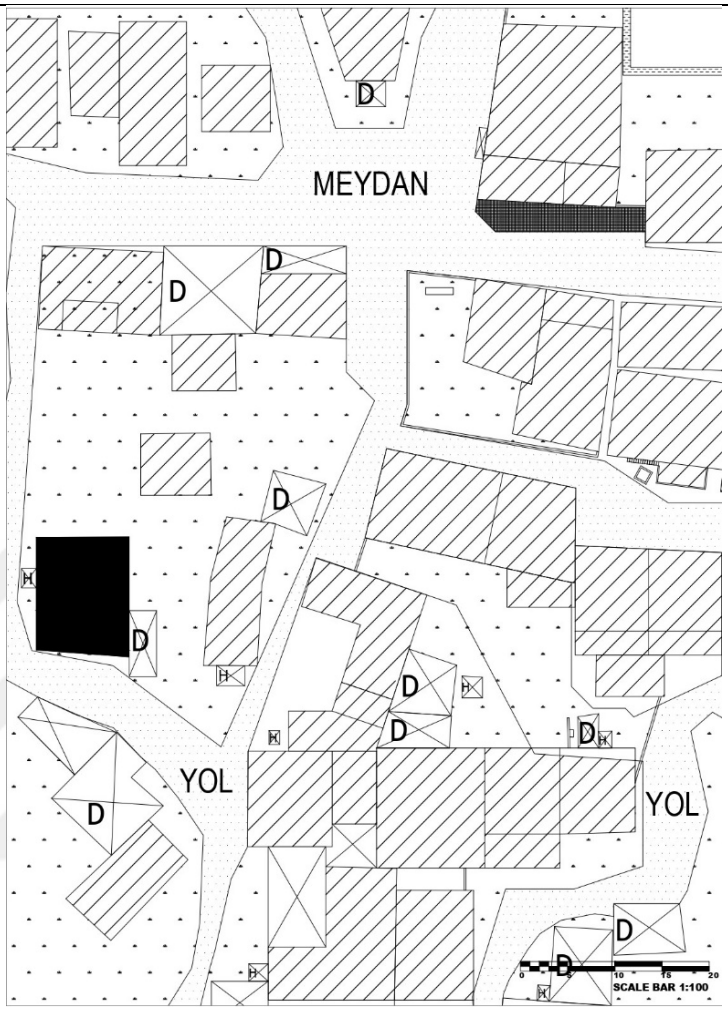
</td></tr>
<tr><td colspan="3">İLİ: KAHRAMANMARAŞ</td></tr>
<tr><td colspan="3">İLÇESİ: PAZARCIK</td></tr>
<tr><td colspan="3">ADRESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ</td></tr>
<tr><td colspan="3">TESCİL DURUMU: YOK</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPIM YILI : 1950-1980 ARASI</td></tr>
<tr><td colspan="3">MÜLKİYET DURUMU: MÜLKİYET SAHİBİ</td></tr>
<tr><td colspan="3">KULLANIM DURUMU: SÜREKLİ KULLANIM</td></tr>
<tr><td colspan="3">İŞLEV: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="3">KAT SAYISI: 2 KATLI</td></tr>
<tr><td colspan="3">ZEMİN KAT KULLANIMI: DEPO VE AHIR</td></tr>
<tr><td colspan="3">ZEMİN KAT PLAN TİPİ: 3 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="3">1.KAT KULLANIMI: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="3">1.KAT PLAN TİPİ: 3 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI MALZEMESİ: KERPİÇ VE BETONARME EK</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPIM TEKNİĞİ: YIĞMA</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÇATI SİSTEMİ: TOPRAK DAM</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÇATI MALZEMESİ: TOPRAK DAM VE SAÇ</td></tr>
<tr><td colspan="3">YAPI GİRİŞ YÖNÜ: SOKAKTAN</td></tr>
<tr><td rowspan="3">ISLAK HACİM KONUMU</td><td>BANYO</td><td>DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>WC</td><td>DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>MUTFAK</td><td>ÖRTMEDEN</td></tr>
<tr><td rowspan="5">TESİSAT BİLGİLERİ</td><td colspan="2">SU TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ELEKTRİK TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">KANALİZASYON</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ISITMA</td><td>YOK</td></tr>
<tr><td colspan="2">TELEFON HATTI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU : KÖTÜ</td><td rowspan="2"> </td><td rowspan="2"> </td></tr>
<tr><td colspan="3">BİTİŞİK NİZAMDA BAĞLANTILI YAPILAR: SOKAK,YAPI</td></tr>
<tr><td colspan="3" rowspan="2"> 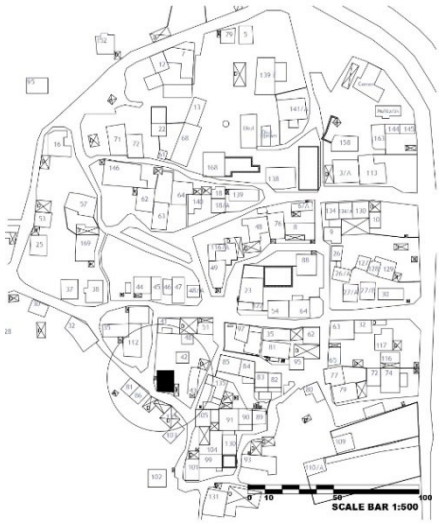
</td><td rowspan="2"> </td><td rowspan="2"> </td></tr>
<tr></tr>
</table>

Tablo 4.37. 140 No.lu Yapı Plan ve Kesitler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 140	PLANLAR-KESİTLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Zemin.Kat Krokisi	ÖZGÜN	Zemin.Kat Krokisi
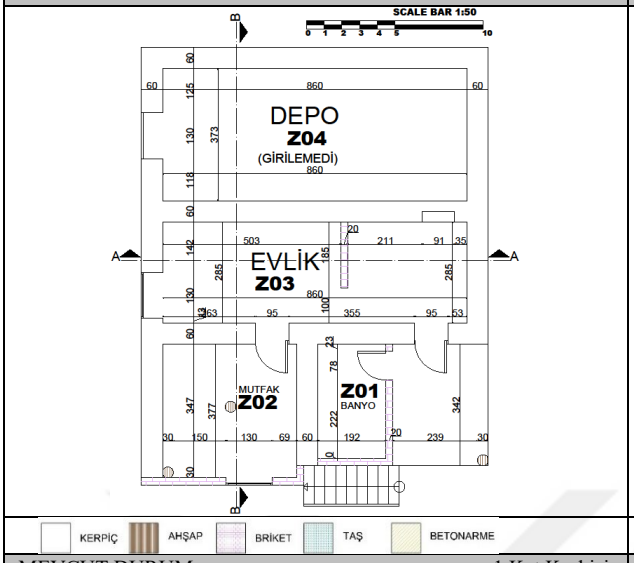		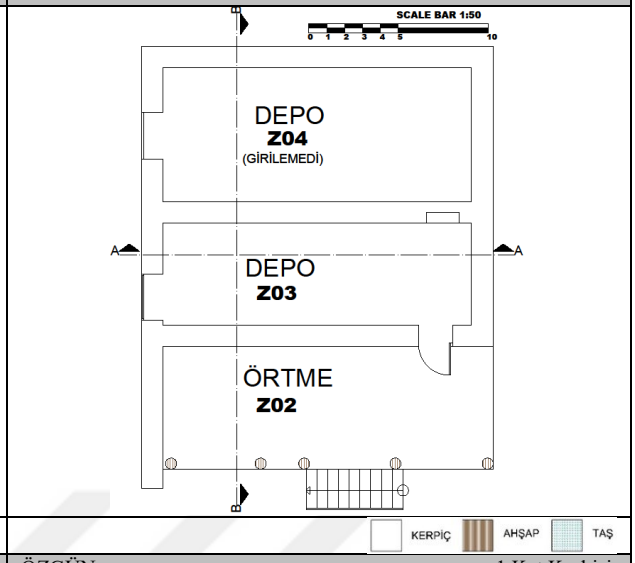	
MEVCUT DURUM	1.Kat Krokisi	ÖZGÜN	1.Kat Krokisi
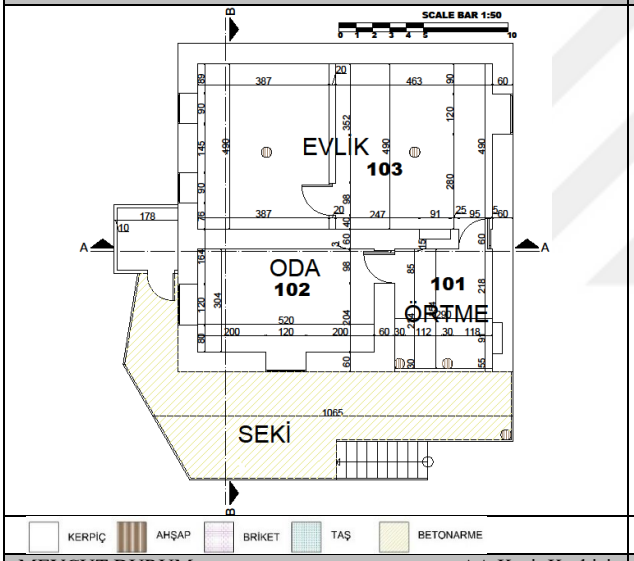		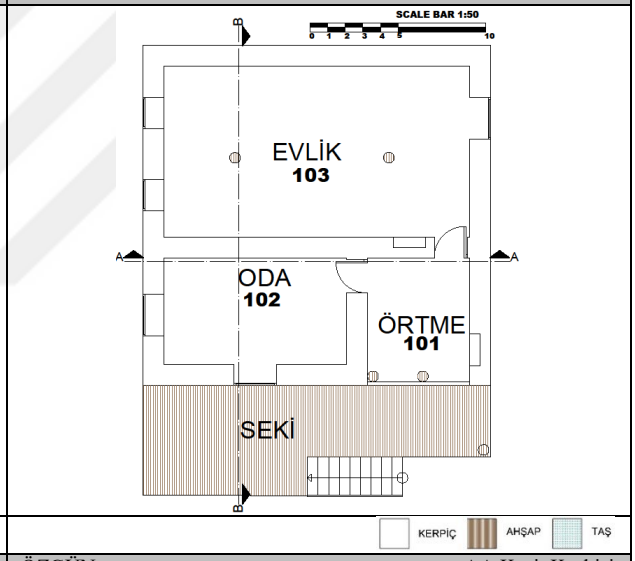	
MEVCUT DURUM	AA Kesit Krokisi	ÖZGÜN	AA Kesit Krokisi
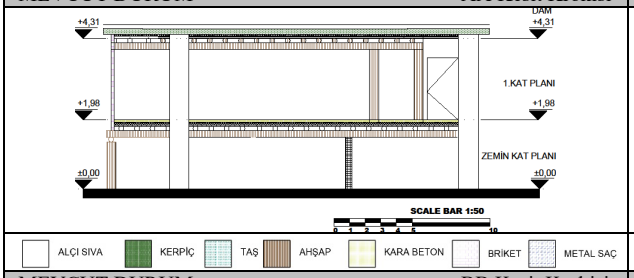		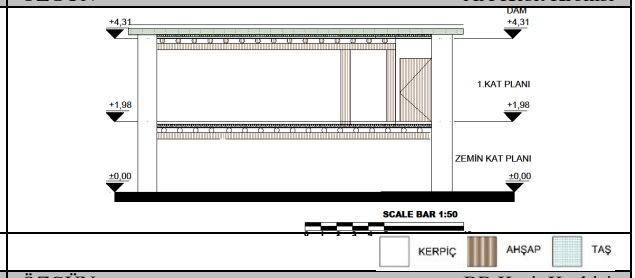	
MEVCUT DURUM	BB Kesit Krokisi	ÖZGÜN	BB Kesit Krokisi
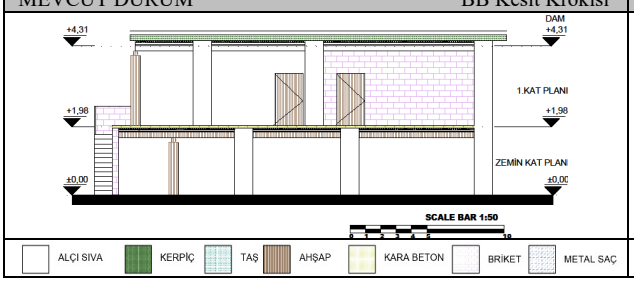		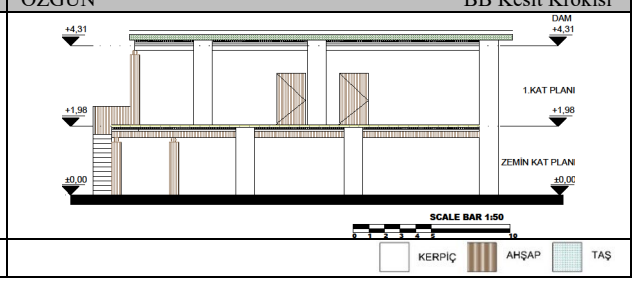	

Tablo 4.38. 140 No.lu Yapı Görünüşler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 140	GÖRÜNÜŞLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Güney Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Güney Cephe Krokisi
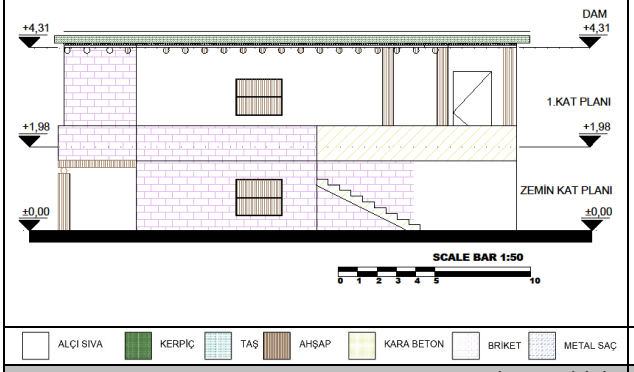		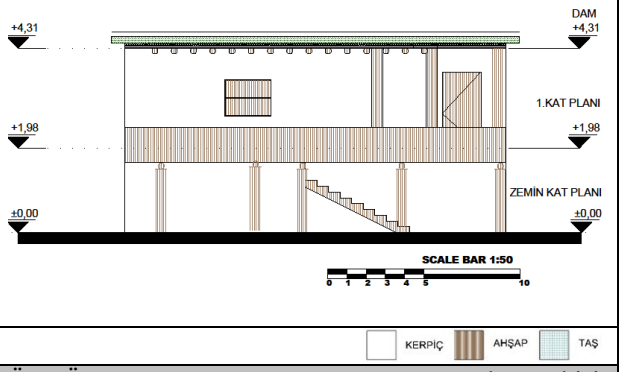	
MEVCUT DURUM	Kuzey Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Kuzey Cephe Krokisi
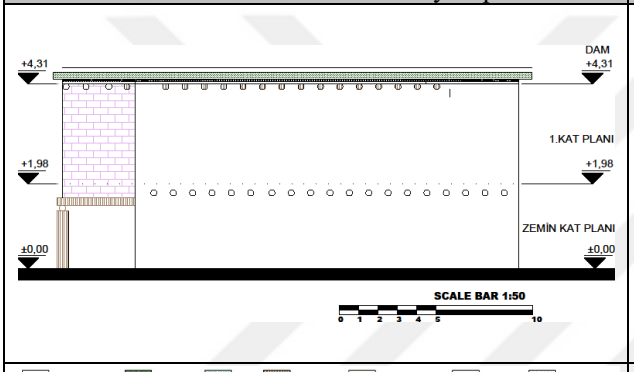		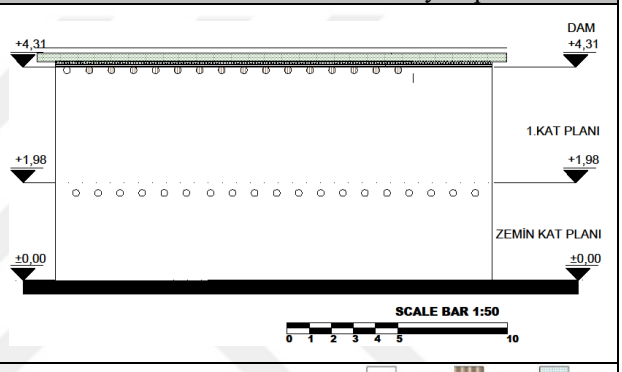	
MEVCUT DURUM	Batı Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Batı Cephe Krokisi
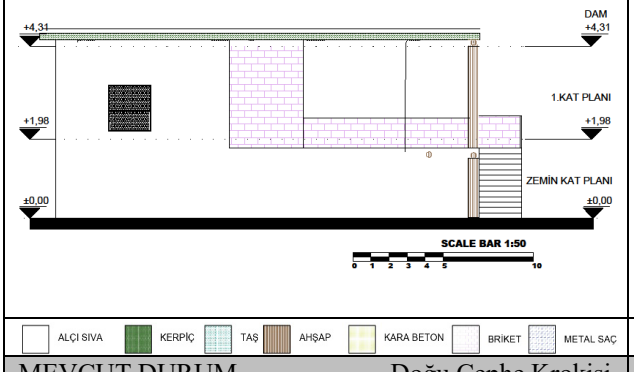		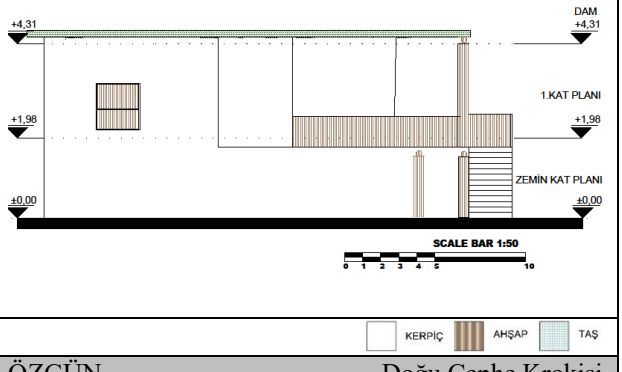	
MEVCUT DURUM	Doğu Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Doğu Cephe Krokisi
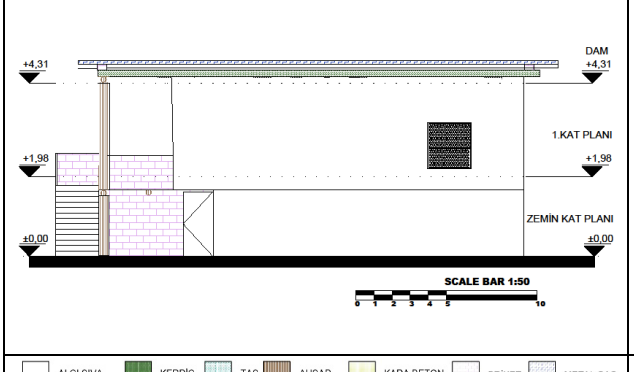		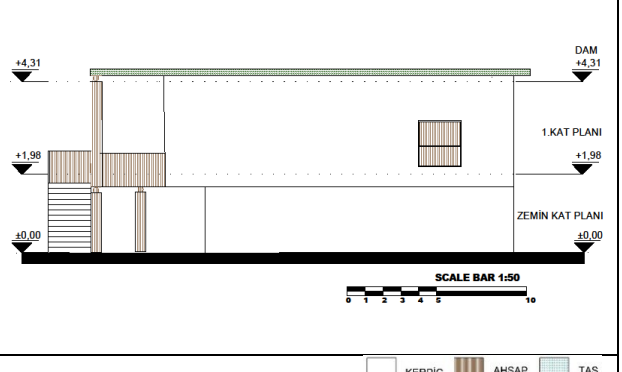	

4.1.13. 135 No.lu Yapı

135 No.lu yapı düz bir alan üzerine tek katlı olarak, kerpiçten inşa edilmiştir. Yapı girişi güneyden alınmış, kuzey cephesi sağır bırakılmıştır. Güney cephesinde girişi tanımlayan küçük bir bahçesi bulunmaktadır (Şekil 4.74). Bahçe kapısından sonra yarı açık örtme bölümüne geçilmiştir. Örtme evlik ve odalar arasında, geçiş ve toplanma alanı olarak kullanılmıştır (Şekil 4.75). Evlik bölümü ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde oluşturulmuştur. İnsanlar burada mutfak, yüklük, yatma, banyo gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. 135 No.lu konutta iki adet evlik yapılmıştır. Evlik dışında 2 adet daha oda ve 1 adet odunluk yapılmıştır. Yapının cephe boşlukları odanın kullanım durumu ve hacmine göre değişiklik göstermiştir.

Şekil 4.74. 135 No.lu Yapı

Şekil 4.75. Örtme

Özgün tasarımındaki evlik ve oda mahalleri büyük oranda işlevini korumuştur. Günümüz şartlarına göre odalardaki Z03 No.lu oda banyoya dönüştürülmüş, Z04 No.lu oda yüklük olarak

kullanılmaktadır. Z05 No.lu evlik oturma ve yatak odası olarak kullanılmaktadır. Z05 No.lu evlikten geçilen 105 No.lu mahal ise mutfak olarak dönüştürülmüştür (Şekil 4.76) (Şekil 4.77).

Şekil 4.76. Z03 No.lu Banyo ve Z04 No.lu Evlik

Şekil 4.77. Z05 No.lu Evlik ve Z02 No.lu Mutfak

Konut yığma yapı tekniğine sahiptir. Duvarlarda yapının su ile temasını azaltmak için 3 sıra yığma taş üzeri kerpiç tuğla kullanılmıştır. Ahşap dikmeler konuttaki tüm ahşap elemanlar gibi kavak ağacından üretilmiştir. Kerpiç tuğla üzeri çamur sıvalıdır, üzeri kireç badanalıdır. Zeminlerde kara beton kullanılmıştır. Çatının özgün yapım tekniği ahşap kiriş üzerine, kamışlar ile bir katman oluşturulmuş, üzeri toprak damlıdır. Tavan malzemeleri tüm odalarda aynıdır. İçeriden ahşap kirişler görünmektedir (Şekil 4.78). Mevcut durumunda çatıda yalıtımı sağlamak için toprak dam üzerine birkaç sıra briket tuğla örülmüş üzeri trapez sac ile kapatılmıştır.

Şekil 4.78. Tavan

Tablo 4.39. 135 No.lu Yapı Bilgi Formu

KAPI NO: 135	TESPİT TARİHİ: 25/10/2020		
YAPI BİLGİLERİ			
İLİ: KAHRAMANMARAŞ			
İLÇESİ: PAZARCIK			
ADRESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ			
TESCİL DURUMU: YOK			
YAPIM YILI : 1950-1980 ARASI			
MÜLKİYET DURUMU: MÜLKİYET SAHİBİ			
KULLANIM DURUMU: SÜREKLİ KULLANIM			
İŞLEV: KONUT			
KAT SAYISI: TEK KATLI			
ZEMİN KAT KULLANIMI: DEPO VE KONUT			
ZEMİN KAT PLAN TİPİ: 4 MEKANLI			
1.KAT KULLANIMI: -			
1.KAT PLAN TİPİ: -			
YAPI MALZEMESİ: KERPİÇ VE BETONARME EK			
YAPIM TEKNİĞİ: YIĞMA			
ÇATI SİSTEMİ: TOPRAK DAM			
ÇATI MALZEMESİ: TOPRAK DAM VE SAÇ			
YAPI GİRİŞ YÖNÜ: BAHÇEDEN			
ISLAK HACİM KONUMU	BANYO	DIŞARIDAN	
	WC	DIŞARIDAN	
	MUTFAK	ODADAN	
TESİSAT BİLGİLERİ	SU TESİSATI		VAR
	ELEKTRİK TESİSATI		VAR
	KANALİZASYON		VAR
	ISITMA		YOK
	TELEFON HATTI		VAR
ÖZGÜNLÜK DURUMU : ORTA			
BİTİŞİK NİZAMDA BAĞLANTILI YAPILAR: SOKAK,YAPI			

VAZİYET PLANI (DETAY)

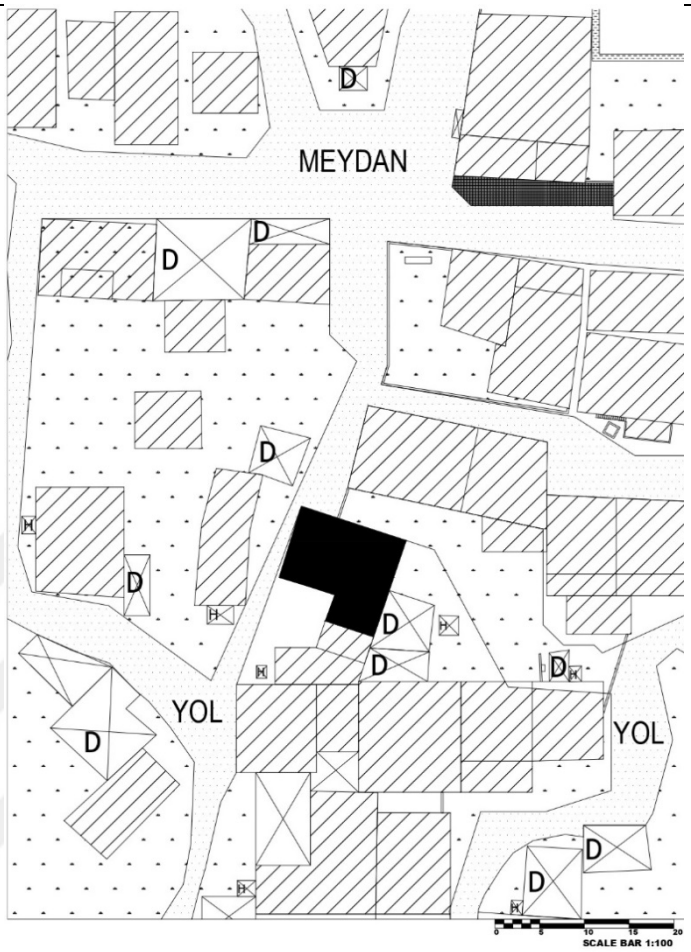

Tablo 4.40. 135 No.lu Yapı Plan ve Kesitler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 135	PLANLAR-KESİTLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Zemin.Kat Krokisi	ÖZGÜN	Zemin.Kat Krokisi

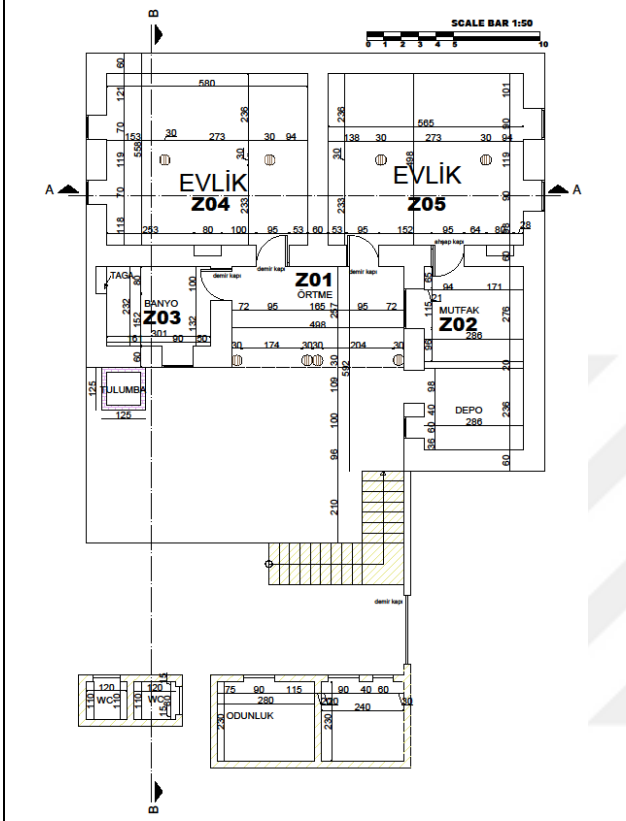

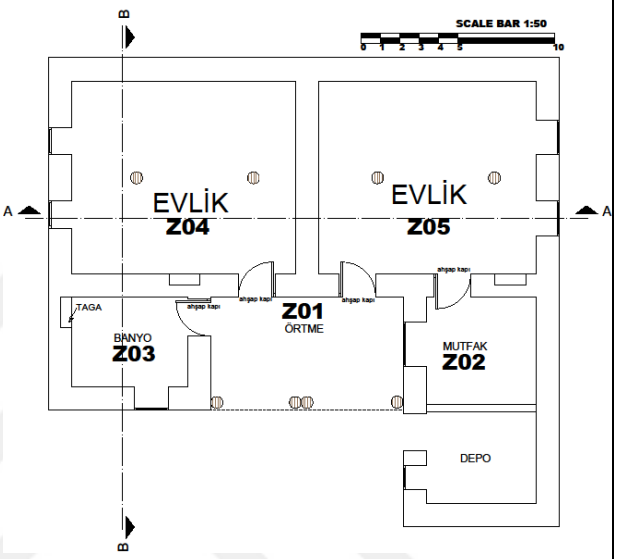

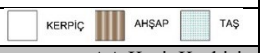

MEVCUT DURUM	AA Kesit Krokisi	ÖZGÜN	AA Kesit Krokisi

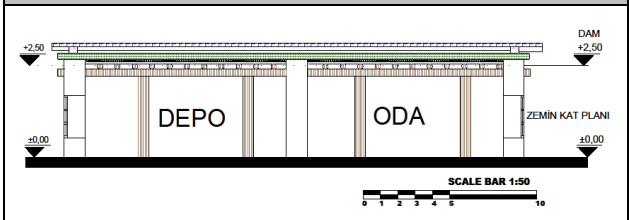

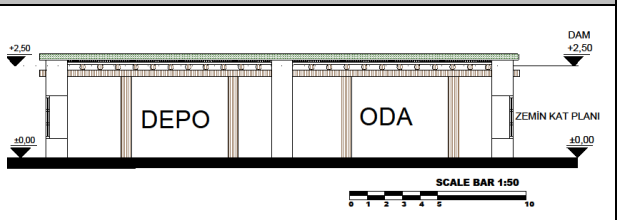

MEVCUT DURUM	BB Kesit Krokisi	ÖZGÜN	BB Kesit Krokisi

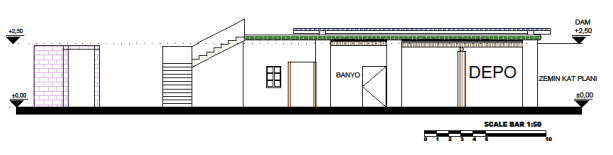

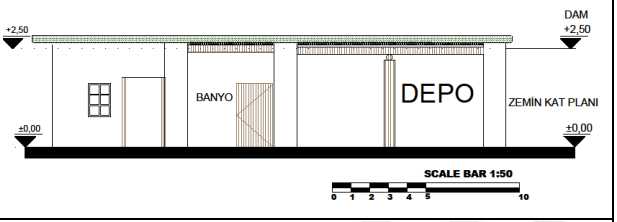

Tablo 4.41. 135 No.lu Yapı Görünüşler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO:135	GÖRÜNÜŞLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Güney Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Güney Cephe Krokisi
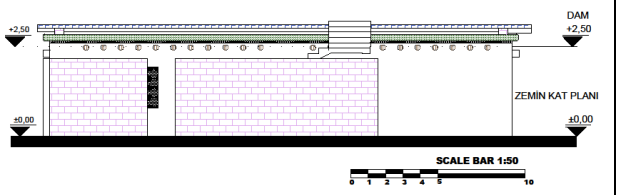		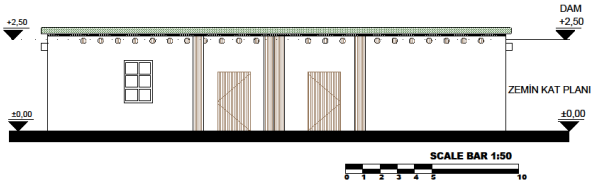	
MEVCUT DURUM	Kuzey Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Kuzey Cephe Krokisi
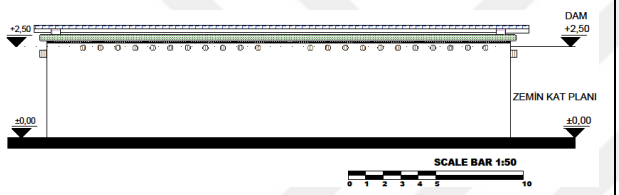		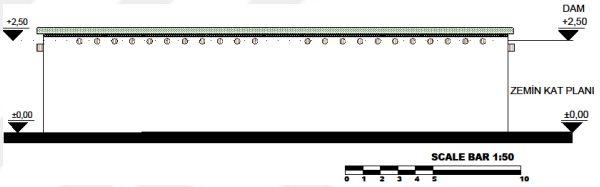	
MEVCUT DURUM	Batı Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Batı Cephe Krokisi
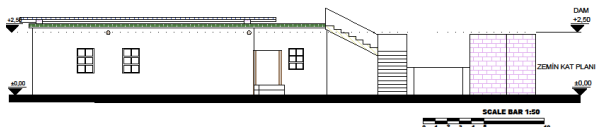		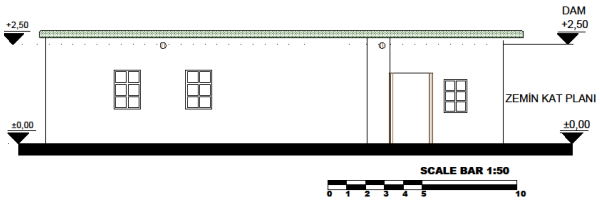	
MEVCUT DURUM	Doğu Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Doğu Cephe Krokisi
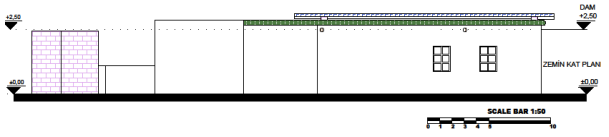		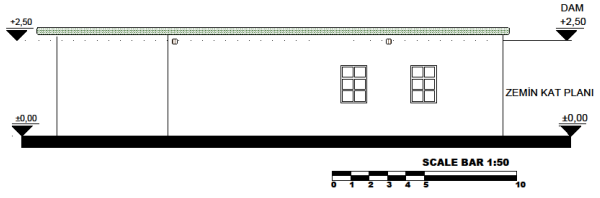	

4.1.14. 81/A No.lu Yapı

81-a No.lu yapı bölgenin geleneksel mimari anlayışı ile tasarlanmıştır. Yapı tek katlı olup, kerpiçten inşa edilmiştir (Şekil 4.79). 81-a No.lu konutta 1 adet Örtme, 1 adet oda ve 1 adet evlik bölümü bulunmaktadır.

Şekil 4.79. 81/A No.lu Yapı

Yapı, özgün tasarımında sadece yaşama alanı olarak inşa edilmiştir. Mevcut durumda ise; zemin katta; Z01 No.lu örtmeden Z02 No.lu oda ve Z03 No.lu evlik bölümüne geçiş sağlanmıştır. Mekânsal kurgu güncel yaşama göre değişim göstermiştir, mutfak erzaklarını koymak için giriş bölümünde briket ile duvar örülerek bir alan oluşturulmuştur. Banyo ve tuvalet hacimleri yapıdan bağımsız, fakat yakın şekilde oluşturulmuştur.

Konut yığma yapı tekniğine sahiptir. Duvarlarda yapının su ile temasını azaltmak için 3 sıra yığma taş üzeri kerpiç tuğla kullanılmıştır. Ahşap dikmeler konuttaki tüm ahşap elemanlar gibi kavak ağacından üretilmiştir. Kerpiç tuğla üzeri çamur sıvalıdır, üzeri kireç badanalıdır. Zeminlerde kara beton kullanılmıştır. Tavan malzemeleri tüm odalarda aynıdır. İçeriden ahşap kirişler görünmektedir. Yapının süreç içinde, ihtiyaçları karşılayamaması üzerine, kullanım işlevleri değişirken güncel kullanımda tadilat edilen yerlerin, beton, briket gibi çağdaş malzemeler ile onarıldığı gözlenmiştir.

Çatının özgün yapım tekniği ahşap kiriş üzerine, kamışlar ile bir katman oluşturulmuş, üzeri toprak damlıdır. Mevcut durumunda çatıda yalıtımı sağlamak çatının bir kısmı naylon ile örtülmüştür.

Not: Yapının iç mekândan yeterli fotoğrafı bulunmamaktadır. Yapı sahibi fotoğraf çekimine izin vermemiştir.

Tablo 4.42. 81/A No.lu Yapı Bilgi Formu

<table>
<tr><td colspan="2">KAPI NO:81/A</td><td colspan="2">TESPİT TARİHİ: 25/10/2020</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPI BİLGİLERİ</td></tr>
<tr><td colspan="4">İLİ: KAHRAMANMARAŞ</td></tr>
<tr><td colspan="4">İLÇESİ: PAZARCIK</td></tr>
<tr><td colspan="4">ADRESİ: ÖRDEKDEDE KÖYÜ</td></tr>
<tr><td colspan="4">TESCİL DURUMU: YOK</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPIM YILI : 1950-1980 ARASI</td></tr>
<tr><td colspan="4">MÜLKİYET DURUMU: KİRA</td></tr>
<tr><td colspan="4">KULLANIM DURUMU: SÜREKLİ KULLANIM</td></tr>
<tr><td colspan="4">İŞLEV: KONUT</td></tr>
<tr><td colspan="4">KAT SAYISI: TEK KATLI</td></tr>
<tr><td colspan="4">ZEMİN KAT KULLANIMI: DEPO VE AHIR</td></tr>
<tr><td colspan="4">ZEMİN KAT PLAN TİPİ: 2 MEKANLI</td></tr>
<tr><td colspan="4">1.KAT KULLANIMI: -</td></tr>
<tr><td colspan="4">1.KAT PLAN TİPİ: -</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPI MALZEMESİ: KERPİÇ VE BRİKET EK</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPIM TEKNİĞİ: YIĞMA</td></tr>
<tr><td colspan="4">ÇATI SİSTEMİ: TOPRAK DAM</td></tr>
<tr><td colspan="4">ÇATI MALZEMESİ: TOPRAK DAM</td></tr>
<tr><td colspan="4">YAPI GİRİŞ YÖNÜ: SOKAKTAN</td></tr>
<tr><td rowspan="3">ISLAK HACİM KONUMU</td><td>BANYO</td><td colspan="2">DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>WC</td><td colspan="2">DIŞARIDAN</td></tr>
<tr><td>MUTFAK</td><td colspan="2">ÖRTMEDEN</td></tr>
<tr><td rowspan="5">TESİSAT BİLGİLERİ</td><td colspan="2">SU TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ELEKTRİK TESİSATI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">KANALİZASYON</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="2">ISITMA</td><td>YOK</td></tr>
<tr><td colspan="2">TELEFON HATTI</td><td>VAR</td></tr>
<tr><td colspan="4">ÖZGÜNLÜK DURUMU : ÇOK KÖTÜ</td></tr>
<tr><td colspan="4">BİTİŞİK NİZAMDA BAĞLANTILI YAPILAR: SOKAK</td></tr>
<tr><td colspan="4"> 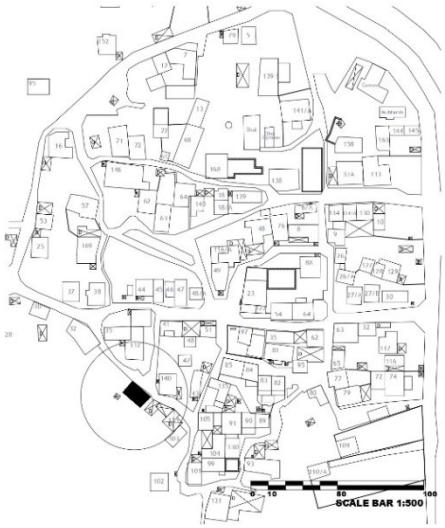 </td></tr>
</table>

VAZİYET PLANI (DETAY)

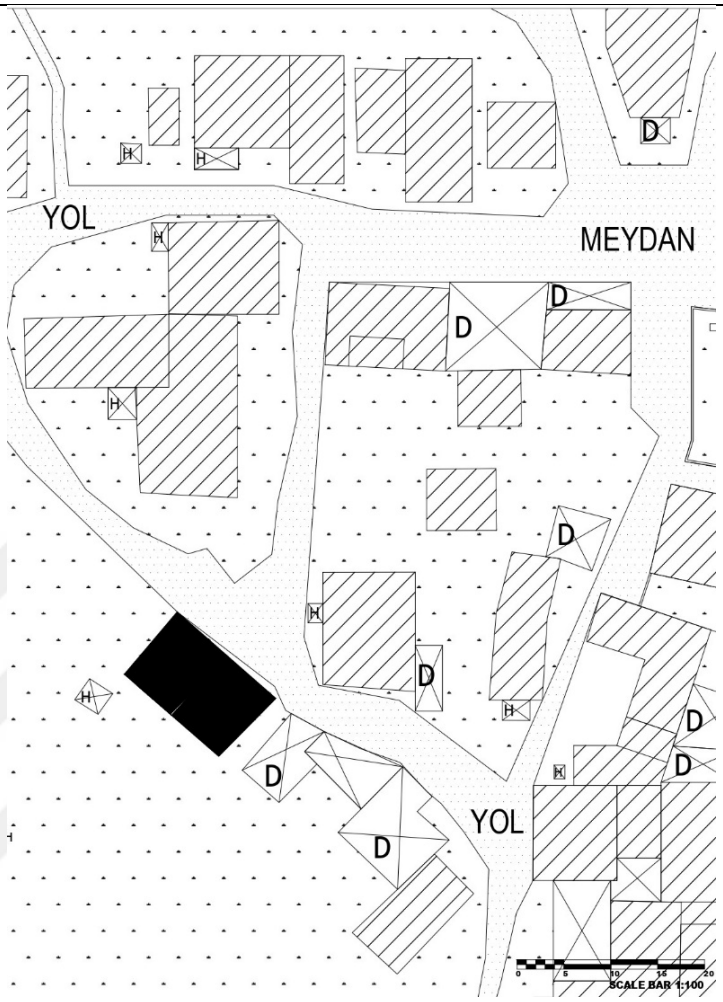

Tablo 4.43. 81/A No.lu Yapı Plan ve Kesitler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 81/A	PLANLAR-KESİTLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Zemin.Kat Krokisi	ÖZGÜN	Zemin.Kat Krokisi

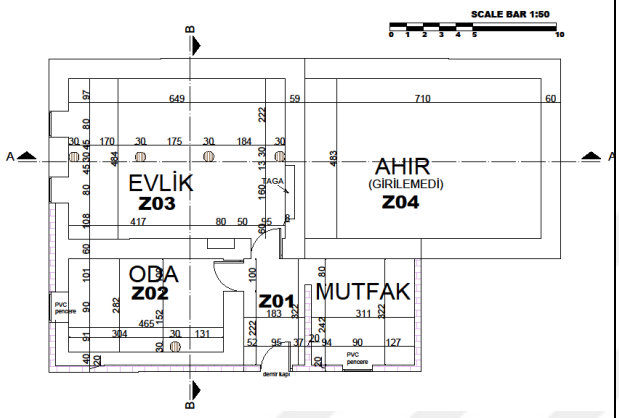

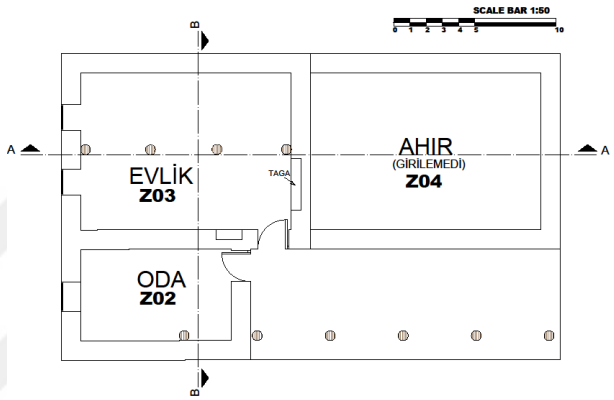

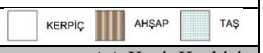

MEVCUT DURUM	AA Kesit Krokisi	ÖZGÜN	AA Kesit Krokisi

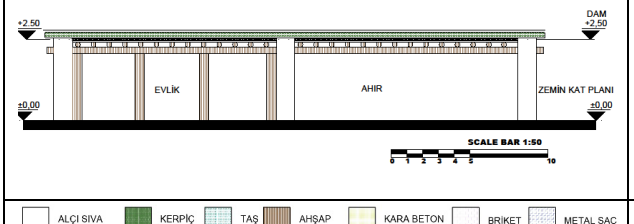

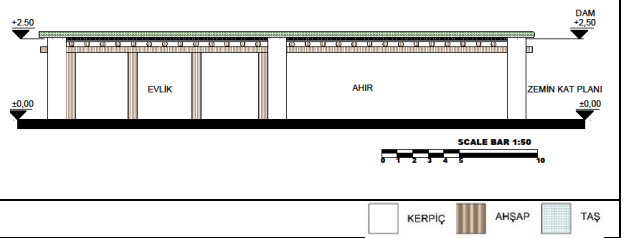

MEVCUT DURUM	BB Kesit Krokisi	ÖZGÜN	BB Kesit Krokisi

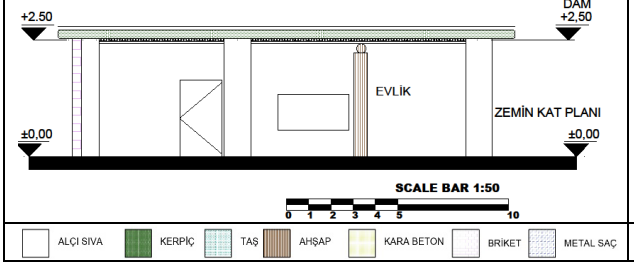

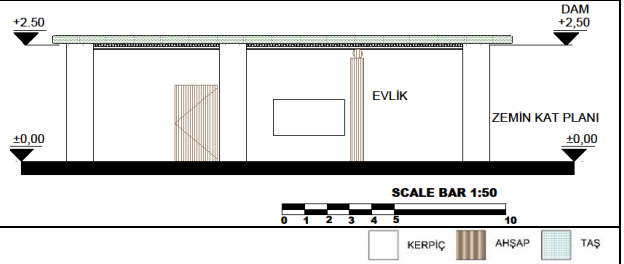

Tablo 4.44. 81/A No.lu Yapı Görünüşler

PLAN FÖYÜ	KAPI NO: 81/A	GÖRÜNÜŞLER	TESPİT TARİHİ 25/10/2020
MEVCUT DURUM	Güney Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Güney Cephe Krokisi
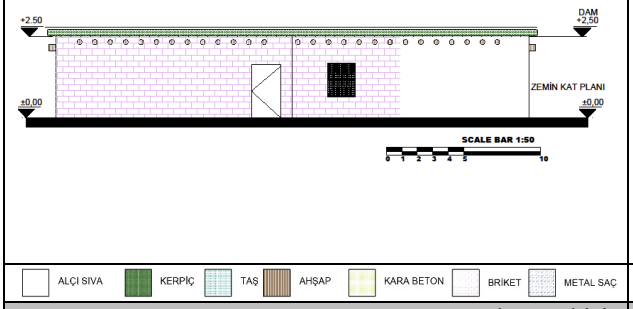		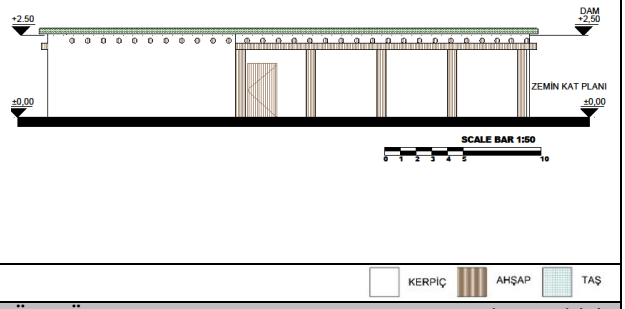	
MEVCUT DURUM	Kuzey Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Kuzey Cephe Krokisi
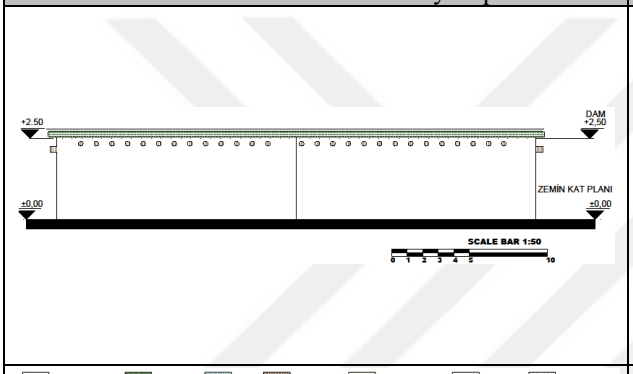		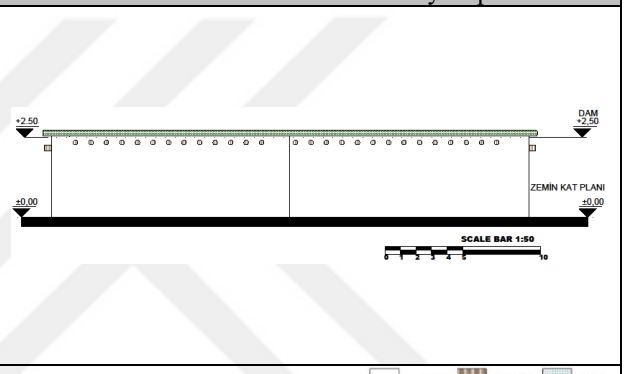	
MEVCUT DURUM	Batı Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Batı Cephe Krokisi
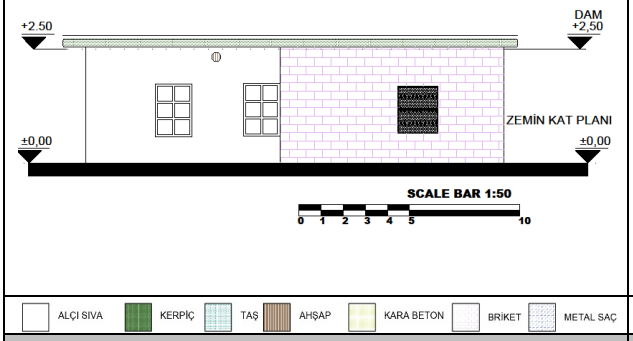		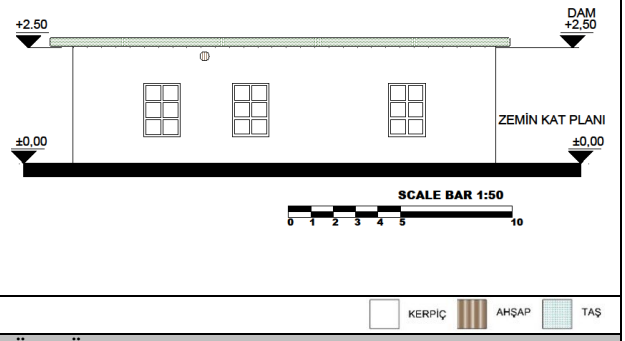	
MEVCUT DURUM	Doğu Cephe Krokisi	ÖZGÜN	Doğu Cephe Krokisi
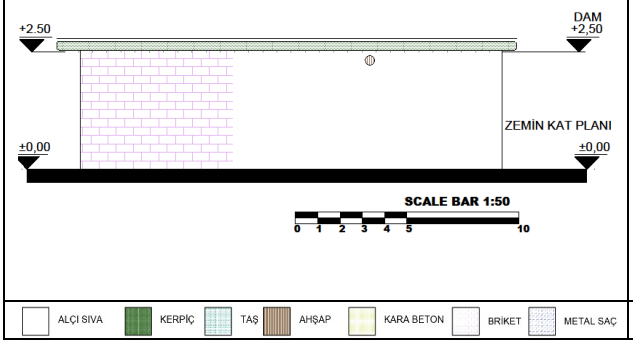		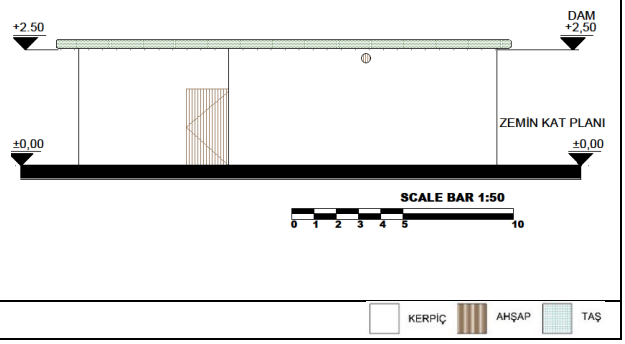	

4.2. Ördekdede Köyünde Belgelenen Geleneksel Kerpiç Evlerinin Değerlendirilmesi

Tez kapsamında incelenen Ördekdede Köyü'nde ki kerpiç yapıların doku ve yapı tespitleri üzerine yapıların temel özellikleri belirlenmiştir. Bu temel özellikler; yapıların parsel kullanımı, onarım şekilleri, mekân kullanımları, yapım sistemleri ve kullanılan malzemeye göre benzer ve farklı yönleri şeklinde sıralanmaktadır.

Ördekdede Köyü'nde belgelenen 14 tane yapıdan 11 tanesi iki katlı, 3 tanesi tek katlıdır. Bu yapılardan bahçe girişli olanların sayısı 5, sokaktan giriş sağlananların sayısı 9 tanedir (Şekil 4.80). İki katlı yapıların özgün kullanımda birinci kata çıkışı tek kollu ahşap merdiven ile sağlanırken mevcut kullanımda ahşap merdiven yıkılarak yerine betonarme merdiven inşa edilmiştir (Şekil 4.81).

Şekil 4.80. Bahçeden Giriş ve Sokaktan Giriş Örnekleri

Şekil 4.81. Beton Merdiven Örnekleri

Özgün kullanımda zemin kat ahır ve odunluk olarak kullanılırken günümüzde zemin kat sadece 3 yapıda özgünlüğünü koruyarak ahır ve odunluk olarak kullanılmış, 4 yapıda depo ve odunluk olarak kullanılmış, 1 yapıda yaşam alanı olarak kullanılmış, 3 yapıda sadece depo olarak kullanılmıştır (Şekil 4.82).

Şekil 4.82. Zemin Kat Kullanımı

Ördekdede Köyü'nde ki kerpiç yapılarda yapılan tadilat veya eklentiler beton ve briket kullanılarak yapılmıştır. Bu eklentiler günümüz ihtiyaçlarına göre ve yapının mekân kurgusuna göre farklılık göstermektedir. Yapılan eklentilerin; 11 tanesi yapı ile birleşik 1 tanesi ayrı konumlanmak üzere toplam 12 tane banyo, 3 tanesi birleşik 1 tanesi yapıdan bağımsız 4 tane hela, yapı ile birleşik 9 seki, 2 tane ambar- depo ve yapıdan bağımsız 2 tane kümes, 1 kiler ve 1 tandır eklentisi kurgulanmıştır (Şekil 4.83).

Şekil 4.83. Briket Eklentiler

Yapıların özgün kurgusu günümüz ihtiyaçlarına göre değişerek plan kurgusunda da farklılıklar oluşmuştur. 14 yapıdan 4'ünde örtmenin bir kısmı, 8 yapıda evlik bölümünün bir kısmı, 2 yapıda ise oda bölümü mutfağa dönüştürülmüştür (Şekil 4.84). 2 yapıda örtmenin bir kısmına, 12 yapıda sonradan briket eklentiler ile banyo ilave edilmiştir (Şekil 4.85). 3 yapının örtme bölümü demir doğrama ile kapatılmıştır.

Şekil 4.84. Mutfağa Dönüştürülen Evlik, Örtme ve Oda Örnekleri

Şekil 4.85. Örtmenin Banyoya Dönüştürülmesi ve İlave Edilen Banyo Örneği

Kerpiç yapıların 11 tanesinde tavan malzemeleri özgün kullanımdaki gibi bırakılmış olup ahşap kirişler görünmektedir, 3 tanesinde ise tavanlarda farklı malzeme kullanılmıştır (Şekil 4.86). Genellikle yatak odası ve oturma alanında kontrplak kullanırken, mutfak tavanında ise plastik lambri kullanılmıştır. 3 yapıda pencere tipi tüm yapıda aynı boyutta ve özellikte iken diğer yapılarda boyutlar ve kullanılan malzeme farklılık göstermektedir. Zeminlerde kara beton kullanılmıştır. 1 yapıda kara beton üzerine parke kaplama yapılmıştır.

Şekil 4.86. Tavan Farklılıkları

Ördekdede Köyü'nde ki yapılar yığma yapım tekniği ile yapılmış yapılardır fakat zamanla yapılan müdahalelerle karma yapı tekniğine dönüşmüştür. Duvarlarda yapının su ile temasını azaltmak için 3 sıra yığma taş üzeri kerpiç tuğla kullanılmıştır(Şekil 4.87). Kerpiç tuğla üzeri çamur sıvalıdır, üzeri kireç badanalıdır. Yıkılan duvarlar günümüzde briket ile onarılmıştır. Konuttaki tüm ahşap elemanlar kavak ağacından üretilmiştir.

Şekil 4.87. 81 No.Lu Yapı Zemin Malzeme Kullanımı

Çatı sistemleri, ahşap dikmeler üzerine yerleştirilen yatay kirişlerden ve bu kirişlerine arasına bir ızgara oluşturacak şekilde yerleştirilen ahşap yapı malzemeleri ile taşınmaktadır. Kirişler üzerine kamışlar serilerek bir katman oluşturulmuştur. Üzerine çatı örtüsü olan kerpiç harcı sıkıştırılmıştır. Toprak damlıdır. Mevcut durumda ise çatıların yalıtımını sağlamak için çatıların bir kısmı naylon ile örtülmüş, bir kısmında ise trapez sac ile kapatılmıştır (Şekil 4.88).

Şekil 4.88. Çatı Kullanımı

5. SORUNLAR VE ÖNERİLER

Tezin 3. ve 4. bölümünde yapılan örnek alandaki analiz, belgeleme ve değerlendirme çalışmaları, Ördekdede Köyü geleneksel kerpiç mimarisi ve köy dokusunun halen özgün nitelikler taşıdığını ve kültür varlığı olarak korunması gerektiğini ortaya koymaktadır. Yine tezin 2. Bölümünde ele alınan kuramsal çerçeve kapsamında tartışılmış kırsal mimari mirasın korunmasına ilişkin sorunlar ve çözüm önerileri gözetilerek köyün koruma sorunları ve önerileri geliştirilmiştir.

5.1. Sorunlar

Ördekdede Köyü'nde yapılan analizler sonucunda köye dair koruma sorunları; mimari çevreye ilişkin sorunlar, ekonomik ve toplumsal sorunlar ve yasal sorunlar olmak üzere üç başlıkta incelenmiştir.

5.1.1. Mimari Çevreye İlişkin Sorunlar

Mimari çevreye ilişkin sorunlar; doku ölçeğinde ve yapı ölçeğinde olmak üzere iki grupta incelenmiştir.

Doku ölçeğinde sorunlar;

- Konutlara ulaşım yollarının ağır tonajlı araçlar tarafından yoğun kullanıma bağlı olarak niteliğini kısmen kaybetmesi sebebiyle konutlara erişim sorunu,
- Geleneksel köy dokusuna uygun olmayan köy yerleşim sorunu,
- Köyde kanalizasyon, elektrik ve telefon hattı gibi alt yapıların eksikliği,
- Park, oyun alanı, pazar alanı gibi sosyal donatı eksikliği,
- Geleneksel kerpiç dokusuna uyumsuz yeni yapılaşmaların inşası,

Şeklinde sıralanabilir.

Yapı ölçeğinde sorunlar;

- Geleneksel kerpiç konutların plan kurgusunun değişen ihtiyaç ile beraber işlev değiştirmesi,
- Geleneksel mimari dokuyla uyumsuz eklerin yapılması,
- Geleneksel malzeme olarak kullanılan kerpicin; basınç dayanımının düşük olması, sudan olumsuz etkilenmesi, sürekli bakım gerektirmesi, hava koşullarından olumsuz etkileniyor olması, yapısı gereği bitkisel oluşumlara elverişli olması
- Pencere, kapı gibi yapı elemanlarının; eskime, çürüme, kırılma gibi durumlarda yapıya uyumsuz yapı elemanları ile değiştirilmesi,

- Yaşanan olumsuz hava şartları sonrasında çatı örtüsü ve taşıyıcı duvarlarda oluşan hasarların bakımının ihmal edilmesinden dolayı ilerleyen çatlama ve kırılmalar,
- Usta-çırak ilişkisiyle gelişen özgün yapı ustaları zamanla yitirilmesi
- Kerpiç konutlarda yaşanan hasarlar kullanıcı tarafından günümüz teknolojisi ve malzemesiyle onarılması
- Günümüz malzemesinin özgün malzeme ile entegrasyonu mümkün olmaması ve yapının yük dağılımını olumsuz etkilemesi

Şeklinde sıralanabilir.

5.1.2. Ekonomik ve Toplumsal Sorunlar

Geçimini tarım ve hayvancılık ile sağlayan Ördekdede Köyü'nde günümüzde tarımsal faaliyetler ve hayvancılık oldukça azalmıştır. Kentlerdeki iş potansiyelinin artışı ile köy nüfusun azalmıştır. Bu durum kerpiç yapıların terk edilmesine sebep olmuş ve kullanılmayan kerpiç yapılar bakımsızlıktan bozulmakta ve yok olmaktadır. Hali hazırda kullanılan kerpiç konutlar ise düzenli bakım ve onarım gerektirmektedir fakat yerel halkın sınırlı teknik bilgisi ve bütçesi yapıların onarımında doğru malzeme geleneksel kerpiç konutların düzenli bakım ve onarım ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır.

Köydeki konutların zemin katları ahır, depo ve odunluk olarak, üst katları ise günlük hayatın gereksinimlerinin karşılandığı alanlar olarak işlevlendirilmiştir. Tek katlı olarak inşa edilen konutlarda ise zemin katlarda konut, depo ve ahır işlevi bir aradadır. Konutlar yapıldığı dönemde kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayabiliyorken, zamanla gelişen ve değişen ihtiyaçlar için yetersiz kalmaktadır.

5.1.3. Yasal Sorunlar

Kerpiç yapılar bulunduğu yere ve iklime göre özgünlük kazanmış yapılardır. Korumaya değer pek çok özelliği bulunan bu yapıların belirli bir kısmı çeşitli koruma uygulamaları ile belgelenerek gelecek nesillere aktarılmıştır. Fakat geleneksel yapıların çoğu henüz belgelenmemiş olmakla birlikte orijinal niteliklerini de kaybetmeye başlamışlardır (Olğun ve Karatosun, 2020). Günümüzde birçok kerpiç yapı tehdit altındadır

Koruma da esas alınan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda kırsal kavramına yer verilmediğinden kırsal alanlar koruma statüsünde değerlendirilmemekte ve

Kültür Bakanlığının yetki ve sorumlulukları arasında yer almamaktadır. Ördekdede Köyünün bağlı olduğu Kahramanmaraş İli, Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun görev alanı içerisinde yer almaktadır. Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun bölgede yaptığı tescil çalışmaları incelendiğinde tescillerin genellikle anıtsal yapılar olduğu, tespit edilen sivil mimari örneklerin sayısının oldukça az olduğu ve önemli mimari özellikler taşıması şartı ile tescillendiği, gösterişsiz örneklerin ise göz ardı edildiği görülmektedir. Fakat Ördekdede Köyü'nde bulunan kerpiç yapılar özgün ve tarihi değerlere sahiptir, buna rağmen köye yönelik tespit çalışmaları yapılmamıştır.

Yetkili Belediyeler tarafından Ördekdede Köyü'nde bulunan geleneksel kerpiç mimari mirasın belgelenmesi ve korunmasına yönelik politikalar ve stratejiler geliştirilmemiştir. Herhangi bir Koruma Amaçlı İmar Planı (KAİP) yapılmamıştır. Sosyal donatı ve açık alanlar planlanmamıştır. Yeni yapılaşmalar için ilkeler belirlenmemiştir. Ayrıca teknik danışmanlık hizmeti verecek uzmanların bulunduğu teknik bir birim bulunmamaktadır.

5.2. Öneriler

Tezin bu bölümünde korunmaya değer nitelikte bulunan (Tablo 5.1). ve özgün yapıda olan Ördekdede Köyü'nün geleneksel kerpiç konutlarında yapılan analizler, belirlenen koruma sorunları ve çağdaş yaşam koşullarına uyumda yaşanan sorunlar irdelenerek bu sorunlara öneriler geliştirilmiştir. Ördekdede'de yapılan analizler sonucunda yerel yerleşimde koruma önerileri; ekonomik ve toplumsal öneriler, mimari çevreye ilişkin öneriler, teknik uygulama önerileri, yasal öneriler olmak üzere dört ana başlıkta incelenmiştir.

5.2.1. Mimari ve Çevreye İlişkin Öneriler

Öneriler; doku ölçeğinde ve yapı ölçeğinde olmak üzere iki grupta incelenmiştir.

Doku ölçeğinde öneriler;

- Ördekdede Köyü'nün geleneksel mimari dokusunun korunabilmesi için köy yerleşim alanı bütüncül olarak ele alınmalı ve dokuyu bozmadan ve dokuya uyumlu çalışmalar yapılmalıdır.
- Niteliği bozulan ve konutlara erişimi zorlaştıran yollar, doğal taş kullanılarak düzeltilmelidir.

- Köy dokusuna uyumsuz ekler (uydu vb.) konutların görünmeyen cephelerine yerleştirilmelidir.
- Köyün alt yapı (kanalizasyon, elektrik, telefon hattı vb.) eksikliği, köyün ihtiyacı belirlenerek doğru yöntemler ile giderilmelidir.
- Köy dokusuna uyumsuz yapılaşmaya izin verilmemeli ve yeni yapılacak yapılar geleneksel dokuya, kütle oranına, cephe düzenine uygun olarak planlanmalıdır.
- Köyde terk edilme ve bakımsız bırakılma nedeni ile yok olma tehlikesi olan yapılar tespit edilmeli ve köy dokusuna uygun biçimde uzmanların yardımı ile onarılmalıdır.

Yapı ölçeğinde öneriler;

- Geleneksel kerpiç yapıların uzman yardımı ve çağdaş restorasyon ilkeleri ile bakımı ve onarımı yapılmalıdır.
- Kullanıcıların istekleri göz önüne alınarak yapının özgün karakterine ve ihtiyaçlarına uygun olacak biçimde cephe ve plan kurgusunu bozmadan çözümler üretilmelidir.
- Geleneksel yapıların rölöve, restitüsyon çalışmaları yapılarak günümüz şartlarına adapte olabilecek şekilde restorasyon çalışmaları yapılmalıdır.
- Yapısal olarak kötü durumda bulunan ve tez kapsamında tespit edilmiş binalar için detaylı strüktürel analiz yapılmalı ve gerekli önlemler alınmalıdır.
- İhtiyaç nedeniyle yapılara sonradan eklenen ıslak hacim mekanları için, yapıya uygun tesisat çözümleri geliştirilerek, mekânsal bütünlüğü bozulmadan ve özgüne zarar vermeden yapıya dahil edilmelidir.
- Özgün mimariye uyumsuz şekilde değiştirilen pencere, kapı gibi yapı elemanlarının malzemesi ve boyutu cephe karakteristiğine uygun hale getirilmelidir.
- Ülkemizde sıklıkla kullanılan ve var olan geleneksel kerpiç konutların modern şartlara uyumlu hale gelmesi için kullanılacak yapı malzemelerinin yerleşimin dokusunu bozmayacak şekilde seçilmelidir.
- Yapıların taşıyıcı sistemi özgün niteliklere zarar vermeyecek müdahalelerle güçlendirilmelidir.
- Köydeki her yapıya özel olarak hasar tespiti yapılmalı ve uzmanlar tarafından köyün dokusuna ve geleneksel yapım tekniğine uygun biçimde restorasyon uygulaması yapılmalıdır.

- Köyün bağlı olduğu belediyeler tarafından yapıların bakım ve onarımı takip edilerek, planlama, uygulama ve denetim kısımlarında görevlendirmek üzere teknik eleman ve ustaları içeren ekip oluşturulmalıdır. Geleneksel kerpiç konutların ustalarının yapım teknikleri ve meslek birikimleri genç kuşaklara belediyeler desteği ile aktarılmalıdır.
- Yıkılan ya da hasar gören kerpiç doku, geleneksel yöntemler uygulanarak yeniden onarılmalı ve oluşan derz boşlukları mimari dokuya ve malzemeye uygun olacak bir şekilde çamur ve kireç bazlı harç ile doldurulmalıdır.
- Kerpiç yapılar, sürekli bir biçimde her yıl çamur ve kireç sıva onarımı yapılmalıdır ve bu onarımlar yapılırken kerpiç yapıların suya ve neme dayanıklılığını arttırmak için özgün malzemenin kimyasal yapısını bozmayan uyum sağlayabilecek nitelikte koruyucu ve dayanımını arttıran malzemeler ve harçlar seçilmelidir.
- Hasar gören kerpiç bloklar, boyutları aynı olacak ve geleneksel yöntemlerle yapılmış yenileri ile değiştirilmelidir. Yeni yapı yapılırken kerpiç duvarlarda belirli aralıklarla ahşap hatıl kullanılmalıdır. Kerpiç bloklar şaşırtmalı ve köşe birleşim yerleri birbirine değecek şekilde dizilmelidir.

5.2.2. Ekonomik ve Toplumsal Öneriler

- Geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlayan Ördekdede Köyü'nde devlet, belediye, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından geleneksel üretim faaliyetlerini destekleyici politikalar ve teşvikler geliştirilmelidir.
- Tarıma ve hayvancılığa destek olmak ve istihdam oluşturmak amacı ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürütülen "Genç Çiftçi Projesi" ve "Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi" Projeleri kapsamında verilen hibeler, tarımla ve hayvancılıkla uğraşan veya uğraşmak isteyen insanlar bilinçlendirilmeli ve bu kişilerin gerekli destekleri alması sağlanmalıdır.
- Köyün kırsal dokusunu korumak amacıyla çalışacak bir komisyon kurulmalı ve bu komisyon köyde ekonomik ve sosyal olarak katkı sağlayacak kurslar açılmasına öncülük etmelidir.
- Yerel halk için, tarihi değerliliğinin farkına varılması ve devamında uygulanabilecek çalışmalar için bilgilendirme ve bilinçlendirme amaçlı eğitim çalışmaları yapılmalıdır.

5.2.3. Yasal Öneriler

Ördekdede Köyü'nde bulunan geleneksel kerpiç mimari mirasın belgelenmesi, korunması ve sürdürülebilirliğinin artması ve yaygınlaşması için kültürel miras bağlamında etkin politikalar

ve stratejiler oluşturularak, günümüze ulaşan geleneksel yapım bilgisi ve üretimi bütüncül koruma ve sürdürülebilirlikle desteklenmelidir.

Ördekdede Köyü'nü korumak için 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı (KAİP) yapılmalıdır. Köy yerleşimi ve koruması, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın yanı sıra Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın da yetki alanına girmelidir.

Köy halkının istekleri ve ihtiyaçları göz önüne alınarak KAİP yapılarak sosyal donatı ve açık alanlar planlanmalıdır. Yeni yapılaşmalar için mevcut dokuyu bozmayacak şekilde ilkeler belirlenmelidir. Ördekdede Köyü'nün yerel yaşam kültürünün önemli parçası olan geleneksel yapıların tespit, tescil ve envanter çalışmaları yapılmalıdır.

Planlanan çalışmaların gerçekleşmesi için yetkili kurumlar arasında koordinasyonu sağlayacak, yönetsel ve örgütsel rol üstlenecek, finansal ve teknik danışmanlık hizmeti verecek, gerekli disiplinlerden uzmanların bulunduğu teknik bir birimin oluşturulması gerekmektedir.

Tablo 5.1. Ördekdede Köyü Korunması Gereken Yapılar

ÖRDEKDEDE KÖYÜ	KORUNMASI GEREKEN YAPILAR	PAFTA NO :14

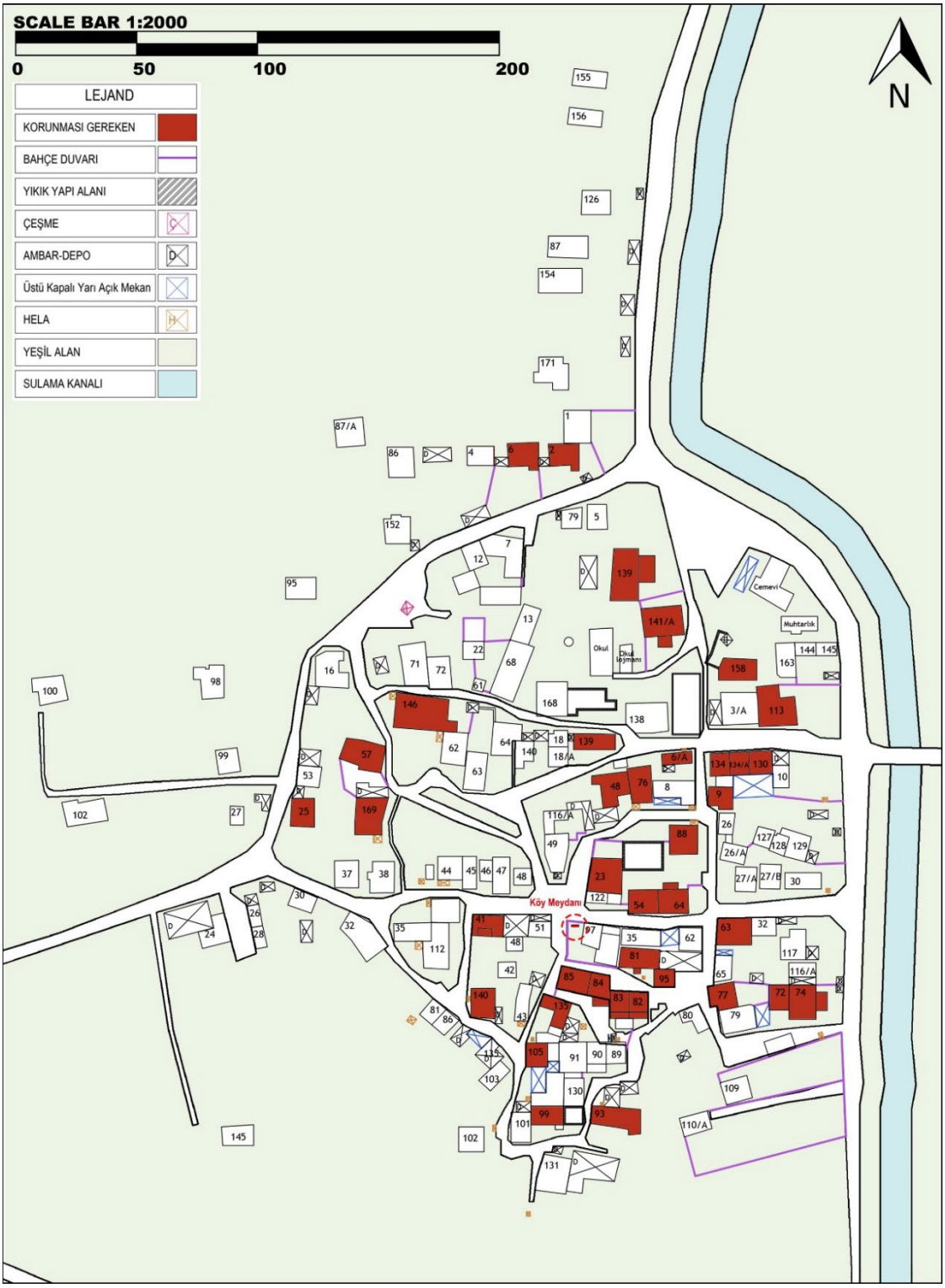

TEZ DANIŞMANI	HAZIRLAYAN
PROF.DR. HÜLYA YÜCEER	185001096 HAZAL GELİŞ

6. SONUÇLAR

Kırsal yerleşmeler geleneksel mimari karakterleri, yaşam biçimleri ve geçmiş kültürleri yansıtmaları bakımından önemli kültürel miras değerleridir. Ancak, değişen çağdaş gereksinimlere cevap verememeleri ve çoğunlukla yasal olarak herhangi bir korumaya tabi olmamaları nedeni ile her geçen gün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Tez kapsamında ele alınan Ördekdede Köyü için yapılan bu çalışma da bunu kanıtlar niteliktedir. Ördekdede Köyü içinde bulunduğu zor koşullara rağmen geleneksel kerpiç mimari dokusu ve sosyo-kültürel yapısı ile değerlerini koruyarak varlığını sürdüren kırsal bir yerleşimdir.

Ördekdede Köyü örneğinde kırsal mimari mirasın korunma sorunlarının ele alındığı bu çalışma sorunların doğru tespit edilmesinin, sürdürülebilir koruma önerilerinin geliştirilmesinin önemini ortaya çıkarmıştır. 2. Bölüm'de ele alınan kuramsal çerçeve kapsamında incelenen, uluslararası literatüre katkı koyan bu çalışma, geleneksel kerpiç yapıların kullanılan yapı malzemesi sebebiyle deprem, fırtına, sel ve benzeri doğal afetlerden ve özgün niteliklerine uygun olmayan müdahalelerden, diğer yapı malzemelerine oranla olumsuz etkilenmeye daha yatkın olduğunu göstermektedir. Yerel halk kendi yöntemleriyle ve koruma bilinci olmadan bu yapılara gereksinimleri gereği müdahale etmekte, dolayısıyla bu durum özgün niteliklerin kaybolmasına yol açmaktadır.

Yasal uygulamalar incelendiğinde ise kırsal alanda koruma önlemlerinin daha geç dönemlerde geliştiği tüzükler ve yasalardan da anlaşılmaktadır. Türkiye'de bu bağlamda yasallarla korunan kırsal alanların sınırlı sayıda olduğu ve bunların geleneksel Türk konut mimarisinin önemli örneklerini barındıran yerleşmeler olduğu görülmektedir. Örneğin, UNESCO Dünya Miras listesindeki Bursa Cumalıkızık Köyü, Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli merkezlerinden biri olması, geleneksel dokusunu ve belli başlı gelenekleri hala yaşatıyor olması nedeniyle yasalarla korunmaktadır. Ancak, daha mütevazi ölçekteki alanlar için yasal koruma yöntemleri geliştirilmemiştir. Dünyada da durumun benzer şekilde olduğu yapılan literatür çalışmasından anlaşılmaktadır.

Bu tez çalışmasının sonucunda, ulusal ve uluslararası ölçekteki daha mütevazi kırsal alanların da korumaya değer nitelikleri olduğu ortaya konmuş ve korunmaları ile ilgili tespit edilen sorunlar ve bunlara ilişkin öneriler 5. Bölümde ayrıntılı olarak dile getirilmiştir.

Çalışmada ele alınan çevresel, yapısal, toplumsal ve mimari sorunlar yalnızca Ördekdede Köyü'nün değil, benzer kırsal yerleşmelerin de ortak sorunlarıdır. Kırsal yerleşmelerin geleneksel yapım teknikleri, yerel mimari bilgisi, geleneksel gündelik yaşantısı ve yerel dili yok olmaktadır. Oysa ki yerel ve yere özgü olan gün geçtikçe daha fazla önem kazanmaktadır. Bu bağlamda kırsal mimari mirasın korunması, yerel kültürün yaşatılması ve sürekliliğinin sağlaması önem taşımaktadır.

Kırsal yerleşmelerin korunması, en kısa zamanda esas alınan koruma mevzuatında da yerini almalıdır. Aksi halde, yöreyi tüm yönleriyle bilen son kişilerinde yitirilmesi sonucu, bölgenin mimarisine, diline ve geleneksel yaşamına yönelik birçok bilginin de yitirilmesi kaçınılmazdır.

Ördekdede Köyü gibi mütevazi kırsal yerleşmelerin korunma sorunları göz önünde bulundurulduğunda yaşanması muhtemel olumsuzlukların giderilmesi ve bunlara yönelik alınması gereken kararların ve önlemlerin bir an önce hayata geçirilmesinin büyük önem taşıdığı bu çalışma ile bir kez daha ortaya konmuştur. Ayrıca, alınan kararların ve önlemlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması yerleşimdeki kullanıcı katılımıyla mümkündür. Bu durum farkındalık ve sahiplenme sorununda çözümüne katkı sunacaktır.

Kırsal alanlarda katılımcı korumayı teşvik etmek için farkındalık oluşturma, geleneksel yapım yöntemlerine ilişkin atölye çalışmaları, bilgilendirme seminerleri gibi projeler üretilmesi bu alanların koruma ve yönetim planlarını oluşturmada katkı sağlayacaktır. Bunlara ek olarak kırsalda yaşamın bir parçası olan tarım ve hayvancılıkla ilgili de çalışmalar yapılmalıdır. Zira köylerdeki tarımsal faaliyetler kültürel özelliklerin şekillenmesinde önemli bir faktördür. Çevre kaynaklarının ve biyoçeşitliliğin korunması tarımsal faaliyetlerin devamlılığı ile mümkündür. Tarımsal faaliyetlerin devamlılığı kırsal ekonomide sürdürülebilir kalkınmayı sağlayacaktır. Yerel ekonominin canlandırılması, istihdam yoluyla toprağa olan bağlılığın artırılması ve çevre bilincinin yaygınlaştırılması amacıyla kırsal yerleşmelerde çok sayıda kalkınma projesi hayata geçirilmelidir. Bu projelerin bölgesel ekonomik döngülere entegre edilmesi sağlanmalıdır. Tarım ve hayvancılık faaliyetleri ile istihdam olanakları yaratılmasının yanı sıra, dernekler, kooperatifler, yerel komisyonlar ve farklı disiplinlerden uzman teknik ekipler kurulmalıdır. Bölgenin sorunlarına ve sosyo-kültürel özelliklerine hakim kişilerin de planlama çalışmaları içinde yer alması gerekmektedir. Bölgeye özgü çözümler üretilmeli ve geliştirilmelidir.

Yapılan bu tez çalışması yalnızca Ördekdede Köyü'nün yaşatılması ve korunması için değil, aynı zamanda diğer mütevazi kırsal yerleşmeler için de çözüm üretilmesinde bir rehber olarak değerlendirilebilecektir.

KAYNAKLAR

Ahunbay, Z. (2016). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon.(8. Baskı)*.

Aktaş, V. (2020). *Barak Kerpiç Konut Mimarisinin Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi.* (Yüksek Lisans Tezi), Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.

Akyıldız, N. A., & Olğun, T. N. (2020). Investigation for energy use and conservation of sustainable traditional architecture: Case of Malatya/Turkey Bahri Mosque. *Architecture Research, 10*(2), 6067.

Aplin, G. (2007). World heritage cultural landscapes. International Journal of Heritage Studies, 13(6), 427-446.

Aras, B. M., & Gökhan, İ. (2017). Pazarcık Türkmen Alevileri.

Arun, G. (2005). *Yığma kagir yapı davranışı*. Yığma Yapıların Deprem Güvenliğinin Arttırılması Çalıştayı, 1-8.

Avrupa Konseyi, (1979), Kırsal Mimari Mirasa İlişkin 881 No'lu Tavsiye Kararı (Recomendation 881 (1979) On Rural Arthitectural Heritage)

Aydoğdu, M. (2021). *Yöresel Mimarinin ve Kırsal Dokunun Korunması: Konya Emen Mahallesi Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi,

Aykan, B., & Başyurt, İ. (2019). Yeşil Alan'dan Geleneğe: Somut/Somut Olmayan Kültürel Miras Dikotomisi, Kültürel Peyzaj ve Yedikule Bostancılığını Dünya Mirası Olarak Korumak *Planlama, 29*(3), 271-287.

Babor, D., & Plian, D. (2010). The Preservation of Adobe Buildings. *Buletinul Institutului Politehnic din lasi. Sectia Constructii, Arhitectura, 56*(1), 17.

Bayrak, İ. (2019). *Pazarcık Ve Yöresi Aşiretlerinde Dini Inanç Ve Sosyal Hayat: Sinemili Ve Atmalı Aşireti Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Türkiye.

Binan, D. U., Güler, K., & Çobancaoğlu, T. (2017). Anadolu'da Geleneksel Kerpiç Mimari Miras ve Koruma Sorunları. *Yasamın Her Karesında Toprak*, 160-185.

Biricik, A. S., & Korkmaz, H. (2001). Kahramanmaraş'in Depremselliği. *Marmara Coğrafya Dergisi*(3), 53-82.

Bölükbaş Dayı, E., Akdeğirmen Ercan, S., Kuleli, A. E., & Sağsöz, A. (2021). Kırsal alanların korunmasında" yer" in önemi: Akseki Belenalan ve Güzelsu kırsal yerleşmeleri örneği üzerinden bir araştırma.

Brandi, C., (2005), *Theory of Restoration*, (ilk basım: 1963, Teoria del Restauro, Roma), ICR, Rome.

Brando, G., Cocco, G., Mazzanti, C., Peruch, M., Spacone, E., Alfaro, C., . . . Tarque, N. (2021). Structural survey and empirical seismic vulnerability assessment of dwellings in the historical centre of Cusco, Peru. *International Journal of Architectural Heritage, 15*(10), 1395-1423.

Calabrese, G. (2012). Conservation of historic earth buildings. In *Modern Earth Buildings* (pp. 401-424): Elsevier.

Can, A. (2011). *Tarihi Çevrede Yeni Yapılaşma Koşulları Ve Kadıköy–Rasimpaşa Mahallesi Örneği.* (Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Canan, K., & Ahmet, K. (2019). Kırsal Mirasın Korunması: Beypazarı (Ankara) Hırkatepe Örneği. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 50*(3), 263-273.

Christoforou, E., Kylili, A., Fokaides, P. A., & Loannou, I. (2016). Cradle to Site Life Cycle Assessment (LCA) Of Adobe Bricks. *Journal of Cleaner Production, 112*, 443-452.

Clifton, J. R. (1977). *Preservation of historic adobe structures: a status report* (Vol. 934): Department of Commerce, National Bureau of Standards, Institute for Applied ….

Correia, M., Carlos, G., & Rocha, S. (2013). *Vernacular heritage and earthen architecture*: CRC Press.

Çağlayan, M. (2018). Kırsal Mimarlığın Korunması İle İlgili Uluslararası Çabalar, Tüzükler.

Çekül. (2010). *Yerelden Ulusala Ulusaldan Evrensele Koruma Bilincinin Gelişim Süreci*. In.

Çekül. (2012). *Anadolu'da Kırsal Mimarlık.* Paper presented at the Kırsal Mimari Sempozyumu, Bursa, Türkiye.

Çınar, H. (2014). *Anadolu Kırsal Mimarisinin Oluşum Mantığı: Yer Değiştiren Kesmez Köyü'nde Mekân Ve Mekân Düzeni.* (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi,

Davulcu, M. (2009). Sakarya Yöresi Kırsal Yerleşmelerinde Konut Mimarisi ve Ustalık Geleneği Üzerine Bir İnceleme.

Demirkaya, Y., & Mesut, K. (2017). 6360 sayılı kanun ile birlikte mahalleye dönüşen köylerde değişimin muhtarlığa etkisi: Menteşe ve Seydikemer ilçeleri üzerinden bir değerlendirme. *Strategic Public Management Journal, 3*(6), 124-149.

Dinçer, İ. (2011). The Impact Of Neoliberal Policies On Historic Urban Space: Areas Of Urban Renewal In Istanbul. *International Planning Studies, 16*(1), 43-60.

Dinçer, İ., & Akın, O. (1994). Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kapsamında Koruma Planı ve İdari Yapısı, 2. *Kentsel Koruma Yenileme ve Uygulama Kolokyumu*, 127-131.

Doğru, D. (2021). 1923-1950 Yılları Arasında Toprak Reformu Girişimleri Ve Çiftçiyi Topraklandirma Kanununa Yapilan Muhalefet. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 10/2*, 824-839.

Donovan, K., & Gkartzios, M. (2014). Architecture and rural planning:'Claiming the vernacular'. Land Use Policy, 41, 334-343.

Du, X., & Shi, D. (2019). Rural Heritage: Value, Conservation and Revitalisation—From the Perspective of the Human-Land Relationship. *Built Heritage, 3*(2), 1-6.

Durukan, İ. (2004). *Türkiye'de Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu sonrası kültür mirası korumasının gelişimi ve uygulama sorunları.* Fen Bilimleri Enstitüsü,

Eker, F. (2013). Kahramanmaraş'ın Tarihi Coğrafyasına Bir Bakış. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(2), 25-38.

Eminağaoğlu, Z. (2004). *Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekan Organizasyonu- İlgili Politikalar ve Değerlendirmeler.* (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi,

Eraslan, A. (2018). Vernacular Architecture And Identity. Traditional Ula Houses, Turkey. *Pro Ligno, 14*(3).

Eres, Z. (2008). *Türkiye'de Planlı Kırsal Yerleşmeleri Tarihsel Gelişimi ve Erken Cumhuriyet Dönemi Planlı Kırsal Mimarisinin Korunması Sorunu.* (Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi,

Eres, Z. (2013). Türkiye'de Geleneksel Kırsal Mimarinin Korunması: Tarihsel Süreç Yasal Boyut. *Prof. Dr. Nur Akın'a Armağan–Mimari ve Kentsel Koruma Yem Yayınları*, 457-469.

Eres, Z. (2016). Türkiye'de geleneksel köy mimarisini koruma olasılıkları. *Ege Mimarlık Dergisi, 92*, 8-13.

Erder, C. (2018). *Tarihi çevre algısı.* Yem Yayın.

Erder, C. (1977). Venedik Tüzüğü Tarihi Bir Anıt Gibi Korunmalıdır. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi(2), 167-190.

Erdim, M., (1979), *Adiyaman 'dan Bir Kerpiç Ev*, ODTÜ Mimarl›k Dergisi, 5 (1) Ankara.

Eriç, M. (1980). Kerpiç Eski Eserlerin Onarımı ve Korunmasında Bir Araştırma. *Üçüncü Uluslar arası Kerpiç Koruma Sempozyumu*.

Eriçok Keleş, A., Güler, E., & Özdemir, Ö. F. (2021). Geleneksel Kent Dokularının Korunmasında, Koruma Amaçlı İmar Planlarının Öneminin Bitlis Örneğinde İrdelenmesi. *İDEALKENT, 12*(Kentleşme ve Yaşam Kalitesi Özel Sayısı), 208-241.

Ertan, Ş. (2019). *Ayvalık Küçükköy Kırsal Yerleşmesi Geleneksel Mimari Dokusunun Koruma Bağlamında Incelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

Etlacakuş, A. (2015). *Conservation aimed evaluation of darkale rural settlement in Soma, Manisa.* Izmir Institute of Technology,

Eyicil, A. (2009). *Yakın Çağda Kahramanmaraş* (Vol. 28): Ukde.

Fathy, H. (2010). *Architecture for the poor: an experiment in rural Egyp*t. University of Chicago press.

Feilden, B. (2007). *Conservation of historic buildings*: Routledge.

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun, (1951). *Resmî Gazete*.

Geçen, F., & Kösem, A. (2018). Türk Kerpiç Mimarisi ve Cumhuriyet Sonrasi Kerpiç Evlerin Türk Resim Sanatindaki Yeri Ve Malatyali Sanatçilarin Eser Örnekleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5*(11), 52-68.

Gökalp, S. (2019). *Kırsal Miras Bileşenlerinin Tanımlanması Ve Bütünleşik Koruma Yaklaşımı: Gökçeada - Zeytinliköy Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi,

Guillaud, H. (2015). La chaire UNESCO" Architecture De Terre, Cultures Constructives Et Développement Durable". In: Office du patrimoine et des sites

Güğercin, Ö., Baytorun, N., Koc, D. L., & Polat, B. (2018). Adana ve Mersin İllerinin Bazı İlçelerinde Bulunan Kerpiç ve Taş Konutların Mevcut Dururmlarının Saptanması. *Çukurova Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi, 33*(2), 47-62.

Halifeoğlu, F. M., Işık, N., Tekin, M., Güzel, E., İpekyüz, H. D., & Erkoç, B. (2020). Geleneksel Mimaride Yeniden Kullanım Kaynaklı Sorunlar: Diyarbakır Evleri Örneklemesi. *Journal of International Social Research, 13*(75).

Hanaylı, M. N. (2022). *Anadolu'da Konut ve Türk Evi Oluşumu Süreci ve Edincik Evleri Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi), Işık Üniversitesi, İstanbul.

Hersek, M. (2001). Ülkemizde Doğal Ve Kültürel Mirasımızı Korumak Üzere Oluşturulmuş Kamu Kurumları İle Gönüllü Sivil Toplum Kuruluşlarının Organizasyon, Yetki ve Sorunları Hakkında Çözüm Önerileri. *Türkiye'de Risk Altındaki Doğal ve Kültürel Miras, 25*.

İmar Kanunu. (2012). *Resmî Gazete*.

İşcanı, B. (2016). *Hızırşah Köyü Kırsal Sit Alanı Koruma Projesi.* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi,

Işık, B., & Tulbentci, T. (2008). Sustainable housing in island conditions using Alker-gypsum-stabilized earth: A case study from northern Cyprus. Building and Environment, 43(9), 1426-1432

ICOMOS Türkiye. (1975), Amsterdam Bildirgesi (28.06.2022)

ICOMOS Türkiye. (2017), *Ifla Prıncıples Concernıng Rural Landscapes As Herıtage* (28.07.2022)

ICOMOS Türkiye. (1964), Venedik Tüzüğü, (28.06.2022)

Jokilehto, J. (2017). *A history of architectural conservation*. Routledge

Kadi, A. J., Jaafar, M., & Hassan, F. (2014). Review of literature of the rural heritage tourism destination. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 12, p. 01008). EDP Sciences.

Kafesçioğlu, R. (2017). Contemporary building material earth and alker. *Istanbul: ITU Foundation Publications*.

Kamacı, E. (2014). 2863 Sayılı KTVKK'nın Uluslararası Yasal Düzenlemeler Bağlamında Değerlendirilmesi. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 1-23. doi:10.4305

Karagöz, M. (1994). XVIII Yüzyilin Başlarinda Malatya ve Çevresİnde Eşkiyalik Hareketlerİ. *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi Otam, 5*(5), 193-207.

Karakul, Ö. (2007). Tarihi Çevrelerde Halk MİmarisI: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Yaşama Mekânları. *Milli Folklor, 75*, 151-163.

Karakuyu, M. (2008). Türkiye'de kır konutları ve eklentileri üzerine bir araştırma: Alaşehir örneği. *Bilig*(44), 45-62.

Karayazı, S. S., & Sağıroğlu, Ö. (2016). Documentation of Rural Architectural and Textural Characteristics and Determination of The Problems of Akseki Belenalan Village. *Gazi University Journal of Science Part B: Art Humanities Design*

Kartal, R. F., Kadirioğlu, F. T., & Apak, A. (2014). *Pazarcık-Kahramanmaraş Depremi ve Deprem Aktivitesinin Bölgenin Neotektoniği İle İlişkisi.* Paper presented at the 67th Geological Congress Of Turkey, Cultural Site of General Directorate of Mineral Research and Exploration, Ankara.

Kaya, M. E. (2018). Kırsal Peyzaj Ve Tasarımı Üzerine. *XXI*.

Kaynak, B. (2014). *Armutlu-Kapaklı Köyü Geleneksel Konut Mimarisi ve Koruma Sorunları Üzerine Bir İnceleme.* (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir.

Kejanli, T. (2007). Türkiye'de koruma yasalarinin tarihsel gelişimi üzerine bir inceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(19), 179-196.

Korkmaz, S. Z. (2007). *Kırsal Konutların Deprem Güvenliğinin Arttırılması.* (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi,

Köy Kanunu. (2012). *Resmî Gazete*.

Kutlar, Y. (2016). *Kırsal Yerleşmelere İlişkin Mekansal Tasarım Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi Ve İzmir Çınardibi Köyü Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Kültür Ve Tabiat Varliklarini Koruma Kanunu (1983). *Resmî Gazete*.

Lenzerini, F. (2011). Intangible cultural heritage: The living culture of peoples. European Journal of International Law, 22(1), 101-120.

Levent, Y. S. J. D., Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar, S. 14, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Ankara. (2009). Tarihi Çevre Koruma Mevzuatına Genel Bir Bakış.

Levi, E. A., & Taşcı, B. (2017). Ege'de kırsal mimari araştırmaları: Bayındır Köyleri. *Megaron, 12*(3), 365-384.

Madran, E., & Özgünül, N. (1999). *International Documents Regarding the Preservation of Cultural and Natural Heritage*: METU Faculty of Architecture Press.

Mandal, R. B. (1979). *Introduction to rural settlements*. Concept Publishing Company.

Messeri, B. (2007). *Myanmar: a comparison between past and present. What is happening in the field of architectural heritage conservation: the techniques used, the principles of preservation applied and the relative plans for heritage management*. Paper presented at the 21st International CIPA Symposium, Athens, Greece.

Muşkara, Ü. (2017). Vernacular Architectural Heritage and Its Conservation: Authenticity. *Selcuk Unıversıtesı Edebıyat Fakultesı Dergısı, 37*.

Müller, U., Miccoli, L., & Fontana, P. (2016). Development of a lime based grout for cracks repair in earthen constructions. Construction and Building Materials, 110, 323-332.

Niglio, O. (2012). *Le carte del restauro. Documenti e norme per la conservazione dei beni architettonici ed ambientali* (Vol. 11). Aracne Editrice, Roma

Nodarou, E., Frederick, C., & Hein, A. (2008). Another (mud) brick in the wall: scientific analysis of Bronze Age earthen construction materials from East Crete. Journal of Archaeological Science, 35(11), 2997-3015.

Obafemi, A. O., & Kurt, S. (2016). *Environmental impacts of adobe as a building material: The north cyprus traditional building case*. Case Studies in Construction Materials, 4, 32-41.

O'keefe, P. J. (1993). The European Convention on the protection of the archaeological heritage. *Antiquity, 67*(255), 406-413.

Okyay, İ. (2001). Fransa'da kentsel sit alanlarının korunması: Malraux yasası. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.

Olğun, T. N., & Karatosun, M. B. (2020). Anatolıan Rural Adobe Archıtectural Herıtage: Case of Seyituşağı Rural Settlement. *Journal of Engineering, 8*(2), 90-103.

On Üç Ilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı Ilçe Kurulması Ile Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2012). *Resmî Gazete*

Oliver, P. (2007). Built to meet needs: Cultural issues in vernacular architecture. Routledge.

Ovalı Kısa, P., & Delibaş, N. (2016). Yerel Mimarinin Sürdürülebilirliği Kapsamında Kayaköy'ün Çözümlemesi. *Megaron, 11*(4).

Özcan, K. (2017). Kırsal miras koruma stratejisi Sandıma köyü Bodrum. *Milli Folklor*.

Özdoğan, M. (1996). *Kulübeden Konuta: Mimarlıkta İlkler, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*. Paper presented at the II. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı, İstanbul.

Özgönül, N. (2015). The Turkish Involvement in the 1975 European Architectural Heritage Year and its Impact on Heritage Conservation in Turkey. *Monumenta, 3*, 332-345.

Özgünler, S. A., & Gürdal, E. (2012). Dünden Bugüne Toprak Yapı Malzemesi: Kerpiç. *Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi*(9), 29-37.

Öztürk, P. (2020). *Yapı Biyolojisi Açısından Kerpiç Kullanımının Etkileri.* (Yüksek Lisans Tezi), Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.

Paköz, A. E. (2013). Geleneksel Maraş Evlerinin Mimari Özellikleri. *Artium, 1*(1).

Parracha, J. L., Lima, J., Freire, M. T., Ferreira, M., & Faria, P. (2021). Vernacular earthen buildings from Leiria, Portugal–Architectural survey towards their conservation and retrofitting. *Journal of Building Engineering, 35*, 102115.

Philokyprou, M., & Michael, A. (2021). Environmental Sustainability in the Conservation of Vernacular Architecture. The Case of Rural and Urban Traditional Settlements in Cyprus. *International Journal of Architectural Heritage, 15*(11), 1741-1763.

Rainer, L. (2008). Deterioration and pathology of earthen architecture. *Terra Literature Review*, 45.

Rakotomamonjy, B., Doat, P., Guillaud, H., Joffroy, T., Trappeniers, M., & Gandreau, D. (2013). *Le DSA-Architectures de terre, formation post-Master en architecture de terre et la Chaire UNESCO" Cultures constructives et développement durable".* Paper presented at the Earthen Architecture in today's world: Proceedings of the UNESCO International Colloquium on the Conservation of World Heritage Earthen Architecture.

Resmî Gazete, (2011). 30 Aralık 2011 Tarihli ve 28158 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

Rouard, J. C. (2001). Operation" Rural Heritage": an example of co-operation between civil society and the authorities. Naturopa, 4-5.

Ruda, G. (1998). Rural buildings and environment. *Landscape Urban Planning, 41*(2), 93-97.

Salman, A. (1976). *Taşınmaz eski eserlerde ve etrafında yapılacak inşaata uygulanması gereken hükümler*: İmar ve İskan Bakanlığı.

Sauer, C. O. (1925). The morphology of landscape. *Foundation Papers in Landscape Ecology*, 36-70.

Scazzosi, L. (2018). Rural landscape as heritage: Reasons for and implications of principles concerning rural landscapes as heritage ICOMOS-IFLA 2017. Built Heritage, 2(3), 39-52

Sezgin, H. (2006). Yöresel Konut Mimarisi Ve Türkiye'deki Örnekleri Hakkında. *Tasarım+ Kuram, 3*(4), 1-20.

Solak, İ. (2003). 16. Yüzyılda Pazarcık 1526-1563. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(10), 5-16.

Soykan, F. (2000). Kırsal Turizm ve Avrupa'da Kazanılan Deneyim. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 11(1), 21-33.

Söylemez, F. (2007). XVIII. Yüzyıl Başlarından XIX. Yüzyıl Ortalarına Kadar Maraş ve Çevresinde Eşkıyalık Hareketleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1*(22), 69-85.

Stubbs, J. H., & Makaš, E. G. (2011). *Architectural conservation in Europe and the Americas*: John Wiley & Sons.

Şahin, F. (2020). *Adapazarı-İzmit bölgesindeki kırsal mimarinin korunması konusunun göç olgusu üzerinden incelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi

Tancredi, A., Cocco, G., Spacone, E., & Brando, G. (2022). Seismic assessment of a colonial adobe building in Cusco, Peru. In *Current Perspectives and New Directions in Mechanics, Modelling and Design of Structural Systems* (pp. 1980-1985): CRC Press.

Tekin, N. (2010). *André Malraux'nun Hayali Müzesinin Çağdaş Sanat Politikaları ve Güncel Sanat Projeleri Açısından Önemi.* DEÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü,

Teloğlu Yavaş, A. N. (2021). *Kerpiç Binaların Ağırlık Yükleri ve Deprem Etkileri Altındaki Davranışı ve Yurdumuzdaki Uygulanışı.* (Yüksek Lisans Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.

Trieb, M. (1988). *Erhaltung und Gestaltung des Ortsbildes: Denkmalpflege, Ortsbildplanung und Baurecht*.

Trieb, M., Grammel, U., & Schmidt, A. (1979). *Stadtgestaltungspolitik: Aufgaben, Instrumente, Strategien*: Deutsche Verlags-Anstalt.

Tuik, 2014 - www.tüik.gov.tr (10.12.2021)

Tuztaşı, U., & Çobancaoğlu, T. (2006). Anadolu'da Kerpicin Kullanım Geleneği ve Kerpiç Konut Yapım Sistemlerinin Karşılaştırılması. *Tasarım+ Kuram, 3*(5), 95-104.

Uçar, M., & Madran, E. (2009). Proposals of Criteria for Urban Planning Process Based on Tarsus Case Study. *Urban Design Research: Method*

Vatansever, T. (2019). *Eskişehir İli, Mahmudiye İlçesi, Mesudiye Köyü'ndeki Geleneksel Kerpiç Konutların Mimari Özellikleri ve Koruma Sorunlarına Yönelik Bir Araştırma.* (Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

WHEAP. UNESCO World Heritage Earthen Architecture Programme In.

WHC., (2017). UNESCO *Dünya Mirası Sözleşmesi Uygulama Rehberi*

Woodward, R. (2009). *The organisation for economic co-operation and development (OECD)*: Routledge.

Yeşilyurt, G. H. (2012). *Conservation in rural areas: a case study in Örenli Village in Kepsut, Balıkesir.* Middle East Technical University,

Yıldız, F. (2020). Bursa-Keles İlçesi Gelemiç Kırsal Yerleşmesi Geleneksel Mimari Dokusunun İncelenmesi ve Koruma Amaçlı Değerlendirilmesi. *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*(20), 143-174.

Yılmaz, C. (2019). Türkiye kırsal yerleşme coğrafyası literatürü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, *17*(34), 519-560.

Zancheti, S. M., & Jokilehto, J. (1997). Values and urban conservation planning: some reflections on principles and definitions. *Journal of architectural conservation*, *3*(1), 37-51.

Zeren, M. T. (2019). *Tarihi Çevrede Yeni Ek ve Yeni Yapı Olgusu: Çağdaş Yaklaşım Örnekleri*: Yalın Yayıncılık.

URL 1. http://www.malatya.gov.tr/arslantepe-hoyugu (15 Kasım 2019)

URL 2. http://www.van.gov.tr/van-kalesi (15 Kasım 2019)

URL 3. https://www.islamicarchitecturalheritage.com/listings/great-mosque-of-djenne (15 Kasım 2019)

URL 4. http://www.gezialemi.com/DunyaMiraslariAyrinti.asp?ID=319&SAYFA=15 (15 Kasım 2019)

URL 5. https://www.emlakwebtv.com/storage/original/2018/01/10/dunyanin-ilk-gokdelenleri-2-1515579041.jpg (15 Kasım 2019)

URL 6. https://www.tarihcantasi.com/catalhoyuk-antik-kenti/ (15 Kasım 2019)

URL 7. https://www.hittitemonuments.com/bogazkoy/index-t.htm (15 Kasım 2019)

URL 8. https://www.turktoyu.com/kubbeli-harran-evleri (15 Kasım 2019)

URL 9. https://insapedia.com/himis-nedir-himis-yapi-nedir/ (15 Kasım 2019)

URL 10. https://gaiadergi.com/doga-dostu-kerpicin-faydalari-ve-dunyadaki-kerpic-yapilar/ (24 Eylül 2022)

URL 11. https://tr.wikipedia.org/wiki/Fujian_Tulou (22 Ekim 2022)

URL 12. https://www.calearth.org/intro-superadobe (22 Ekim 2022)

URL 13. https://cip.tuik.gov.tr/# (25 Ekim 2020)

URL 14. http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/zeqdb/ (28.10.2022)